

КОЛЕКЦИЯ

ЕМА

Джейн Остин

ДЖЕЙН ОСТИН ЕМА

Превод: Надежда Розова

chitanka.info

Ема Удхаус е красива, умна и богата, притежава изискан дом и жизнерадостен характер. Единственият ѝ проблем е, че смята себе си за по-висша от другите, и се забавлява, като се опитва да режисира живота им. Резултатите за съжаление, не винаги са по вкуса ѝ.

„Ема“ е може би най-добрият роман на Джейн Остин. Описвайки немирните планове за последвалото ги отрезвяване на мис Удхаус, знаменитата английска писателка не пропуска случай да отправи иронични стрели към обществото и нравите.

Макар че самата тя скромно описва работата си като „малко парченце слонова кост, не по-голямо от няколко сантиметра, което обработвам с толкова нежна четка, че въпреки огромните ми усилия, резултатът е почти незабележим“, в книгата ѝ като в изящен калейдоскоп, се отразяват всички страни от живота на английската аристокрация през ХІХ век.

1

Ема Удхаус сякаш беше благословена от съдбата — красива, умна и богата, с уютен дом и весел нрав, тя беше почти двадесет и една годишна и все още не бе се сблъсквала с нищо, което да я обърка или разстрои.

Беше по-малката дъщеря на любящ, мил баща и бе поела грижата за домакинството му още от малка, веднага след сватбата на сестра си. Поради ранната смърт на майка си Ема пазеше само смътен спомен за ласките ѝ, ала за щастие гувернантката ѝ се оказа прекрасна жена, чиято привързаност по нищо не отстъпваше на майчината.

Мис Тейлър беше прекарала цели шестнадесет години в дома на семейство Удхаус, по-скоро като приятелка, отколкото като гувернантка, и макар да харесваше и двете момичета, любимка ѝ беше Ема. Обичаха се като родни сестри. Още от самото начало благият характер на мис Тейлър ѝ попречи да наложи каквито и да е ограничения и сега, когато отдавна вече никой не я смяташе за гувернантка, двете жени се чувстваха като близки приятелки, силно привързани една към друга. Ема високо ценеше мнението на мис Тейлър, но винаги постъпваше според собствените си разбирания.

Така стеклите се обстоятелства обаче я направиха твърде своенравна и може би прекалено самоуверена. Това бяха единствените качества, които заплашваха да отнемат блясъка на множеството ѝ добродетели, но за момента опасността беше незначителна и тези нейни черти едва ли можеха да се нарекат недостатъци.

Но ето че и Ема позна тъгата. Тя се настани в сърцето ѝ при новината, че мис Тейлър се омъжва. Отначало чувството съвсем не беше мрачно и мъчително. Скръбта дойде едва със загубата на мис Тейлър. В деня на сватбата на скъпата си приятелка Ема за пръв път в живота си се почувства тъжна. Празненството беше приключило, младоженците си бяха заминали и тя се хранеше сама с баща си, изоставила всяка надежда да се появи някой, който да разведри дългата

вечер. Както обикновено, баща ѝ се оттегли веднага след вечеря и Ема остана сама, потънала в мрачни мисли за сполетялата я загуба.

Събитието обещаваще щастие за приятелката ѝ, тъй като съпругът ѝ, мистър Уестън, беше човек с безупречен характер и приятни обноски, доста заможен и на подходяща възраст. Ема дори се гордееше с мисълта, че самата тя щедро и с известно себеотрицание бе насърчавала връзката им, но въпреки всичко ѝ беше трудно да го понесе. Всеки ден, всеки миг щеше да усеща липсата на мис Тейлър. С огромна благодарност си припомни вниманието и обичта, с които я бе обграждала през изминалите шестнадесет години, забавленията и уроците, които ѝ беше преподавала още от петгодишна възраст, уменията да я развлича, когато е здрава и всеотдайните грижи, когато е болна. Ала още по-нежен и скъп спомен Ема пазеше от времето след сватбата на сестра си Изабела, от седемте години на предано и всеотдайно приятелство. Мис Тейлър беше приятел, с какъвто малко хора можеха да се похвалят. Интелигентна, начетена и внимателна, тя живееше с тревогите и радостите на семейство Удхаус и най-вече с тези на любимката си. В нейно лице Ема виждаше човекът, с който може да сподели всяка своя мисъл и който безрезервно я обича.

Как щеше да понесе промяната? Наистина, приятелката ѝ щеше да бъде само на половин миля, но Ема подозираше, че разликата между мисис Уестън на половин миля от дома ѝ и мис Тейлър в него ще се окаже огромна, и че независимо от всичките си вродени и придобити достойнства, има опасност да изпадне в духовна самота. Ема силно обичаше баща си, но той не беше подходящ събеседник за нея. Не беше на нейната висота — нито когато разговаряха сериозно, нито когато просто си бърбеха.

Неразбирането помежду им, породено от разликата във възрастта (нека добавим и това, че мистър Удхаус се беше оженил твърде късно), се задълбочаваше от неговите убеждения и навици. Той имаше крехко здраве и понеже никога през живота си не бе напругал нито тялото, нито ума си, беше остарял по-скоро в разбиранията си, отколкото физически. Макар навсякъде да го обичаха заради приветливия характер и добродушието му, едва ли някой би го нарекъл надарен човек.

След сватбата си сестрата на Ема се установи в Лондон. Наистина, шестнадесетте мили, които ги деляха, не бяха кой знае

колко, ала все пак не можеха да се виждат всеки ден. Ема бе принудена сама да се бори с дългите зимни вечери в очакване на коледните празници, когато Изабела и семейството ѝ отново щяха да внесат оживление в дома и да я избавят от самотата.

В Хайбъри нямаше никой, достоен за приятелството на Ема. Градчето беше голямо и многолюдно, а към него принадлежеше и имението Хартфийлд, независимо от собствената си морава, алеята, оградена с храсти и името си, Удхаус беше най-знатното семейство в околността и всички се отнасяха към него с почит и уважение. Ема имаше много познати, тъй като баща ѝ се държеше любезно с всички, ала никой не беше в състояние дори за ден да запълни липсата на мис Тейлър. Промяната навяваше тъга и на Ема не ѝ оставаше нищо друго, освен да въздиша и да мечтае за невъзможното. Ала и това можеше да прави единствено преди баща ѝ да стане от сън, понеже самият той беше човек със слаб характер и непрекъснато се нуждаеше от някой, който да го ободрява и да му дава сили. Беше нервен и чувствителен, харесваше всички хора, към които се беше привързал, и не искаше да се разделя с тях. Всъщност ненавиждаше промените. В брака съзираще единствено източник на промяна и поради това го определяше като нещо напълно неприемливо. Той и до този момент не се бе примирил със сватбата на по-голямата си дъщеря и въпреки че Изабела се беше омъжила по любов, винаги говореше за нея с най-дълбоко състрадание. А ето че сега трябваше да се раздели и с мис Тейлър. С присъщия си благовиден егоизъм той не допускаше, че останалите могат да приемат нещата по различен начин. Затова бе склонен да смята, че с омъжването си мис Тейлър е навредила на самата себе си не по-малко, отколкото на всички тях и че би била много по-щастлива, ако бе прекарала останалата част от живота си в Хартфийлд. Ема се опитваше да го отвлече от мрачните мисли и се стараше да се усмихва и да бърби весело, но щом поднесоха чая, той все пак не се въздържа и повтори дума по дума онова, което вече бе казал на обед:

— Горкичката мис Тейлър! Колко бих искал да се върне при нас. Жалко, че мистър Уестън изобщо я забеляза.

— Знаете, че не мога да се съглася с вас, татко. Мистър Уестън е прекрасен човек, който напълно заслужава достойна съпруга. Нима бихте желали мис Тейлър да остане при нас завинаги и да понася

всичките ми странности, след като има възможност да създаде свой дом?

— За какво ѝ е притрябвал собствен дом, когато тази къща е два пъти по-голяма?! Освен това ти нямаш никакви странности, скъпа моя.

— Ще им гостуваме често, а и те ще ни навещават. Ще поддържаме връзка. Редно е ние да ги посетим първи след сватбата, при това колкото може по-скоро.

— Но, скъпа моя, как бих могъл да се придвижа чак до там? Рандълс е толкова далече! Не съм в състояние да извървя и половината път.

— Но, татенце, никой не очаква от вас да вървите пеша! Ще отидем с каретата.

— С каретата ли? Джеймс едва ли ще се съгласи да впрегне конете за такова малко разстояние, пък и къде ще стоят животните, докато трае посещението?

— В конюшната на мистър Уестън. Нали вече уточнихме този въпрос? Снощи го обсъдихме най-подробно с мистър Уестън. Що се отнася до Джеймс, няма защо да се тревожите, тъй като дъщеря му е прислужница в Рандълс и той с удоволствие би отишъл да я посети. По-скоро се съмнявам дали би ни закарал някъде другаде! Нали вие самият настанихте Хана в Рандълс, татко? Никой не се бе сетил за нея, преди вие да я споменете. Джеймс се чувства толкова задължен.

— Радвам се, че се сетих за нея. Чудесно се получи. В никакъв случай не бих искал горкият Джеймс да се чувства пренебрегнат и съм сигурен, че дъщеря му ще стане много добра прислужница. Тя е добро и възпитано момиче и всеки път, когато ме срещне, се покланя и ме пита как съм със здравето. Много мило от нейна страна! Освен това, докато беше шивачка при нас, забелязах, че никога не затръшва вратата, а я затваря много внимателно. Ще стане чудесна прислужница, пък и за мис Тейлър би било истинска утеха да има при себе си някой, с когото е свикнала. Ще получава новини от нас всеки път, когато Джеймс отиде да посети дъщеря си.

Ема не пожали усилия и живо подкрепи тази значително по-благоприятна насока на разговора. Надяваше се, че с играта на табла ще съумее да осигури на баща си сравнително приятна вечер и ще прогони от главата му мрачните мисли, като в замяна на това се отдаде

единствено на своите. Тъкмо подредиха масата за игра и въведоха гост, чието посещение обезсмисли всички приготовления.

Мистър Найтли, солиден мъж на около тридесет и седем, тридесет и осем години, беше отдавнашен и много близък приятел на семейството, но бе свързан с Ема и баща ѝ преди всичко поради обстоятелството, че е по-големият брат на съпруга на Изабела. Живееше на около миля от Хайбъри, отбиваше се често и винаги беше добре дошъл, но този път може би повече от всякога, защото идваше от дома на общите им роднини в Лондон. Беше се завърнал късно следобед след няколкодневно отсъствие и веднага бе пристигнал в Хартфийлд, за да ги уведоми, че на Брансуик Скуеър всички са добре. Това щастливо обстоятелство за известно време ободри мистър Удхаус. Посещенията на мистър Найтли винаги му се отразяваха благоприятно. Младият мъж беше весел и общителен и отговори на всички въпроси на мистър Удхаус за „горката“ Изабела и дечицата. След като изчерпиха тази тема, бащата на Ема отбеляза с благодарност:

— Много мило от ваша страна, мистър Найтли, заедно сте решили да ни посетите в този късен час. Боя се, че пътуването ви до тук е било ужасно мъчително.

— Съвсем не, сър, навън е прелестна лунна нощ, толкова мека и приятна, че възнамерявам да се отдръпна малко от буйния огън в камината ви.

— Все пак, сигурно е доста влажно и мръсно. Надявам се да не сте се простудили.

— Мръсно ли, сър? Погледнете обувките ми — съвсем чисти са.

— Учудвате ме, тъй като напоследък времето беше доста дъждовно. Докато закусвахме, само за половин час се изсипа истински порой. Искаше ми се да отложат сватбата.

— Между другото, все още не съм ви изказал благопожеланията си. Не бързах да ви поздравя, защото много добре знам как сте се чувствали. Все пак се надявам, че всичко е минало сравнително добре. Как ви се отрази? Кой плака най-много?

— О, горката мис Тейлър! Колко тъжно!

— Горките мистър и мис Удхаус, ако разрешите да ви поправя. Не бих казал същото за мис Тейлър. Високо ценя вас и Ема, но стане

ли въпрос за независимост и свобода... Е, във всеки случай за нея сигурно е по-добре да се грижи за един човек, отколкото за двама.

— Особено ако един от тези двама е толкова капризен и заядлив — закачливо подхвърли Ема. — Знам, че мислите точно това и сигурно бихте го казали, ако баща ми не беше тук.

— Боя се, че това е самата истина, скъпа моя — въздъхна мистър Удхаус. — Понякога наистина съм доста капризен и заядлив.

— Но, скъпи татко, нима бихте допуснали, че аз или мистър Найтли имаме предвид вас? Каква ужасна мисъл. Не, говорех за себе си. Това е стара шега между мен и мистър Найтли — той все намира за какво да ме упрекне. Ние винаги разговаряме открито помежду си.

Всъщност мистър Найтли беше един от малкото хора, които намираха в какво да упреknат Ема Удхаус и единственият, който се осмеляваше да ѝ го каже. Ема не одобряваше напълно тази му черта, но знаеше колко по-трудно щеше да бъде за баща ѝ да приеме обстоятелството, че се намира човек, който не смята дъщеря му за съвършена.

— Ема знае, че никога не я лаская — каза мистър Найтли, — но в този случай нямах предвид конкретно никого. Мис Тейлър е свикнала да доставя удоволствие на двама души, отсега нататък ще го прави само за един. По всичко личи, че тя печели.

— Попитахте как е минала сватбата — намеси се Ема с намерението да промени темата — и аз с удоволствие ще ви разкажа, защото всички се държаха просто очарователно, пристигнаха навреме и се бяха постарали да изглеждат възможно най-добре. Нямаше сълзи и тъжни лица, тъй като знаехме, че помежду ни ще има само половин миля и ще можем да се срещаме всеки ден.

— Скъпата Ема понася всичко толкова смело — каза баща ѝ. — Но, знаете ли, мистър Найтли, загубата на мис Тейлър я натъжава дълбоко и аз съм уверен, че Ема ще усеща липсата ѝ много по-силно, отколкото очаква.

Ема се извърна, като се бореше със сълзите и се опита да се усмихне.

— Не е възможно Ема да не тъгува по такава предана приятелка — отбеляза мистър Найтли. — В противен случай ние с вас, сър, едва ли бихме я уважавали толкова. На нея ѝ е добре известно, че този брак представлява една чудесна възможност за мис Тейлър. Знае, че е

съвсем нормално хора на нейната възраст да създадат собствен дом, за да си осигурят спокойствие, и затова трябва да превъзмogne болката си. Всички приятели на мис Тейлър би трябвало да се радват, че бракът ѝ се оказа толкова сполучлив.

— Пропуснахте една причина, за да се чувствам щастлива — каза Ема, — при това доста съществена. Аз събрах двойката. Определих ги един за друг още преди четири години и фактът, че се ожениха и са щастливи, въпреки мнението на мнозина, че е малко вероятно мистър Уестън да сключи втори брак, представлява истински успех за мен.

Найтли само поклати глава, ала баща ѝ наивно продума:

— О, скъпа моя, надявам се да се откажеш от сватосването и да престанеш да пророкуваш, защото винаги познаваш. Моля се на Бога това да не се повтаря.

— Обещах ви да не го правя за себе си, татко, но не мога да се откажа да търся подходящи партии за другите. Това е най-забавното нещо на света. Още повече след грандиозния успех, който постигнах. Всички твърдяха, че мистър Уестън няма да се ожени повторно. Не и той, казваха, вдовец от толкова години, който се чувства великолепно и без съпруга, който е непрестанно зает с деловите си работи в града или с приятелите си, който е толкова забавен и така добре приет, където и да отиде. Такъв човек не би прекарал сам нито една вечер, ако това чисто и просто не му харесва. Не, не, мистър Уестън в никакъв случай нямало да се ожени повторно. Споменаваха дори за някакво обещание пред смъртния одър на съпругата му, а други твърдяха, че синът му и неговият чичо едва ли биха допуснали втори брак. Най-тържествено се разправяха какви ли не безсмислици, но аз не вярвах нито дума. Реших да ги оженя още преди четири години — в деня, когато с мис Тейлър го срещнахме на Бродуей Лейн. И понеже леко ръмеше, той, както подобава на истински кавалер, се завтече и тутакси взе на заем два чадъра от къщата на фермера Мичъл. Още оттогава кроя планове за сватбата. Не можете да искате от мен да се откажа от сватосването точно сега, когато постигнах първия си истински успех.

— Не разбирам какво имате предвид под „успех“ — отбеляза мистър Найтли. — Успехът предполага полагане на известно старание от ваша страна. Разбира се, ако сте прекарвали четири години в целенасочени усилия да уредите този брак, не сте си пропилили

времето напразно. Какво по-достойно занимание за една млада дама! Но с какво право претендирате за успех, ако вашето така наречено сватосване се е изразявало само в това — а аз силно подозирам, че е било именно така, — че просто сте се надявали на този брак. И един прекрасен ден сте си казали: „Би било чудесно, ако мистър Уестън се ожени за мис Тейлър!“ и после сте си го повторили още няколко пъти. В какво се състои заслугата ви? Защо се гордеете толкова? Просто сте направили едно вярно предположение и нищо повече.

— Та нима вие познавате ликуването и удоволствието от едно вярно предположение? Мъчно ми е за вас. Смятах ви за по-умен! Повярвайте ми, вярното предположение не е дело единствено на случайността. Нужно е и известно умение. А що се отнася до думата „успех“, която така необмислено употребих, и която вие оспорихте, мисля, че претенциите ми тук не са съвсем неоснователни. Обрисовахте ни две от възможностите, но според мен има и трета — нещо средно между това да вършиш всичко и да не правиш нищо. Ако не бях поощрявала посещенията на мистър Уестън в този дом, ако не бях го насърчавала и не бях изглаждала редица дребни недоразумения, може би изобщо нямаше да се стигне до сватба. Мисля, че достатъчно добре познавате Хартфийлд, за да схванете какво искам да кажа.

— Открит и пряк мъж като мистър Уестън и разумна и практична жена като мис Тейлър могат съвсем спокойно и сами да уредят отношенията помежду си. Намесата ви едва ли би им помогнала. По-скоро би навредила на самата вас.

— В желанието си да помогне на другите Ема винаги забравя за себе си — намеси се мистър Удхаус, без да разбира напълно за какво става дума. — Умолявам те, скъпа моя, не сватосвай никого повече. Това са глупости, които сериозно нарушават целостта на семейството.

— Само още веднъж за мистър Елтън, татко. Горкичкият! Нали го харесвате? Длъжна съм да му намеря съпруга. Никоя жена в Хайбъри не го заслужава. Тук е вече цяла година и така уютно е подредил дома си, че е срамота да живее сам. Наблюдавах го днес, докато венчаваше младоженците, и ми се стори, че той самият много би искал да преживее нещо подобно. Имам чудесно мнение за мистър Елтън и това е единственият начин, по който мога да му бъда полезна.

— О да, Елтън е много красив и умен млад човек и аз го ценя високо, но ако искаш да му окажеш внимание, скъпа, по-добре би било

да го поканиш на вечеря. Искрено се надявам, че мистър Найтли няма да има нищо против да се запознае с него.

— С удоволствие, сър, когато и да е — засмяно отвърна Найтли. — Напълно съм съгласен, че една вечеря е много по-добра идея от сватосването. Поканете го, Ема, и го научете да се наслаждава на добре приготвената риба и на пилешкото, но го оставете сам да си избере съпруга. Повярвайте ми, един мъж на двадесет и шест или на двадесет и седем години е в състояние сам да се грижи за себе си.

2

Мистър Уестън беше роден в Хайбъри, в почтено семейство, чиито последни няколко поколения се бяха замогнали и издигнали в обществото. Получил бе добро образование, но понеже като съвсем млад бе успял да си осигури известна независимост, не бе пожелал да се отдаде на твърде обикновените професии на братята си. Пъргавият ум и веселият му, общителен нрав го бяха подтикнали да се запише в запасната войска, която се сформирала по онова време.

Капитан Уестън бил всеобщ любимец. Когато, по една от многото случайности във военния си живот, се запознал с мис Чърчил, потомка на прочут Йоркширски род, и тя се влюбила в него, никой не останал изненадан, с изключение на брат ѝ и съпругата му. Те не познавали капитана, но считали, че подобна връзка е оскърбителна за достойнството и гордостта им.

Но мис Чърчил, която била пълнолетна и разполагала със състоянието си (макар че то въобще не можело да се сравнява със семейното имение), не позволила да бъде разколебана и бракът се състоял — за ужас на мистър и мисис Чърчил, които се отказали от нея, както подобава в такива случаи. Връзката била неподходяща и не особено щастлива, но мисис Уестън положително не смятала така, тъй като имала съпруг с пламенно сърце и благ характер, който смятал, че ѝ дължи всичко в замяна на добрината да се влюби в него. Ала макар да имала силен дух, тя не се оказала на необходимата висота. Била достатъчно решителна, за да държи на своето, независимо от волята на брат си, но не достатъчно, за да не се поддава на неоправдани съжаления за необоснования гняв на брат си или за удобствата на предишния си дом. Семейство Уестън живеело разточително, но това не било нищо в сравнение с имението Енскомбе. Тя не престанала да обича мъжа си, но искала да бъде едновременно съпруга на капитан Уестън и мис Чърчил от Енскомбе.

Оказало се, че капитан Уестън, за когото всички, и особено семейство Чърчил, смятали, че е извадил страхотен късмет с брака си,

всъщност не спечелил нищо, защото когато жена му починала три години по-късно, той бил не само по-беден отпреди, но и с дете, което трябвало да издържа. Не след дълго бремето на грижите за детето паднало от плещите му. Мъчителната болест на майката посмекчила враждата със знатните му роднини, а малкото момченце се превърнало в средство за нещо като помирение. Мистър и мисис Чърчил нямали деца или други толкова близки млади родственици, затова скоро след смъртта на майката те предложили да поемат изцяло отглеждането на малкия Франк. Навярно овдовелият баща е страдал от някои скрупули и е изпитвал известна неохота, но тъй като надделели други съображения, детето било поверено на богатството и вниманието на семейство Чърчил, а баща му щял да се грижи единствено за себе си и, доколкото е възможно, да подобри положението си.

Той възнамерявал да промени живота си из основи. Напуснал армията и се захванал с търговия, понеже братята му в Лондон вече се били утвърдили в тази област — факт, който обещавал добро начало и за самия него. Работата му осигурявала достатъчна заетост. Все още притежавал малка къща в Хайбъри, където прекарвал по-голямата част от свободното си време. Следващите осемнадесет—двадесет години от живота му преминали безметежно в полезни занимания и сред приятно общество. По това време той вече разполагал с прилично състояние — достатъчно голямо, за да му позволи да закупи малкото имение в непосредствена близост до Хайбъри, за което отдавна копнеел, да се ожени за жена без никаква зестра като мис Тейлър и да живее според предпочитанията на семейството и общественото си положение.

От известно време мис Тейлър занимавала съзнанието му. Но мисълта за нея съвсем не била така обсебваща, както става при младите, и не разколебала решимостта му да не се жени, преди да купи имението Рандълс, за което мечтаел от дълго време. Мистър Уестън продължил упорито да преследва целите си и най-сетне ги постигнал: натрупал състояние, сдобил се със собствена къща и си намерил съпруга. Това бе началото на нов период в живота му, който вероятно щеше да бъде по-щастлив от всичко преживяно от него до този момент. Никога не се беше чувствал нещастен. Характерът му го бе предпазвал от това дори по време на първия му брак, а вторият беше призван да му разкрие колко прекрасна може да бъде разумната и истински симпатична жена, потвърждавайки, че е много по-добре да избираш,

отколкото да бъдеш избран, да заслужаваш благодарност, отколкото да я изпитваш.

Това беше негов личен избор, тъй като и състоянието си беше негово собствено. Що се отнася до Франк, той бе тихомълком отгледан като наследник на чичо си и след навършване на пълнолетие бе признал осиновяването съвсем открито, като бе приел името Чърчил. Ето защо беше малко вероятно да се нуждае някога от помощта на баща си. Мистър Уестън не се страхуваше. Лелята бе своенравна жена и държеше съпруга си изцяло под своя власт, но не беше в характера на мистър Уестън да предположи, че някой неин каприз би могъл да засегне един толкова заслужено скъп за нея човек като Франк. Той се срещаше със сина си всяка година в Лондон и се гордееше с него, а задоволството, с което твърдеше, че Франк е чудесен млад човек, караха и цяло Хайбъри да изпитва нещо като гордост от този факт. Смяташе се, че той е достатъчно тясно свързан с градчето, за да може добродетелите и бъдещето му да бъдат предмет на обща загриженост.

Мистър Франк Чърчил беше една от гордостите на Хайбъри и всички изгаряха от любопитство да го зърнат, ала той не благоволяваше да отвърне на любезността и кракът му никога не беше стъпвал в градчето. Често се говореше, че Франк ще дойде да посети баща си, но това така и не стана.

Сега, според всеобщото мнение, сватбата на баща му представляваше подходящ повод за осъществяване на това посещение. Всички смятаха така — и когато мисис Пери пиеше чай у мисис и мис Бейтс и когато мисис и мис Бейтс връщаха визитата. Сега беше моментът Франк Чърчил да дойде сред тях. Надеждата укрепна, когато стана ясно, че той е писал на втората си майка по този повод. В продължение на няколко дни никое сутрешно събиране в Хайбъри не пропускаше да спомене прелестното писмо, получено от мисис Уестън. „Сигурно сте научили за прелестното писмо, което мистър Франк Чърчил е изпратил на мисис Уестън? Чух, че било наистина великолепно писмо. Мистър Удхаус ми каза. Той е прочел писмото и заяви, че никога през живота си не е виждал такова прелестно писмо.“

Писмото бе оценено извънредно високо. Мисис Уестън, разбира се, бе настроена благосклонно към младия човек, а тази мила проява на внимание от негова страна бе неопровержимо доказателство за добра воля и чудесно допълнение към поздравленията, които вече бе

получила по повод на брака си. Чувстваше се изключително щастлива и разполагаше с достатъчно дълъг жизнен опит, за да знае, че действително е така, след като единствените ѝ опасения бяха, че се разделя с приятели, които винаги са я обичали и които трудно щяха да понесат отсъствието ѝ.

Знаеше, че понякога ще им липсва и не можеше без болка да понесе мисълта, че Ема ще се лиши даже само от едно свое удоволствие или ще скучае дори час заради липсата на нейната компания. Но скъпата Ема имаше силен характер и беше способна да се справи с положението много по-добре, отколкото повечето момичета на нейно място. Тя притежаваше сила и дух, които щяха да ѝ помогнат да преживее леко всички трудности и лишения, произтичащи от новосъздадената ситуация. Истинска утеха бе, че разстоянието между Хартфийлд и Рандълс беше достатъчно късо дори за сама жена и че благодарение на характера и на материалното положение на мистър Уестън приближаващата зима нямаше да им попречи да прекарват заедно поне половината от вечерите през седмицата.

Изпитваше огромна благодарност към мистър Уестън и съжеляваше само в редки мигове. Задоволството ѝ, нещо повече — ведрата ѝ радост, беше напълно оправдана и толкова очевидна, че макар да познаваше добре баща си, Ема понякога се учудваше, че той все още е способен да съжелява „горката“ мис Тейлър. И то в момента, когато я оставяха в уютния ѝ дом в Рандълс, или когато вечер я изпращаха до собствената ѝ карета, придружавана от прекрасния ѝ съпруг. Но мистър Удхаус нито веднъж не пропусна да въздъхне лекичко и да каже:

— Ох, горката мис Тейлър! Сигурно много ѝ се иска да остане.

Мис Тейлър нямаше да се върне, но и мистър Удхаус едва ли щеше да престане да я съжелява. Все пак след няколко седмици той се поуспокои. Съседите престанаха да го поздравяват по повод сватбата и той вече не се измъчваше, когато му говореха с радост по повод на едно толкова тъжно събитие. Пък и сватбената торта, която за него беше истинско бедствие, най-сетне бе изядена. Стомахът му не понасяше тежки храни и той никога не би повярвал, че това не е така и с останалите хора. Смяташе, че което не е здравословно за него, не е полезно за никого, затова се опита да убеди младоженците напълно да се откажат от тортата, а след като усилията му се оказаха напразни,

употреби целия си дар слово, за да убеди хората да не ядат от нея. Дори си направи труда да се посъветва по този въпрос с аптекаря мистър Пери. Мистър Пери беше умен и възпитан човек, а посещенията му бяха една от утехите в живота на мистър Удхаус. След като старият джентълмен поиска мнението му по този въпрос, на мистър Пери не му оставаше нищо друго, освен да признае (макар и да не мислеше точно така), че ако не се приема в умерени количества, сватбената торта би могла да се отрази зле на много, да не кажем на повечето хора. Въоръжен с неговото мнение в подкрепа на своето, мистър Удхаус възнамеряваше да повлияе върху всеки посетител в дома на новобрачната двойка, но тортата все пак беше изядена, а тревожното милосърдие не го напусна, докато не изчезна и последното парче.

В Хайбъри се носеше невероятният слух, че някой видял децата на Пери с парче торта в ръка, но мистър Удхаус не искаше да повярва.

3

Мистър Удхаус имаше собствени разбирания за общуването. Той много обичаше приятели да го навещават в дома му по ред причини — като се започне от това, че е отдавнашен обитател на Хартфийлд и се стигне до благия му характер, състоянието, собствената му къща и прелестната му дъщеря. Той съумяваше до голяма степен да направлява посещенията на тази ограничена група хора според желанието си. Почти не общуваше със семейства извън този кръг. Ужасът, който изпитваше към късното лягане и големите празненства, му пречеше да се сдобие с много познати, освен ако те не бяха съгласни да го посещават според собствените му условия. За негово щастие в Хайбъри, в Рандълс, който беше в същата енория, и в Донуъл Аби, който спадаше към съседната и беше домът на мистър Найтли, имаше много такива хора. Съвсем не рядко по настояване на Ема мистър Удхаус канеше в дома си най-отбраното общество, но предпочиташе това да става на вечеря. С изключение на случаите, в които баща ѝ смяташе, че това ще бъде лоша компания, Ема почти не пропускаше вечер, без да му събере каре за карти.

Истинско и изпитано приятелство свързваше семейство Удхаус с мистър Найтли и семейство Уестън, а що се отнася до мистър Елтън — млад човек, който живееше сам, но не бе особено радостен от този факт, — той имаше привилегията да разменя всяка своя самотна вечер срещу изисканото общество от приемната на мистър Удхаус и усмивките на прекрасната му дъщеря, без страх, че ще бъде отпратен.

Следваше друга група. Най-достъпни от нея бяха мисис и мис Бейтс и мисис Годард. Трите дами почти винаги бяха на разположение при покана от Хартфийлд и каретата толкова често ги вземаше и изпращаше до домовете им, че мистър Удхаус отдавна не го смяташе за затруднение нито за Джеймс, нито за конете. Ако това се случваше само веднъж годишно, сигурно би му дало повод за сериозно оплакване.

Мисис Бейтс, вдовицата на предишния викарий на Хайбъри, бе много възрастна и можеше само да пие чай и да танцува кадрил. Живееше твърде скромно заедно с неомъжената си дъщеря. Хората се отнасяха към нея с цялата почит и уважение, които можеше да предизвика една безобидна стара дама при подобно неблагоприятно стечение на обстоятелствата. Дъщеря ѝ беше необикновено популярна за жена, която не е нито млада, нито красива, нито богата, нито омъжена. Мис Бейтс се намираше в най-голямото затруднение на света, тъй като макар болшинството от познатите ѝ да се отнасяха благосклонно към нея, тя не притежаваше интелектуалното превъзходство да се примири с онези, които биха я презирали или да ги накара поне външно да я уважават. Никога не се бе славилa с красота или с ум. Младостта ѝ премина, без да се случи нищо особено, а есента на живота ѝ бе посветена изцяло на грижите за старата ѝ майка и на старанието да изразходва възможно най-икономично скромния си доход. И все пак тя беше щастлива и всички я споменаваха с най-добро чувство. Тези чудеса се дължаха на собственото ѝ благоразположение към хората и на непретенциозността ѝ. Тя обичаше всички, желаше щастие всекиму и бързо откриваше достойнства у хората. Смяташе, че е истински щастлива и благословена от съдбата с чудесна майка, много и добри съседы, приятели и дом, в който не липсва нищо. Нейната неподправеност и ведро настроение, непретенциозност и признателност я препоръчваха навсякъде и бяха извор на радост за самата нея. Умееше прекрасно да обсъжда дреболии и това напълно устройваше мистър Удхаус, който беше същински извор на безобидни клюки и тривиалности.

Мисис Годард беше директорка на училище — не на религиозно училище или на учебно заведение, където в дълги и безсмислени изречения се проповядва освобождение от предразсъдъците (съчетано с новата нравственост на основата на модерни принципи и системи) и където срещу огромно заплащане девойките чисто и просто погубват здравето си и стават жертви на суетата, а на истински, почтен, старомоден пансион, където на разумна цена се продаваше разумно количество умения. Момичетата се изпращаха там, за да останат за известно време настрана от дома, без да са застрашени да се завърнат изумително начетени. Училището на мисис Годард се ползваше с много добро име, при това напълно заслужено, тъй като Хайбъри се

считаше за особено здравословно място. Мисис Годард имаше просторна къща с градина, осигуряваше на децата изобилна и питателна храна, позволяваше им да играят на воля през лятото, а през зимата превързваше раните им със собствените си ръце. Не беше никак странно, че на път за църквата зад нея се точеше истинска процесия от двадесет двойки млади момичета. Тя беше обикновена, грижовна жена, която се бе трудила много на младини и затова сега смяташе, че има пълното право да се възползва от извънредната почивка, която ѝ дава една покана за чай. И понеже дължеше много на любезността на мистър Удхаус, смяташе, че той очаква от нея във всеки удобен момент да напусне спретнатата си малка гостна, чиито стени бяха накичени с бродерии, и да загуби или спечели няколко пенита пред камината му.

Това бяха дамите, които Ема често успяваше да събере и беше щастлива, защото доставяше удоволствие на баща си. Що се отнася до самата нея, тези посещения не запълваха липсата на мисис Уестън. Ема се радваше, когато баща ѝ се чувства удобно и е изключително доволен, задето тя съумява така добре да организира всичко, ала отегчителното бърбене на тези три жени превръщаше всяка вечер, прекарана по този начин, в една от безкрайните вечери, които бе очаквала със свито сърце.

Една сутрин, когато вече имаше нагласата денят да завърши именно по този начин, Ема получи бележка от мисис Годард. Тя най-учтиво молеше за позволение да доведе със себе си и мис Смит. Молбата бе посрещната с голямо задоволство, тъй като мис Смит беше седемнадесетгодишно момиче, което Ема познаваше само по външност и от което отдавна се интересуваше, понеже красотата му беше забележителна. Изпратена бе изискана покана и прелестната господарка на имението престана да се ужасява от предстоящата вечер.

Хариет Смит беше нечия родна дъщеря. Преди години някой я беше настанил в училището на мисис Годард и напоследък я беше издигнал от положението на ученичка до компаньонка на директорката. Това бе общо взето всичко, което се знаеше за Хариет. Тя, изглежда, нямаше други приятели, освен тези от Хайбъри. Току-що се бе завърнала от едно дълго посещение в провинцията, където бе гостувала на две млади дами, с които бе учила заедно.

Тя беше много хубава, а красотата ѝ бе от типа, който особено се нравеше на Ема. Хариет беше нисичка, закръглена и руса, с нежна

кожа, сини очи, светла коса, правилни черти и излъчваше свежест. Ема остана много доволна от поведението и характера ѝ и реши да продължи познанството.

По време на разговора мис Смит не я беше поразила с нищо особено умно, но като цяло Ема я намираше много приятна — нито неудобно стеснителна, нито неразговорлива, но все пак съвсем не нахална. Хариет проявяваше дължимото уважение и почит, изглеждаше дълбоко благодарна, задето е била допусната до Хартфийлд и така непресторено впечатлена от обстановката, значително превъзхождаща онази, с която бе привикнала, че доброто начало у нея беше безспорно и заслужаваше поощрение. То трябваше да се даде. Тези нежни сини очи и всичките ѝ вродени прелести не биваше да се похабяват в низшето общество на Хайбъри и свързаните с него среди. Запознанствата ѝ до този момент бяха крайно неподходящи. Приятелите, с които току-що се беше разделила, макар и много добри хора, сигурно ѝ вредяха. Ставаше дума за семейство Мартин, които бяха много добре известни на Ема като арендатори в една от големите ферми на мистър Найтли. Те живееха в енорията на Донуъл — нещо, което им правеше чест. Ема знаеше, че мистър Найтли ги цени високо, но се страхуваше, че те са груби и недодялани — съвсем неподходяща компания за момиче, което се нуждае само от още малко знания и изтънченост, за да стане почти свършено. Ема щеше да я открие, щеше да я направи свършена, да прекрати лошите ѝ познанства и да я въведе в отбраното общество; щеше да оформи вкуса и маниерите ѝ. Това щеше да бъде едно интересно и със сигурност много великодушно начинание, което напълно подхожда на положението, свободното време и възможностите ѝ.

Ема бе дотолкова погълната от възхищение пред тези благи сини очи, от разговора и от съставянето на планове в промеждутъците му, че вечерта отлетя удивително бързо. Масата за вечеря, с която винаги приключваха подобни събирания и заради която тя трябваше да седи и да изчаква подходящия момент, бе подредена и пренесена до камината, без тя изобщо да забележи. Пъргавината ѝ бе нещо повече от обикновен духовен подтик и същевременно означаваше, че тя не е безразлична към признанието за старателно и добре свършена работа. Ема се прояви като блестяща домакиня с присъщата добронамереност на съзнанието и удовлетвореност от собствените си помисли.

Предлагаше и препоръчваше кълцаното пиле или приготвените в раковина скариди с настойчивост, която според нея бе приемлива за начина на живот и скрупулите, които вежливостта налагаше на гостите.

По време на такива събирания в душата на горкичкия мистър Удхаус се водеше тъжна борба на чувства. Той обичаше да вижда масата подредена за вечеря, защото такава беше модата от младостта му, но убеждението, че да се вечеря е крайно нездравословно, го караше да се натъжава, когато върху нея се поставяше каквато и да е храна. С присъщото си гостоприемство той би поканил гостите си да опитат от всичко, ала понеже бе загрижен за здравето им, горчиво жалеше, че те въобще ядат.

Всичко, което би могъл да препоръча на гостите си, без да се изправя срещу самия себе си, беше паница рядка овесена каша като неговата, но тъй като дамите с удоволствие хапваха по-пикантните неща, той се задоволяваше просто да ги посъветва:

— Мисис Бейтс, предлагам ви да рискувате с едно от тези яйца. Рохко свареното яйце не е вредно. Шарл умее да вари яйца по-добре от всеки друг. Не бих ви препоръчал яйца, сварено от друг. Не се тревожете, нали виждате, че те са съвсем малки. Едно от нашите малки яйца няма да ви навреди. Мис Бейтс, нека Ема ви сложи малко плодов пай, съвсем мъничко. Ние правим само ябълков пай. Не се притеснявайте, няма от онези вредни конфитюри. Не ви препоръчвам яйчения крем. Мисис Годард, какво ще кажете за половин чаша вино? Само половин чашка, разредена с вода? Не мисля, че ще ви се отрази зле!

Ема оставяше баща си да говори, но гощаваше гостите много по-обилно, а тази вечер изпита особено удоволствие от това, че ги изпрати радостни и доволни. Мис Смит се чувстваше толкова щастлива, колкото се надяваше Ема. Мис Удхаус беше много известна личност в Хайбъри и възможността да ѝ бъде представена събуди у нея колкото радост, толкова и страх. Но ето че скромната, дребничка и изпълнена с благоговение девойка си отиваше оттук изключително доволна и поласкана от непринудеността, с която мис Удхаус се бе държала цялата вечер и накрая дори се бе ръкувала с нея.

4

Скоро близостта между Хариет Смит и Хартфийлд се превърна в реалност. Бърза и решителна, Ема не изгуби излишно време да кани, насърчава и повтаря на Хариет да я посещава често. Заедно със задълбочаването на познанството им растеше и взаимната им удовлетвореност. Ема отдавна бе прозряла колко полезна може да ѝ бъде Хариет като придружителка в разходките. В това отношение загубата на мисис Уестън се оказа особено чувствителна. Баща ѝ никога не отиваше отвъд храсталака, а два участъка от парка бяха напълно достатъчни за дългата или за късата му разходка в зависимост от сезона. Поради това след сватбата на мисис Уестън Ема значително бе ограничила разходките си. Веднъж се беше осмелила да отиде сама до Рандълс, но не ѝ беше никак приятно. Ето защо девойка като Хариет Смит, която при това можеше да повика за разходка по всяко време, щеше да се окаже ценна добавка към притежанията ѝ. Колкото повече Ема опознаваше Хариет във всяко едно отношение, толкова повече я одобряваше и затвърждаваше любезните си планове.

Безспорно, Хариет не беше умна, но беше мила, възприемчива и признателна. Не бе никак самонадеяна и желаше единствено да бъде напътствана от човек, когото уважава. Фактът, че девойката бързо се привърза към Ема, бе направо очарователен, а стремежът ѝ да си намери подходяща среда и умението ѝ да цени изисканите и сериозни неща говореха, че не ѝ липсва вкус, макар че проникновение не можеше да се очаква от нея. Ема бе напълно убедена, че Хариет Смит е младата приятелка, от която се нуждае, а точно това ѝ липсваше у дома. За приятелка на висотата на мисис Уестън изобщо не можеше да става дума. Тя беше незаменима, а и Ема не се нуждаеше от друга като нея. Това беше нещо съвсем различно — някакво особено и свободно усещане. Мисис Уестън бе обект на внимание, което се коренеше в благодарността и почитта, а обичта ѝ към Хариет беше като към човек, комуто може да бъде полезна. За мисис Уестън не можеше да направи нищо, а за Хариет — всичко.

Отначало опита да бъде полезна, като положи усилия да открие кои са родителите на Хариет, но тя не знаеше. Беше готова да бърби постоянно и за какво ли не, но въпросите в тази насока оставаха без отговор. Всякакви мисли се въртяха в главата на Ема, но изобщо не допускаше, че би оставила истината неразкрита, ако самата тя се намираше в подобно положение. Хариет не беше проникателна. Беше се задоволила и напълно вярваше на това, което мисис Годард бе сметнала за необходимо да ѝ каже и не се интересуваше повече.

Разбира се, мисис Годард, учителките, момичетата и най-общо събитията в училището заемаха основно място в разказите на Хариет и ако се изключи познанството ѝ със семейство Мартин от фермата Аби Мил, тези впечатления изчерпваха разказите ѝ. Семейство Мартин обаче често занимаваше мислите ѝ. Беше прекарала заедно с тях два много щастливи месеца и сега обичаше да разказва за удоволствието, което ѝ бе доставило посещението, и да изброява множеството удобства и прелести на дома и фермата им. Развеселена от описанието на тази група човешки същества, Ема насърчаваше бърливостта на приятелката си и се наслаждаваше на младежката неподправеност, с която Хариет въодушевено разказваше, че мисис Мартин има „два салона, два наистина прекрасни салона, единият от които е голям колкото дневната на мисис Годард, и икономка, която живее заедно с нея от цели двадесет и пет години; освен това имат и осем крави и една малка уейлска крава, една наистина чудесна малка уейлска крава, която мисис Мартин толкова много харесва, че иска да я нарича *своята* крава; имат прелестна беседка в градината, в която през следващата година отново ще прием чай всички заедно — прелестна беседка, толкова голяма, че събира цяла дузина хора.“

За известно време Ема се забавляваше и не мислеше за нищо, освен за непосредствения разказ, но след като поопозна семейството, в сърцето ѝ се зародиха други чувства. Погрешно бе смятала, че семейството се състои от майка, дъщеря, син и съпругата му. Щом се оказа, че мистър Мартин (който участваше в разказа и винаги бе споменаван с одобрение заради добрината си да стори едно или друго нещо) е ерген и че там въобще не живее ничия съпруга, Ема реши, че зад цялата добронамереност и гостоприемство се крие опасност за нещастната ѝ малка приятелка и че ако не се погрижи за нея, Хариет може да бъде безвъзвратно изгубена.

Вдъхновена от предположението си, Ема започна да разпитва по-настойчиво и подробно, и нарочно насочваше Хариет да говори повече за мистър Мартин, което очевидно не ѝ беше неприятно. Хариет с готовност разправяше за участието му в техните разходки на лунна светлина и във веселите вечери и постоянно повтаряше, че той е изключително добър и внимателен. Веднъж обикалял три мили околоръст, за да ѝ донесе орехи, понеже тя каза, че много ги обича. Пък и за всичко друго бил толкова услужлив! Една вечер пък довел в салона сина на овчаря и го накарал да ѝ попее. Тя много обичала песните. Самият той пеел по малко. Хариет смяташе, че мистър Мартин е много умен и разбира от всичко. Имал чудесно стадо и докато гостувала на семейството, вълната от неговите стада се продавала най-скъпо в областта. Тя мислеше, че всички го харесват. Майка му и сестрите му много го обичали. Веднъж мисис Мартин ѝ каза (тук Хариет се изчерви), че едва ли ще се намери по-добър син от нейния, затова била сигурна, че когато се ожени, от него ще излезе добър съпруг. Не че искала той да се ожени, не, съвсем не бързала. „Браво на вас, мисис Мартин — помисли си Ема,— право в целта.“ А когато си тръгвала, мисис Мартин била така любезна да изпрати на мисис Годард една прекрасна гъска: най-хубавата гъска, която мисис Годард била виждала някога. Тя я сготвила за вечеря една неделя и поканила и трите учителки: мис Нещ, мис Принс и мис Ричардсън.

— Предполагам, че мистър Мартин не е особено начетен извън професионалната си област. Сигурно не обича много да чете?

— О, да... Всъщност не... не знам, но мисля, че е прочел доста неща, макар и не такива, които вие бихте оценили положително. Той чете селскостопанските новини и някои други книги от полицата на еркера до единия прозорец, но ги чете наум. Понякога, преди да започнем да играем карти, той ни прочиташе на глас по нещо от „Изисканите откъси“ — много забавно. Освен това знам, че е чел „Викарият на Уейкфийлд“. Но не е чел нито „Любовта на гората“, нито „Чадата на абатството“. Не беше и чувал за тези книги, преди аз да ги спомена, но е решен да си ги набави при първа възможност.

А ето и следващият въпрос:

— Как изглежда мистър Мартин?

— О, не е красив, изобщо не е красив. Отначало ми се стори твърде обикновен, но вече не смятам така. Като го опознае, човек се

убеждава в противното. Никога ли не сте го виждали? Той често идва в Хайбъри и със сигурност язди оттук всяка седмица на път за Кингстън. Често е минавал покрай вас.

— Сигурно, а може и аз да съм го виждала много пъти, без да знам името му. Последното нещо, което би събудило любопитството ми, е млад фермер — бил той на кон или пеша. Тъкмо йоманите са хората, с които смятам, че не мога да имам нищо общо. Хора с почтен вид и положение дори по-ниско от тяхното биха ме заинтересували с това, че мога да съм полезна на семействата им по един или друг начин. Но един фермер едва ли има нужда от помощта ми и в това отношение стои толкова под достойните за вниманието ми.

— Положително! О, вие едва ли сте го забелязали, но той ви познава много добре, искам да кажа по външност.

— Не се съмнявам, че той е изключително порядъчен млад човек. Сигурна съм, че е така и затова му желая всичко най-хубаво. На колко години е той според теб?

— На осми юни навърши двадесет и четири, а моят рожден ден е на двадесет и трети, точно две седмици и един ден разлика. Не е ли странно?

— Само на двадесет и четири? Твърде рано му е да създава семейство. Майка му е свършено права да не бърза. По всичко личи, че се чувстват много добре, както са си сега и тя сигурно би съжалявала горчиво, ако трябва да полага усилия, за да го ожени. Може би след още шест години, ако срещне порядъчна млада жена от собственото си съсловие и с известен личен доход, това би било приемливо...

— След още шест години ли? Но, скъпа мис Удхаус, та той ще бъде на тридесет години!

— Това е възрастта, на която повечето мъже, които не са наследили собствено състояние, вече могат да си позволят да се оженият. Мисля, че мистър Мартин тепърва ще трябва да събира състоянието си. Не може да е по-различен от всички останали. Колкото и пари да е наследил след смъртта на баща си, какъвто и да е делът му от семейното имущество, смея да твърдя, че той е отишъл в изплащане на дългове, в закупуване на стока и други подобни. И макар че с постоянство и късмет би могъл да стане богат след известно време, струва ми се невъзможно да е спечелил нещо още сега.

— Така е, наистина, но семейството му разполага с всички удобства. Няма само домашен прислужник, но нищо друго не им липсва. Мисис Мартин смята да наеме едно момиче следващата година.

— Хариет, не бих искала да изпаднеш в неприятно положение, когато той се ожени. Имам предвид познанството ти със съпругата му, защото въпреки че с доброто си образование сестрите му са донякъде приемливи, това съвсем не значи, че той ще се ожени за жена, достойна за твоята компания. Поради нещастията със своето рождение ти трябва да бъдеш особено внимателна при избора на познатите си. Няма съмнение, че си дъщеря на джентълмен и си длъжна да подкрепяш правото си на принадлежност към това съсловие с всичко, което е по силите ти, защото иначе ще се сблъскаш с много хора, които биха се радвали да те унижат.

— Да, сигурно има такива хора. Но, докато посещавам Хартфийлд и вие сте така мила с мен, мис Удхаус, не се боя какво може да ми стори който и да е.

— Ти много добре разбираш силата на влиянието, Хариет, но аз ще извоювам за теб такова стабилно място в обществото, че няма да зависиш нито от Хартфийлд, нито от мис Удхаус. Искам веднъж завинаги да създадеш добро семейство и затова ще бъде по-разумно да установяваш колкото е възможно по-малко неуместни контакти. Затова смятам, че ако все още си тук, когато мистър Мартин се ожени, не бива да позволяваш близостта със сестрите му да те увлече в едно запознанство с жена му, която най-вероятно ще бъде най-обикновена фермерска дъщеря без образование.

— Сигурно е така. Не мисля, че мистър Мартин ще се ожени за образована жена от добро семейство. Не бих искала да ви противореча, пък и съм уверена, че едва ли ще пожелае да се запознае със съпругата му. Винаги ще обичам сестрите му, особено Елизабет, и ще ми бъде мъчно да се лиша от приятелството им, но ако той се ожени за някоя много проста и необразована жена, би било по-добре да я избягвам, доколкото е възможно.

Ема следеше извивките на гласа ѝ и не забеляза обезпокоителни признаци на любов. Младият мъж сигурно е бил първият обожател на момичето, но тя се надяваше, че нищо друго не ги свързва и че Хариет

едва ли ще се противопостави сериозно на връзките, които Ема възнамеряваше да ѝ създаде.

Срещнаха мистър Мартин още на следващия ден, докато се разхождаха по пътя за Донуъл. Вървеше пеша и след като изгледа мис Удхаус много почитателно, насочи вниманието си към спътницата ѝ с неприкрито удоволствие. Ема се зарадва на възможността да го огледа спокойно, отдалечи се малко напред, докато те разговаряха, и бързият ѝ поглед прецени мистър Мартин достатъчно добре. Беше много спретнат и изглеждаше разумен млад човек, но не притежаваше никакви други достойнства. Ема смяташе, че при едно сравнение с истински джентълмен той би изгубил позициите си пред Хариет, която не бе безразлична към добрите обноски и с възхищение и удивление бе забелязала изисканото поведение на мистър Удхаус. Мистър Мартин изглеждаше така, сякаш нямаше и понятие от добри обноски.

Останаха заедно само няколко минути, защото мис Удхаус не биваше за чака и Хариет дотича широко усмихната и завладяна от трепетна възбуда, която Ема се надяваше скоро да овладее.

— Само как го срещнахме! Колко странно! Каза, че по една случайност не е минал по пътя покрай Рандълс. Мислел, че се разхождаме предимно дотам, а не по този маршрут. Още не е успял да си купи „Любовта на гората“. При последното си посещение в Кингстън бил толкова зает, че съвсем забравил, но утре отново ще ходи там. Колко странно, че се срещнахме! Така ли си го представяхте, мис Удхаус? Какво мислите за него? Смятате ли, че е твърде обикновен?

— Че е твърде обикновен, е безспорно, но това е нищо в сравнение с пълната липса на изтънченост. Не очаквах нещо повече, а и нямах основание за това, ала изобщо не предполагах, че е толкова недодялан и лишен от всякакво излъчване. Признавам, че го смятах за поне малко по-благороден.

— Той несъмнено няма благовъзпитанието на истински джентълмен — покрушено заяви Хариет.

— Знаеш ли, Хариет, откакто се познаваме, ти неведнъж си била в компанията на няколко безспорни джентълмени и би трябвало да си поразена от разликата между тях и мистър Мартин. В Хартфийлд можеш да срещнеш не един образец на добре образован и възпитан мъж. Сега, след като познаваш тях, бих останала много учудена, ако си способна да продължиш да общуваш с мистър Мартин, без да усетиш,

че той стои много по-ниско, и без да се зачудиш, че изобщо някога си го смятала за приятен. Не започваш ли вече да се чувстваш така? Сигурна съм, че си поразена от непохватността, резките обноски и грубия му глас, който чух от мястото си и намирам за напълно необработен.

— Разбира се, не е като мистър Найтли. Няма неговото аристократично излъчване и осанка. Разликата ми е съвсем ясна. Но мистър Найтли е толкова изискан!

— Мистър Найтли е наистина забележителна личност и не е справедливо да сравняваш мистър Мартин точно с него. Може би един на стотици е толкова съвършен джентълмен като мистър Найтли. Но той не е единственият благородник, с когото си се срещала напоследък. Какво ще кажеш за мистър Уестън и мистър Елтън? Сравни мистър Мартин с когото и да е от двамата. Сравни обноските им, походката, речта и дори мълчанието. Не може да не съзираш разликата.

— О, да, има голяма разлика. Но мистър Уестън е почти старец. Сигурно е някъде между четиридесет и петдесет години.

— Което прави приятните му обноски още по-ценни. Колкото по-възрастен става човек, Хариет, толкова по-важно е поведението му да е безукорно, толкова по-забележимо и отблъскващо е всяко повишаване на тон, всяка грубост или непохватност. Онова, което е допустимо за младостта, става неприятно с напредването на възрастта. Какъв ли ще бъде мистър Мартин, когато достигне годините на мистър Уестън, след като още отсега е рязък и непохватен?

— Не може да се каже! — малко студено заяви Хариет.

— Но могат да се направят някои добри догадки. Той ще се превърне в прост и груб фермер със занемарен външен вид, който мисли единствено за печалби и загуби.

— Би било жалко, ако стане така!

— Доколко погълнат от работата си е той още сега, става съвсем ясно от обстоятелството, че е забравил да потърси книгата, която си му препоръчала. Бил е прекалено зает с пазара, за да мисли за нещо друго. И точно така би трябвало да е с човек, който иска да преуспее. Какво общо би могъл да има той с книгите? Не се съмнявам, че ще преуспее и след време ще стане много богат човек, а неговата грубост и неграмотност просто не са наша грижа.

— Учудвам се, че е забравил за книгите — гласеше целият отговор на Хариет, изречен с тон на мрачно недоволство, което Ема реши, че е по-добре да не обсъжда и запази мълчание за известно време. Следващите ѝ думи бяха:

— Може би в едно отношение поведението на мистър Елтън превъзхожда това на мистър Найтли и на мистър Уестън. Той е позискан и обноските му спокойно могат да служат за пример. У мистър Уестън се забелязва една откровеност и почти грубовата простота, която всички харесват, защото не крие лоши помисли, но на която не трябва да се подражава. Същото се отнася и за прямите, решителни и строги обноски на мистър Найтли, макар те да са напълно подходящи за него. Осанката, видът му и общественото му положение му дават право на тях, но всеки млад мъж, който се опита да му подражава, би бил непоносим. Тъкмо обратното. Бих препоръчала мистър Елтън за образец. Той е добър, весел, любезен и внимателен. Струва ми се, че напоследък е станал даже прекалено галантен. Не знам дали с тази прекалена любезност се опитва да спечели благоразположението на една от двете ни, Хариет, но ми прави впечатление, че сега е по-мил, отколкото беше преди. Ако има нещо наум, то сигурно е желанието да ти достави удоволствие. Предадох ли ти какво каза за теб онзи ден?

Ема повтори топлите думи, които бе изтръгнала от мистър Елтън и от които сега великолепно се възползваше. Хариет се изчерви, усмихна се и заяви, че винаги е намирала мистър Елтън за много приятен.

Мистър Елтън бе набелязаната от Ема личност, призвана да прогони младия фермер от мислите на Хариет. Смяташе, че той и приятелката ѝ ще представляват чудесна двойка, дотолкова явно желана, естествена и вероятна, че заслугата ѝ при предвижданията не беше кой знае каква. Боеше се, че всички мислят и очакват точно това, но все пак едва ли някой беше предусетил нещо преди нея, тъй като идеята ѝ хрумна още при първото посещение на Хариет в Хартфийлд. Колкото повече мислеше за това, толкова повече се убеждаваше в неговата целесъобразност. Положението на мистър Елтън беше напълно подходящо, самият той беше джентълмен от добър произход и в същото време семейството му едва ли би имало основание за възражения срещу съмнителния произход на Хариет. Той бе в състояние да ѝ предостави удобен дом и, според предположенията на

Ема, достатъчно големи доходи. Макар да не получаваше много като викарий на Хайбъри, знаеше се, че разполага със своя частна собственост. Ема го ценеше високо като млад, добронамерен и порядъчен млад мъж, комуто не липсват полезни знания и познаване на света.

Засега ѝ стигаше, че той намира Хариет за красива. Смяташе, че заедно с честите срещи в Хартфийлд това е добра основа, а що се отнася до Хариет, мисълта, че той я предпочита, несъмнено щеше да окаже своята тежест и въздействие. Той наистина беше много приятен млад човек, който би харесал на всяка не особено придирчива жена. Минаваше за хубавец и хората го обичаха. Ема не можеше да не забележи липсата на изтънченост в чертите му, но момичето, поласкано от това, че някой си Робърт Мартин препуска из полето, за да му донесе орехи, несъмнено би останало очаровано от възхищението на мистър Елтън.

— Не знам какво е вашето мнение за това близко приятелство между Ема и Хариет, мисис Уестън, но според мен не е на добро — каза господин Найтли.

— Не е на добро ли? Наистина ли смятате така? Но защо?

— Мисля, че си влияят зле една на друга.

— Учудвате ме. Не се съмнявам, че Ема ще повлияе добре на Хариет, а поради това, че представлява обект на занимание за Ема, може да се каже, че и Хариет ще ѝ повлияе добре. Следя отношенията им с голямо задоволство. Колко се различават мненията ни! Значи смятате, че си влияят зле една на друга? Това несъмнено е началото на поредното ни спречкване по повод на Ема, господин Найтли!

— Може би смятате, че съм дошъл да споря с вас, понеже ми е известно, че Уестън няма да е тук и затова твърдо сте решили да отстоявате позициите си докрай.

— Няма спор, че дори и да беше тук, господин Уестън би ме подкрепил, понеже мнението му по този въпрос напълно съвпада с моето. Тъкмо вчера си говорехме, че Ема има късмет да открие в Хайбъри момиче, с което да се сприятели. В този случай вие, господин Найтли, не можете да бъдете безпристрастен съдия. Навикнали сте да живеете сам и не познавате цената на добрия компаньон. Може би никой мъж не може да проумее напълно утехата, която една жена намира в присъствието на друга, прекарала целия си живот близо до нея. Мога да отгатна възраженията ви срещу Хариет Смит. Тя не е изисканата млада жена, каквато трябва да бъде приятелката на Ема. Но от друга страна, тъй като Ема иска да попълни пропуските в образованието ѝ, Хариет може да се превърне в стимул за самата нея да чете повече. Ще се усъвършенстват взаимно. Уверена съм, че Ема ще се захване сериозно с това.

— Ема възнамерява да чете повече още от дванадесетгодишна. Виждал съм безброй списъци, изготвени от нея по различно време и съдържащи книги, които смята да изчете. При това тези списъци

съвсем не бяха лоши, а съдържана добре подбрани и подредени заглавия — понякога по азбучен ред, понякога въз основа на друг принцип. Спомням си, че списъкът, който изготви, когато беше на четиринадесет години, така впечатляваше с правилността на преценката си, че го запазих при себе си известно време. Осмелявам се да твърдя, че сигурно и сега е приготвила някой превъзходен списък, но вече престанах да очаквам, че Ема сериозно ще се захване с четенето. Тя никога не би се занимавала с нещо, което изисква трудолюбие, търпение и подчиняване на въображението от разума. Мога убедено да твърдя, че там, където мис Тейлър не успя да помогне, Хариет Смит няма да постигне нищичко. Така и не успяхте да я накарате да прочете поне половината от това, което изисквахте от нея. Знаете, че е така.

— Признавам, че тогава и аз мислех така — усмихна се мисис Уестън, — но откакто се разделихме, не мога да си спомня нещо, което да съм пожелала и Ема да не е изпълнила.

— При това положение едва ли искате да освежа паметта ви — каза развълнуван господин Найтли и замълча за миг, но скоро пак продължи: — Аз не съм пленник на обаянието ѝ и затова все още виждам, чувам и помня. Ема се разглези от това, че е най-умна от всички в семейството. На десет години тя имаше нещастieto да задава въпроси, които объркваха сестра ѝ дори на седемнадесет. Тя винаги е била бърза и уверена, а Изабела — бавна и несигурна. Едва дванадесетгодишна Ема стана господарка на дома и на всички вас. Със смъртта на майка си тя изгуби единствения човек, способен да се справя с нея. Наследи нейните дарби, затова само тя би могла да я подчини.

— Господин Найтли, щеше да ми бъде много тъжно, ако бях напуснала семейството на господин Удхаус и зависех от вашата препоръка, за да си намеря работа другаде. Не мисля, че щяхте да кажете и една добра дума за мен. Убедена съм, че винаги сте ме смятали за неподходяща за службата, която заемах.

— Да — усмихна се той, — много повече ви подхожда да бъдете тук в ролята на съпруга, но изобщо не ставате за гувернантка. През цялото време, прекарано в Хартфийлд обаче вие се подготвихте да бъдете отлична съпруга. Може би не дадохте на Ема цялото образование, което обещаваха възможностите ви, но за сметка на това

тя ви научи на много неща и особено на едно, което е много важно за брака — как да подчинявате собствената си воля и да правите това, което изискват от вас. Ако Уестън ме беше помолил да му препоръчам съпруга, положително щях да назова мис Тейлър.

— Благодаря ви, но не е трудно да бъдеш добра съпруга на човек като господин Уестън.

— Защо? Да си призная истината, боя се, че сте прекалено всеотдайна, но макар да сте готова да понесете всичко, просто няма да има какво. Все пак да не се отчайваме. Уестън може да се подразни от охолството, предлагано от удобствата, а може и синът му да му създаде неприятности.

— Надявам се, че няма. Малко вероятно е. Не, господин Найтли, моля ви, не предвещавайте объркване на този фронт.

— Разбира се, че не. Просто изреждам възможностите. Не претендирам, че притежавам ясновидската дарба на Ема. От все сърце се надявам, че младият човек ще бъде Уестън по достойнства и Чърчил по богатство. Но аз съвсем не съм свършил с Хариет Смит. Мисля, че тя е възможно най-неподходящата приятелка, която Ема може да има. Самата тя не знае нищо и гледа на Ема като на човек, който знае всичко. Ласкае я с цялото си поведение и най-лошото е, че го прави съвсем непреднамерено. Невежеството ѝ е само по себе си ласкателство. Та нима Ема би могла да допусне, че има какво още да учи, след като Хариет е толкова удобно несвършена? А що се отнася до Хариет, смея да твърдя, че тя не може да получи нищо от това приятелство. Хартфийлд ще я откъсне от всички места, които са подходящи за нея. Ще стане достатъчно изискана, за да се чувства неудобно с тези, сред които са ѝ отредили място произходът и обстоятелствата. Нямах да съм прав, ако методите на Ема укрепваха ума или помагаша на девойката да се приспособява разумно към различните положения, в които би могъл да я постави произходът ѝ, но те само ѝ придават малко външен блясък.

— Аз или разчитам на здравия разум на Ема повече от вас, или съм по-загрижена тя да се чувства добре в този момент, тъй като не мога като вас да оплаквам това приятелство. Колко добре изглеждаше тя снощи!

— О, значи предпочитате да говорим по-скоро за външността ѝ, отколкото за ума ѝ, така ли? Много добре. Аз не се и опитвам да

отрека, че Ема е хубава.

— Хубава ли?! Та тя е истинска красавица! Можете ли да си представите нещо по-близко от съвършената красота от Ема — лицето ѝ, фигурата ѝ...

— Не знам какво бих могъл да си представя, но признавам, че не съм виждал лице или фигура, които да ми харесват повече от нейните. Но аз съм просто един стар и пристрастен приятел.

— Какви очи! Истински лешников цвят! И толкова блестящи! Правилни черти, открито лице с прекрасна кожа, цъфтяща от здраве! Прелестен ръст и тегло! Толкова стегната и изправена фигура! От нея лъха на здраве, при това не просто заради свежестта ѝ, а от цялото ѝ излъчване, от главата, от погледа! Понякога казваме, че някое дете е олицетворение на здравето. Ема винаги ми дава представа за това сравнение при възрастните. Тя е самата прелест. Нали, господин Найтли?

— Не мога да открия недостатък във външността ѝ — отговори той — Мисля, че е точно такава, каквато я описахте. Обичам да я наблюдавам и ще добавя похвалата, че съвсем не е суетна. Като се има предвид колко е красива, тя изглежда твърде малко се интересува от това. Суетата ѝ се крие другаде. Мисис Уестън, не можете да ме убедите да не бъда против дружбата ѝ с Хариет Смит, нито да прогоните опасението ми, че тя е вредна и за двете.

— Аз съм не по-малко убедена, че приятелството не им вреди. Независимо от дребните си недостатъци, скъпата Ема е прекрасно същество. Нима ще намерите по-добра дъщеря, по-мила сестра или по-верен приятел от нея? Не и не! Тя притежава качества, на които човек може да се довери, не е способна да подведе никого, нито пък да извърши нещо непроситимо. Ема греша веднъж, но после сто пъти е права.

— Много добре, няма да ви тормозя повече. Ема ще си остане ангел, а аз ще запазя лошото настроение само за себе си, докато Джон и Изабела пристигнат за Коледа. Джон обича Ема с ума си, затова не е заслепен от чувствата, а Изабела винаги споделя неговото мнение с изключение на случаите, когато той не приема достатъчно сериозно проблемите на децата. Сигурен съм, че те ще ме подкрепят.

— Знам, че вие всички я обичате твърде много, за да бъдете несправедливи или невнимателни, но моля да ме извините, господин

Найтли, задето си позволявам да намекна, че не намирам за полезно едно обсъждане помежду ви на дружбата ѝ с Хариет Смит. (Смятам, че имам нещо като право на глас, каквото е имала майката на Ема.) Извинете ме, но дори и да допуснем, че откриете във връзката им нещо опасно и неудобно, не бихте могли да очаквате, че Ема — отговорна единствено пред баща си, който напълно одобрява приятелката ѝ, ще сложи доброволно край на дружбата си, след като тя продължава да ѝ доставя удоволствие. Даването на съвети беше толкова дълго време в моята компетентност, че този слаб отглас от онова време не бива да ви учудва.

— Съвсем не — възпротиви се сър Найтли, — много съм ви благодарен за него. Съветът е много добър и съдбата му също ще бъде по-добра, отколкото на повечето ви останали съвети, защото ще го взема под внимание.

— Мисис Джон Найтли е много чувствителна и може да се разтревожи за сестра си.

— Бъдете спокойна — отговори той. — Няма да предизвиквам неприятности. Ще запазя мрачните мисли за себе си. Искрено се интересувам от Ема. Не чувствам Изабела като сестра, тя никога не ми е била особено интересна, поне не колкото Ема. Към Ема човек изпитва някакво неспокойно любопитство. Чудя се какво ще стане с нея!

— Аз също — меко каза мисис Уестън. — Много.

— Непрекъснато твърди, че няма да се омъжи, което, разбира се, не значи абсолютно нищо, но досега не ми е известно да е срещнала мъж, в когото да се влюби. Би било хубаво, ако се влюби страстно в някой подходящ човек. Бих искал да видя Ема влюбена, при това взаимно. Ще ѝ се отрази добре. Но наоколо няма никой, който би могъл да я привлече, а и тя рядко пътува далеч от дома.

— В момента не съществува почти нищо, което да я изкуши да промени решението си — отбеляза мисис Уестън. — А докато се чувства щастлива в Хартфийлд, не бих желала да завързва връзки, които биха създали толкова трудности на горкичкия господин Удхаус. За момента не бих ѝ препоръчала брака, макар че съвсем не искам да обидя този институт, уверявам ви.

Тя се опита, доколкото е възможно, да скрие тайните мисли, които споделяха с господин Уестън по този въпрос. В Рандълс се

чертаеха планове, свързани със съдбата на Ема, но не беше желателно останалите да подозират съществуването им. Преходът, който господин Найтли неусетно направи с въпроса: „Какво мисли господин Уестън за времето? Дали ще вали?“, я убеди, че той няма какво повече да каже или да предположи във връзка с Хартфийлд.

6

Ема не се съмняваше, че е насочила любовните помисли на Хариет в правилна посока и че суетата на младостта ѝ е удовлетворена от чудесната цел нея. Тя определено бе станала по-чувствителна отпреди към факта, че мистър Елтън е забележително красив млад мъж с много приятни обноски. Ема не се колебаеше с помощта на уместни забележки да затвърждава увереността на приятелката си във възхищението му към нея и скоро бе напълно уверена, че доколкото позволяват обстоятелствата, е успяла да събуди нежни чувства у Хариет. Беше убедена, че мистър Елтън по всяка вероятност е на път да се влюби, а може би и вече беше влюбен. По отношение на него не изпитваше никакви съмнения. Той така прочувствено възхваляваше Хариет, че според Ема беше просто въпрос на време, за да е налице всичко, което в момента все още липсваше. Това, че той бе доловил коренната промяна в поведението на Хариет, откакто бе започнала да посещава Хартфийлд, бе немаловажно доказателство за растящата му привързаност към нея.

— Дадохте на мис Смит всичко, от което имаше нужда — каза той. — Направихте я привлекателна и непринудена. Когато дойде при вас, беше красавица, но според мен достойнствата, които добавихте, безкрайно превъзхождат даровете на природата.

— Радвам се, щом намирате, че съм ѝ била полезна, но Хариет се нуждаеше само от малко предразположение и няколко съвсем незначителни съвета. Тя притежава естествена привлекателност и добротата ѝ е съвсем неподправена. Стореното от мен е съвсем малко.

— Ако беше възможно да се възрази на една дама... — галантно вметна мистър Елтън.

— Може би я направих малко по-решителна и я научих да се замисля върху неща, на които не бе обръщала внимание досега.

— Несъмнено. Точно това ме поразява. Придобила е толкова допълнителна решителност. Умела е била ръката на майстора!

— Огромно бе и удоволствието, уверявам ви. Никога не бях срещала човек с толкова привлекателен характер.

— Несъмнено! — Думите бяха изречени с нещо като въодушевен копнеж, издаващ влюбения.

Ема остана не по-малко доволна на другия ден, когато той подкрепи желанието ѝ да нарисува портрета на Хариет:

— Никога ли не са те рисували, Хариет? — попита тя. — Позирала ли си за портрет?

Хариет тъкмо излизаше от стаята и спря, колкото да отвърне с прелестна непрестореност:

— О, Боже! Не, никога!

Веднага след като тя излезе, Ема възкликна:

— Един хубав неин портрет би бил чудесна придобивка! Готова съм да платя каквато и да е цена! Самата аз копнея да опитам да я нарисувам. Може би не знаете, но преди две-три години бях много запалена по рисуването. Опитах се да направя портрети на неколцина приятели и според общото мнение имах доста точно око, но поради една или друга причина ми омръзна и заряхах всичко. Сега бих се осмелила, ако Хариет се съгласи да позира. За мен ще бъде удоволствие да я нарисувам.

— Позволете ми да ви придумам! — възкликна мистър Елтън. — За мен ще бъде истинска наслада. Мис Удхаус, оставете ме да ви убедя да употребите очарователната си дарба в името на приятелката си. Разбира се, че съм виждал рисунките ви. Как можяхте да допуснете противното? Нима тази стая не е пълна с вашите прекрасни пейзажи и цветя? Нима мисис Уестън няма в гостната си в Рандълс няколко неповторими фигурални композиции?

„Да, добри ми човече — мислеше Ема, — но какво общо има това с рисуването на портрети? Ти нищо не разбираш от рисуване. Не се преструвай, че изпадаш в захлас пред картините ми. Пази възторзите си за лицето на Хариет!“

— Е, щом така мило ме окуражавате, мистър Елтън, ще се опитам да направя каквото мога. Чертите на Хариет са твърде деликатни и това много затруднява работата, но все пак формата на очите и очертанията на устата са твърде характерни и трябва да бъдат уловени.

— Несъмнено! Формата на очите и очертанията на устата. Не се съмнявам, че ще успеете! Моля ви, моля ви, опитайте! Ако го направите вие, това би било — ще използвам вашите думи — чудесна придобивка.

— Боя се, че Хариет няма да иска да позира, мистър Елтън. Тя изобщо не се интересува от красотата си. Забелязахте ли как ми отговори? Та това направо значеше: „че защо трябва да бъде рисувана?“

— Забелязах, уверявам ви, не ми убягна. Но не мога да си представя, че е невъзможно да бъде убедена.

Хариет скоро се върна и предложението бе направено почти незабавно, а възраженията ѝ не издържаха дълго на настойчивите увещания на двамата. Ема искаше веднага да се залови за работа, затова извади папката с различните портрети (от които така и не бе довършила нито един), за да решат заедно кой формат е най-подходящ за Хариет. Показа им множество свои опити. Обсъдиха всичко поред — миниатюри, портрети в цял ръст и до кръста, графики, пастели и акварели. Винаги се бе стремил да опитва от всичко и с много малко труд бе напреднала в музиката и живописата много повече, отколкото биха го направили други на нейно място. Тя свиреше и пееше, рисуваше в почти всички жанрове, но винаги ѝ бе липсвало постоянство и никъде не бе достигнала онази степен на съвършенство, която бе желала да владее и която трябваше да поддържа. Не се заблуждаваше по отношение на уменията си и като художник, и като музикант, ала не искаше и другите да се заблуждават и много съжаляваше, че дарбите ѝ често се оценяват по-високо, отколкото заслужава.

Във всяка рисунка имаше по нещо добро и може би най-недовършените бяха най-хубави. Стилът ѝ беше отривист, но дори да бе малко по-слаба или десет пъти по-добра, насладата и възхищението на приятелите ѝ щяха да си останат все същите. И двамата бяха във възторг. Приликата забавляваше всички, а изпълнението на мис Удхаус нямаше как да не бъде превъзходно.

— Лицата не са много — поясни Ема. — За проучванията си разполагах само с членовете на семейството. Това е баща ми, ето и още един негов портрет... но мисълта да седи на едно място и да ми позира толкова го изнервяше, че можех да го рисувам само скришом. Затова и

на двете места приликата не е много голяма. Ето мисис Уестън. И отново, и отново... Скъпата мисис Уестън! Най-добрата ми приятелка винаги и във всичко! Позираше всеки път, когато я помолех! А ето и сестра ми. Това наистина е дребната ѝ, елегантна фигура, но лицето не си прилича. Щях да ѝ направя по-хубав портрет, ако се беше съгласила да ми позира по-дълго, но беше толкова нетърпелива да нарисувам четирите ѝ деца, че не беше в състояние да седи спокойно. Следват всичките ми опити върху три от четирите деца. Ето ги: Хенри, Джон и Бела върху целия лист. Можете да вземете всяко от тях за кое да е от другите. Тя толкова настояваше да ги нарисувам, че не можех да откажа. Но нали знаете, че е невъзможно да накарате дете на три или четири години да стои мирно, а всичко извън външната прилика е трудно да се предаде, освен ако чертите им не са толкова груби, колкото ничия майка не би съзряла в рожбата си. Това е скицата, която направих на четвъртото още като бебе. Рисувах го, докато спеше на дивана, а кокардата му е поразително истинска. Беше сгушил главичка съвсем удобно за целта. Кокардата се получи направо великолепно! Наистина се гордея с малкия Джордж! Тъгълът на дивана също е предаден много добре. А ето и последната — Ема откри прелестна малка рисунка на мъж в цял ръст, — последната и най-добрата — моят зет, мистър Джон Нйтли. Беше почти довършена, когато я захвърлих в пристъп на лошо настроение и се заклях никога повече да не рисувам портрети. Не можех да не се ядосам след всичките си старания и след великолепната прилика (и двете с мисис Уестън бяхме убедени, че е така). Може би картината беше прекалено ласкателна и го представяше извънредно красив, но ефектът се крие именно в този дефект. Та след всичко това дойде хладната оценка на горката скъпа Изабела: „Да, малко прилича, но във всеки случай не го представя добре.“ Преодоляхме толкова трудности, докато го накараме да позира. Портретът общо взето спечели благоразположението на всички, но като цяло ми дойде повече, отколкото мога да понеса, затова така и не го довърших, за да не се налага сутрешните гости на Брансуик Скуеър да се посрещат с извинението, че картината представя домакина в неблагоприятна светлина. Както ви казах, тогава се заклях никога да не рисувам портрети, но заради Хариет или по-скоро заради самата себе си и понеже не присъстват никакви съпрузи и съпруги, сега ще отстъпя от взетото решение.

Мистър Елтън изглеждаше уместно развълнуван и доволен от тази идея и само повтаряше:

— Както казахте, няма никакви съпрузи и съпруги... — Гласът му звучеше толкова странно, че Ема се зачуди дали не е по-добре още сега да ги остави насаме, но тъй като ѝ се рисуваше, обяснението щеше да почака.

Не след дълго вече бе определила вида и размера на портрета. Щеше да бъде в цял ръст, с акварел, като този на мистър Нйтли. Беше решено — ако Ема остане доволна от себе си, картината да заеме почетно място над камината.

Позирането започна и Хариет, която се усмихваше, изчервяваше и боеше, че няма да може да запази непроменена позата и чертите на лицето си, представляваше прелестен букет от младежко обаяние пред очите на художничката. Нищо не можеше да се направи обаче с мистър Елтън, който непрекъснато сновеше зад гърба ѝ и наблюдаваше всяка мазка на четката. Ема вярваше, че той ще се сети да се настани някъде, откъдето ще може да наблюдава колкото си иска, без да пречи, но бе принудена да снесе доверието от него и да го помоли да застане другаде. Изведнъж ѝ хрумна да го ангажира с метене. Каза му, че ще е наистина мило от негова страна, ако е така добър да им почете на глас. Това щяло да я отвлече от трудностите на заниманието и да намали притеснението на мис Смит.

Мистър Елтън бе напълно щастлив, Хариет слушаше, а Ема рисуваше на спокойствие. Трябваше да му позволи да продължи да наднича. Един влюбен едва ли би се задоволил с толкова малко. Той бе готов и при най-малката почивка на четката да скочи на крака, за да провери докъде е стигнала и винаги оставаше очарован. Нямахше причина да бъде недоволна от поведението му, защото възхищението го караше да открива прилика още преди това изобщо да е възможно. Тя не ценеше преценките му, но любовта и вежливостта му бяха безпримерни.

Сеансът като цяло протече съвсем задоволително. Ема бе доволна от първите скици и не възнамеряваше да рисува повече. Приликата беше налице, бе успяла сполучливо да улови позата, да придаде малко повече височина и значително по-голяма елегантност на Хариет. Беше сигурна, че картината щеше да стане добра и да заеме определеното ѝ място. Щеше да направи чест и на двете — живо

свидетелство за красотата на едната и умението на другата, както и за приятелството, което ги свързва. А щеше да предизвиква и множество други асоциации, свързани с многообещаващата привързаност на мистър Елтън.

Хариет трябваше да позира отново на следващия ден, а мистър Елтън, както беше редно, помоли за разрешение да присъства и да им почете на глас.

— Непременно! Ще се радваме да се присъедините към нас.

На другия ден същите прояви на вежливост и внимание, същият успех и задоволство придружаваха работата по картината, която напредваше бързо и леко. Всички, които я видяха, я харесаха, а мистър Елтън, изпаднал в постоянен възторг, я бранеше от всяка критика.

— Мис Удхаус е дарила приятелката си с красотата, която ѝ липсва — отбеляза мисис Уестън, без изобщо да подозира, че се обръща към влюбен. — Изразът на очите е съвсем точен, но веждите и миглите на мис Смит не са такива. Това е единственият недостатък на лицето ѝ.

— Така ли мислите? — отвърна той. — Не мога да се съглася. Струва ми се, че приликата е съвършена във всяка подробност. Никога през живота си не съм виждал подобно нещо. Трябва да имаме предвид и ефекта на светлосянката.

— Направили сте я много висока, Ема — каза мистър Найтли.

Ема знаеше това, но не искаше да го признае, а мистър Елтън разгорещено допълни:

— О, не, нищо подобно! Съвсем не е висока! Помислете, тя е седнала... което естествено произвежда различно впечатление... накратко дава точна представа... а и пропорциите трябва да се спазват. Пропорциите, перспективата... О, не, портретът дава точна представа за ръста на мис Смит. Съвсем точна!

— Много е хубав! — изказа се мистър Удхаус. — Така добре е нарисуван. Също като всичките ти рисунки, скъпа моя. Не познавам човек, който да рисува толкова добре. Единственото, което не ми харесва е, че тя очевидно седи навън, наметната само с един шал. На човек му се струва, че ще настине.

— Но, татенце, предполага се, че е лято. Топъл летен ден. Погледнете дървото.

— Никога не е безопасно да се седи навън, скъпа моя.

— Говорете каквото искате — възкликна мистър Елтън, — но според мен идеята мис Смит да седи навън е превъзходна, а дървото е изобразено с неподражаемо майсторство. Всяка друга ситуация би била по-слабо въздействаща. Неподправените обноси на мис Смит... и въобще... о, прелестна е! Не мога да откъсна поглед от нея. Никога не съм виждал подобна прилика.

Следващата крачка бе картината да се постави в рамка. Тук възникнаха известни затруднения. Рамката трябваше да се изработи на място в Лондон, а поръчката да се възложи на някой интелигентен човек, на чийто вкус можеха да се доверят. На Изабела — обичайния изпълнител на тези поръчки — не можеше да се разчита, тъй като вече беше декември и мистър Удхаус не би понесъл мисълта, че тя ще напусне дома си и ще се скита в зимната мъгла. Ала веднага след като проблемът стана известен на мистър Елтън, той вече не съществуваше. Галантността му бе винаги нащрек. Щял да бъде безкрайно щастлив, ако му възложат поръчката. Можел да отиде в Лондон по всяко време. Щяло да му бъде невъзможно да изрази признателността си, ако бъде натоварен с тази поръчка.

Ема не можеше да допусне подобна мисъл. Той бил прекалено добър. За нищо на света не би му възложила толкова неприятна задача. Думите ѝ предизвикаха желаното повторение на молбите и увещанията му и след няколко минути въпросът беше уреден.

Мистър Елтън трябваше да занесе картината в Лондон, да избере рамка и да даде необходимите наставления. Ема смяташе, че ще успее да я опакова така, че да не го затруднява при носенето, ала той изглежда най-много се боеше, че затрудненията няма да бъдат достатъчно.

— Какъв безценен залог! — промълви той с нежна въздишка, когато получи пакета.

„Този човек е прекалено галантен, за да бъде влюбен — мислеше Ема. — Сигурно има стотици различни начини да си влюбен. Той е прекрасен млад мъж и напълно би подхождал на Хариет. Това е несъмнено, както самият той обича да казва. Само дето въздиша, копнее и се стареа да получава комплименти много повече, отколкото съм в състояние да понеса. Но нали и самата аз съм замесена твърде много! Сигурно просто ми е признателен за отношението към Хариет.“

В самия ден на пътуването на мистър Елтън до Лондон пред Ема се откри още една възможност да се покаже любезна пред приятелката си. Както обикновено, Хариет се появи в Хартфийлд малко след закуска. След известно време се прибра у дома, за да се върне отново за вечеря. Дойде по-скоро, отколкото се бяха уговорили, със забързан и развълнуван вид и обяви, че се е случило нещо необикновено, което копнее да разкаже. Само след половин минута всичко излезе на бял свят. Веднага след като се прибрала у мисис Годард, разбрала, че мистър Мартин е бил там преди час и като научил, че тя не е у дома, а и не я очакват скоро, оставил за нея пакет, изпратен от една от сестрите му, и си тръгнал. Когато отворила пакета, освен нотите на две песни, които била заела на Елизабет, Хариет намерила и писмо, адресирано до себе си. То било от мистър Мартин и съдържало недвусмислено предложение за женитба. Кой би могъл да предположи? Тя била толкова изненадана, че не знаела какво да стори. И все пак това си било предложение, а и писмото било написано толкова хубаво, или поне така било според нея! Пишел така, сякаш наистина много я обича, но тя не знаела какво да стори, затова дошла колкото може побързо, за да попита мис Удхаус какво трябва да направи. Ема се почувства неудобно, понеже приятелката ѝ изглеждаше толкова доволна и раздвоена.

— Честна дума! — извика тя, — този млад човек е решен да не се лиши от нищо, просто защото не е попитал! С удоволствие би се сродил на добро място, ако му се отдаде такава възможност.

— Ще прочетете ли писмото? — помоли се Хариет. — Моля ви, много искам да го прочетете!

Ема нямаше нищо против да изпълни тази молба. Тя прочете писмото и остана удивена. Стилът му далеч надминаваше очакванията и. В него не само отсъстваха граматически грешки, но като съчинение то не би посрамило дори един джентълмен. Изказът, макар и съвсем обикновен, бе непосредствен и въздействащ, а чувствата, които

разкриваше, правеха чест на автора му. Писмото бе кратко, говореше за здрав разум, топла привързаност, свобода на мисълта, благоприличие и дори деликатност на чувствата. Ема размишляваше върху всичко това, докато Хариет седеше в неспокойно очакване да чуе мнението ѝ.

— Как ви се струва? — попита тя и веднага добави: — Хубаво ли е писмото, или е прекалено късо?

— Да, много хубаво писмо, наистина — бавно отвърна Ема. — Толкова хубаво, че нищо не е пропуснато. Мисля, че му е помогнала някоя от сестрите му. Трудно ми е да повярвам, че младият мъж, когото видях да разговаря с теб онзи ден, е написал това сам и че умее да се изразява така добре. Но все пак това не е стил на жена. Определено не е. Прекалено силен и сбит е и няма нищо общо с многословието, характерно за жените. Той несъмнено е един разумен млад мъж и предполагам, че има природна дарба да пише. Мисълта му е ясна и завладяваща и затова, вземе ли писалка в ръка, тя от само себе си намира правилните думи. Така е с някои мъже. Да, познавам този вид хора: буйни, решителни, донякъде чувствителни и съвсем не груби. Писмото е много хубаво — заключи Ема, връщайки ѝ листа, — много по-хубаво, отколкото предполагам, Хариет.

— Ами... — все още в очакване промърмори Хариет, — ами... какво да правя сега?

— Какво да правиш ли? По отношение на кое? Писмото ли имаше предвид?

— Да.

— Но защо се колебаеш? Трябва да му отговориш, разбира се, при това незабавно.

— Да, но какво да напиша? Скъпа мис Удхаус, моля ви, посъветвайте ме!

— О, не, не. По-добре е писмото да си бъде само твое. Ще успееш да намериш подходящите думи, сигурна съм. Няма опасност да останеш неразбрана, което всъщност е най-важното. Отговорът трябва да бъде недвусмислен, да не оставя място за никакви съмнения и колебания, а думите, както подобава, трябва да подказват благодарност за предложението и загриженост за болката, която причиняваш. Те сами ще излязат изпод перото ти, убедена съм. Няма защо да ти напомням да си дадеш вид, че много съжаляваш, задето го разочароваш.

— Значи смятате, че трябва да му откажа? — попита Хариет, свела поглед.

— Дали трябва да му откажеш ли? Но, скъпа Хариет, какво имаш предвид? Съмняваш ли се в това? Мислех, че... Моля за извинение, но сигурно аз греша. Положително съм те разбрала погрешно, ако изпитваш колебания за смисъла на отговора си. Мислех, че ме питаш само как да го построиш.

Хариет остана безмълвна, а Ема продължи малко резервирано:

— Доколкото разбирам, смяташ да отговориш благосклонно.

— Не, не е така, всъщност не смятам. Какво да правя? Посъветвайте ме какво да правя! Моля ви, скъпа мис Удхаус, кажете ми какво трябва да направя!

— Няма да ти дам никакъв съвет, Хариет. Няма да се намесвам. Трябва да решиш проблема насаме с чувствата си.

— Изобщо не подозирах, че той ме харесва толкова много — промълви Хариет, размишлявайки върху писмото.

Ема помълча още малко, но усетила, че омайното ласкателство на писмото може да се окаже прекалено силно, реши, че е най-добре да се намеси:

— Хариет, по принцип, когато жената се колебае дали да приеме един мъж, или не, би следвало да му откаже. Ако се съмнява в своето „да“, по-добре е направо да каже „не“. Бракът не е сполучлив, ако в него се встъпва с половин сърце, с раздвоени чувства. Смятам за свой дълг да ти кажа това като твоя по-възрастна приятелка, но не смятай, че се опитвам да ти повлияя.

— О, не, вие сте твърде мила, за да го направите... но ако можеше просто да ме посъветвате как е най-добре да постъпя... не, не искам да кажа това... както казвате, човек трябва да е напълно сигурен... не бива да се колебае... та това е нещо много сериозно... Може би все пак е по-разумно да му откажа. Мислите ли, че ще е по-добре да откажа?

— За нищо на света — благосклонно усмихната поде Ема — не бих те посъветвала нито едно от двете. Ти сама трябва да отсъдиш в полза на собственото си щастие. Ако предпочиташ мистър Мартин пред всеки друг, ако смяташ, че той е най-привлекателният мъж, когото си срещала някога, няма защо да се колебаеш! Ти се изчерви, Хариет. Сещаш ли се сега за някой друг, който да отговаря на това описание?

Харriet, Харriet, не се самозаблуждавай, не се оставяй да те подведат състраданието и признателността. За кого се сещаш в този момент?

Признаците бяха благоприятни. Вместо да отговори, Харriet се извърна объркана и замислено се изправи до огъня. Макар писмото да беше все още в ръката ѝ, тя механично го въртеше между пръстите си, без да му обръща внимание. Ема нетърпеливо, но обнадеждено очакваше резултата. Най-сетне след известно колебание Харriet каза:

— Мис Удхаус, понеже не искате да ми кажете мнението си, ще трябва да се справя сама, доколкото ми позволяват силите. Може да се каже, че съм решила и съм почти убедена, че ще откажа на мистър Мартин. Смятате ли, че съм права?

— Напълно си права, скъпа моя Харriet! Правиш тъкмо това, което трябва. Премълчах мнението си, докато се колебаеше, но сега, след като взе решение, мога спокойно да го одобря. Скъпа Харriet, толкова се радвам. Щеше да ми е тежко да се лиша от приятелството ти, но това следва неминуемо от брака ти с мистър Мартин. Докато изпитваше и най-малкото съмнение, аз не казах нищо, за да не ти повлияя, но за мен съгласието ти щеше да е равнозначно на загубата на приятел. Не бих могла да посещавам мисис Робърт Мартин във фермата Аби Мил. Сега ще останем заедно завинаги.

Харriet не бе подозирала опасността, на която се излага, но сега остана дълбоко поразена.

— Нямахте да можете да ме посещавате! — ужасено извика тя. — Разбира се, че не, но на мен и през ум не ми мина. Това би било ужасно! Какво избавление! Скъпа мис Удхаус, за нищо на света не бих се лишила от удоволствието и честта на вашето приятелство.

— Ако те бях изгубила, това би ми причинило непоносима болка, Харriet, но не виждам друг начин. Ти сама щеше да се лишиш от възможността да се движиш сред отбрано общество. Щях да съм принудена да се разделя с теб.

— Божичко, не бих го понесла! Никога вече да не мога да идвам в Хартфийлд! Това би ме убило!

— Мило, предано същество! Ти — прокудена във фермата Аби Мил! Затворена за цял живот сред простите и неграмотните! Чудя се как този млад мъж може да е толкова безочлив да го пожелае. Сигурно има доста високо мнение за себе си.

— Не бих казала, че е самовлюбен — възрази Хариет, тъй като съвестта ѝ роптаеше срещу подобно обвинение. — Той е много добър и аз винаги ще му бъда много задължена и ще го уважавам, но това е нещо коренно различно от... Нали разбирате, от това, че той ме харесва, съвсем не следва, че и аз трябва да го харесвам! Не мога да не призная, че откакто започнах да идвам тук срещнах хора, които изобщо не могат да се сравняват с него по характер и обноски, а един от тях е толкова красив и привлекателен. Така или иначе, аз действително намирам мистър Мартин за много симпатичен млад мъж и го ценя високо, както и това, че е толкова привързан към мен и ми е написал толкова писмо... Но да ви напусна!... Нищо не може да ме накара да направя това!

— Благодаря, благодаря, моя малка, мила приятелко, но ние няма да се разделим! Една жена не може да се омъжи за един мъж, само защото той ѝ е направил предложение или защото е привързан към нея и е в състояние да напише едно сносно писмо.

— О, не! То и писмото е твърде кратко!

Ема забеляза тази проява на лош вкус, но я пропусна покрай ушите си с думите:

— Съвсем вярно.

Единствената ѝ утеха от недодяланите му обноски, които биха я наранявали час по час, щеше да е убеждението, че съпругът ѝ е в състояние да напише едно хубаво писмо.

— Ами да! Кой се интересува от някакво писмо! Важното е винаги да си щастлив с приятни събеседници около себе си. Вече съм твърдо решила да му откажа, но как да стане това? Какво да напиша?

Ема ѝ каза, че отговорът не крие никакви трудности и я убеди направо да започне да го пише, а Хариет се съгласи с надеждата, че ще получи помощта ѝ. И макар Ема да продължаваше да протестира срещу необходимостта от това, всъщност се намеси при съставянето на всяко изречение. Докато отговаряха на писмото му, се наложи да го препрочитат многократно и това така размекна Хариет, че стана нужда Ема да я стегне с няколко решителни реплики. Тя толкова се страхуваше да не направи мистър Мартин нещастен, непрекъснато се питаше какво ще си кажат майка му и сестрите му и така се притесняваше да не я помислят за неблагодарница, че според Ема, ако

младият мъж се беше появил пред очите ѝ в този момент, предложението му в края на краищата сигурно щеше да бъде прието.

Така или иначе, писмото бе написано, запечатано и изпратено. Въпросът бе приключен и Хариет — спасена. Тя беше доста тъжна през цялата вечер и Ема не можеше да не обърне внимание на добросърдечното ѝ съжаление. Понякога го облекчаваше, като ѝ говореше за обичта си към нея, а понякога изтъкваше идеята за мистър Елтън.

— Вече никога няма да ме поканят във фермата Аби Мил — бе изречено печално в отговор.

— Ако пък те поканеха, аз никога нямаше да понеса раздялата с теб. Ти си прекалено нужна на Хартфийлд, за да те отстъпим на Аби Мил.

— Сигурна съм, че никога не би ми се искало да отида там, защото съм щастлива единствено в Хартфийлд.

След малко последва друго:

— Мисис Годард би останала доста учудена, ако знаеше какво се е случило. Мис Неш със сигурност би се удивила, защото смята, че сестра ѝ е омъжена много сполучливо, ама съпругът ѝ е най-обикновен търговец на лен.

— Човек дори съжالياва, ако открие повече гордост или съвършенство в една учителка, Хариет. Смея да твърдя, че мис Неш би ти завидила на подобна възможност да се омъжиш. В нейните очи такова завоевание изглежда ценно. Но тя е в пълно неведение за подобрите възможности, които се разкриват пред теб. Вниманието, оказвано ти от една определена личност, едва ли вече е станало предмет на клюки в Хайбъри. Мисля, че засега ти и аз сме единствените, разгадали какво се крие зад вида и поведението му.

Хариет се изчерви, усмихна се и промърмори нещо от рода на това, че се чуди какво пък толкова ѝ харесват. Мисълта за мистър Елтън ѝ подежда ободряващо, но въпреки това не след дълго отново бе завладяна от нежност към отблъснатия мистър Мартин.

— Вече е получил писмото ми. Чудя се какво ли правят всички... дали сестрите му знаят... Ако той е нещастен, те също ще страдат. Надявам се да не го понесе прекалено тежко!

— Нека да помислим за приятелите, които не са сред нас, и са заети с по-весели неща — възкликна Ема. — Може би в този момент

мистър Елтън показва портрета ти на майка си и на сестрите си и ги убеждава, че прототипът е много по-красив, а след като го питат за теб пет или шест пъти, той им позволява да узнаят името ти, твоето прелестно име.

— Моят портрет! Но нали го е оставил на Бонд стрийт?

— Ако е така, аз изобщо не познавам мистър Елтън. Не, моя скъпа, малка, скромна Хариет, помни ми думата, картината няма да бъде на Бонд стрийт, преди той да възседне коня си утре сутринта. Ще бъде негов спътник през цялата нощ, негова радост и утеха. Тя открива намеренията пред семейството му, запознават с тях и възбужда в душите им най-приятните човешки чувства — несдържано любопитство и топло предразположение. Колко радостно, колко вдъхновено, недоверчиво и окрилено е въображението им!

Хариет продължаваше да се усмихва все по-широко.

8

Хариет пренощува в Хартфийлд. През последните няколко седмици прекарваше повече от половината време тук и постепенно пригодиха за нея една от спалните. Ема смяташе, че във всяко отношение е по-добре, по-любезно и по-безопасно да я държат при себе си колкото е възможно по-дълго. На следващата сутрин трябваше да отиде при мисис Годард за час-два, но решиха, че след това ще се върне в Хартфийлд и ще им погостува няколко дни.

В нейно отсъствие дойде мистър Найтли. Той постоя малко с Ема и баща ѝ, докато мистър Удхаус, който още отпреди бе решил да излезе на разходка, не бе убеден от дъщеря си да не отлага повече. Той отстъпи пред увещанията на двамата и се готвеше да остави мистър Найтли сам, макар и в разрез с добрия тон. Мистър Найтли не обичаше церемониите, а кратките му решителни отговори представляваха забавна противоположност на безкрайните извинения и вежливи колебания на събеседника му.

— Е, мистър Найтли, мисля, че ако ме извините и не сметнете постъпката ми за изключително груба, ще послушам съвета на Ема и ще се разходя за четвърт час. Тъй като грее слънце, струва ми се, че ще бъде по-добре да направя своите три обиколки, докато това все още е възможно. Отнасям се към вас без всякакви официалности. Ние инвалидите считаме себе си за привилегировани хора.

— Уважаеми господине, недейте да се държите с мен като с непознат.

— В лицето на дъщеря си ви оставям отличен заместник. Ема ще бъде щастлива да ви развлича. Затова ще ви помоля да ме извините и ще отида на направя своите три обиколки — зимния си маршрут.

— Това е най-доброто, което можете да направите.

— С удоволствие бих ви поканил да ми правите компания, мистър Найтли, но аз вървя съвсем бавно и това би ви отегчило. Освен това ви чака дълъг път обратно до Донуъл Аби.

— Благодаря ви, сър, тръгвам си почти веднага и мисля, че колкото по-скоро излезете, толкова по-добре. Ще ви донеса палтото и ще ви отворя градинската врата.

Мистър Удхаус най-сетне излезе, но вместо да последва примера му, мистър Найтли седна, очевидно склонен да продължи разговора. Той сам започна да говори за Хариет по-хвалебствено откогато и да е.

— Не мога да оценя красотата ѝ като вас — подхвана той, — но тя несъмнено е прекрасно младо създание и съм склонен да мисля хубави неща за характера ѝ. Той зависи от хората, с които общува, но попадне ли в добри ръце, тя ще стане прекрасна жена.

— Радвам се, че мислите така, а и добрите ръце, надявам се, не липсват.

— Добре — продължи той, — нетърпелива сте да получите комплимент, затова ще ви кажа, че вие я облагородихте. Излекувахте я от ученическия ѝ кикот. Това наистина ви прави чест.

— Благодаря ви, щях да бъда много огорчена, ако не вярвах, че по някакъв начин съм ѝ била полезна, но не всеки е готов да отправя възхвала там, където е дължима. Вие не ме възнаграждавате често с нея.

— Очаквате ли Хариет отново тази сутрин?

— Всеки момент. Вече се бави повече, отколкото мислеше.

— Нещо я е задържало. Може би някой посетител.

— Ключките на Хайбъри. Досадни нещастници!

— Може би не всички, които са досадни за вас, са досадни и за Хариет.

Ема знаеше, че това е вярно и че няма какво да възрази, затова замълча. Той добави усмихнат:

— Не претендирам, че мога да определя точно времето или мястото, но съм длъжен да ви кажа, че имам причини да подозирам, че вашата малка приятелка скоро ще чуе нещо, което ще бъде в нейна полза.

— Наистина ли? Как така? Какво е то?

— Нещо много сериозно, уверявам ви — все така усмихнат продължи сър Найтли.

— Много сериозно ли? Сещам се само за едно. Кой е влюбен в нея? Кой ви е направил свой довереник?

Ема бе почти уверена, че мистър Елтън е направил някакъв намек. Мистър Найтли беше нещо като съветник и приятел на всички и тя знаеше, че мистър Елтън го цени високо.

— Имам причини да смятам — отвърна той, — че Хариет много скоро ще получи предложение за женитба от един безукорен кандидат. Става дума за Робърт Мартин. Очевидно причината се крие някъде в гостуването ѝ в Аби Мил това лято. Той е отчаяно влюбен и смята да се ожени за нея.

— Много мило — каза Ема, — но откъде е толкова сигурен, че и Хариет възнамерява да се омъжи за него?

— Добре, добре, смята да ѝ направи предложение. Така харесва ли ви? Преди два дни дойде вечерта в Аби, за да се посъветва с мен по този въпрос. Знае, че аз много уважавам него и семейството му и вярвам, че и той ме нарежда сред най-добрите си приятели. Дойде да ме попита дали би било неразумно от негова страна, ако създаде семейство толкова рано и дали я намирам за прекрасна млада жена. Накратко дали по принцип одобрявам избора му, защото се опасяваше, че тя заема (особено след като вие направихте толкова много за нея) по-високо обществено положение от него. Останах много доволен от всичко, което ми каза. От никого не съм чувал по-разумни неща, отколкото от Робърт Мартин. Той винаги говори точно по темата, открито, право в целта и има правилна преценка. Разказа ми всичко — положението, плановете си и какво смята да предприеме семейството, в случай че той се ожени. Робърт Мартин е прекрасен млад човек — и като син, и като брат. Изобщо не се поколебах и го посъветвах да се ожени. Доказа ми, че може да си го позволи и след като е така, аз съм убеден, че за него би било чудесно. Похвалих избраницата и го изпратих да си върви у дома, преизпълнен от щастие. Ако дотогава не беше ценил мнението ми, със сигурност го направи в този момент и, смее да твърдя, си тръгна убеден, че аз съм най-добрият му приятел и съветник. Спокойно можем да предполагаваме, че няма да чака дълго, преди да отправи предложение към дамата и тъй като по всичко личи, че не го е направил вчера, твърде вероятно е да посети дома на мисис Годард днес. Така че Хариет може да е задържана от посетител, без ни най-малко да го смята за досаден нещастник.

— Моля ви, мистър Найтли — каза Ема, като се усмихваше вътрешно през повечето време, докато той говореше. — Откъде знаете,

че мистър Мартин не ѝ е предложил още вчера?

— Разбира се, не знам със сигурност — учуди се той, — но това може да се предположи. Та нима тя не беше при вас през целия ден?

— Добре — рече Ема, — ще ви открия нещо в замяна на това, което ми казахте вие. Вчера той поиска ръката ѝ чрез писмо и получи отказ.

Трябваше да повтори, за да бъде разбрана. Мистър Найтли целият почервения от удивление и недоволство, изправи се и, крайно възмутен, заяви:

— В такъв случай тя е по-голяма глупачка, отколкото предполагам. Но какво иска това момиче?

— О, винаги става така! — извика Ема. — Един мъж никога не може да разбере защо една жена отхвърля предложението му. Мъжете смятат, че жените са готови да приемат всеки, който пожелае да ги притежава.

— Глупости! Никой мъж не смята подобно нещо. На какво прилича това?! Хариет Смит отблъсква Робърт Мартин! Ако е така, сигурно е някаква лудост, но надявам се, че грешите.

— Видях как му отговаря. Какво по-ясно от това?

— Видели сте как му отговаря?! Вие сте написали отговора ѝ! Ема, това е ваше дело. Вие сте я убедили да откаже.

— Дори да го бях направила, макар да съм далеч от тази мисъл, не бих смятала, че съм сгрешила. Мистър Мартин е много почтен млад човек, но не мога да се съглася, че е равен на Хариет и съм наистина изненадана, че той изобщо е дръзнал да отправи поглед към нея. От разказа ви става ясно, че не е страдал от никакви скрупули. Жалко, че ги е потъпкал.

— Не бил равен на Хариет! — разгорещено и високо възкликна мистър Найтли. След малко допълни не толкова сурово: — Не, разбира се, че не ѝ е равен, защото я превъзхожда значително с ума и с положението си. Ема, увлечението ви по това момиче ви заслепява. Та как би могла Хариет Смит да претендира, че стои по-високо от Робърт Мартин в което и да е отношение — по произход, характер или образование? Тя е дъщеря на един Бог знае кого, вероятно изобщо не е осигурена и няма родственици от добро потекло. Тя е само компаньонка на директорката на едно най-обикновено училище. Не е нито особено умна, нито начетена. Не е научена на нищо полезно и е

прекалено млада и глуповата, за да е успяла да постигне нещо сама. На тази възраст тя не би могла да разполага с голям опит, а и с нейния твърде ограничен ум не е много вероятно изобщо някога да научи нещо, което да ѝ бъде от полза. Тя е хубава, добродушна и това е всичко. Ако имах някакви възражения, когато го съветвах за този брак, те бяха свързани с него, с това, че заслужава нещо много повече и че тя е лоша възможност за такъв човек. Усещах, че той би могъл да си намери и по-заможна жена, но по-неподходящ духовен съмишленик и по-непотребен помощник — едва ли. Не можех да изложа всичко това пред един влюбен, затова предпочетох да изтъкна, че тя не е лош човек, че характерът ѝ позволява да бъде вкарана в правия път, ако попадне в добри ръце, и това да даде много добри резултати. Смятах, че тя ще спечели повече от тази връзка и изобщо не се съмнявах (не се съмнявам и сега), че щеше да предизвика истински фурор с невероятния си късмет. Смятах, че дори вие ще останете доволна. Веднага ми мина през ум, че не бихте тъгували много, задето приятелката ви напуска Хайбъри в името на доброто си устройване. Помня, че си казах: „Дори Ема, въпреки цялото си пристрастие към Хариет, ще одобри този брак“.

— Не мога да се начудя, че толкова малко познавате Хариет, след като можете да твърдите подобно нещо. Как да приема, че един фермер (защото въпреки ума и достойнствата си, мистър Мартин не е нищо повече), е подходящ съпруг за най-близката ми приятелка! Как да не съжалявам, че напуска Хайбъри, за да се омъжи за човек, когото никога не бих приела за свой приятел? Удивлявате ме, като смятате, че е възможно да изпитва подобни чувства. Уверявам ви, че моите са съвсем различни. Намирам думите ви за несправедливи. Не сте прав за претенциите на Хариет. Аз и други като мен биха оценили ситуацията по съвършено различен начин. Мистър Мартин може и да е по-богат от нея, но общественото му положение безспорно е по-ниско от нейното. Обкръжението, сред което тя се движи, значително превъзхожда неговото. За нея би било унижително!

— Как може да е унижително за една незаконородена да се омъжи за уважаван и умен фермер джентълмен?!

— Що се отнася до обстоятелствата около раждането ѝ, тя може да е никоя в юридически смисъл, но здравият разум не би се съгласил с това. Тя не трябва да плаща за грешките на другите, за това, че е

поставена много по-ниско от тези, с които е била възпитавана. Не може да има никакво съмнение, че баща ѝ е джентълмен. Издръжката ѝ е твърде щедра, досега не ѝ е отказвано нищо, свързано с развитието или удобствата ѝ. За мен това, че е дъщеря на джентълмен, е безспорно, а обстоятелството, че общува с дъщери на джентълмени, предполагам, няма да бъде отречено от никого. Тя стои по-високо от мистър Робърт Мартин.

— Които и да са родителите ѝ — възрази мистър Найтли, — които и да са хората, поели грижата за нея, струва ми се, че те не са възнамерявали да я въвеждат в онова, което вие наричате отбрано общество. След като е получила твърде посредствено образование при мисис Годард, тя е зарязана в нейните ръце да се оправя, както може — с една дума, да се движи в обкръжението на мисис Годард и да се сближи с приятелките ѝ. Очевидно благодетелите ѝ са смятали, че това ще ѝ бъде напълно достатъчно. Самата тя не се е стремилa към нищо по-добро. До мига, в който вие решихте да я направите своя приятелка, тя се чувстваше удовлетворена от средата си и не се стремеше към нищо по-голямо. Тя бе безкрайно щастлива със семейство Мартин това лято и съвсем не се чувстваше по-високопоставена от тях. Ако се чувства така сега, то е защото вие сте ѝ го внушили. Вие не сте приятелка на Хариет Смит, Ема. Робърт Мартин не би отишъл толкова далеч, ако тя не му е дала да разбере, че не е безразлична към него. Познавам го добре. Той е прекалено здравомислещ човек, за да направи предложение на една жена просто ей така, воден единствено от някаква егоистична страст. А що се отнася до самолюбието, не познавам човек, комуто то да е така чуждо. Повярвайте ми, тя му е дала повод.

За Ема беше по-удобно да не отговаря направо на твърденията му, затова тя предпочете да подхване отново своята тема в разговора.

— Вие сте много близък приятел на мистър Мартин, но, както отбелязах и преди, сте несправедлив към Хариет. Стремехът ѝ да се омъжи в добро семейство не е толкова достоен за презрение, колкото го представяте. Тя не е умна, но е по-разумна, отколкото предполагате и възможностите ѝ не заслужават подобно незачитане. Но да оставим това. Тъй като според вас единствените ѝ достойнства са хубостта и добродушието, позволете ми да ви кажа, че в степенята, в която тя ги притежава, те вече не са най-обикновени лични качества, представящи

я в обществото. Това, че е красива, се признава от почти всички и докато мъжете изглежда са настроени много по-философски по въпроса за красотата, отколкото се предполага по правило, докато се влюбват в просветени умове, а не в хубави личица, едно толкова прелестно момиче като Хариет със сигурност ще бъде уважавано и харесвано и ще има възможността да избира между много кандидати. Оттук следва и убеждението ѝ, че е красива. Добродушието също не бива да се омаловажава, тъй като то включва наистина приветлив нрав и поведение, скромност и огромно желание да бъде добронамерена към всички. Сигурно съм на погрешен път, ако вашият пол по принцип не смята, че красота и нрав като нейните са най-големите достойнства, които може да притежава една жена.

— За бога, Ема, като ви слушам как обиждате способностите си, ми се иска и аз да направя същото. По-добре е човек изобщо да няма ум в главата си, отколкото да го използва по такъв начин.

— Уверена съм — закачливо възкликна Ема, — че такова е желанието на всички ви! — Момиче като Хариет е точно това, което един мъж харесва — тутакси омагьосва чувствата му и спечелва уважението му. О, Хариет може да избира. Ако вие решите да се ожените, тя много би ви подхождала. Какво толкова чудно има в това, че на седемнадесет години, едва в началото на житейския си път и все още неизвестна, тя отказва да приеме първото получено предложение за брак. Не, моля ви, нека ѝ дадем време да се огледа около себе си.

— Винаги съм смятал, че това приятелство е глупаво — заяви мистър Найтли, — макар че премълчавах мнението си. Сега осъзнавам, че то ще се окаже изключително вредно за Хариет. Вие ще я напомпате с такава увереност в собствената ѝ красота и ще ѝ внушите правото на толкова високи претенции, че не след дълго никой от обкръжението ѝ няма да бъде достатъчно добър за нея. Суетата често погажда номера на хора със слаб характер. Няма нищо по-лесно от това да накараш една млада дама да се цели твърде високо. Предложенията за брак може би няма да залаят мис Хариет Смит чак толкова бързо, макар че тя е красиво момиче. Каквото и да казвате, разумните мъже не искат да имат глупави съпруги. На мъжете от добро потекло не би им харесало да свържат съдбата си с момиче от такъв произход, а по-благоразумните биха се страхували от неприятностите и унижението, ако случайно се разкрие кои са родителите ѝ. Оставете я да се омъжи

за Робърт Мартин и тя ще бъде в безопасност, уважавана и щастлива завинаги. Но ако вие я подтиквате да си намери по-добра партия и ѝ внушавате да се задоволи единствено с мъж от благороден произход и с голямо състояние, тя може да остане компаньонка на мисис Годард до края на живота си. Или поне докато се отчая и се задоволи дори със сина на стария учител по краснопис (защото Хариет е момиче, което все ще се омъжи за някого).

— Мненията ни по този въпрос са толкова различни, мистър Найтли, че няма никаква нужда да разискваме повече. Само ще се ядосаме още повече един на друг. Що се отнася до това да я оставя да се омъжи за Робърт Мартин, то е невъзможно. Тя му отказа, при това толкова решително, че отне всяка възможност за повторен опит от негова страна. Трябва да се примири с последиците от отказа си, каквито и да са те, а що се отнася до самия отказ, не мога да отрека, че ѝ повлиях мъничко. Но ви уверявам, че от намеса — моя или нечия друга — почти нямаше нужда. Външността му е дотолкова против него, а обноските му толкова лоши, че дори някога да е била благосклонно настроена, вече не е. Преди да достигне сегашното си ниво, може и да му е давала някакви надежди. Все пак, той е брат на приятелката ѝ, старал се е да ѝ доставя удоволствие и тъй като не познава по-добър от него (обстоятелство, което несъмнено е било в негова полза), тя може би не го е смятала за неподходящ по време на престоя си в Аби Мил. Но сега нещата стоят другояче. Тя вече знае какво е да си джентълмен. Единствено джентълмен по образование и обноски е в състояние да спечели сърцето на Хариет.

— Глупости! Най-големите глупости, които някога съм чувал! — разгневи се мистър Найтли. — Робърт Мартин може да се похвали с разум, прямота и добросърдечност, а духът му е много по-благороден, отколкото Хариет е в състояние да оцени.

Ема не отговори, а се опита да си придаде ведър и безгрижен вид. Всъщност се чувстваше много неудобно и страшно искаше да се избави от присъствието му. Не съжеляваше за стореното. Смяташе, че собствената ѝ преценка за изтънчеността и достойнствата на една жена е много по-вярна от неговата, но тъй като по принцип бе свикнала да уважава мнението му, беше ѝ неприятно, че то е отявлено противно на нейното. А и съвсем не ѝ се нравеше разгневеното му присъствие. Последваха минути на неловко мълчание. Ема се опита само веднъж

да го заговори за времето, но той не отговори. Мислеше. Най-сетне изказа на глас мислите си:

— Робърт Мартин не губи много. Ако не смята така, надявам се скоро да го проумее. По отношение на Хариет вие си знаете най-добре, но тъй като не криете, че обичате да сватосвате, логично е да се предположи, че имате нещо предвид, някакви цели и планове. Затова като приятел искам просто да ви намекна, че ако става дума за мистър Елтън, всичките ви усилия ще бъдат напразни.

Ема се засмя и отрече, а той продължи:

— Помнете ми думата, с Елтън няма да излезе нищо. Той е много добър човек и уважаван викарий на Хайбъри, но няма никаква склонност към необмислените бракосъчетания. Елтън умее да цени добрия доход не по-зле от всеки друг. Той може да говори прочувствено, но ще постъпи практично. Много добре знае какво иска, както вие сте запозната с претенциите на Хариет. Известно му е, че е много красив и че е всеобщ любимец, а изявленията му, направени в чисто мъжка компания в мигове на откровеност, ме карат да смятам, че няма да пропилее тези си качества с лека ръка. Слушал съм въодушевените му разкази за голямото семейство на някакви близки на сестрите му млади дами, всяка от които разполага с двадесет хиляди лири.

— Много съм ви задължена — отново се засмя Ема. — Ако се бях заела с това да оженя мистър Елтън за Хариет, щеше да е много мило от ваша страна, че ми отваряте очите, но засега просто искам да задържа Хариет при себе си. Приключих със сватосването. Не бих могла да надмина това, което постигнах в Рандълс. Отказвам се, когато съм на върха.

— Довиждане — сбогува се сър Найтли, стана и рязко се оттегли.

Беше много разгневен. Предусещаше разочарованието на младия човек и беше огорчен, че се е оказал причина за него, тъй като е одобрил намерението му. А ролята, която според него Ема заемаше в цялата история, извънредно го ядосваше.

Ема също беше недоволна, но причините не бяха така ясни, както при него. Невинаги се чувстваше толкова удовлетворена от себе си и така безусловно убедена, че е права, а противниците ѝ грешат, както правеше това мистър Найтли. Той си бе тръгнал много по-уверен в

правотата си, отколкото бе тя. Ема се почувства доста унила, но времето и завръщането на Хариет ѝ помогнаха да се съвземе. Продължителното отсъствие на Хариет започваше да я тревожи. Плашеше я възможността младият мъж да е отишъл сутринта у мисис Годард, да се е срещнал с Хариет и да е пледирал пред нея за собствената си кауза. Ужасът от подобен провал в края на краищата премина в открито безпокойство, но щом Хариет се появи в отлично настроение и се оказа, че причината за дългото ѝ отсъствие съвсем не беше тази, Ема се оказа удовлетворена, което я помири със самата себе си и я убеди, че независимо от мнението и от думите на мистър Найтли, не е сторила нищо, което женското приятелство и женската чувствителност не биха оправдали.

Мнението му за мистър Елтън я поизплаши. После обаче стигна до заключението, че мистър Найтли не би могъл да го наблюдава като нея — нито с интереса, нито (позволяваше си да го каже, независимо от претенциите на Найтли) с вещината ѝ по тези въпроси. Беше говорил твърде прибързано в яда си и Ема реши, че той по-скоро е изрекъл това, което във възмущението си е желал да бъде истина, отколкото нещо, в което е сигурен. Може би наистина е чувал мистър Елтън да говори много по-свободно, отколкото бе го чувала тя, може би мистър Елтън съвсем не е безразличен и неблагоприятен по отношение на паричните въпроси, може би дори по природа е по-скоро такъв... Но мистър Найтли не удостоверяваше с необходимото внимание влиянието на пламенната страст, въстанала срещу всяка заинтересованост. Мистър Найтли изобщо не съзираше наличието на такава страст, а следователно и на последиците от нея, но Ема я откриваше. При това — в количество, което надмогваше съмненията дали тя ще надвие колебанията, които първоначално би могла да предизвика разумната предпазливост. А що се отнася до нещо повече от разумната и благоприлична степен на предпазливост, Ема бе сигурна, че това е далеч от мистър Елтън.

Бодрият вид и възбудата на Хариет повдигнаха настроението ѝ. Девойката се бе върнала не с мисли за Мартин, а за да говори за мистър Елтън. Мис Неш ѝ била казала нещо, което Хариет повтори незабавно и с огромно удоволствие. Мистър Пери бил у мисис Годард на посещение при едно болно дете и казал на мис Неш, че предния ден на връщане от парка Клейтън срещнал мистър Елтън и за голямо свое

учудване установил, че той всъщност се е запътил към Лондон. Смятал да се завърне едва на следващия ден, независимо от това, че същата вечер била насрочена една от сбирките на клуба по вист, които той никога не бил пропускал досега. Мистър Пери го увещавал да присъства, казал му, че би било нечестно той — най-добрият им играч, да отсъства и се постарал да го убеди да отложи пътуването само с един ден, но нищо не помогнало. Мистър Елтън бил твърдо решен да продължи пътя си и особено наблегнал на това, че ще пътува по работа, от която нищо не е в състояние да го отклони. Споменал за някакво поверително поръчение и че е преносител на нещо изключително ценно. Мистър Пери не могъл да разбере всичко, но бил уверен, че има замесена дама и му го казал. Мистър Елтън се усмихнал многозначително и препуснал нататък силно развълнуван. Хариет научила всичко това от мис Неш, която още дълго ѝ говорила за мистър Елтън и заключила, вперила поглед в нея, че не претендира да ѝ е известно по каква работа пътува мистър Елтън. Знаела само, че жената, която той би предпочел, трябва да смята себе си за най-голямата щастливка на света, защото несъмнено не съществува кандидат, по-подходящ и по-красив от мистър Елтън.

9

Сър Найтли можеше да се кара с нея, но Ема нямаше право да се кара със самата себе си. Той бе толкова разгневен, че не се появи в Хартфийлд по-дълго от обикновено, а когато най-после се срещнаха, мрачният му вид говореше, че тя все още не е получила прошка. Мъчно ѝ беше, но нямаше за какво да се разкайва. Тъкмо обратното, събитията от следващите няколко дни все повече и повече оправдаваха плановете и начинанията ѝ и те ѝ ставаха все по-скъпи.

Поставена в елегантна рамка, картината пристигна скоро след завръщането на мистър Елтън и бе окачена над камината в общата дневна. Той се изправи, за да я погледа и с въздишка продума несвързаната си похвала, точно както би следвало. А що се отнася до чувствата на Хариет, те явно се превръщаха в толкова силна и трайна привързаност, колкото позволяваха умът и характерът ѝ. Не след дълго Ема откри за огромно свое задоволство, че Робърт Мартин се споменава единствено в сравнение с мистър Елтън, което бе изцяло в полза на последния.

Намерението ѝ да облагороди ума на младата си приятелка с помощта на много полезни четива и разговори не доведе до нищо повече от прочита на няколко начални глави и намерението да продължат на следващия ден. Много по-лесно беше да си бърбят, отколкото да учат. На Ема ѝ бе много по-приятно да даде воля на въображението си и да обмисля бъдещето на Хариет, отколкото да се мъчи да разшири познанията ѝ и да я научи да ги прилага върху фактите от действителността. Засега единственото литературно занимание на Хариет, единственият духовен запас, който тя трупаше за зимата на своя живот, бе събирането и записването на всякакви гатанки в една тъничка книжка с гланцирани листа, изработена от приятелката ѝ и украсена със символи и монограми.

През този период от развитието на литературата подобни, при това доста богати колекции съвсем не са били нещо необичайно. Мис Неш, главната учителка при мисис Годард, имаше записани поне

триста и Хариет, която бе възприела идеята от нея, се надяваше, че с помощта на мис Удхаус ще се сдобие с много повече. Ема се притече на помощ с изобретателността, паметта и вкуса си и тъй като Хариет пишеше много красиво, заниманието им се оказа първокласно и по вид, и по количество.

Мистър Удхаус проявяваше не по-малък интерес от момичетата и често си опитваше да си припомни някоя гатанка, достойна да бъде включена в колекцията. „Някога в младостта ми имаше толкова много хитроумни гатанки — чудеше се той, — а аз нищо не си спомням.“ Надяваше се, че след време ще си ги припомни. Всичко приключваше, както винаги, с неговото „*Кити, прелестна, но студена като лед...*“

Неговият добър приятел Пери, комуто мистър Удхаус бе обяснил за какво става дума, за момента не се сецаше за никакви представители на този литературен вид, но бе помолен да държи слуха си нащрек и понеже той обикаляше много места, мистър Удхаус смяташе, че от това може да излезе нещо.

Дъщеря му изобщо не желаше да прибегва до услугите на умовете на Хайбъри. Помоли за помощ единствено мистър Елтън. Покани го да даде своя принос с всички шаради, загадки или главоблъсканици, за които се сеца, и със задоволство установи, че той усърдно работи над спомените си. В същото време, доколкото виждаше Ема, той внимаваше да не отрони от устните си нещо некрасиво или което не нашепва комплимент за нежния пол. На него дължаха две или три от най-хубавите си гатанки, а радостта и възбудата, с които той най-сетне си припомни нещо, предизвикаха доста прочувствена рецитация на известната шарада:

*Първата ми половина обозначава злочестината,
която втората е осъдена да понесе.
Аз, цялата дума, съм най-добрият чек,
способен да смекчи и да прогони злото.*

Стихът накара Ема искрено да съжали, щом откри, че вече го имат записан няколко страници преди това.

— Защо сам не ни напишете една шарада, мистър Елтън? — подкани го тя. — Само така ще бъдем сигурни, че е нова, а за вас няма нищо по-лесно от това.

О, не, той никога не бил писал такова нещо през живота си, бил е най-големият глупак! Страхувал се, че дори мис Удхаус или — тук спря за малко — мис Смит не биха могли да вдъхновят твърде скромните му способности.

Доказателство за известно вдъхновение се появи обаче още на следващия ден. Той се отби набързо, само за да остави върху масата лист хартия. Според думите му, шарадата била сътворена от негов приятел за младата дама, която обожава, но от поведението му Ема незабавно заключи, че авторът е самият той.

— Не ви я предлагам за колекцията на мис Смит — каза той. — Тя принадлежи на приятеля ми и нямам право да я излагам на показ, но може би няма да ви е неприятно да ѝ хвърлите едно око.

Речта бе насочена по-скоро към Ема, отколкото към Хариет — нещо, което според Ема беше разбираемо. Чувствата му бяха дълбоки, затова бе по-лесно да срещне нейния поглед, отколкото този на приятелката ѝ. След миг вече си бе отишъл, а след още малко Ема проговори:

— Вземи го — усмихна се тя, — за тебе е. Вземи си го.

Но Хариет цялата трепереше и не можеше да докосне листа, затова се наложи да го прочете Ема, която никога нямаше нищо против да е първа:

На мис...

ШАРАДА

*Първата дума е израз на богатството
и мощта на кралете —
земните владетели.*

Тя дарява лукса и охолството.

Втората подсказва нещо друго —

*притаено, но могъщо като морски самодържец.
Заедно те дават смисъл друг —
отнемат прехвалената сила и свободата на мъжа.
Владетелите на земята и морето стават роби,
а жената — прелестна жена —
се възкачва на престола.
Умът ви пъргав двете думи, знам, ще отгадае
и нека благият ви поглед бъде благосклонен.*

Ема обходи с поглед текста, замисли се, схвана смисъла, прочете го още веднъж, за да бъде съвсем сигурна, че го е овладяла, подаде листа на Хариет и седна, щастливо усмихната. Докато Хариет си блъскаше главата над шарадата, изпълнена с надежди и неспособна да проумее посланието на текста, Ема си мислеше: Много добре, мистър Елтън, наистина чудесно. Чела съм и по-лоши шаради. Властта на сърдечните глъбини — чудесен намек! Отдавам ви заслуженото за него. Вие точно така се чувствате — подвластен на тези глъбини! Казвате съвсем простишко: „Умолявам ви, мис Смит, позволете ми да ви ухажвам! Одобрете и шарадата, и намеренията ми!“ — „И нека благият ви поглед бъде благосклонен!“

Същинска Хариет! Благи — именно това е точната дума за очите ѝ и най-подходящият от всички епитети.

„Вашият пъргав ум двете думи, знам, ще отгадае“

„Хм! Хариет и пъргав ум! Още по-добре! Човек трябва да е много влюбен, за да я опише по този начин. Ах, мистър Найтли, как бих искала да погледнете това! Мисля, че то ще успее да ви убеди. Ще трябва да признаете поне веднъж в живота си, че сте сгрешили. Наистина превъзходна шарада и право в целта! Скоро ще очакваме кулминацията!“

Нетърпеливите въпроси на недоумяващата Хариет я принудиха да се откъсне от тези приятни размисли, които иначе биха продължили твърде дълго.

— Какво ли е това, мис Удхаус? Какво може да е? Нямам никаква представа! Изобщо не мога да позная! Какво би могло да означава!

Моля ви, опитайте да отгатнете! Помогнете ми! Никога не съм чела по-трудна шарада от тази. Да не би да значи „царство“? Чудя се кой ли е бил приятелят му и коя е била младата дама? Намирате ли шарадата за хубава? Може ли отговорът да е „жена“?

*„... а жената — прелестна жена —
се възкачва на престола“*

Или пък Нептун?

„... притаено, но могъщо като морски самодържец...“

Или тризбец? Русалка? Акула? О, не, акула е много кратко. Сигурно е нещо много хитроумно, иначе едва ли би ни я донесъл. О, мис Удхаус, дали изобщо ще я разгадаем някога?

— Русалки и акули? Що за глупости! За какво мислиш, скъпа моя Хариет? Какъв е смисълът мистър Елтън да ни донесе шарада, написана от негов приятел за някаква си русалка или акула? Дай ми листа и слушай:

„Намис... разбирай мис Смит!

*Първата дума е израз на богатството и мощта на кралете —
земните владетели.*

Тя дарява лукса и охолството.

Това е властта.

Втората подсказва нещо друго —

притаено, но могъщо като морски самодържец.“

Това са гълбините на сърцето! Много е просто! А сега — най-интересното:

*„Заедно те дават смисъл друг, —
отнемат прехвалената сила и свободата на мъжа.
Владетелите на земята и морето стават роби,
а жената — прелестна жена —
се възкачва на престола.“*

Напълно благопристобен комплимент. А след това идва ред на молбата, която според мен, скъпа Хариет, едва ли ще ти бъде трудно да разгадаеш. Вземи и си го прочети спокойно. Няма никакво съмнение, че е написана за теб и отправена към теб.

Хариет не се остави да бъде дълго убеждавана в нещо толкова приятно. Тя прочете заключителните редове и остана крайно поласкана и щастлива. Не беше в състояние да отрони дума, а и никой не искаше от нея подобно нещо. Достатъчно беше да чувства. Ема заговори вместо нея:

— Смисълт на този комплимент е толкова целенасочен и недвусмислен, че аз нито за миг не се колебаех относно намеренията на мистър Елтън. Ти си неговата избраница и скоро ще получиш най-убедително доказателство за това. Сигурна бях, че е така, защото не бих могла дотолкова да се заблудя и ето че вече всичко е ясно. Намерението му е твърдо и недвусмислено и съвпада с плановете ми от мига, в който те срещнах. Да, Хариет, още оттогава копнея да се случи онова, което най-после стана. Не бих могла да кажа дали връзката между теб и мистър Елтън е твърде желана или твърде естествена. Тя е колкото приемлива, толкова и вероятна. Колко съм щастлива. От все сърце те поздравявам, скъпа Хариет! Това е обвързаност, с която може да се гордее всяка жена. Тя носи само добро и ще ти осигури всичко, което искаш — разбиране, независимост, приличен дом — ще те постави сред истинските ти приятели, близо до мен и до Хартфийлд и ще затвърди дружбата ни за вечни времена. Това е съюз, който няма да ни кара да се изчервяваме.

— Скъпа мис Удхаус — и пак, — скъпа мис Удхаус — бе всичко, което Хариет можа да продума между многото нежни прегръдки. Когато най-накрая успяха да оформят нещо като разговор, Ема достатъчно ясно разбра, че приятелката ѝ е видяла, почувствала и запомнила всичко и е изпълнена с очакване на точно това, което трябва. Превъзходството на мистър Елтън получи дължимото признание.

— Всичко, което казвате, е вярно — възкликна Хариет, — затова аз допускам, вярвам и се надявам да е така. Но без вас дори не можех да мечтая за подобно нещо! Това е много повече, отколкото заслужавам. Мистър Елтън! Та той може да се ожени за което момиче си поиска! Няма две мнения по този въпрос! Той толкова ме

превъзхожда. Само помислете за тези мили редове: На мис... Божичко, колко умно! Дали наистина е за мен?

— Не бих го поставяла под въпрос, нито бих отговаряла на подобни въпроси. Абсолютно сигурно е! Разчитай на преценката ми. Това е нещо като пролог към пиеса, като мото към глава на книга и скоро ще бъде последвано от същинската част.

— Нещо, което никой не би могъл да очаква. Сигурна съм! Та допреди месец и аз самата нямах и най-малка представа. Странни неща се случват!

— Когато хора като мис Смит и мистър Елтън се запознават — а това наистина се случва — всичко, което е толкова очевидно, така явно и желано, всичко, което се домогва до осъществяване чрез предварителната намеса на други хора, изведнъж намира най-подходящата форма на изява. Вие с мистър Елтън имате еднакво обществено положение, отредени сте един за друг чрез всяка подробност на благородния си произход. Вашият брак ще бъде равен на венчалния съюз в Рандълс. Изглежда в Хартфийлд има нещо, което посочва правилната посока пред любовта и я упътва точно натам, накъдето трябва. *„Пътят на истинската любов винаги е труден.“* Ако издадем Шекспир в Хартфийлд, под този ред ще бъде поставена дълга бележка.

— Не мога да повярвам, че мистър Елтън наистина е избрал мен пред всички други. А аз, без дори да го познавам, говорих с него преди Свети Архангел Михаил! Той — най-красивият мъж на земята и човекът, който е пример за всички, точно както мистър Найтли. Всички търсят присъствието му. Говори се, че едва ли би му се наложило да се храни без компания, освен ако сам не пожелае това, и че получава повече покани, отколкото са дните в седмицата. А е и отличен църковен служител. Мис Неш е записвала всичките му проповеди, откакто е в Хайбъри. Божичко, като си спомня първия път, когато го видях! Изобщо не можех да си представя! Видехме ли, че минава покрай сградата, със сестрите Абът притичвахме в предната стая и надничвахме през транспарантите, а мис Неш ни сгълчаваше, прогонваше ни, но самата тя оставаше да погледа. Напоследък обаче викаше и мен и ме оставяше да го гледам, което е много мило от нейна страна. Колко красив изглеждаше тогава. Вървеше под ръка с мистър Коул.

— Това е съюз, приемлив за всичките ти приятели — независимо кои са и какви са те, ако притежават здрав разум. Не бива да общуваш с глупаци. Ако хората около теб желаят да те видят щастливо омъжена, именно той е човекът, чийто весел характер дава пълна гаранция за това. Ако копнеят да те устроят в същата околност и в средата, която явно са избрали за теб, той удовлетворява всичките им изисквания. Ако единствената им цел е да се омъжиш добре в най-общия смисъл на тази дума, тук ще намерят и приличното състояние, и почтения дом, и издигането в обществото, които биха ги удовлетворили.

— Да, съвсем вярно. Колко хубаво го казахте! Обичам да ви слушам. Вие разбирате всичко. Вие и мистър Елтън сте толкова умни. О, тази шарада! И цяла година да бях се учила, пак нямаше да мога да създам нищо подобно.

— От начина, по който отклони предложението вчера, бях сигурна, че ще опита уменията си.

— Мисля, че това безспорно е най-хубавата шарада, която съм чела.

— Със сигурност е най-уместната.

— Дълга е почти колкото всички, които имам досега.

— Не мисля, че дължината може да се отчита като достойнство.

Такива неща по правило не могат да бъдат много къси.

Харriet бе прекалено погълната от стиховете, за да я чува. В ума ѝ се раждаха най-прелестни сравнения. След малко продума с пламнали страни:

— Едно е да притежаваш здрав разум като всички останали и ако искаш да кажеш нещо, просто да седнеш и да напишеш едно писмо, а съвсем друго — да съчиняваш стихове като тези.

Ема не бе и мечтала за по-енергично отхвърляне на прозата на мистър Мартин.

— Какви прелестни редове — продължаваше Харriet. — Особено последните. Но как бих могла да му върна листа и да му кажа, че съм разгадала смисъла. О, мис Удхаус, как да постъпим?

— Остави на мен. От теб не се иска нищо. Надявам се той да дойде тук довечера. Аз ще му го върна и ще разменим някоя и друга тривиалност помежду си, без да те намесваме. Твоят благ поглед сам ще избере кога да заискри! Имай ми доверие!

— Мис Удхаус, колко жалко, че не мога да впиша тази прелестна шарада в книгата си. Та тя е най-добрата!

— Махни последните два реда и няма да има причина да не я включиш в колекцията си.

— Но тези редове са...

— Най-хубавите. Няма спор! Предназначени са да им се наслаждаваш насаме. Запази ги само за себе си. Това, че ги отделяш, не ги прави по-малко истински. Двустихието не престава да съществува, нито променя смисъла си. Но отнемеш ли ги, посвещението изчезва и остава просто една галантна шарада, подходяща за която и да е колекция. Повярвай ми, той не би желал да пренебрегваш нито шарадата, нито страстта му. Влюбеният поет трябва да бъде насърчаван или и в двете прояви, или в нито една. Дай ми книгата, аз ще я напиша и така ти изобщо няма да бъдеш замесена.

Харriet се подчини, но съзнанието ѝ почти не правеше разлика между нещата и тя съвсем не беше сигурна дали приятелката ѝ не вписва в колекцията едно откровено обяснение в любов. Дарението бе премного ценно, за да бъде превърнато в обществено достояние.

— Никога няма да изпусна тази книга от ръцете си — заяви тя.

— Чудесно — отвърна Ема. — Съвсем естествено чувство. Колкото по-дълго го запазиш, толкова по-доволна ще бъда. Но ето че идва баща ми. Надявам се, че нямаш нищо против да му прочета шарадата. Той обича такива неща, особено ако правят комплименти на жените. Баща ми се отнася с нежна вежливост към всички представителки на нежния пол.

Харriet изглеждаше тъжна.

— Скъпа Харriet, не бива да се впускаш в прекалени размисли върху тази шарада. Ако си прекалено разчувствана и развълнувана, би могла да издадеш чувствата си по неподходящ начин и ставаш склонна да придаваш на нещата повече значение от това, което може да се извлече от шарадата. Не се оставяй да бъдеш завладяна напълно от тази дан, платена на възхищението. Ако той искаше да запази всичко в тайна, нямаше да остави листа на масата в мое присъствие. А мистър Елтън, даже напротив — по-скоро го побутна към мен, отколкото към теб. Нека не приемаме нещата твърде сериозно. Дала си му достатъчно основания да продължи нататък, дори и ако останем без дъх, тръпнейки пред неговата шарада.

— О, надявам се поведението ми да не е нелепо. Постъпете, както желаете.

Влезе мистър Удхаус и ги върна към темата с поредния, напоследък често задаван въпрос:

— Е, скъпи мои, как върви книгата ви? Имате ли нещо ново?

— Да, татко, искаме да ви прочетем нещо съвсем ново. Тази сутрин намерихме на масата лист хартия, сигурно забравен от някоя фея, а върху него имаше написана прелестна шарада. Току-що я преписахме.

Ема му я прочете, точно както баща ѝ обичаше да му се чете — бавно и изразително, няколко пъти и с обяснения, придружаващи всяка част. Както предполагаше, той остана много доволен и особено се впечатли от допълнителното заключение.

— Да, това наистина е съвсем точно, чудесно казано. Напълно вярно! „Жена, прелестна жена!“ Шарадата е великолепна, скъпа моя, и съвсем не е трудно да отгатнеш от коя фея е донесена. Никой, освен теб, скъпа Ема, не може да пише така великолепно!

Ема само кимна и се усмихна. Той се замисли, леко въздъхна и добави:

— Не е трудно да се види кого имаш предвид. Майка ти беше толкова съобразителна в тези неща. Де да имах нейната памет! Но аз не съм в състояние да запомня нищичко, дори и онази гатанка, която си ме чувала да споменавам. Сещам се само за първата строфа, а има още няколко:

*Кити, прелестна, на студена като лед,
запали в сърцето ми огън, за който горчиво жалея.
А момчето с качулка, което на помощ зовях,
боеше се да приближи, както сторил бях аз,
тръпнещ от пламенна страст.*

Това е всичко, което си спомням, но беше измислена много хитро. Струва ми се, скъпа моя, ти ми каза, че я имате записана.

— Да, татко, записахме я на втора страница. От Гарик е.

— Ами да, разбира се, как ми се иска да си припомня още нещо! „Кити, прелестна, но студени като лед“... Името ме подсеща за

горката Изабела, защото едва не я кръстихме Катерина — на баба й. Надявам се, че следващата седмица вече ще я видим сред нас. Мислила ли си, скъпа, къде ще я настаним и коя стая ще определим за децата?

— О, да, ще я настаним в собствената й стая, разбира се, в стаята, която винаги е била нейна. Децата ще бъдат в детската, както обикновено. Нужно ли е да променяме нещо?

— Не знам, скъпа моя, тя толкова отдавна не е идвала. Още от миналия Великден и един път след това, но само за няколко дни. Това, че мистър Джон Найтли е адвокат, е много неудобно. Горката Изабела! Така тъжно ни я отнеха! Сигурно ще й бъде много мъчно да пристигне тук и да открие, че мис Тейлър я няма.

— Поне няма да е изненадана!

— Не знам, скъпа моя, самият аз бях много изненадан, когато научих за сватбата.

— Докато Изабела е тук трябва да поканим на вечеря и семейство Уестън.

— Да, скъпа моя, ако има време — съкрушено се съгласи той, — но тя ще остане само една седмица. Кое по-напред!

— За нещастие не могат да останат по-дълго, но явно няма друг начин. Мистър Джон Найтли трябва да бъде отново в града на двадесет и осми, а ние трябва да сме благодарни, че отделят цялото време, с което разполагат, за провинцията, а не смятат да гостуват и в Донуъл Аби за ден-два. Мистър Найтли обеща да оттегли претенциите си тази Коледа, макар че на него не са гостували много по-отдавна, отколкото на нас.

— Щеше да ми е много мъчно, ако горката Изабела отседне някъде другаде, а не в Хартфийлд.

Мистър Удхаус никога не уважаваше претенциите на мистър Найтли по отношение на брат му или нечии други претенции над Изабела, освен своите собствени. Постоя замислен за известно време и след това каза:

— Не виждам защо горката Изабела трябва да се връща толкова скоро, въпреки че на него му се налага. Знаеш ли, Ема, мисля да опитам да я убедя да ни погостува по-дълго. Тя и децата биха могли да останат тук.

— Татко, досега не ви се е отдавало да постигнете това и мисля, че едва ли някога ще успеете. Изабела не може да вирее, отделена от

съпруга си.

Твърдението беше напълно вярно и не търпеше възражения. Ема разбра, че мисълта за съпружеската привързаност на дъщеря му помрачи настроението на баща ѝ, затова веднага подхвана тема, която със сигурност щеше да го ободри:

— Хариет трябва да остава колкото може по-дълго при нас, докато трае посещението на семейство Найтли. Сигурна съм, че ще се зарадва на децата. Ние много се гордеем с тях, нали, татко! Чудя се кого ще хареса най-много — Хенри или Джон!

— Да, кого ще предпочете, наистина? Малките скъпи палавници! Колко ще се радват да дойдат! Те много обичат да идват в Хартфийлд, Хариет.

— Сигурно е така, сър. Кой не обича!

— Хенри е чудесно момче, но Джон пък много прилича на майка си! Хенри е най-големият и е кръстен на мен, а не на баща си. Джон е вторият и е кръстен на баща си. Някои хора се учудват, че най-големият син не носи бащиното си име, но Изабела настоя да го кръстят Хенри и аз мисля, че това е много мило от нейна страна. Той е много умно дете. Всички са забележително умни и са толкова сладки. Представяте ли си, застават до стола ми и казват: „Дядо, можеш ли да ми дадеш малко връвчица?“ Веднъж Хенри ми поиска нож, но аз му казах, че ножовете са само за дядовците. Мисля, че баща им често пъти е прекалено груб с тях.

— Само така ви се струва — възпротиви се Ема, — защото самият вие сте толкова благ. Но ако го сравните с другите бащи, ще престане да ви изглежда груб. Искат синовете му да бъдат жизнерадостни, но послушни и ако не го слушат, понякога им подмята по някоя остра дума.

— А след това идва чичо им и ги подхвърля до тавана по един наистина ужасяващ начин.

— Но на тях им харесва, татко, това е най-любимото им нещо. Толкова им харесва, че ако чичо им не бе въвел правилото да се редуват, сигурно първото дете никога не би отстъпило на следващите.

— Може би, но аз не мога да го разбера.

— Така е с всички ни, татко, едната половина от света не може да проумее удоволствията на другата.

По-късно същата сутрин, тъкмо когато момичетата се разделяха, за да се приготвят за обичайното ядене в четири часа, влезе героят на неповторимата шарада. Хариет се извърна, но Ема успя да го посрещне с привичната си усмивка, а бързият ѝ поглед улови в него убеждението, че е дал първоначален тласък, че е хвърлил зарчето и е дошъл да провери на коя страна ще се обърне то. Привидната причина за посещението бе желанието му да се осведоми дали компанията на мистър Удхаус ще може да се събере без него тази вечер и дали Хартфийлд се нуждае от него за каквото и да е. Ако е така, той би изоставил всички останали ангажименти, ако ли не, приятелят му Коул толкова отдавна го канел да вечерят заедно и толкова настоявал, че той му бил обещал да отиде при това условие.

Ема поблагодари, но заяви, че не може да му позволи да разочарова приятеля си заради тях. Имало достатъчно хора за карето на баща ѝ. Той отново настоя, тя отново отклони услугите му и тъкмо когато мистър Елтън се канеше да се поклони за сбогом, Ема взе листа от масата и му го върна.

— Ето шарадата, която бяхте така любезен да ни предоставите. Много сме ви благодарни. Толкова ни очарова, че аз се осмелих да я включа в колекцията на мис Смит. Надявам се, че приятелят ви няма да ни разбере погрешно. Разбира се, преписах я без последните два реда.

Мистър Елтън определено не знаеше какво да каже. Изглеждаше доста озадачен и объркан. Промърмори нещо за това, че щяло да бъде чест за него, погледна Ема, после Хариет, съзря отворената книга върху масата, взе я и я разгледа много внимателно с намерението да се избави от неудобното положение. Ема усмихнато изрече:

— Предайте извиненията ми на приятеля си, но една толкова хубава шарада не бива да остава достояние само на един или двама души. След като той пише толкова галантно, трябва да е сигурен в одобрението на всяка жена.

— Не бих се поколебал да заявя — отвърна мистър Елтън, макар гласът му доста да се колебаеше, — не бих се поколебал да заявя, поне ако приятелят ми се чувства, както се чувствам аз... нямам и най-малкото съмнение, че ако подобно на мен, бе имал щастието да види своето малко излияние, удостоено с подобна висока чест — той отново погледна книгата и я остави обратно на масата, — би сметнал това за най-гордия миг в живота си.

След тази реч той си тръгна по възможно най-бързия начин. Ема не съжеляваше за това, защото въпреки всичките му хубави и приятни качества, в думите му се долавяше някаква показност, от която я напушваше смях. Тя избяга, за да се посмее на воля и остави Хариет да се порадва на най-нежното и върховно удоволствие.

10

Въпреки че беше средата на декември, времето все още не се бе влошило дотолкова, че да попречи на сравнително редовните разходки на дамите. На следващата сутрин Ема трябваше да направи благотворително посещение на едно бедно и болно семейство, което живееше малко извън Хайбъри.

Пътят им до тази самотна къщурка минаваше през уличката на викария, която бе пресечка на широката, макар и разбита главна улица. Там, както предполагате, се намираше светата обител на мистър Елтън. Отпърво се минаваше покрай няколко по-невзрачни къщурки, а на около четвърт миля по-надолу се извисяваше домът на свещеника — стара и не много хубава постройка, разположена досами улицата. Местоположението ѝ не беше кой знае какво, но сегашният наемател придаваше на къщата известна значимост и поради това двете приятелки не можеха да я подминат, без да забавят крачка и внимателно да я огледат.

— Ето я. Не след дълго и ти, и книгата ти с гатанки ще се преместите тук — отбеляза Ема, а Хариет допълни:

— О, каква прелестна къща! Колко е красива! Ето ги и жълтите пердета, които мис Неш толкова харесва.

— Сега не идвам често насам, но после ще имам повод за това и ще опозная до болка всички храсти, порти, локвички и декоративни дървета в тази част на Хайбъри.

Стана ясно, че Хариет никога не е влизала в къщата и бе толкова любопитна да надзърне вътре, че като взе предвид външните признаци и вероятностите, Ема можеше да окачестви държанието ѝ единствено като доказателство за любовта ѝ, също както и мистър Елтън бе съзрял у Хариет наличието на пъргав ум.

— Бих искала да го направим — съжали Ема, — но не мога да измисля приемлив повод да влезем вътре. Няма слуга, когото бих искала да разпитам за господаря му, нито бележка от баща ми, която трябва да предам...

Замисли се, но нищо не ѝ хрумна. След възцарилото се кратко мълчание Хариет отново поде:

— Наистина се чудя, мис Удхаус, как не сте се омъжили досега и дори не възнамерявате. Та вие сте толкова очарователна.

Ема се засмя и отвърна:

— Очарованието не е достатъчен мотив да се омъжа, Хариет. Трябва и другите хора, или поне един от тях, да бъдат такива. Не само не възнамерявам да се омъжа засега, но и едва ли някога ще го направя.

— О, говорете си, колкото искате, но аз не ви вярвам.

— Трябва да срещна човек, който значително превъзхожда всичките ми познати, за да се изкуша. За мистър Елтън — опомни се тя, — изобщо не може да става дума. Не бих искала да срещна човек като него. Изобщо не може да ме изкуши. Едва ли ще променя мнението си. Предполагам, че ако се омъжа, ме очаква разочарование.

— Божичко, как може една жена да говори така?

— Не познавам подбудите, които обикновено карат една жена да се омъжи. Ако бях влюбена, тогава, разбира се, нещата щяха да стоят по друг начин. Но досега все още не съм се влюбила. Това не е в стила ми, нито в природата ми, а и не мисля, че някога ще бъде. А без да изпитвам любов, би било много глупаво да променя положение като своето. Нямам нужда от богатство, нито от работа, нито от обществено положение. Мисля, че малцина омъжени жени са толкова пълновластни господарки на домовете на съпрузите си, колкото съм аз в Хартфийлд. А и не мога да очаквам, че някога ще бъда толкова искрено обичана и значима, а мнението ми — така уважавано и ценено от някой мъж, както прави това баща ми.

— Но нима искате да останете стара мома като мис Бейтс?

— Как можа да си представиш нещо толкова чудовищно, Хариет? Ако допусках, че мога да стана като мис Бейтс — толкова глупава, доволна от всичко, вечно усмихната, отегчителна, безлична, непретенциозна и до такава степен пристрастена към клюките, бих се омъжила още утре. Но аз съм убедена, че между мен и нея няма никаква друга прилика, освен тази, че сме неомъжени.

— Но въпреки това ще бъдете стара мома! Това е ужасно!

— Няма значение, Хариет, няма да бъда бедна стара мома, а това е единствената причина, поради която великодушната публика презира

безбрачието. Сама жена с ограничени доходи неизменно се окачествява като смешна и вечно намусена стара мома — обект за присмех на всички момчета и момичета. Но към неомъжена жена със солидно състояние всички се отнасят почитателно и я смятат за приятна и разумна. Това разграничаване не е толкова противно на здравия разум и на безпристрастността, колкото изглежда на пръв поглед, тъй като скромният доход често пъти ограничава ума и озлобява характера. Онези, които имат, колкото да преживяват и по принуда се движат в твърде ограничено и нископоставено общество, е съвсем възможно да бъдат тесногръди и раздразнителни. Това обаче не се отнася за мис Бейтс. Тя е прекалено добродушна и глуповата, за да ми импонира, но макар да е неомъжена и бедна, хората по принцип я харесват. Немотията изобщо не е повлияла на ума ѝ. Убедена съм, че ако разполагаше с половин шилинг, сигурно щеше да подари някому половината. Никой не се бои от нея, а за това се иска голямо обаяние.

— Боже мили! Но какво ще правите вие? С какво ще се занимавате, когато остарееете?

— Доколкото се познавам, Хариет, аз притежавам пъргав и деен ум с доста разнообразни възможности, затова не виждам причина да съм по-малко заета на четиридесет или петдесет години, отколкото съм сега на двадесет и една. Обичайните занимания за очите и ръцете на една жена ще бъдат достъпни за мен и тогава — не по-малко, отколкото сега, с или без значителна промяна. Ако рисувам по-малко, ще чета повече, ако се откажа от музиката, ще се захвана с ръкоделие. А що се отнася до обекти, които да възбуждат интереса и чувствата ми, в чиято липса всъщност се крие причината за усещането за малоценност и която е най-сериозният проблем на безбрачието, на мен те няма да ми липсват, тъй като ще се грижа за децата на любимата си сестра. По всичко личи, че броят им ще бъде предостатъчен, за да осигури всички усещания, от които би могъл да се нуждае един клонящ към залеза живот. Ще ми бъдат достатъчни за всяка надежда и всеки страх, и макар привързаността ми към тях да не е като на истински родител, това чувство много повече отговаря на представата ми за разтуха, отколкото другото — по-силно и по-сляпо. Моите племенници и племеннички! По-често ще вземам при себе си някоя племенничка.

— Познавате ли племенницата на мис Бейтс? Знам, че сигурно сте я виждали стотици пъти, но представяли ли са ви я?

— О, да, всеки път, когато идва в Хайбъри, ни принуждават да се сближаваме. Между другото, това е напълно достатъчно, за да изкорени у човека желанието да има племенница. Да не дава Господ толкова да досаждам на хората с бърбрене за всички Найтли, взети заедно, колкото мис Бейтс досажда със своята племенница Джейн Феърфакс. Прилошава ми само при звука на името ѝ. Всяко нейно писмо се препрочита по четиридесет пъти, а поздравите ѝ до всички приятели не спират да ги обикалят. Ако случайно изпрати на леля си кройки за корсаж или изплете на баба си чифт жартиери, те се превръщат в единствената тема, която се обсъжда цял месец след това. Желая всичко хубаво на Джейн, но тя ме отегчава до смърт.

Вече приближаваха къщурката и всички странични теми отстъпиха на заден план. Ема беше много състрадателна и бедните не се съмняваха, че тя ще облекчи страданията им, както с вниманието и любезността си, с търпението и съветите си, така и с пари. Тя разбираше положението, в което се намират, не ги упрекваше за невежеството и съблазните и не очакваше да открие невиждана добродетел у хора, толкова неизкушени от познанието. Ема вникваше в проблемите им, вземаше нещата присърце и винаги им помагаше разумно и добронамерено. Сега отиваше да навести едно бедно и болно семейство. Остана там, колкото да ги утеши и посъветва, а това, което завари в дома им, дотолкова я впечатли, че докато се отдалечаваха, каза на Хариет:

— Има полза от гледки като тази, Хариет. Те карат всичко останало да изглежда толкова незначително. Струва ми се, че днес не бих могла да мисля за нищо друго, освен за тези нещастни същества. И все пак кой би могъл да каже кога мисълта за тях ще изчезне от съзнанието ми?

— Точно така! Горкичките! — отвърна Хариет. — Човек не може да мисли за нищо друго.

— Наистина не смятам, че впечатлението от тях ще се изличи бързо — отбеляза Ема.

Докато минаваше през ниския жив плет, тя се препъна в стъпалото, което бележеше края на тесния хлъзгав път през градината на къщата и извеждаше на улицата.

— Не мисля, че ще се заличи! — повтори тя и спря, за да огледа отново грохналата постройка и да си припомни още по-ясно огромната разруха, която цареше вътре.

— О, не, Боже мой... — пригласяше спътницата ѝ.

Продължиха пътя си. Улицата правеше лек завой, а след като го подминаха, пред погледа им изведнъж изникна мистър Елтън, при това толкова близо, че Ема само успя да каже:

— Хариет, ето го и неочакваното изпитание на нашето постоянство в добрите помисли. Е — усмихна се тя, — надявам се, може да се заключи, че ако състраданието е предизвикало напрежение у нас и облекчение за страдащите, то е постигнало нещо твърде важно. Ако съчувстваме на окаяните достатъчно, за да сторим за тях каквото е по силите ни, всичко друго би било празно милосърдие, което само ни затормозява.

— О, Божичко, да... — беше единственото, което Хариет успя да промълви, преди джентълменът да се присъедини към тях.

Нуждите и страданията на бедните хорица бяха първата тема на разговор след срещата. Мистър Елтън тъкмо отиваше да ги навести. Посещението му щеше да бъде отложено, но в замяна проведеха много интересно обсъждане какво би могло и трябва да се направи за тях. След това мистър Елтън тръгна обратно да ги изпрати.

„Срещнаха се сякаш по поръчка — мислеше Ема — и то увлечени от такова милосърдно занимание. Това ще ги накара да се заобичат още по-пламенно. Не бих се учудила дори ако предизвика обяснение в любов. Сигурно щеше да стане точно така, ако аз не бях тук. Как бих искала да ме няма!“

Нетърпелива да се отдалечи от тях колкото може повече, не след дълго Ема закрачи по тясната пътечка, която се издигаше от едната страна на пътя, и ги остави да вървят един до друг по улицата. Не бе вървяла и две минути, когато установи, че навикът на Хариет да бъде зависима от нея и да ѝ подражава я тласка към пътечката. Не след дълго и двамата щяха да се озоват до нея. Нямаше да позволи това! Ема рязко спря под предлог, че ѝ се налага да смени връзките на полуботушките си, наведе се, впери поглед в пътя и ги помоли да имат добрината да продължат, а тя щяла да ги настигне след минутка. Постъпи както бе пожелала и тъкмо прецени, че е минало достатъчно дълго време, за да се е справила с обувките си, пред Ема се появи

удобната възможност да се забави още малко, понеже я настигна дъщеричката на бедните хорица. Следвайки указанията ѝ, детето се бе отправило към Хартфийлд с кана в ръка, за да вземе малко супа. Съвсем естествено беше да повърви малко с момиченцето, да разговаря с него и да го разпитва. Това поне би било съвсем естествено, ако в случая не действаше предумишлено, благодарение на което другите двама все още вървяха пред нея и нищо не ги задължаваше да я изчакват. Все пак тя неволно ги настигна, защото детето крачеше бързо, а те — доста бавно и това много я притесни, понеже изглеждаха погълнати от разговор, който явно им беше интересен. Мистър Елтън говореше възбудено, а Хариет внимателно го слушаше. Ема бе изпратила детето напред и тъкмо обмисляше как да се забави отзад още малко, когато двамата се огледаха за нея и тя се видя принудена да се присъедини към тях.

Мистър Елтън все още говореше, все още бе зает с някаква любопитна подробност и Ема остана леко разочарована, щом установи, че той просто описва на прелестната си спътница вчерашната вечеря у приятеля си Коул и че самата тя разисква качествата на сиренето Стилтън (северен Уйлтшър), както и на маслото, винарската изба, корените от цвекло и всички десерти.

„Това несъмнено ще доведе до нещо по-добро — утеши се Ема. — Всяко нещо е интересно за влюбените и би могло да послужи за въведение към темите, които са по-близки на сърцето. Само ако мога да остана още малко надалеч от тях.“

Вървяха мълчаливо, докато стигнаха загражденията около дома на свещеника и тогава Ема ненадейно бе обхваната от решимост поне да вкара Хариет в къщата, затова отново се престори, че нещо не е наред с обувката ѝ и изостана, за да го оправи. Тя откъсна малко от връзката, ловко я хвърли в канавката и бе принудена да ги помоли да спрат и да видят, че е напълно неспособна да си оправи обувката, за да се прибере сравнително удобно у дома.

— Част от връзката ми се изгуби — обясни тя — и аз просто не зная какво да правя. Наистина само създавам главоболия и на двама ви, но ми се иска да вярвам, че не ми се случва често да съм толкова зле екипирана. Мистър Елтън, трябва да ви помоля за разрешение да се отбием в дома ви и да поискаме от икономката ви парче панделка, връв или каквото и да е, за да завържа обувката си.

Мистър Елтън просто засия от щастие при това предложение. Нищо не можеше да се сравни с вниманието и пъргавината, с която ги въведе в дома си и се постара да представи всичко като благоприятно стечение на обстоятелствата. Стаята, в която ги поканиха, беше тази, в която той живееше през повечето време. Тя гледаше към улицата. Зад нея имаше друга, непосредствено свързана с първата. Вратата между тях беше отворена и Ема мина през нея заедно с икономката, която щеше любезно да ѝ окаже помощта си. Трябваше да остави вратата откритата, както я завари, но беше уверена, че мистър Елтън ще я затвори. Така или иначе, той не го стори и тя си остана полуотворена. Ема ангажира вниманието на икономката в непрестанен разговор с надеждата, че така ще му даде възможност да избере за какво да говори в съседната стая. В продължение на десет минути чуваше единствено собствения си глас. Не можеше да протака повече. Принудена бе да приключи и да се появи в съседната стая.

Влюбените стояха заедно пред единия прозорец. Това изглеждаше обнадеждаващо и за миг Ема тържествуваше, че намерението ѝ се осъществява успешно. Но не беше съвсем така. Той не бе стигнал до същността. Беше се държал изключително приятно и внимателно, беше признал на Хариет, че ги е видял да минават и нарочно е тръгнал след тях, бе изрекъл още няколко дребни любезности, бе загатнал това-онова, но нищо по-сериозно.

„Предпазлив е, много е предпазлив — помисли си Ема. — Напредва сантиметър по сантиметър и не би рискувал, докато не се почувства напълно сигурен.“

И все пак, макар че не всичко завършваше според собствените ѝ изобретателни кроежи, не можеше да не се гордее с факта, че поводът бе доставил удоволствие и на двамата и вероятно ги подготвяше за голямото събитие.

Мистър Елтън трябваше да остане сам. Вече не бе по силите на Ема да направлява щастието му или да го насърчава. Семейството на сестра ѝ щеше да пристигне толкова скоро, че отначало в очакванията си, а после и в действителност Ема превърна това събитие в главен обект на своя интерес. По време на десетдневния престой на гостите в Хартфийлд не се очакваше (поне Ема не очакваше), че би могла да предложи на влюбените нещо повече от случайна помощ. Все пак стига да искат, отношенията между тях можеха да напреднат и по-бързо. Всъщност независимо дали го желаят или не, въпросът трябваше да има някакво развитие. Ема без друго не изгаряше от желание да разполага с повече време за двамата влюбени. Има хора, на които колкото повече помагаш, толкова по-малко правят сами за себе си.

Тъй като мистър и мисис Найтли бяха отсъствали от Съри много по-дълго от друг път, пристигането им вълнуваше духовете много повече от обикновено. Откакто се бяха оженили до тази година, почивката им се поделяше изцяло между Хартфийлд и Донуъл Аби. Този път прекараха свободните есенни дни в слънчеви бани заради децата, затова изминаха много дълги месеци, преди да предприемат редовното си посещение на роднините от Съри и да се срещнат с мистър Удхаус, който за нищо на света не искаше да отиде чак до Лондон, дори и заради „горката“ Изабела. Ето защо сега той бе изпълнен с неспокойно и трескаво щастие, предусещайки приближаването на твърде краткото им посещение.

Той се тревожеше за вредата, която пътуването можеше да нанесе на Изабела, но изобщо не се замисляше за умората на собствения си кочияш и конете, които щяха да превозват групата през втората половина от пътя. Тревогите му се оказаха напразни. Шестнадесетте мили бяха успешно прекосени, а мисис и мистър Найтли, петте им деца и необходимият брой бавачки пристигнаха благополучно в Хартфийлд. Суетнята и радостта, съпътстващи появата

им, множеството гости, с които трябваше да се разговаря, които трябваше да бъдат приветствани с добре дошли, насърчавани, разпределяни по стаите и удобно настанени, предизвикаха оглушителна врява и бъркотия. Нервите на мистър Удхаус не биха могли да понесат всичко това в друг случай и едва издържаха и сега. Но мисис Джон Найтли уважаваше порядките в Хартфийлд и чувствата на баща си. Затова вместо с майчинска загриженост незабавно да осигури забавление на децата си и още същия миг да ги дари със свобода и внимание, да ги отгруппа с ядене и пиене, здрав сън и игри (за които те си мечтаеха още от първата минута), тя не им позволи по никакъв начин да смущават дядо си — нито с присъствието си, нито с непрестанните грижи за тях.

Мисис Джон Найтли беше хубава, дребна, елегантна жена с внимателни, кротки обноски и забележително ведър и обичлив нрав. Тя бе изцяло погълната от семейството си. Беше предана съпруга, любяща майка и толкова нежно и предано привързана към сестра си и баща си, че ако не се вземат предвид изброените нисши чувства, потопла обич от тази не би могла да съществува. Тя не откриваше никакви недостатъци и у двамата. Не беше жена с бърз и проникателен ум и освен тази прилика с баща си, бе наследила до голяма степен и физиката му. Грижеше се за здравето си, трепереше за това на децата, изпитваше много страхове и безпокойства и се гордееше със своя мистър Уйнгфийлд в Лондон не по-малко, отколкото баща ѝ със своя мистър Пери. Приличаха си и по благия характер, и по силния навик да уважават всички някогашни познанства.

Мистър Джон Найтли беше висок, добре възпитан и много умен мъж. Той преуспяваше като адвокат и бе силно привързан към дома си, а затвореният му характер будеше уважение. Въздържаните му обноски пречеха на повечето хора да го смятат за приятен. Понякога страдаше от пристъпи на лошо настроение. Не беше раздражителен и не се ядосваше толкова често и безпричинно, че да заслужава подобен укор, но характерът му съвсем не беше най-доброто у него. И тъй като съпругата му го обожаваше, беше напълно естествено някои негови вродени недостатъци да се задълбочат. Крайната благодост на нейния нрав накърняваше неговия характер. Той притежаваше ясният и пъргав ум, който на нея ѝ липсваше, но понякога бе способен на неучтивости и дори сурови постъпки. Не беше голям любимец на прелестната си

снаха. Нито една от грешките му не ѝ убягваше. Ема първа долавяше дребните оскърбления, насочени към Изабела, които самата тя изобщо не усещаше. Може би щеше да си затвори очите пред повече неща, ако зет ѝ се държеше по-ласкателно със сестрата на съпругата си, но отношението му към самата нея бе на уравнивотен и внимателен брат и приятел и бе лишено от възхвали и заслепение. Едва ли обаче съществуваше комплимент, способен да я направи безучастна към недостатъка, който според нея беше най-съществен и на който той понякога се поддаваше — отсъствието на почтителна сдържаност към баща ѝ. Към него мистър Найтли не винаги проявяваше нужното търпение. Странностите и придирчивостта на мистър Удхаус понякога предизвикваха разумните му възражения или язвителни подмятания, поднесени по не по-малко груб начин. Това не се случваше често, понеже мистър Джон Найтли наистина много уважаваше тъста си и съзнаваше какво му дължи, но за снизхождението на Ема и това бе твърде много, особено като се вземе под внимание често изпитваната болка на опасението, дори когато обидата не биваше изричана. Така или иначе, в началото на всяко посещение даваха воля само на добрите чувства и тъй като настоящото щеше да бъде кратко, имаше надежда то да премине в несмушавана сърдечност. Едва бяха седнали и се успокоили, когато с меланхолично поклащане на глава мистър Удхаус привлече вниманието на дъщеря си към тъжните промени, настъпили в Хартфийлд след последното ѝ посещение:

— О, скъпа моя — въздъхна той. — Горкичката мис Тейлър! Много тъжна работа!

— О, да, сър — съчувствено възкликна Изабела. — Сигурно много ви липсва, а също и на скъпата Ема. Каква ужасна загуба и за двама ви. Толкова се тревожа за вас. Не мога да си представя какво ще правите без нея. Тъжна промяна... Надявам се, че тя се чувства добре, сър...

— Съвсем добре, скъпа моя... надявам се, че е съвсем добре. Мисля, че новото място ѝ понася.

В този момент мистър Джон Найтли попита Ема дали храни някакви съмнения за въздуха в Рандълс.

— О, не, никакви. Никога през живота си не съм виждала мисис Уестън да изглежда толкова добре. Татко има предвид само своето лично съжаление.

— Коего прави чест и на двамата — гласеше последвалият любезен отговор.

— Виждате ли се често с нея, сър? — попита Изабела с печален глас, който бе точно по вкуса на баща ѝ.

Мистър Удхаус се поколеба:

— Не толкова често, колкото бих искал, скъпа моя.

— О, татко, откакто се ожениха, не успяхме да ги видим само един-единствен път. Всеки ден, с изключение на този, за който споменах преди малко, сутринта или вечерта срещаме мисис Уестън, в повечето случаи тук или в Рандълс, но, както можеш да предположиш, Изабела, по-често тук. И двамата се държат много мило. Мисис Уестън е толкова внимателна, колкото само тя може да бъде. Татко, ако говорим така меланхолично, Изабела ще си изгради погрешна представа за състоянието на нещата. Не е тайна, че мис Тейлър ни липсва, но повярвайте ми, че мистър и мисис Уестън правят точно това, което се очаква от тях, за да ни попречат, доколкото им позволяват силите, да усещаме липсата ѝ. Това е истината.

— Точно както трябва да бъде — каза мистър Найтли — и както се надявах, че е, съдейки по писмата ви. Желанието на мисис Уестън да ви оказва внимание е несъмнено, а това, че той е свободен и общителен човек, значително улеснява нещата. Винаги съм твърдял, любов моя, че според мен загубата няма да се отрази толкова чувствително на Хартфийлд, колкото се опасявахте вие. След като чухте разказа на Ема, надявам се, че вече сте напълно удовлетворена.

— Да, положително — намеси се мистър Удхаус, — не бих могъл да отрека, че горкичката мисис Уестън ни посещава доста често, но в края на краищата винаги е принудена да си тръгне отново.

— На мистър Уестън щеше да му е много трудно, татко, ако тя не го правеше. Забравяте за него.

— Смятам — любезно каза мистър Джон Найтли, — че мистър Уестън има право на някои дребни претенции. Дватамата с вас, Ема, ще се осмелим да заемем позицията на горкичкия съпруг. Много е вероятно претенциите на този човек да ни се сторят еднакво справедливи — и на мен като на съпруг, и на вас, която не сте съпруга. Що се отнася до Изабела, тя е женена от достатъчно дълго време, за да бъде убедена, че е много по-добре, доколкото е възможно, да държи настрана всички мистър Уестъновци.

— Аз ли, любов моя? — възкликна жена му, недочула и недоразбрала всичко. — За мен ли говорите? Сигурна съм, че никой не е и не може да бъде по-голям застъпник на брака от самата мен, и ако не беше мъката, че напуска Хартфийлд, щях да считам мис Тейлър за най-щастливата жена на света. А що се отнася до това, че подценявам мистър Уестън — безупречния мистър Уестън, — мисля, че той заслужава само най-добри думи. Струва ми се, че е от хората с най-кротък нрав. Като изключим вас и брат ви, мисля, че няма човек с толкова прекрасен характер като неговия. Никога няма да забравя как пускаше хвърчилото на Хенри през онзи ветровит Великден миналата година. А откакто прояви невероятната любезност миналия септември за ми напише онази бележка в дванадесет часа през нощта, за да ме увери, че в Кобхам няма скарлатина, аз съм убедена, че няма почувствително сърце от неговото. Ако има човек, който да го заслужава, това е мис Тейлър.

— А къде е младежът? — попита мистър Джон Найтли. — Посети ли ги по повод венчавката, или още не е?

— Синът му още не е идвал. Хранеха силни очаквания, че ще ги посети след сватбата, но нищо не излезе. Не съм чувала да говорят за него напоследък.

— Трябва да им кажеш за писмото, скъпа моя — подсети я баща ѝ. — Той писа на мисис Уестън, за да изпрати поздравленията си. Чудесно, благовъзпитано писмо. Тя ми го показа. Мисля, че това говори много добре за него. Никой не може да каже дали идеята е била негова. Той е твърде млад и може би чичо му...

— Но, татенце, той е на двадесет и три. Забравяте как лети времето!

— На двадесет и три! Настина ли? Как бих могъл да предположа? Беше едва двегодишен, когато загуби горкичката си майка. Да, наистина, как бързо лети времето, а паметта ми е толкова слаба. Както и да е, писмото беше наистина очарователно и достави голяма радост на мисис Уестън. Спомням си, че беше изпратено от Уеймаут, датирано двадесет и осми септември и започваше с думите: „Скъпа госпожо...“, но съм забравил как продължаваше. Беше подписано „Ф.С.Уестън Чърчил“ — това си го спомням чудесно.

— Колко чудесно и благовъзпитано от негова страна! — възкликна добросърдечната мисис Джон Найтли. — Не се съмнявам,

че той е много приятен млад човек, но е тъжно, че не може да живее у дома при баща си. Има нещо потресавашо в това да откъснеш детето от родния му дом и от родителите. Не знам как мистър Уестън е успял да се раздели с него. Да изоставиш собственото си дете! Не бих могла да гледам с добро око на някой, който е в състояние да предложи подобно нещо на друг човек.

— Струва ми се, че семейство Чърчил никога не са се ползвали с добро име — студено отбеляза мистър Найтли. — Но не бива да смятате, че мистър Уестън е изпитвал това, което бихте преживели вие, ако трябва да се откажете от Хенри или Джон. Мистър Уестън е по-скоро непринуден и весел, отколкото човек на дълбоките чувства. Приема нещата такива, каквито са и по един или друг начин ги превръща в извор на наслада. Подозирам, че удобството му зависи много повече от това, което наричаме живот в обществото (а именно способността да се храниш, да пиеш и да играеш вист със съседите пет пъти седмично), отколкото от семейната привързаност или от нещо, което само домът предлага.

Ема не можеше да приеме тези думи, които звучаха почти като критика към мистър Уестън и беше решила да възрази, но се пребори с подтика си и се престори, че не му обръща внимание. Щеше да пази мира, доколкото е възможно, а освен това имаше нещо ценно и достойно за уважение в силните домашни навици на зет ѝ, в това, че семейството бе всичко за него. Именно поради това той бе склонен да гледа отвисоко на обичайните норми за живот в обществото и на онези, за които те имаха значение. Той сериозно пледираше за въздържание.

12

Мистър Джордж Найтли щеше да вечеря с тях малко против желанието на мистър Удхаус, който не обичаше да дели с други първия ден от посещението на Изабела. Но решението бе продиктувано от схващането на Ема за това какво е уместно. Извън съображенията за оказване на дължимото уважение към двамата братя, тя изпитваше особено голямо удоволствие да изпрати поканата на мистър Найтли и заради неотдавнашното недоразумение помежду им.

Надяваше се, че отново ще станат приятели и смяташе, че е време да се помирят, но това едва ли щеше да стане. Тя бе напълно уверена в правотата си, а той никога не би признал грешката си. За отстъпка не можеше да става и дума, но беше време поне да си дадат вид, че не са се карали. Ема се надяваше, че ако при влизането му в стаята тя държи у себе си едно от децата (може би най-малкото, момиченце на около осем месеца, което водеха за пръв път в Хартфийлд и което се радваше да бъде подмятано в ръцете ѝ), това би им помогнало да възстановят добрите си отношения. Така и стана. В началото мистър Найтли мятеше мрачни погледи и отправяше лаконични въпроси, но не след дълго вече разговаряше с всички по обичайния начин и взе детето от скута ѝ с цялата непринуденост на безоблачната дружба помежду им. Ема усети, че отново са приятели и съзнанието за това ѝ достави огромно задоволство, а после ѝ вдъхна и известна дързост. Не можа да се въздържи и подметна, докато той си играеше с детето:

— Истинска утеха е, че нямаме разногласия по отношение на племенниците и племенничките си. Понякога мненията ни за мъжете и жените са много различни, но по отношение на децата мислим еднакво.

— Ако при оценките си за мъжете и жените се ръководехте повече от същността на нещата, а въображението и прищявката влияеха по-малко на общуването ви, както е в случая с тези деца, щяхме винаги да мислим еднакво.

— Недоразуменията между нас винаги произтичат от моите грешки.

— Да — усмихна се той, — бях на цели шестнадесет години, когато вие се родихте.

— Значителна разлика — отвърна тя. — Не се съмнявам, че тогава преценката ви е била значително по-вярна от моята, но нима изминалите двадесет и една години не са доближили поне малко разбиранията ни?

— Да, доста са ги доближили.

— Но все пак не достатъчно, за да допуснете възможността и аз да съм права в някои от случаите, където мненията ни се различават.

— Все още разполагам с предимството на жизнения опит, който е с цели шестнадесет години по-голям от вашия, и с това, че не съм красива млада жена и разглезено дете. Хайде, скъпа моя Ема, нека бъдем приятели и да не обсъждаме повече болния проблем. Обясни на леля си, мъничка Ема, че трябва да ти дава по-добър пример, а не да раздухва старите ежби и че ако в предишния случай е била права, сега със сигурност не е.

— Истина е! — възкликна Ема. — Истина е. Моя малка Ема, когато пораснеш, искам да станеш по-добра от леля си. Бъди безкрайно умна и дори наполовина не толкова самомнителна. Само още няколко думи и свършвам, мистър Найтли. Ако става въпрос за добри намерения, и двамата бяхме прави и трябва да добавя, че досега нито един от доводите ми не се е оказал погрешен. Смея да се надявам, че мистър Мартин не е твърде горчиво разочарован!

— Не би могъл да бъде повече! — гласеше краткият отговор.

— Ах! Много съжалявам наистина! Хайде да си стиснем ръцете!

Направиха го и при това много сърдечно. Тъкмо тогава се появи мистър Джон Найтли. Съвсем по английски маниер последва размяна на репликите: „Радвам се да те видя, Джон!“ и „Как си, Джордж?“, съдържащи спокойствие, което бе всичко друго, но не и безразличие. Двамата излъчваха и истинска привързаност, способна да ги накара при нужда да направят всичко за доброто на другия.

Вечерта премина спокойно и твърде различно от друг път, тъй като мистър Удхаус се отказа от играта на карти в името на приятния разговор със своята скъпа Изабела. Съвсем естествено се оформиха две групички — от едната страна баща и дъщеря, а от другата —

двамата Найтли. Обсъжданите от тях теми бяха съвършено различни или рядко съвпадаха, а Ема се присъединяваше ту към едните, ту към другите.

Братята разговаряха за собствените си грижи и занимания, но предимно за тези на по-големия, който беше по-общителен и открай време по-словоохотлив. В качеството си на магистрат той обикновено имаше правни въпроси, по които искаше да се посъветва с Джон или поне да разкаже някой интересен анекдот. Като фермер, който се грижи за семейната земя в Донуъл, той трябваше да каже с какво ще бъдат засети нивите през следващата година и да предаде всички местни новини, които неизменно предизвикваха интереса на брат му. Домът бе и негов през по-голямата част от живота му и той беше силно привързан към него. Планът за канализацията, смяната на оградата, отсичането на едно дърво и разпределянето на всеки акър за пшеница, друго зърно или ряпа, занимаваха Джон дотолкова живо, доколкото позволяваше присъщата му необщителност. Ако брат му, който разказваше с изключителна готовност, оставеше нещо недоизказано, въпросите му ставаха дори нетърпеливи.

Докато двамата бяха погълнати от това занимание, мистър Удхаус се наслаждаваше с дъщеря си на потока от подходящи за случая съжаления и обич, изпълнена с боязън.

— Горкичката ми Изабела — каза той, взе ръката ѝ в своята и за известно време прекрати усилията ѝ да усмири едно от петте си деца. — Толкова ужасно дълго време не си идвала тук! Сигурно си много изморена от пътуването. Трябва да си легнеш рано, скъпа, и ти препоръчвам да хапнеш малко овесена каша преди сън. Ще изядем заедно една паница. Скъпа Ема, какво ще кажеш, ако всички хапнем по малко каша?

Ема не можеше да си представи подобно нещо, понеже много добре знаеше, че и двамата Найтли са толкова категорично против, колкото е самата тя, затова поръча само две паници. Последва реч във възхвала на кашата, примесена с недоумение защо хората не я употребяват всяка вечер преди лягане, след което мистър Удхаус опечалено отсъди:

— Доста неприятно е, че прекарахте есента в Саут Енд^[1], вместо да дойдете тук, скъпа моя. Никога не съм имал добро мнение за морския въздух.

— Мистър Уйнгфийлд горещо ни го препоръча, сър, иначе не бихме отишли. Препоръча го за всички деца и особено за болното гърло на малката Бела — и морския въздух, и морските бани.

— Но, скъпа моя, Пери се съмняваше, че морето ще ѝ се отрази добре. Макар да не съм споделял с теб, самият аз съм напълно убеден, че морският въздух рядко се отразява добре на хората. Веднъж едва не ме уби.

— Хайде, хайде — намеси се Ема, усетила, че темата съвсем не е безопасна, — умолявам ви да не говорите за морето. Това ме кара да ви завиждам и ме прави нещастна. Та аз никога не съм го виждала. Ако нямате нищо против, забранявам темата за Саут Енд. Скъпа Изабела, все още не съм те чула да попиташ за мистър Пери, а той никога не те забравя.

— О, добричкният мистър Пери. Как е той, сър?

— Ами добре е, но не съвсем. Горкичкният Пери има болна жлъчка, но не му остава време да се погрижи за себе си. Сам ми го каза! Колко тъжно! Но нали непрекъснато го викат из цялата област. Мисля, че няма човек с такава голяма клиентела като неговата, но това означава просто, че никой не е толкова умен!

— А мисис Пери и децата? Как са те? Сигурно са много пораснали? Много уважавам мистър Пери и се надявам скоро да ни посети. Толкова ще се радва да види децата.

— Надявам се да се отбие утре, тъй като имам към него няколко въпроса по един личен проблем. Когато и да дойде, скъпа моя, няма да е зле да го накараш да погледне гърлото на малката Кела.

— О, скъпи татко, гърлото ѝ е много по-добре и аз почти не се притеснявам за него. Или баните са казали своята дума, или подобрението се дължи на чудесния мехлем на мистър Уйнгфийлд, който употребявам от август насам.

— Скъпа моя, съмнявам се, че баните са ѝ се отразили добре, а ако знаех, че се нуждаете от мехлем, щях да разговарям с...

— Май забрави за мисис и мис Бейтс, Изабела — отново се намеси Ема. — Не съм те чула да питаш за тях.

— О, добричките Бейтс! Толкова се срамувам от себе си, но ти ги споменавах в повечето от писмата си. Надявам се, че се чувстват отлично. Добрата стара мисис Бейтс... ще я посетя още утре и ще

заведа децата. Те винаги толкова се радват да видят децата. И чудесната мис Бейтс! Толкова достойни хора! Как са те, сър?

— Ами като цяло са съвсем добре. Но преди месец горкичката мис Бейтс беше хванала много лоша настинка.

— Колко съжалявам! Тази година настинките са истинско бедствие. Никога не е било така преди. Мистър Уйнгфийлд ми каза, че никога не са били толкова разпространени и толкова тежки, освен когато е ставало дума за инфлуенца.

— Такъв беше и този случай, скъпа, но не толкова тежък, колкото го описваш! Пери каза, че настинките са често срещано заболяване, но не преминават толкова тежко, както често се случва през ноември. Пери съвсем не смяташе сезона за нездравословен.

— Не, не, не казвам, че мистър Уйнгфийлд го определи като особено нездравословен, освен че...

— Скъпо мое дете, истината е, че в Лондон времето винаги е нездравословно. Там никой не е здрав, а и не може да бъде. Ужасно е, че си принудена да живееш там. Толкова е далеч, а и въздухът е толкова лош!

— Съвсем не! При нас въздухът съвсем не е лош! Нашият квартал превъзхожда повечето други в града, сър. Не бива да се говори за Лондон по принцип. Районът на Брансуик Скуеър се отличава от повечето други. Там е толкова проветриво! Признавам, че не бих искала да живея в някой от другите квартали. Едва ли бих се съгласила да настаня децата си някъде другаде. При нас въздухът е много чист! Мистър Уйнгфийлд смята, че Брансуик Скуеър и околностите му са определено най-благоприятни по отношение на въздуха.

— Скъпа моя, все пак не е като в Хартфийлд. Ти си доволна от Лондон, но след една седмица, прекарана в Хартфийлд, вие ставате съвсем различни същества. Вече не изглеждате по същия начин. Не бих могъл да твърдя, че в момента някой от вас има здрав цвят на лицето.

— Мъчно ми е да чуя това, сър, но ви уверявам, че с изключение на лекото главоболие на нервна почва и сърцебиенето, които никога не ме напускат, където и да се намирам, се чувствам напълно здрава. Ако децата ви се сториха бледи преди лягане, то е само защото са малко по-уморени от друг път поради пътуването и радостта от пристигането. Мисля, че утре видът им ще ви хареса, тъй като мистър

Уйнгфийлд ме увери, че никога преди не ни е изпращал в такова добро здраве. Надявам се, че не намирате за болнав поне вида на мистър Найтли — рече Изабела и устреми към съпруга си влюбен и загрижен поглед.

— Средна работа, скъпа. Няма за какво да те похваля. Смятам, че има още какво да се желае за вида на мистър Джон Найтли.

— Какво има, сър? На мен ли говорите? — попита мистър Джон Найтли, дочул името си.

— Съжалявам, любов моя, но открих, че според баща ми ние не изглеждаме много добре. Надявам се това да се дължи единствено на умората. Както ви е известно, много ми се искаше да посетите мистър Уйнгфийлд, преди да заминем.

— Скъпа моя Изабела — нетърпеливо я прекъсна той, — моля ви, не се тревожете за вида ми. Задоволете се с това да лекувате и обсъждате само себе си и децата и ме оставете да изглеждам, както си пожелаля.

— Не разбрах напълно какво казахте на брат си — намеси се Ема — във връзка с това, че приятелят ви мистър Греъм възнамерява да доведе от Шотландия управител за новото си имение. Дали ще се получи? Няма ли старите предразсъдъци да се окажат твърде силни?

Ема продължи в този дух толкова дълго и успешно, че когато ѝ се наложи отново да насочи внимание към баща си и сестра си, най-тревожното, което чу, бе как Изабела любезно се осведомява за Джейн Феърфакс. Макар да не я харесваше особено, в този момент Ема бе направо щастлива да се присъедини към жалбите за нея.

— Тази симпатична и жизнерадостна Джейн Феърфакс — каза мисис Джон Найтли. — Толкова отдавна не съм я виждала, освен понякога случайно и само за миг по улиците. Сигурно посещенията ѝ са истинско щастие за добрата ѝ стара баба и за чудесната ѝ леля! Понякога страшно съжалявам, че тя не може да прекарва повече време в Хайбъри заради Ема, но предполагам, че сега, след сватбата на дъщеря си, полковник Кембъл и съпругата му няма да могат изобщо да се разделят с нея. Тя щеше да е толкова подходяща компаньонка за Ема.

Темата бе обсъдена, както се полага. После бе последвана от други, възникнали на момента и разисквани със същото единомислие, но вечерта не приключи без известно възобновяване на напрежението.

Поднесоха кашата и това им даде нови поводи за разговор — много хвалебствия и много коментари. Неоспоримо бе заключението, че кашата е полезна за всеки вид физика и сурово бяха изобличени множеството домове, в които не ѝ се отделя необходимото внимание. За нещастие сред примерите за този недостатък, които дъщерята трябваше да изреди, най-пресен и най-очевиден бе този със собствената ѝ готвачка в Саут Енд. Младата жена, наета за времето на престоя, така и не бе разбрала какво се има предвид под купа хубава овесена каша — без бучки и рядка, но не прекалено. Често пъти, когато ѝ се бе дояждало и си беше поръчвала, Изабела не бе получавала нищо поносимо. Това беше опасно начало за нов разговор.

— Ах! — поклати глава мистър Удхаус и се втренчи в нея с нежна загриженост.

В ушите на Ема възклицанието звучеше така: „Тъжните последици от посещението ти в Саут Енд просто нямат край. Не мога да понасям да говорим за това!“ За известно време Ема хранеше надежда, че той наистина няма да подхваща тази тема и мълчаливото размишление ще се окаже достатъчно, за да го върне към насладата от собствената му каша без бучки, но след пауза от няколко минути баща ѝ поде:

— Винаги ще съжалявам, че отиде на море, вместо да дойдеш тук през есента.

— Но защо трябва да съжалявате, сър?! Това наистина се отрази добре на децата.

— Ако е било наложително да отидете на море, не е трябвало да ходите в Саут Енд. Той е едно нездравословно място. Пери много се учуди, като разбра, че сте се спрели на него.

— Знам, че това е мнението на много хора, но те грешат, сър. Здравето на всички беше прекрасно, а калта не ни причиняваше никакво неудобство. Според мистър Уйнгфийлд е напълно погрешно това място да се смята за нездравословно и аз съм убедена, че може да се разчита на мнението му, тъй като той отлично познава качествата на въздуха, а брат му е ходил там неведнъж с цялото си семейство.

— Трябваше да отидете в Кроумър, скъпа, ако изобщо бе нужно да ходите някъде. Пери посети Кроумър веднъж и твърди, че това е най-доброто място по крайбрежието. Открито море и много чист въздух, каза той. И доколкото разбирам, могат да се намерят и

квартири далеч от морето — на около четвърт миля. Много удобно, нали? Трябваше да се посъветваш с Пери.

— Но, сър, помислете за трудностите при пътуването! Само си представете колко време щеше да ни отнеме! Дотам може би са цели сто мили вместо четиридесет.

— О, скъпа моя, както би казал Пери, щом залогът е здравето? Нищо друго няма значение. Ако така и така ти се налага да пътуваш, каква е разликата между четиридесет и сто мили? По-добре изобщо не тръгвай и остани в Лондон, отколкото да отиваш на още по-лош въздух. Ето това ми каза Пери. Според него си постъпила твърде необмислено.

Ема напразно се опитваше да спре баща си и тъй като той стигна твърде далеч, не беше чудно, че зет ѝ избухна.

— Мистър Пери — подхвана той с глас, който трепереше от възмущение, — ще направи по-добре, ако запази мнението за себе си, докато някой му го поиска. Какво му влиза в работата какво правя аз и дали вода семейството си в тази или онази част на крайбрежието? Надявам се, ще ми разрешите да използвам и собствената си преценка, а не само тази на мистър Пери. Нямам нужда нито от инструкциите, нито от лекарствата му. — Той спря, бързо се овладя и продължи сухо и подигравателно: — Ако мистър Пери е в състояние да ми обясни как да премина разстоянието от сто и тридесет мили заедно с жена си и петте си деца, без това да ми струва повече пари или неудобство, отколкото ако прекося само четиридесет мили, аз също като него бих предпочел Кроумър пред Саут Енд.

— Точно така — с готовност се застъпи и мистър Найтли, — това е сериозно съображение, разбира се. Та, Джон, както ти казвах, не виждам никакви трудности да осъществя идеята си за преместването на пътя до Лангъм. Просто ще го отклоня още малко надясно, за да не прекосява ливадите пред къщата. Нямах да се заема с това, ако то би причинило неудобство на хората от Хайбъри, но припомниш ли си точната извивка на пътя, ще видиш, че... Е, единственият начин да го докажем е да се обърнем към картите на местността. Надявам се, ще дойдеш в Аби утре сутринта. Ще ги разгледаш и ще изложиш становището си.

Мистър Удхаус остана доста впечатлен от резките думи, отправени по адрес на приятеля му мистър Пери, комуто той в

действителност, макар и несъзнателно, приписваше много от собствените си мисли и изказвания. Ала вниманието, с което го обградиха дъщерите му, постепенно го утеши и заличи злото. Пък и незабавната реакция на единия брат и фактът, че другият вече се владееше по-добре, попречиха подобни инциденти да се случат отново.

---

[1] Морски курорт, намиращ се на 36 мили от Лондон — Б.пр. ↑

Едва ли имаше по-щастлив човек на света от мисис Джон Найтли по време на краткото ѝ посещение в Хартфийлд. Всяка сутрин тя наобикаляше старите си познати, придружавана от петте си деца, а всяка вечер обсъждаше с баща си и сестра си какво е правила през деня. Единственото ѝ желание беше времето да не лети толкова бързо. Гостуването ѝ преминаваше възхитително, почти идеално, тъй като беше прекалено кратко.

Вечерите им общо взето бяха по-свободни от ангажименти с приятели, отколкото сутрините, но макар да беше Коледа, предстоеше им една вечеря извън дома, която нямаше да могат да отклонят. Мистър Уестън едва ли щеше да приеме извиненията им. Поне веднъж всички трябваше да вечерят в Рандълс. Успяха да убедят дори мистър Удхаус, че е по-добре да дойде, отколкото да възникнат разногласия заради него.

Той смяташе, че присъствието му ще затрудни придвижването на всички дотам, но понеже каретата на дъщеря му и зет му се намираще в Хартфийлд, не успя да постигне нищо повече, освен чисто и просто да се осведоми по въпроса. Той едва ли се съмняваше, а и Ема не загуби много време да го убеждава, че трябва да намерят място и за Хариет в една от каретите.

Хариет, мистър Елтън и мистър Найтли — група с особено значение — бяха единствените, поканени да се присъединят към тях. Определиха ранен час и гостите не бяха много, тъй като всяко нещо се съобразяваше с изискванията и навиците на мистър Удхаус.

Вечерта преди това велико събитие (защото наистина бе велико събитие, че мистър Удхаус ще вечеря извън дома си на двадесет и пет декември) Хариет прекара в Хартфийлд. Но тя си отиде толкова настинала и неразположена, че ако не беше настойчивото ѝ желание да се остави на грижите на мисис Годард, Ема нямаше да ѝ позволи да напусне къщата. Посети я на следващия ден и реши, че съдбата на посещението на Хариет в Рандълс е вече предрешена. Приятелката ѝ

имаше силна треска и много възпалено гърло. Мисис Годард преливаше от внимание и грижи, говорено бе и с мистър Пери. Самата болна бе твърде потисната, за да се противопостави на авторитета, който я лишаваше от приятния ангажимент, макар че оплакваше загубата със сълзи на очи.

Ема остана да се грижи за нея, докато това ѝ бе възможно по време на неотложните отсъствия на мисис Годард, и повдигаше духа на момичето с убеждението колко разочарован ще бъде мистър Елтън, щом научи за състоянието ѝ. Остави Хариет сравнително спокойна с утехата, че той ще прекара безрадостна вечер и че тя ще липсва на всички. Едва изминала и няколко крачки от прага на училището на мисис Годард, Ема срещна и самия мистър Елтън, очевидно запътил се точно натам. Бавно продължиха пътя си заедно, разговаряйки за болната. Той дочул за състоянието ѝ и тръгнал да я посети, за да отнесе вестите на Ема в Хартфийлд. Настигнаха и мистър Джон Найтли, който се връщаше от редовното си посещение в Донуъл, придружаван от двамата си най-големи синове. Техните пращяци от здраве, грейнали лица доказваха ползата от играта на открито и, както изглежда, щяха набързо да унищожат овнешкото печено и оризовия пудинг, за които бързаха да се приберат. Присъединиха се към тях и продължиха да вървят заедно. Ема тъкмо излагаше оплакванията на приятелката си — силно възпалено гърло, висока температура, ускорен, но слаб пулс и т.н. Със съжаление научила от мисис Годард, че Хариет била предразположена към възпаления на гърлото и неведнъж ги е тревожила с това. Мистър Елтън изглеждаше крайно притеснен, когато възкликна:

— Възпалено гърло! Надявам се да не е заразно. Дано не е нещо от рода на тифус. Мистър Пери прегледа ли я? Трябва да се грижите и за себе си не по-малко, отколкото за приятелката си. Нека ви помоля да не се излагате на никаква опасност! Защо не я прегледа мистър Пери?

Ема, която не беше ни най-малко изплашена, поуспокои този обилен поток от загриженост с твърдението, че мисис Годард разполага с достатъчно опит и внимание за случая. Но понеже трябваше до известна степен да поддържа безпокойството му и не виждаше причина да прогони тревогата, която по-скоро би подхранила, не след дълго Ема добави сякаш съвсем между другото:

— Много е студено и по всичко изглежда, че ще завали сняг. Ако трябваше да отидем някъде другаде или да направим посещение другиму, бих се отказала да излизам днес и бих убедила баща си също да не го прави. Но татко е твърдо решен да направи това посещение и май не усеща студа. По-добре ще бъде да не се намесвам. Знам, че мистър и мисис Уестън биха останали много разочаровани. Но, честна дума, мистър Елтън, ако бях на ваше място, положително бих се извинила. Гласът ви и сега ми се струва пресипнал, а като си помисля колко ще ви е нужен утре и колко ще се изморите, мисля, че благодарумието изисква да си останете у дома довечера и да се погрижите за себе си.

Мистър Елтън имаше вид на човек, който не знае много добре как да отговори и си беше точно така. Макар да бе признателен за трогателната загриженост на тази прелестна дама и да не желаше да отклонява съветите ѝ, той изобщо не възнамеряваше да се отказва от вечерята. Но тъй като беше прекалено погълната от предишните си убеждения и възгледи, за да се вслушва в думите му безпристрастно и да го преценява непредубедено, Ема остана изключително доволна от смънканите му признания, че да, наистина било много студено. Тя продължи пътя си, преливаща от щастие, че го е избавила от Рандълс и го е дарила с възможността час по час да се осведомява за състоянието на Хариет.

— Постъпвате съвсем правилно — заключи Ема. — Ще предам извиненията ви на мистър и мисис Уестън.

Едва продумала, установи, че зет ѝ учтиво предлага на мистър Елтън място в собствената си карета, в случай че времето е единственото му възражение, и че мистър Елтън приема поканата незабавно и с удоволствие. Вече бе решено — той щеше да дойде, а широкото му, красиво лице никога не бе изразявало по-голямо удоволствие, отколкото в този миг. Усмивката му бе неописуемо щастлива, а погледът, отправен към нея малко след това, сияеше от възторг.

„Това е доста странно — помисли си Ема, — да предпочете да отиде на гости и да остави Хариет самичка, след като му предоставих такава великолепна възможност да се измъкне. Много странно! Струва ми се, че повечето мъже, особено ако са ергени, имат подобна нагласа, подобна страст да вечерят навън. Поканата за вечеря се нарежда

толкова високо до удоволствията, заниманията, чувството им за достойнство и дори дълга им, че всичко останало отстъпва на заден план. Сигурно точно така стоят нещата и при мистър Елтън, който несъмнено е много ценен, симпатичен и приятен млад мъж, силно влюбен в Хариет. Но той все пак не е в състояние да отклони никоя покана и присъства на всички вечери, на които е поканен! Колко необикновено нещо е любовта! Съзира у Хариет наличието на пъргав ум, но не би останал да вечеря сам заради нея.“

Малко след това мистър Елтън ги напусна и в интерес на истината Ема трябваше да признае, че той произнесе твърде прочувствено името на Хариет на раздяла. Развълнувано увери мис Удхаус, че ще се отбие у мисис Годард за новини от прелестната ѝ приятелка точно преди да се подготви за щастието отново да се срещне с Ема и да ѝ предаде вестите. Той въздъхна и се отдалечи с усмивка, която силно наклони везните в негова полза.

След възцарилото се няколкоминутно пълно мълчание мистър Джон Найтли поде разговора:

— Никога през живота си не съм срещал човек, който да полага толкова целенасочени усилия да бъде симпатичен, колкото мистър Елтън. Това е първата му работа, що се отнася до дамите. С мъжете се държи разумно и неподправено, но стане ли въпрос за жени, пуска в ход цялото си обаяние.

— Обноските на мистър Елтън не са безупречни — отвърна Ема, — но когато той има желанието да се хареса, човек е длъжен да се отнесе снизходително към подобен стремеж и повечето хора наистина го правят. Когато някой е с посредствени възможности, но дава всичко от себе си, би могъл да спечели предимство пред небрежното превъзходство на ума. Човек не може да не оцени безукорния характер и добронамереността на мистър Елтън.

— Да — с известно лукавство подметна мистър Джон Найтли след малко, — той изглежда е особено добронамерен към вас.

— Към мен ли? — усмихнато се учуди тя. — Да не би да си представяте, че аз съм избраницата на мистър Елтън?

— Признавам, че ме осени подобна мисъл, Ема, а ако на вас не ви е хрумвало преди, можете да помислите върху това сега.

— Мистър Елтън влюбен в мен! Що за глупост!

— Не твърдя, че е вярно, но няма да е лошо да размислите върху това и съответно да определите поведението си. Мисля, че вие го насърчавате. Говоря ви като приятел, Ема, по-добре ще е да се огледате около себе си, да видите какво правите и да решите какво искате да правите.

— Благодаря ви, но ви уверявам, че грешите. Мистър Елтън и аз сме много добри приятели и нищо повече.

Ема продължи да върви, зачудена от недоразуменията, които често възникват, ако ситуацията се познава отчасти. Мислеше за заблудата, в която винаги изпадат хората, претендиращи, че умеят да преценяват нещата. Никак не бе доволна от това, че зет ѝ я смята за толкова сляпа, невежа и нуждаеща се от съвет. Той не каза нищо повече.

Мистър Удхаус бе твърдо решен да отиде на вечерята и, независимо от все по-големия студ, не възнамеряваше да се откаже и най-сетне потегли с по-голямата си дъщеря в собствената си карета. Изглеждаше много по-малко обезпокоен от времето, отколкото всички останали, подвластен на чудото на собственото му участие в тази авантюра и тръпнещ в очакване на удоволствието, което щеше да изпита в Рандълс, когато открие, че е студено, но той е загърнат отвсякъде и нищо не усеща. Студът беше жесток. Докато потегли и втората карета се отронила няколко снежинки, а небето изглеждаше натежало от сняг. Сякаш бе нужен само един лек полъх, и светът мигом щеше да побелее от сняг.

Ема бързо установи, че спътникът ѝ не е в особено добро настроение. Подготовката, излизането в това време и фактът, че децата щяха да останат сами след вечеря, бяха все злини или поне неприятности, които въобще не се нравиха на мистър Джон Найтли. От това посещение той не очакваше нищо, което да си струва жеста, затова не престана да изразява недоволството си през целия път до дома на викария.

— Човек трябва да има много високо мнение за себе си, за да накара хората да зарежат камината в собствения си дом и да се преборят с време като днешното, за да го посетят. Сигурно се смята за най-неотразимия домакин на света! Аз обаче не мисля така. Това е огромен абсурд. Вече вали сняг. Що за безумие е да не оставиш хората да си седят удобно у дома, а и що за лудост от тяхна страна да не го

направят, когато имат тази възможност! Ако във вечер като тази ни се наложи да излезем по работа или защото дългът ни зове, сигурно това би ни се сторило непреодолима трудност. А какво правим ние?! Потегляме доброволно, облечени може би дори малко по-леко от обикновено, без никакво оправдание и без да се вслушваме в гласа на природата, който казва на човека чрез всичко, свързано с разбиранията или сетивата му, да си остане у дома и да приюти при себе си всички, които би могъл! А какво правим ние? Какво?! Запътили сме се да прекараме пет досадни часа в дома на друг човек, без да сме в състояние да си кажем или чуем нещо, което да не е вече казано или чуто — вчера или може би утре. Тръгваме в ужасно време и сигурно ще се завърнем в още по-лошо. Четири коня и четирима души, принудени да излязат навън, само за да закарат пет мързеливи трепереци същества до по-студени стаи и по-лоша компания от тези, с които разполагат у дома.

Ема не можа да си заповяда да го удостои дори с угодническо потвърждение, което несъмнено бе свикнал да получава, нито да подражава на „вярно, съвсем вярно, любов моя“, както сигурно отвръщаше благоверната му в повечето случаи, но събра достатъчно решителност и просто се въздържа от отговор. Остави го да говори, провери прозорците, загърна се хубаво, но не отрони дума.

Пристигнаха, каретата зави, спуснаха стълбичката и мистър Елтън незабавно се присъедини към тях — спретнат, целият в черно и широко усмихнат. Ема с удоволствие очакваше промяната на темата. Мистър Елтън беше олицетворение на почитателността и оживлението. Той така въодушевено поднасяше почитанията си, че Ема допусна възможността да е получил по-добри вести за Хариет. Беше изпратила да попитат, докато се обличаше, и отговорът гласеше: „Все същото. Няма подобрене.“

— Моите новини от мисис Годард — каза тя след малко, — не са толкова приятни, колкото се надявах. Получих отговор, че няма подобрене.

Лицето му изведнъж се удължи, а гласът му преливаше от чувство, докато отговаряше:

— О, не, мъчно ми е да узная... Всъщност тъкмо щях да ви кажа, че когато се отбих у мисис Годард, а това беше последното нещо, което направих, преди да се прибера, за да се преоблека, научих, че мис

Смит не се чувства по-добре и дори е по-зле. Толкова съм загрижен и опечален. Осмелявам се да мисля, че би трябвало да е по-добре след огромното ободрение, което е получила сутринта.

Ема се усмихна и отвърна:

— Надявам се, че посещението ми ѝ е помогнало да се отърси от душевните терзания, но дори и аз не мога да излекувам възпаленото ѝ гърло само с едно махване на ръка. Наистина е жестоко настинала. Сигурно сте чули, че мистър Пери е отишъл да я прегледа.

— Да... струва ми се, че... всъщност... аз не...

— Той е запознат с оплакванията ѝ и аз се надявам, че утрешният ден ще ни донесе по-добри новини. Но въпреки това се чувствам неспокойна. Такава тъжна загуба за нашата компания днес!

— Ужасно! Добре го казахте! Непрекъснато ще усещаме липсата ѝ.

Това бе съвсем уместно изказване. Въздишката, която го придружаваше, бе достойна за уважение, но трябваше да е по-дълга. Ема остана изумена, когато минута по-късно той започна да говори за съвсем други неща, при това в твърде весело и приповдигнато настроение.

— Какво чудесно хрумване — отбеляза мистър Елтън — да използвате овчите кожи за каретата. Създават изключително удобство. Не е възможно да ви е студено при тези предпазни мерки. Изобретенията на днешния ден направиха каретата на един джентълмен изключително удобно нещо. Човек е защитен и предпазен от времето, не може да се промъкне нито един нежен повей на вятъра. Времето не оказва никакво влияние. Навън е изключително студено, но ние, които сме в каретата, изобщо не подозираме това. Ха, май прехвърча сняг!

— Да — потвърди мистър Джон Найтли, — и мисля, че доста ще понатрупа.

— Коледно време — отбеляза мистър Елтън. — Подходящо за сезона. Трябва да смятаме себе си за щастливци, задето не заваля вчера. Можеше да попречи на празненството тази вечер почти със сигурност, защото мистър Удхаус едва ли би се осмелил да излезе, ако навън имаше натрупал сняг. Но сега това няма значение. Този сезон е най-подходящ за приятелски събирания. По Коледа всеки се обгражда с близки хора и никой не обръща внимание дори на по-лошо време от

днешното. Веднъж бях принуден да прекарам цяла седмица в дома на един приятел, защото снегът ме затрупа вътре. Не съм преживявал нищо по-прекрасно. Отидох само за една нощ, а не успях да си тръгна по-рано от вечерта на същия ден, но през следващата седмица.

Мистър Джон Найтли не схващаше в какво се състои удоволствието и само студено отбеляза:

— Не бих искал снегът да ме затрупа в Рандълс за цяла седмица.

Може би при други обстоятелства Ема щеше да се забавлява, но сега бе прекалено удивена от въодушевлението на мистър Елтън, за да ѝ остане време за други чувства. В очакване на приятното прекарване на вечерта Хариет изглежда бе напълно забравена.

— Сигурен съм, че ще бъдат напалени чудесни огньове — продължи той — и че всичко ще създава великолепен уют. Мистър и мисис Уестън са прекрасни хора. Мисис Уестън не може да бъде похвалена с прости думи, а той е точно от типа хора, които човек би оценил високо — гостоприемен и общителен. Поканените не са много, но малките и подбрани компании са може би най-приятните. В гостната на мистър Уестън не биха могли да се настанят удобно повече от десетина души, а ако питате мен, при подобни обстоятелства по-скоро бих поканил двама души по-малко, отколкото двама повече. Надявам се, че сте съгласна с мен — нежно се обърна той към Ема. — Мисля, че ще спечеля одобрението ви, макар че мистър Джон Найтли едва ли би разбрал напълно чувствата ми, тъй като е свикнал с големите балове в Лондон.

— Нямам никаква представа от големите балове в Лондон, сър. Никога не вечерям навън.

— Така ли? — учудено и със съжаление попита мистър Елтън. — Нямах представа, че служенето на закона изисква чак толкова заробване. Е, сър, ще дойде време, когато ще бъдете възнаграден за всичко това, когато трудът ще бъде малко, а насладите — многобройни.

— Най-първата ми наслада — отбеляза мистър Джон Найтли, докато минаваха през входната врата на Рандълс — ще бъде да се прибера по живо и по здраво обратно в Хартфийлд.

И двамата господа трябваше да променят изражението си на влизане в приемната на мисис Уестън — мистър Елтън да се освободи от прекалената си веселост, а мистър Джон Найтли да прогони лошото си настроение. Мистър Елтън трябваше да се усмихва по-малко, а мистър Джон Найтли — повече, за да подхожда за случая. Ема трябваше да бъде точно толкова оживена и щастлива, колкото беше в действителност. За нея бе истинско удоволствие да бъде със семейство Уестън. Мистър Уестън бе всеобщ любимец, а жена му беше единственият човек, с когото Ема споделяше всичко безрезервно и комуто говореше с ясното убеждение, че е слушана и разбираана. Мисис Уестън винаги се интересуваше и вникваше в нейните дребни занимания, начинания, затруднения и удоволствия, както и в тези на баща ѝ. Тя проявяваше жив интерес към всичко, свързано с Хартфийлд, затова двете веднага с удоволствие се впуснаха в непрекъснато половинчасово обсъждане на дребните подробности, от които зависи ежедневно щастие в личния живот.

Това бе наслада, която дори и целодневно гостуване едва ли би могло да достави и която съвсем не можеше да се смести в този половин час. Само при вида на мисис Уестън, на усмивката, докосването и гласа ѝ, Ема се почувства успокоена и реши да мисли колкото може по-малко за странностите на мистър Елтън или за други неприятни неща и да се радва докрай на това, което ѝ доставя радост.

Простудата на нещастната Хариет беше обсъдена подробно още преди пристигането на Ема. Мистър Удхаус бе настанен на топло място от достатъчно дълго време и бе успял да разкаже всичко по въпроса. Разказа и историята на отпътуването — своето, на Изабела и на Ема, която ги следваше. Той тъкмо казваше, че Джеймс с удоволствие ще види дъщеря си, когато се появи втората група гости, и мисис Уестън, почти напълно погълната до този момент от вниманието си към мистър Удхаус, се извърна да посрещне с добре дошла своята скъпа Ема.

Ема възнамеряваше поне за известно време да забрави за мистър Елтън и затова ѝ стана доста неприятно, когато установи, след като всички бяха заели местата си, че той се е настанил близо до нея. Трудно щеше да прогони от главата си мисълта за необяснимата му безчувственост към Хариет, докато той не само седеше до нея, но и натрапваше щастливото си изражение и я заговаряше при всеки удобен повод. Вместо да го забрави, поведението му не ѝ позволяваше да избегне вътрешното съмнение: „Нима може да е така, както каза зет ми? Нима е възможно този млад човек да пренася чувствата си от Хариет върху мен? Нелепо и непоносимо!“ И все пак той бе толкова загрижен дали ѝ е достатъчно топло, показва се толкова заинтересуван от баща ѝ и очарован от мисис Уестън, а накрая започна да възхвалява собствените ѝ рисунки с толкова много плам и малко познания, че започна ужасно да ѝ прилича на вероятен обожател. Това ѝ костваше известни усилия да запази добрите си обноски. Не можеше да си позволи да бъде груба — заради самата себе си, а и заради Хариет, ето защо се държеше подчертано добре с надеждата, че всичко ще се оправи. Но цялата ситуация ѝ струваше голямо напрежение на волята. Особено когато мистър Елтън тъкмо я заливаше с най-изобилния поток от глупостите си, а в същото време между останалите ставаше нещо, което тя особено държеше да разбере. Дочутото бе достатъчно, за да разбере, че мистър Уестън казва нещо за сина си. Думите „моя син“ и „Франк“ бяха повторени многократно и по някои наполовина чути неща Ема отсъди, че той говори за скорошно посещение на сина си, но преди да успее да накара мистър Елтън да замълчи, темата вече бе отмината и всеки въпрос от нейна страна щеше да прозвучи неуместно.

Случи се така, че независимо от решението на Ема да не се омъжва, имаше нещо в името и представата за мистър Франк Чърчил, което винаги събуждаше интереса ѝ. Често си бе мислела — особено след брака на мис Тейлър с баща му — че ако трябва някога да се омъжи, той е тъкмо човекът, който ѝ подхожда по възраст, нрав и положение. Поради връзката между двете семейства на Ема ѝ се струваше, че той просто е отреден за нея. Тя не се и съмняваше, че всички, които ги познават, предвиждат подобно нещо. Беше напълно убедена, че мистър и мисис Уестън си мислят за тях. Макар че не възнамеряваше да позволи да бъде изкушена от него или от всеки друг,

за да се откаже от сегашното си положение (което оценяваше като много добро, за да пожелае промяната му), Ема бе много любопитна да се запознае с младия мъж. Определено бе склонна да го оцени като приятен и беше уверена, че той също донякъде ще я хареса. Освен това изпитваше известно удоволствие от това, че приятелите им ги свързват един с друг във въображението си.

Поради тези нейни чувства любезностите на мистър Елтън идваха в крайно неподходящ момент, но Ема се утешаваше, че успява да изглежда много учтива, когато всъщност е страшно ядосана. Успокояваше я мисълта, че вечерта не би могла да приключи, без мистър Уестън да постави този въпрос още веднъж или да го разисква по същество с характерния за него открит начин. Така и стана. След щастливото си избавление от мистър Елтън, Ема бе настанена до мистър Уестън по време на вечерята. Той се възползва още от първата пролука в задълженията си на домакин през почивката от овнешкото печено, за да се обърне към нея с думите:

— Липсват ни само двама, за да бъдем точно колкото трябва. Бих искал да видя сред нас още двама души — прелестната ви малка приятелка мис Смит и сина ми, за да сме в пълен състав. Струва ми се, че не успяхте да чуете, когато в дневната съобщих на останалите за писмото, което получих от Франк тази сутрин. До две седмици ще се присъедини към нас.

Ема отговори с уместно за случая задоволство и напълно се съгласи с мнението му, че мистър Франк Чърчил и мис Смит щяха чудесно да допълват групата.

— Още от септември иска да ни посети — продължи мистър Уестън. — Пишеше ми за това във всяко писмо, но той не разполага с времето си. Трябва да угажда на хората, на които е задължен и на които (между нас казано) понякога може да се угоди единствено с много жертви. Сега обаче не се съмнявам, че ще го видя тук още през втората седмица на януари.

— Това сигурно ви доставя огромно удоволствие, а и мисис Уестън е толкова нетърпелива да се запознае с него, че вероятно е не по-малко щастлива.

— Да, но според нея ще последва ново отлагане. Не е толкова убедена в пристигането му, колкото съм аз, а и не познава участниците в събитията, колкото ги познавам аз. Работата е там (но съвсем между

нас; не съм споменал и една дума за това в съседната стая; нали знаете, всяко семейство си има своите тайни), та работата е там, че група семейни приятели са поканени в Енскомбе в края на януари и пътуването на Франк зависи от това дали тяхното ще бъде отложено. Ако това не стане, той не може да мръдне оттам. Но аз съм сигурен, че ще стане, тъй като една важна дама от Енскомбе изпитва особена неприязън към това семейство и, макар да се счита за необходимо то да бъде канено веднъж на две или три години, когато се стигне дотам, посещението винаги се отлага. Не изпитвам никакво съжаление от този факт. Толкова съм уверен, че ще видя Франк тук до средата на януари, колкото в собственото си присъствие тук. Но вашата добра приятелка — той кимна с глава по посока на другия край на масата — е дотолкова чужда на преструвките, а и не е навикнала да ги вижда в Хартфийлд, че не е в състояние да прецени до какво могат да доведат те. А аз бих преценил, защото отдавна съм навикнал на тези неща.

— Съжалявам, че изобщо се прокрадва някакво съмнение — отвърна Ема, — но съм по-склонна да застана на ваша страна, мистър Уестън. Щом вие смятате, че той ще дойде, и аз смятам така, понеже вие познавате Енскомбе.

— Да, имам известно право на това, макар никога през живота си да не съм стъпвал на това място. Тя е толкова странна жена! Но заради Франк никога не си позволявам да говоря лошо за нея, понеже смятам, че тя го обича, въпреки всичко. Мислех, че не е способна да обича никого, освен себе си, но с него винаги се е държала много мило, по свой собствен начин, разбира се. (Позволява му някои дребни прищевки и капризи, но в общи линии иска всичко да върви по нейната свирка.) Според мен това, че е в състояние да възбуди такава обич, говори добре за него, понеже — не бих казал това пред никой друг — по принцип сърцето ѝ е от камък, а характерът ѝ е направо сатанински.

Темата много допаднаше на Ема и тя заговори по нея с мисис Уестън веднага след като се преместиха в дневната. Поздрави я с очакваната радост и все пак отбеляза, че знае колко притеснения поражда първата среща. Мисис Уестън се съгласи, но добави, че би била доволна, ако изживее притеснението в уреченото време, тъй като не разчитала особено на пристигането му в този срок.

— Не мога да бъда толкова оптимистично настроена като мистър Уестън. Страхувам се, че от това нищо няма да излезе. Мисля, че

мистър Уестън ти обясни точно как стоят нещата.

— Да, смята, че всичко зависи от лошото настроение на мисис Чърчил, което, струва ми се, е най-сигурното нещо на този свят.

— Скъпа Ема — усмихна се мисис Уестън, — колко сигурен може да бъде един каприз? — После се обърна към Изабела, която не слушаше до този момент. — Трябва да знаете, мисис Найтли, че по мое мнение, посещението на мистър Франк Чърчил съвсем не е толкова сигурно, колкото смята баща му. То зависи изцяло от настроенията и желанията на леля му, с една дума — от нрава ѝ. Пред вас — моите две дъщери — ще си позволя да открия истината — Енскомбе е под властта на мисис Чърчил, а тя е жена с твърде необичаен характер. Пристигането на Франк Чърчил тук зависи изцяло от това дали тя ще поиска да се раздели с него.

— О, всеки познава мисис Чърчил — рече Изабела. — Винаги съм изпитвала най-дълбоко състрадание към този нещастен млад човек. Сигурно е ужасно да живееш постоянно с една толкова своенравна жена. За щастие ние не знаем какво е, но несъмнено е цяло мъчение. Какво щастие, че самата тя няма деца. Горкичките малки същества! Би ги направила толкова нещастни.

На Ема ѝ се искаше да бъде насаме с мисис Уестън, защото щеше да научи много повече неща. Мисис Уестън щеше да разговаря с нея по-открито, отколкото се осмеляваше да го прави с Изабела. Ема бе уверена, че тя едва ли ще скрие нещо, свързано със семейство Чърчил, освен мнението си за младежа, което въображението на Ема вече подсъзнателно отгатваше. Засега обаче нямаше какво да се добави. Мистър Удхаус много скоро ги последва в дневната. Да остане на масата след вечеря бе ограничение, което той не можеше да понесе. Нито виното, нито разговорът означаваха нещо за него, затова той с удоволствие се премести при онези, сред които винаги се чувстваше удобно.

Докато баща ѝ разговаряше с Изабела, Ема все пак откри възможност да каже:

— Значи вие изобщо не смятате посещението на Франк за сигурно. Толкова съжалявам. Мигът на запознаването ще бъде неприятен, когато и да се случи, затова колкото по-скоро, толкова по-добре.

— Да, всяко забавяне ме кара с тревога да предчувствам и следващото. Дори и да отклонят посещението на онова семейство Грейгуейт, страхувам се, че ще се намери друго извинение и отново ще се разочароваме. Не бих допуснала, че той изпитва някаква неохота. Уверена съм, че съкровено желание на семейство Чърчил е да го запазят само за себе си. Намесва се някаква ревност. Ревнуват дори почитта, която той изпитва към баща си. Не смятам посещението за сигурно и много ми се иска мистър Уестън да не беше чак такъв оптимист.

— Но той е длъжен да дойде — отбеляза Ема. — Дори и да остане само няколко дни, длъжен е да го стори. Човек трудно може да си представи, че не е във възможностите на един млад мъж да направи поне това. Ако една млада жена попадне в лоши ръце, тя може да бъде измъчвана и държана далеч от хората, сред които би желала да бъде, но ми е трудно да си представя, че подобно ограничение може да бъде наложено над един млад мъж и че той няма да успее да прекара една седмица при баща си, ако силно желае това.

— Човек трябва да е бил в Енскомбе и да познава навиците на семейството, преди да реши какво може да се предприеме — отговори мисис Уестън. — Навярно трябва да се използва и същата предпазливост, когато се преценява поведението на всеки един член от семейството. Енскомбе със сигурност не попада в общоприетите правила. Тя е твърде безразсъдна, а всички отстъпват пред волята ѝ.

— Но тя толкова обича племенника си! Той е нейният любимец! Според представата ми за мисис Чърчил, тя не жертва нищо, за да осигури удобства за себе си и за съпруга си, комуто дължи всичко и към когото прищевките ѝ нямат край. Ако това е така, би трябвало изцяло да е под властта на племенника си, комуто не дължи абсолютно нищо.

— Скъпа Ема, не се опитвайте да проумеете с благия си нрав един толкова лош характер, нито да извеждате някакви правила. Трябва да оставите нещата да следват естествения си път на развитие. Не се и съмнявам, че понякога той упражнява чувствително влияние върху нея, но е невъзможно да се каже кога ще е това „поякога“.

Ема я изслуша и хладно заяви:

— Ще бъда доволна, ако той пристигне.

— Влиянието му може да е много голямо по някои въпроси — продължи мисис Уестън, — а по други — съвсем незначително. Много е вероятно сред тези, по които той не е в състояние да ѝ повлияе, да е и проблемът дали да ги напусне и да дойде на посещение при нас за известно време.

Мистър Удхаус бе напълно готов да получи чая си, а след като го изпи, стана напълно готов да си върви у дома. Преди появата на останалите джентълмени трите му събеседнички направиха всичко по силите си, за да отвлекат вниманието му от късния час. Мистър Уестън беше приказлив и общителен и въобще не обичаше ранните раздели, но групата в дневната най-сетне започна да се увеличава. Пръв влезе мистър Елтън в превъзходно настроение. Мисис Уестън и Ема седяха на едно канапе. Той незабавно се присъедини към тях и без никаква покана се намърда помежду им.

Ема също бе развеселена от очакването на Франк Чърчил, искаше да забрави предишното непристойно поведение на мистър Елтън и да възвърне благосклонното си отношение към него. Затова сега заговори за Хариет и се приготви да слуша с най-дружелюбната си усмивка.

Мистър Елтън се показва дълбоко загрижен за прелестната приятелка — за нейната прелестна, малка, жизнерадостна приятелка. Знае ли нещо? Получавала ли е новини, откакто са в Рандърс? Той бил силно обезпокоен. Трябвало да признае, че оплакванията ѝ будели сериозна тревога у него. Мистър Елтън съвсем честно продължи в този дух известно време, без да обръща особено внимание на отговорите ѝ, но като цяло напълно съзнаваше манията, които едно възпалено гърло може да причини, и Ема почти се смили над него.

Но накрая нещата взеха погрешен обрат. Изведнъж стана ясно, че той се страхува заболяването да не е сериозно по-скоро заради нея, отколкото заради Хариет. Безпокоеше се повече дали ще избегне заразата, отколкото от това, че приятелката ѝ е станала нейна жертва. Започна настойчиво да я убеждава да не посещава стаята на болната и на първо време поне да му обещае да не поема този риск, преди той да се срещне с мистър Пери и да научи мнението му. Макар че тя се опита да представи всичко като шега и да върне разговора в първоначалното му русло, така и не и се отдаде да сложи край на прекомерната му

загриженост за здравето ѝ. Ема се ядоса. Беше съвсем ясно — поне мистър Елтън не го криеше, — че е влюбен именно в нея, а не в Хариет. Ако се окажеше истина, това щеше да бъде най-подла и мерзка изневяра и Ема със сетни сили успяваше да запази самообладание. Той се обърна за помощ към мисис Уестън: не би ли го подкрепила, не би ли се присъединила към доводите му, за да убедят мис Удхаус да не посещава дома на мисис Годард, докато не установят със сигурност дали заболяването на мис Смит не е заразно? Няма да остане доволен, ако не получи обещание. Нима тя няма да му помогне да се сдобие с него?

— Толкова загрижена за другите — продължи той, — и така небрежна към себе си. Искаше днес да си остана у дома и да се погрижа за настинката си, а не желае да обещае, че ще избегне опасността да се зарази с остро възпаление на гърлото. Справедливо ли е това, мисис Уестън? Вие отсъдете кой е прав. Нима нямам известно право да се оплаквам? Сигурен съм, че ще имате добрината да ме подкрепите и да ми помогнете.

Ема забеляза изненадата на мисис Уестън и допускаше, че тя е твърде голяма при това излияние, чиито думи и маниер подсказваха, че той си е присвоил правото да проявява интерес към особата на Ема. Що се отнася до самата нея, тя бе твърде засегната и ядосана, за да може открито да каже нещо по този въпрос. Само му хвърли един поглед, който трябваше да го накара да дойде на себе си, после стана от канапето, седна до сестра си и ѝ посвети цялото си внимание.

Следващият проблем възникна толкова ненадейно, че тя нямаше време да провери как е приел укора мистър Елтън. Мистър Джон Найтли бе отишъл да провери какво е времето и сега връхлетя в стаята с новината, че земята е покрита със сняг, който продължава да вали силно, придружаван от бурен вятър. В заключение се обърна към мистър Уестън:

— Това ще постави едно вдъхновяващо начало на зимните ви ангажименти, сър. За кочияша и конете ви ще бъде нещо съвсем ново да си проправят път през зимна виелица.

Горкичкият мистър Удхаус мълчеше, вцепенен от ужас, но всеки един от останалите имаше какво да каже. Някои бяха изненадани, други не, задаваха въпроси и предлагаха различни изходи. Мисис Уестън и Ема положиха сериозни усилия да повдигнат духа на стария

джентълмен и да отвлекат вниманието му от думите на мистър Джон Найтли, който продължаваше да триумфира със завидно безсърдечие:

— Възхитих се на смелостта ви да потеглите в такова време, сър — заяви той, — тъй като вие, разбира се, очаквахте, че скоро ще завали сняг. Сигурно всички са предчувствали приближаващата буря. Възхищавам се на присъствието на духа ви. Смея да твърдя, че ще се приберем у дома здрави и читави. Ако вали още час-два, пътищата едва ли ще станат непроходими, пък и ние имаме две карети. В случай че вятърът преобърне едната посред полето, ще имаме под ръка другата. Убеден съм, че всички ще се приберем безопасно в Хартфийлд преди полунощ.

Мистър Уестън призна с друг вид тържественост, че е забелязал снеговалежа още преди час, но не е споменал нищо, за да не причини тревога на мистър Удхаус и така да им даде повод да си тръгнат рано. А що се отнася до това, че снегът е натрупал или има вероятност да натрупа толкова, че да възпрепятства прибирането им, това било просто шега. Боял се, че няма да има никакви пречки да си тръгнат. Надявал се, че пътят ще стане непроходим, за да задържи всички в Рандълс, и с изключителна добронамереност ги увери, че ще успее да ги настани до един. Призова жена си да потвърди, че с малко изобретателност ще успеят да го направят, макар че тя самата не виждаше начин за това, тъй като в къщата имаше само две свободни стаи.

— Какво да правим, скъпа моя Ема? Какво да правим? — възкликна мистър Удхаус и това бе първото и единствено нещо, което изрече от известно време насам. Той се обърна към нея за утеха и тя го увери, че са в безопасност, описа му отличните качества на конете и на Джеймс и му напомни, че имат около себе си много приятели, което малко го поуспокои.

Уплахата на по-голямата му дъщеря не беше по-малка от неговата. Във въображението ѝ оживяваше ужасът да остане затворена в Рандълс, докато децата ѝ са в Хартфийлд и понеже смяташе, че в този момент пътят е достатъчно проходим за хора, склонни към приключения, но положението не позволява никакво отлагане, тя нямаше търпение да се уреди оставането на баща ѝ и Ема в Рандълс, а тя и съпругът ѝ да тръгнат незабавно, въпреки вероятността вятърът да е навял преспи по пътя, които биха могли да им попречат.

— По-добре наредете веднага да приготвят каретата, любов моя — предложи тя. — Мисля, че ще успеем да пристигнем, ако тръгнем незабавно, а ако се натъкнем на нещо съвсем лошо, аз мога да сляза и да продължа пеша. Изобщо не ме е страх. Нямам нищо против да извървя част от пътя. Ще си сменя обувките веднага щом пристигнем, а и подобно нещо не би ме простудило.

— Така ли? — зачуди се той. В такъв случай това е най-невероятното нещо на този свят, скъпа моя Изабела, защото обикновено всяко нещо ви причинява простуда. Щяла да се прибере пеша! Май много ви се иска да се поразходите до дома! Та времето е достатъчно лошо дори за конете!

Изабела се обърна към мисис Уестън, за да получи одобрение на плана си, а на нея не ѝ оставаше нищо друго, освен да го даде. След това Изабела отиде и при сестра си, но Ема не искаше да изостави надеждата, че ще успеят да се измъкнат всички заедно. Все още обсъждаха този въпрос, когато в стаята влезе мистър Найтли, който я бе напуснал веднага след първото съобщение на брат си за снега. Той им каза, че е бил навън да поогледа и ги увери, че няма никакви пречки всички да се приберат по домовете си, когато пожелаят сега или след час. Бе ходил отвъд завоя малко по-нагоре по пътя за Хайбърн. Снегът никъде не бил по-дълбок от сантиметър, а на много места земята дори не била побеляла. В момента просто прехвърчало, но облаците се разпръсквали и имало всички изгледи снеговалежът да спре. Беше разговарял с кочияшите и двамата се съгласили с него, че няма нищо тревожно.

Новината донесе огромно облекчение на Изабела, а беше не по-малко приемлива и за Ема, тъй като баща ѝ веднага се поотпусна, доколкото позволяваше нервната му натура. Натрупаната тревога обаче нямаше да бъде така лесно премахната и спокойствието му — възстановено, докато продължаваше да се намира в Рандълс. Беше доволен, че за момента връщането у дома не крие опасности, но нищо не бе в състояние да го убеди, че е безопасно да остава повече тук. Докато останалите си разменяха най-различни препоръки и предложения, Ема и мистър Найтли внесоха порядък само с няколко кратки реплики:

— Няма да е лесно с баща ви. Защо не тръгнете?

— Аз съм готова, ако и останалите са.

— Да позвъня ли?

— Да, ако обичате.

Звънецът иззвъня и бе наредено да приготвят каретите. След още няколко минути Ема се надяваше да остави единия си неприятен събеседник в дома му, за да се поохлади и отрезви, а другият най-сетне да се успокои и да възвърне равновесието си след приключването на това наситено с изпитания посещение.

Каретите пристигнаха и мистър Удхаус, когото в такива случаи винаги настаняваха първи, бе придружен до своята карета от мистър Найтли и мистър Уестън. Нито един от двамата обаче не можа да предотврати възвръщането на тревогата му при вида на натрупания сняг и при откритието, че нощта е много по-тъмна, отколкото бе очаквал. Боял се, че им предстои тежко пътуване. Страхувал се, че то няма да хареса на горката Изабела. Тревожеше се и за горката Ема в задната карета! Няма да предства как ще е най-добре да постъпят. Каретите трябвало да се движат много плътно една зад друга. С Джеймс вече били говорили. Указанията били да кара бавно и да изчаква втората карета.

Изабела влезе след баща си. Джон Найтли, забравил, че не спада към тази група, съвсем естествено последва съпругата си. Мистър Елтън отведе Ема до втората карета, качи се вътре и тя осъзна, че вратата съвсем основателно ще се затвори след тях и ще ги остави само двамата. Ако моментът не беше толкова неподходящ и ако не съществуваха възникналите същия ден подозрения, това би било по-скоро удоволствие. Тя щеше да му говори за Хариет и нямаше да усети как ще изминат разстоянието от три четвърти миля. Но сега по-скоро искаше това да не се беше случвало. Подозираше, че той е пийнал повечко от хубавото вино на мистър Уестън, и бе сигурна, че ще му наговори куп глупости.

За да го обуздае, доколкото е възможно със собственото си поведение, Ема възнамеряваше незабавно да заговори за времето и настоящата нощ, при това — напълно спокойно и изключително сериозно. Но едва преминали през портата и догонили първата карета, тя установи, че мистър Елтън я прекъсва, грабва ръката ѝ, настоява за вниманието ѝ и в действителност бурно я ухажда. Той се възползваше от предоставената му безценна възможност, за да ѝ разкрие чувствата си, които отдавна трябвало да ѝ бъдат известни. Беше обнадежден,

тръпнещ от боязън, изпълнен с обожание, готов да умре, ако тя му откаже, но ласкаещ себе си с мисълта, че пламенната му привързаност, ненадминатата му любов и безпримерна страст не биха я оставили напълно безразлична. Накратко, той бе твърдо решил предложението му да бъде прието колкото е възможно по-скоро. Значи такава бе истината! Без никакви извинения, безскрупулно и очевидно без всякакво стеснение мистър Елтън — поклонникът на Хариет обявяваше, че е влюбен *в нея*, *в Ема*. Опита се да го възпре, но напразно. Той бе решен да продължи и да стигне до края. Колкото и да бе разгневена, Ема прецени положението и се наложи да бъде въздържана в думите си. Чувстваше, че част от грешката се дължи на пиянството му и се надяваше, че бързо ще я преодолее. Отвърна му полусериозно, полушеговито, понеже смяташе, че това ще подхожда най-добре на собственото му неуравновесено състояние:

— Безкрайно ме удивлявате, мистър Елтън! Да отправите подобни думи към *мен*! Вие се забравяте! Сигурно ме вземате за нашата малка приятелка! Ще бъда безкрайно щастлива да предам някакво послание на мис Смит, но ако обичате, престанете да се държите така с мен.

— Мис Смит ли? Какво послание до нея? Какво значение има тя?

Той повтори думите ѝ толкова уверено и отчетливо и с такова надменно удивление, че Ема не се стърпя и веднага отвърна:

— Мистър Елтън, поведението ви е крайно необичайно и аз го отдавам единствено на това, че не сте на себе си, защото в противен случай не бихте си позволили да разговаряте така нито с мен, нито с Хариет. Овладейте се и престанете, и аз ще се опитам да забравя случилото се.

Виното само бе повдигнало духа на мистър Елтън, но съвсем не бе замъглило разсъдъка му. Той прекрасно знаеше какво иска да каже и разгорещено възнегодува срещу подозрението ѝ, което го нараняваше дълбоко. Загатна за уважението, което изпитва към мис Смит като нейна приятелка, но призна, че недоумява защо трябва да я споменават тъкмо сега. После отново се върна към излиянието на собствените си чувства, като настояваше да получи благоприятен отговор.

Ема вече не мислеше толкова за пиянството му, колкото за непостоянството и самоувереността му, затова отвърна, все по-малко

загрижена за учтивостта:

— Не бих могла да се съмнявам повече. Изразихте се съвсем ясно! Мистър Елтън, удивлението ми е толкова голямо, че не мога да го изкажа с думи. Как можете да се обръщате към мен по този начин след поведението ви към мис Смит, на което бях свидетел през изминалия месец, след вниманието, с което ви виждах да я обграждате всеки ден! За мен това е непостоянство на характера, каквото не подозирах, че може да съществува. Кълна ви се, сър, аз съм твърде далеч от мисълта да се почувствам поласкана от това, че съм обект на излиянията ви.

— О, небеса! — извика мистър Елтън. — Какво означава всичко това? Никога през живота си не съм мислил за мис Смит, никога не съм ѝ обръщал никакво внимание, освен като ваша приятелка, никога не ме е интересувало дали е жива или мъртва, освен като ваша приятелка. Ако тя си е въобразила нещо друго, била е подведена от собствените си желания! Много съжалявам... Ужасно съжалявам, разбира се... но мис Смит някак си!... Кой би копнял за мис Смит, когато наблизко е мис Удхаус! Не, кълна ви се, не съществува никакво непостоянство! Протестирам срещу това, че съм обръщал и най-малко внимание на когото и да е друго. Всичко, което съм казал или сторил в продължение на последните няколко седмици, целеше единствено да ви подсказе, че ви обожавам. Не бихте могли сериозно да се усъмните в това! Не! — И добави твърде многозначително: — Уверен съм, че сте ме забелязали и разбрали.

Невъзможно е да се опишат преживяванията на Ема в момента, когато чу тези думи — най-неприятното нещо от всичко, което ѝ се бе случвало до този момент. Беше напълно съкрушена и неспособна да отговори веднага. Няколкото мига мълчание се оказаха достатъчно насърчение за превъзбудения мистър Елтън и той щастливо възкликна, като се опита отново да хване ръката ѝ:

— Очарователна мис Удхаус, позволете ми да отгатна смисъла на мълчанието ви! То признава, че вие отдавна сте разбрали чувствата ми.

— Не, сър — настръхна Ема. — Не признава нищо подобно! Не съм подозирала за чувствата ви, нещо повече, до този момент бях изпаднала в пълна заблуда по отношение на намеренията ви. Що се отнася до мен, много съжалявам, че сте се поддали на каквито и да е чувства, защото това стои твърде далеч от собствените ми желания.

Вашата привързаност към моята приятелка Хариет, ухажването ѝ (защото поведението ви изглеждаше именно като ухажване) ми доставяха огромно задоволство и аз ви желаех успех от все сърце. Но ако бях предположила, че не тя ви привлича в Хартфийлд, сигурно щях да реша, че сте сбъркали в преценката си, накарала ви така да зачестите с посещенията си. Нима искате да кажете, че никога не сте опитвали да направите впечатление именно на мис Смит и че никога не сте имали сериозни намерения към нея?

— Никога, мадам — на свой ред се засегна той. — Никога, уверявам ви. Аз да имам сериозни намерения към мис Смит! Мис Смит е много добро момиче и аз ще бъда щастлив, ако тя се омъжи за някой почтен човек. Пожелавам ѝ всичко най-хубаво! Несъмнено има мъже, които не биха имали нищо против. Всеки според положението си. Що се отнася до мен, не смятам, че съм дотолкова лишен от възможността да избирам. Нямам причини да се откажа от надеждата за равен брак или да се отчая дотолкова, че да направя предложение на мис Смит. Не, мис Удхаус, вие бяхте единствената причина за посещенията ми в Хартфийлд, а полученото от вас насърчение...

— Насърчение?! От мен?! Сър, напълно грешите, ако сте предположили подобно нещо. Гледах на вас само като на обожател на приятелката ми. В никакво друго отношение вие не бихте могли да означавате за мен нещо повече от обикновен познат. Изключително съжалявам, но е по-добре веднага да сложим край на тази грешка. Ако бяхте продължили да се държите по същия начин, мис Смит щеше да се заблуди относно намеренията ви, без да съзнава повече от самата мен огромното неравенство помежду ви, към което сте толкова чувствителен. Но така или иначе разочарованият е само един и, надявам се, не за дълго. Засега не възнамерявам да се омъжвам.

Той бе страшно ядосан, за да може да обели дума, а поведението ѝ бе толкова категорично, че изключваше всякакви молби. В такова състояние на растяща неприязън и взаимно огорчение те бяха принудени да продължат пътя си заедно още няколко минути, измъчвани от това, че по нареждане на мистър Удхаус каретите едва кретаха. Ако гневът им не беше толкова голям, помежду им биха се възцарили отчаяние и скованост, но откритото признаване на чувствата не оставяше място за дребните разновидности на едно толкова неловко положение. Най-сетне каретата зави по Викаридж Лейн и спря.

Озоваха се пред вратата на дома му. Мистър Елтън слезе, без да продума. Тя реши, че е задължително да му пожелае лека нощ, и той отвърна на поздрава ѝ надменно и студено. Ема потегли за Хартфийлд, изпаднала в неописуемо раздражение.

Там бе посрещната с огромно облекчение от баща си, който трепереше при мисълта за опасностите, които криеше самотното пътуване от Викаридж Лейн и завоя, за който той дори не смееше да помисли (при това поверена в ръцете на най-обикновен кочияш, вместо на Джеймс). Сякаш очакваха само завръщането ѝ, за да бъде всичко наред. Засрамен от лошото си настроение преди, мистър Найтли бе станал самото внимание и вежливост. Беше толкова дълбоко загрижен тъкмо за удобството на баща ѝ, че макар и не съвсем склонен да се присъедини към него и да изяде паница овесена каша, изглежда напълно съзнаваше невероятната полза от нея. Денят завършваше спокойно и приятно за всички, освен за самата нея. Никога досега не бе изпадала в толкова силен душевен смут. Трябваше да положи голямо усилие, за да изглежда ведра и съсредоточена, докато настъпи обичайният час, в който си лягаха. Тогава щеше да изпита облекчението да се оттегли и да се отдаде на спокойни размисли.

Косата ѝ бе навита, прислужницата — отпратена, и Ема най-сетне можеше да се отдаде на злочестите си мисли. Събитията несъмнено будеха отчаяние. Всичките ѝ надежди рухваха! Бе станало онова, което най-малко желаше. Какъв удар за Хариет! Но кое беше най-лошото. В един или друг смисъл събитието бе извор на болка и унижение за нея самата, но те бяха нищо в сравнение със злото, причинено на Хариет! Ема с удоволствие би понесла мисълта, че е сгрешила, че е объркана и засрамена от собствената си невярна преценка дори повече, отколкото в действителност, ако последиците от глупавата ѝ нетактичност засягаха само нея.

„Ако не бях подтикнала Хариет да се влюби в този човек, щях да съм в състояние да понеса всичко. Той сигурно щеше да се отнася с мен още по-нагло... но горкичката Хариет!“

Как бе могла дотолкова да се заблуди! Тои възрази, че никога не е имал сериозни намерения към Хариет. Никога! Опита се да си припомни миналото колкото може по-ясно, но всичко бе толкова объркано! Беше се заловила за тази идея, бе направила предположение и бе подчинила всичко на него. Но поведението му със сигурност е било неясно, колебливо и двусмислено, в противен случай не би могла да се подведе така.

Картината! Колко въодушевен беше той според нея! И шарадата! И стотици други неща! Струваше ѝ се, че те несъмнено сочат към Хариет! Разбира се, шарадата с този „пъргав ум“... но после следваше „благ поглед“. Всъщност не подхождаше на нито една от двете! Това беше безвкусно стихоплетство, лишено от всякаква истина! Кой би могъл да я прозре под подобна глупашка безсмислица!

Наистина напоследък твърде често ѝ се струваше, че отношението му към нея е прекалено галантно, но го бе подминала като негова особеност, погрешна преценка, недостатъчно знание или липса на вкус. Като едно от доказателствата, че не винаги се е движил сред най-отбраното общество, като нещо, което му липсва, въпреки

цялата благост на поведението му и неподправената му изисканост. Но до този ден нито за миг не бе заподозряла, че то може да означава нещо повече от признателност и уважение към нея като приятелка на Хариет.

На мистър Джон Найтли дължеше първата мисъл по този въпрос, първото допускане на тази възможност. Не можеше да се отрече, че братята бяха проникателни! Спомни си какво ѝ бе казал веднъж мистър Найтли за мистър Елтън, предупреждението и убеждението му, че викарият никога не би сключил неблагоприятен брак! Изчерви се при мисълта, че той бе проявил много по-вярно разбиране на характера му, отколкото тя. Беше ужасно унижително, но мистър Елтън доказваше, че в много отношения е тъкмо обратното на онова, за което го бе смятала. Той се оказа горделив, надменен, тщеславен, прекалено зает със себе си и твърде малко загрижен за чувствата на останалите.

Противно на обичайния ход на нещата, желанието на мистър Елтън да я ухажда беше причина той да падне в очите ѝ. Излиянията и предложенията не му направиха добра услуга. Тя не ценеше любовта му, а домогванията му бяха оскърбление за нея. Викарият искаше да сключи изгоден брак и след като бе дръзнал да вдигне очи към нея, се преструваше на влюбен. Ема бе напълно уверена, че той не изживява такова разочарование, за което си струва да се тревожи човек. Нито в думите, нито в поведението му прозираше истинска любов. Въздишки и красиви фрази имаше в изобилие, но тя трудно можеше да измисли словосъчетание или да си представи интонация в по-голям разрез с истинската любов от неговите. Нямаше защо да си прави труда да го съжалява. Той просто искаше да се издигне и да забогатее и, щом мис Удхаус от Хартфийлд, наследница на тридесет хиляди лири, се оказа не толкова лесно достъпна, колкото той смяташе, скоро щеше да опита с мис Някоя си, която притежава двадесет или дори само десет хиляди.

Но той се осмеляваше да говори за насърчение от нейна страна, дръзваше да твърди, че тя е запозната с намеренията му и приема чувствата му, което накратко означаваше, че е съгласна да се омъжи за него. Викарият я считаше за равна нему по ум и обществено положение! Гледаше отвисоко на приятелката ѝ и макар прекрасно да знаеше кой се нарежда по-долу от него, беше сляп за онези, които са по-високопоставени и поради това не съзираше наглостта на

предложението, което ѝ беше направил. Ето кое бе най-непоносимо от всичко!

Може би не бе справедливо да очаква, че той ще почувства значителното превъзходство на дарбите и изтънчеността на ума ѝ. За равнопоставеност изобщо не можеше да става и дума и вероятно поради това той не осъзнаваше разликата. Но несъмнено знаеше, че произходът и богатството ѝ я поставят много по-високо от него в обществената йерархия. Със сигурност знаеше, че семейство Удхаус живеят в Хартфийлд от няколко поколения насам и са най-младият клон от много древен род, докато името Елтън не значеше абсолютно нищо. Наистина, поземлената собственост на Хартфийлд бе незначителна и представляваше част от имението Донуъл Аби, към което принадлежеше и цял Хайбъри, но богатството им със своите независими източници бе достатъчно, за да ги постави наравно с Донуъл Аби във всяко друго отношение. Семейство Удхаус от много време се ползваше с огромното уважение на хората от околността, към които мистър Елтън се бе присъединил едва от две години. Викарият правеше всичко възможно да завоюва достойно място в тяхното общество, тъй като всичките му родственици бяха търговци и единствената му препоръка беше заеманата от него служба и учтивостта му. Но той си бе въобразил, че Ема е влюбена в него. Очевидно бе разчитал именно на тези ѝ чувства. След като помърмори малко за очевидната несъвместимост на добрите обноски със суетата, Ема бе принудена да престане и в името на истината да признае, че собственото ѝ поведение спрямо него е било толкова любезно и благосклонно, изпълнено с такова внимание и учтивост, че (ако истинският мотив за държането ѝ е останал неразкрит) за човек, който подобно на мистър Елтън не блести нито с особен ум, нито с чувствителност, то би могло да се окаже достатъчно основание, за да си въобрази, че е безспорният избраник. След като самата *тя* бе изтълкувала толкова погрешно чувствата му, нямаше право да се учудва, че *той*, заслепен от самолюбието си, бе преценил погрешно нейните.

Ето че бе изправена пред първата си сериозна грешка. Беше глупаво и неправилно от нейна страна да се намесва толкова активно в отношенията между двама души. Бе стигнала твърде далеч, позволила си бе твърде много, беше се отнесла несериозно към сериозните неща

и бе усложнила простите. Чувстваше се посрамена и загрижена и реши никога вече да не постъпва така.

„В действителност — помисли си тя, аз подтикнах Хариет да се привърже към този човек. Сигурно никога нямаше да си помисли за него или поне нямаше да му възлага никакви надежди, ако не я бях уверявала в чувствата му към нея, защото тя е толкова смирена и скромна, колкото някога смятах, че е самият той. Като си помисля колко бях доволна, когато я придумах да не приема предложението на младия Мартин. Показах се напълно права. Добре постъпих, но тук трябваше да спра и да поверя останалото на времето и случайността. Въведох я в отбраното общество и ѝ дадох възможност да се хареса на човек, който заслужава обичта ѝ, но не трябваше да опитвам нищо повече. А какво ще прави горкото момиче сега?! Ще прекара известно време в тревожно безпокойство! Не се оказах истинска приятелка! Ако тя се почувства много разочарована, аз вече не бих могла да се сетя за друг приемлив вариант. Уйлям Кокс? О, не! Не бих могла да понеса Уйлям Кокс — това нахално младо адвокатче!“

Ема спря, изчерви се и се засмя на повторното си отдаване на порока, но после отново се върна към сериозните си и обезсърчени мисли за това, какво се е случило и трябва да се случи. Тъжните обяснения, които ѝ предстоеше да даде на Хариет и всичко, тя щеше да изстрада, придружено от неловкото положение при бъдещите срещи и трудностите при прекратяване или продължаване на познанството, потискането на чувствата, прикриването на негодуванието и избягването на шумните успехи в обществото я потопиха в нерадостни мисли за още известно време. Най-сетне си легна, без да е решила нищо окончателно. Беше сигурна единствено в това, че постъпката ѝ е била ужасяващо нетактична.

Макар че нощта хвърли сянка върху младия дух на Ема и вродената ѝ жизненост, разпукването на зората възвърна пълния им блясък. Утрото е като младостта — весела и опияняваща — и ако мъката не е била толкова горчива, че да ви държи будни, бъдете сигурни, че щом отворите очи, болката ще е отслабнала, а надеждата ще заблести по-ярко.

На сутринта Ема се събуди много по-обнадеждена, по-облекчена, че ще последва премахване на злото, и по-уверена, че избавлението от него ще бъде сравнително безопасно.

Утешаваше се с мисълта, че мистър Елтън не би могъл наистина да бъде влюбен в нея и че не е чак толкова чувствителен, та да остане дълбоко засегнат от отказа ѝ. Успокояваше я и това, че природата на Хариет не притежава онази възвишеност, при която чувствата са силни и обвързващи, и че съвсем не е необходимо случката да става достояние на други хора, освен на тях тримата. А още по-малко — да причини и най-дребна тревога на баща ѝ.

Тези мисли я ободриха, а натрупалият сняг помогна още повече, защото в момента приемаше с благодарност всичко, което задържа тримата участници в събитието далеч един от друг.

Времето ѝ направи голяма услуга. Макар да беше Коледа, тя нямаше възможност да отиде на църква. Мистър Удхаус щеше да се чувства много нещастен, ако дъщеря му се бе опитала да го стори, а и тя съвсем не възнамеряваше да преживява или предизвиква у другите безпричинна и неуместна тревога. Ема с удоволствие остана затворена въкъщи в продължение на няколко дни, тъй като всичко бе покрито със сняг, а времето — ту мразовито, ту малко по-меко, бе възможно най-неподходящо за разходка. Сутрин валеше сняг, който през нощта замръзваше. Общуването с Хариет бе възможно единствено чрез размяна на бележки. В неделя, както и на Коледа, не може да отиде на църква, а и нямаше никаква нужда да намира извинения за това, че мистър Елтън не ги посещава.

Времето бе уместно оправдание за всички да останат по домовете си. Макар да се надяваше и да вярваше, че баща ѝ се развлича в присъствието на различни хора, Ема се радваше, че той е напълно доволен да остане сам в дома си и твърде мъдър, за да излиза навън. Зарадва се, като го чу да казва на мистър Найтли, когото лошото време не можеше да задържи далеч от тях:

— О, мистър Найтли, защо не си останахте у дома като горкичкия мистър Елтън!

Ако не бяха личните ѝ терзания, тези уединени дни щяха да се окажат истинска утеха за нея. Те напълно устройваха зет ѝ, чиито изживявания винаги се отразяваха силно на хората около него. Нещо повече, той бе напълно излекуван от лошото настроение, обзело го в Рандълс, и добронамереността не го напусна до края на престоя му в Хартфийлд. Държеше се приятно, учтиво и любезно с всички. Ала въпреки надеждата да запази ведрото си настроение, пооблекчена от

отлагането на събитията, мисълта за предстоящото обяснение с Хариет я гнетеше и Ема все не можеше да се почувства напълно спокойна.

Мистър и мисис Джон Найтли не останаха дълго в Хартфийлд. Скоро времето се оправи и всички, които трябваше да тръгнат на път, го сториха. Както обикновено, мистър Удхаус се опита да задържи още малко дъщеря си и децата, но бе принуден да наблюдава заминаването на групата в пълен състав, затова отново поде жалейката по съдбата на „горката“ Изабела. Ала „горката“ Изабела бе посветила живота си изцяло на хората, които обича, съзираше в тях само доброто, бе сляпа за недостатъците им и бе непрестанно заета с някакво невинно занимание. Всичко това я превръщаше в образец на истинско женско щастие.

Вечерта на деня, в който тя замина, пристигна бележка от мистър Елтън, адресирана до мистър Удхаус — дълга, учтива и превзета бележка, която освен за най-искреното уважение от страна на автора, уведомяваше за намерението му да напусне Хайбъри на следващата сутрин и да отиде в Бат, където щял да прекара няколко седмици в отговор на настойчивата покана от страна на приятели. Много съжеляваше, че различни обстоятелства, свързани с времето и работата, не му позволяват да се сбогува лично с мистър Удхаус, за чиято приятелска благосклонност винаги щял да бъде дълбоко признателен. Ако мистър Удхаус имал някакви желания, той щял да бъде щастлив да ги изпълни.

Ема остана много приятно изненадана. Отсъствието на мистър Елтън в този момент бе тъкмо това, от което се нуждаеха. Тя се възхищаваше на замисъла му, но не оценяваше особено високо начина, по който бе избрал да го оповести. Не би могъл да изрази негодуванието си по-ясно, отколкото с тази учтива бележка до баща ѝ, от която тя беше така недвусмислено изключена. Не споменаваше за нея дори в обръщението. Името ѝ не се срещаше никъде. Всичко това бе доста необичайно, а в благодарствените му думи за сбогом прозираше такава неуместна тържественост, че отначало Ема сметна за невъзможно те да убягнат от вниманието на баща ѝ.

Само че той не ги забеляза. Мистър Удхаус бе толкова изненадан от неочакваното пътуване на мистър Елтън и така погълнат от страха си, че то няма да завърши благополучно, че не забеляза нищо необикновено в тона на бележката. Тя дори свърши много добра работа, тъй като ги снабди със свежа тема за размисъл и разговор през остатъка от самотната вечер. Мистър Удхаус даде израз на тревогите си, а Ема побърза енергично да ги разсее с присъщата си убедителност.

Реши да не държи повече Хариет в неведение. Смяташе, че тя се е възстановила напълно от простудата и че е желателно да разполага с максимално дълго време, за да се съвземе от разочарованието преди завръщането на джентълмена. Ето защо още на следващия ден тя отиде у мисис Годард, за да извърши необходимото покаяние, като я извести за събитията. Покаянието наистина беше сурово. Трябваше да разбие всички надежди, които бе подхранвала толкова старателно, да се появи в неблагоприятната роля на предпочитаната жена и да признае огромната си грешка и заблуда в преценката, както и във всичките си наблюдения, убеждения и предвиждания през последните шест седмици.

Разговорът върна отново срама, обхванал я в началото, а сълзите на Хариет я накараха да си помисли, че никога няма да си прости.

Хариет понесе разкритието много добре — не обвиняваше никого и прояви завидно простодушие и липса на самомнение, които в този момент в очите на приятелката ѝ изглеждаха по-скоро като преимущество.

Ема бе настроена да оценява високо простотата и скромността, а всичко, което бе красиво и привлекателно, изглежда бе притежание на Хариет, а не нейно. Приятелката ѝ не смяташе, че има причина да се оплаква. Любовта на човек като мистър Елтън щеше да бъде прекалено голяма чест за нея. Тя не го заслужавала, и само един скъп и затова предубеден другар като мис Удхаус би могъл да смята връзката им за възможна.

Сълзите свободно се стичаха по лицето на Хариет, но мъката ѝ бе толкова неподправена, че проявата на по-голямо достойнство едва ли би предизвикала повече уважение в очите на Ема. Тя слушаше и се опитваше да я утеши с цялото си разбиране и от все сърце, понеже времето бе показало, че Хариет е по-достойна от нея. Ако ѝ подражаваше, щеше да направи много повече за собственото си

благополучие и щастие, отколкото биха направили дарбите и интелигентността ѝ.

Днес бе станало вече твърде късно да се опитва да бъде простодушна и наивна, но Ема се раздели с приятелката си с твърдото решение да стане смирена и благоразумна и да потисне въображението за остатък от живота си. Второто ѝ най-важно задължение след задоволяването на бащините ѝ желаня беше да осигури удобства и утеха за Хариет и да се опита да докаже обичта си по начин, който да е по-добър от сватосването. Взе я при себе си в Хартфийлд и неизменно ѝ засвидетелстваше обичта си, като се опитваше да я развлича и ангажира вниманието ѝ с помощта на книги и разговори, прогонвайки мистър Елтън от мислите ѝ.

Ема знаеше, че времето ще излекува Хариет напълно. Не можеше да си представи себе си като безпристрастен съдия по тези въпроси и се чувстваше напълно неспособна да одобри каквато и да е привързаност тъкмо към мистър Елтън. Изглеждаше ѝ съвсем разумно предположението, че на възрастта на Хариет и с изчезването на всяка надежда, овладяването на чувствата на приятелката ѝ може дотолкова да напредне преди завръщането на мистър Елтън, че да даде възможност и на тримата да осъществяват обичайните си срещи, наложени от познанството им, без да има опасност да разкрият преживяванията си или да ги задълбочат.

Хариет смяташе, че той е самото съвършенство и че не съществува човек, равен нему по характер и доброта, и в действителност се показва много по-сериозно влюбена, отколкото бе предполагала Ема. И все пак, изглеждаше ѝ толкова естествено и неизбежно човек да се бори срещу увлечение, което не среща взаимност, че не можеше да проумее как то продължава да съществува и е все още толкова силно.

Ако след завръщането си мистър Елтън покаже безразличието си очевидно и недвусмислено (а тя се тревожеше, че той ще се постарее да бъде именно така), не можеше да си представи, че Хариет ще продължи да открива щастieto в думите и спомените за него.

Това, че бяха приковани към едно и също място, бе много лошо и за тримата. Нито един от тях нямаше възможност да се премести или да предизвика значителна промяна в обкръжението си. Бяха принудени

да се срещат и трябваше да се възползват от това по най-добрия възможен начин.

Разговорите на събеседниците и в дома на мисис Годард правеха Хариет още по-нешаствна. Всички учителки и повечето момичета боготворяха мистър Елтън. Единствено в Хартфийлд тя можеше да чуе за него да се говори с хладна умереност или с отблъскваща правота. Който е отворил раната, той трябваше да я излекува. Ема чувстваше, че няма да намери покой, докато Хариет не види в нейно лице своя лечител.

Мистър Франк Чърчил така и не дойде. Когато приближи уреченото време, страховете на мисис Уестън се оправдаха с пристигането на извинително писмо. Засега той не можел да ги посети „за свое огромно огорчение и съжаление“, но се надявал да успее да дойде в Рандълс в най-скоро време.

Мисис Уестън беше дълбоко разочарована, всъщност много повече от съпруга си, въпреки че бе гледала по-трезво от него на възможното посещение на младия мъж. Един оптимистично настроен човек, макар да очаква много повече добро, отколкото в действителност получава, не винаги заплаща за измамените си надежди с чак толкова голяма потиснатост. Мистър Уестън остана изненадан и изпълнен със съжаление в продължение на половин час, но след това започна да смята, че би било още по-добре, ако Франк дойде два-три месеца по-късно. Щял да улучи по-подходящ сезон и по-хубаво време и несъмнено щял да има възможността да остане при тях по-дълго, отколкото ако беше дошъл по-рано.

Тези чувства бързо възвърнаха доброто му настроение, а мисис Уестън, склонна и без друго да проявява по-голяма загриженост, предвиждаше повторение на отлагането и на извиненията. Обезпокоена от това, което съпругът ѝ щеше да изживее, самата тя приемаше всичко много по-тежко.

Точно в този момент Ема не бе склонна да съжالياва, че мистър Франк Чърчил няма да пристигне, освен заради разочарованието, което този факт предизвика в Рандълс. Засега познанството с него не я очароваше особено. Предпочиташе да се чувства спокойна и далеч от всякакви изкушения. Но тъй като бе желателно да изглежда и да се държи, както обикновено, тя се стараеше да си дава вид на заинтересована от събитията и да споделя разочарованието на мистър и мисис Уестън, както се полага между приятели.

Ема първа съобщи новината на мистър Найтли и изрази справедливо и (понеже малко се преструваше) леко пресилено

възмущение от това, че семейство Чърчил не му позволяват да дойде. После обсъди въпроса какво чудесно допълнение би бил той към техния ограничен кръг в Съри, но много по-подробно, отколкото това действително я вълнуваше. После пък говори за удоволствието да видят нов човек и за истинския празник, който пристигането му би предизвикало в цял Хайбъри. Завърши с повторни размишления за семейство Чърчил и се оказа въввлечена в открито несъгласие с мистър Найтли. За свое огромно удивление тя осъзна, че поддържа мнение, обратно на своето собствено, и използва аргументите на мисис Уестън срещу самата себе си.

— По всяка вероятност семейство Чърчил греши — хладно отбеляза мистър Найтли, — но смея да твърдя, че той би могъл да дойде, ако искаше.

— Не разбирам защо говорите така. Той силно желае да дойде, но леля му и чичо му не могат да се лишат от неговото присъствие.

— Не мога да приема, че не би могъл да дойде, ако е настоял достатъчно сериозно. Твърде невероятно е, за да го приема без доказателства.

— Колко сте странен! Какво е направил мистър Франк Чърчил, за да ви накара да смятате поведението му за толкова неестествено?

— Твърдя, че той смята себе си за човек, издигнал се над собственото си потекло, и се интересува единствено от собственото си удоволствие, но с това съвсем не искам да кажа, че поведението му е неестествено. Така го е научил животът с хората, дали му този пример. Дори е много по-естествено, отколкото ни се иска, един млад човек, отгледан от горделиви, разглежени и себични хора, да бъде горделив, разглежен и себичен като тях. Ако мистър Франк Чърчил искаше да види баща си, от септември до януари все щеше да намери начин да го направи. Мъж на неговата възраст — двадесет и три или двадесет и четири години, би могъл да си позволи поне това. Не е възможно да е другояче.

— Лесно ви е да почувствате и изразите подобна мисъл, тъй като винаги сте били господар на самия себе си. Вие сте най-лошият съдия на света по въпроса за трудностите, породени от зависимостта. Не знаете какво значи да се справяш с различни характери.

— Не мога да допусна, че мъж на двадесет и три или двадесет и четири години е до такава степен лишен от свобода на ума и тялото. Не

биха могли да му липсват пари, нито пък свободно време. Дори напротив, известно ни е, че има по много и от двете и че с удоволствие се отървава от тях в най-разгулните среди на кралството. Все научаваме, че е бил на един или друг минерален курорт. Неотдавна беше в Уеймаут. Това доказва, че понякога може и да напуска семейство Чърчил.

— Да, понякога може.

— Това понякога е само когато той реши, че може да си го позволи, подмамен от удоволствието.

— Твърде нечестно е да осъждате поведението на другите, без да сте запознат с положението, в което се намират. Ако човек не е бил сред дадено семейство, не би могъл да каже пред какви трудности е изправен някой негов член. Трябва да познаваме порядките в Енскомбе и характера на мисис Чърчил, преди да съдим какво може да си позволи да направи племенникът ѝ. Може би има моменти, когато е в състояние да стори много повече от друг път.

— Има едно нещо, Ема, което човек може винаги да изпълни, стига да пожелае — дълга си. И не като увърта и хитрува, а решително и смело. Франк Чърчил е длъжен да окаже това внимание на баща си, а че то му е много добре известно, става ясно от обещанията и посланията му. Достатъчно е просто да има желание, за да го направи. Човек, който постъпва правилно, би трябвало ясно и категорично да каже на мисис Чърчил: „Винаги съм бил готов да пожертвам удоволствието си в името на вашето удобство, но сега трябва незабавно да отида и да посетя баща си. Зная, че той ще остане засегнат, ако не му засвидетелствам уважението си при повод като този и затова ще тръгна още утре.“ Ако го каже незабавно и с решителността, която подхожда на истински мъж, никой няма да се противопостави на заминаването му.

— Не — засмя се Ема, — но навярно ще се противопоставят на завръщането му. Как може един напълно зависим млад човек да използва подобен език! Само вие, мистър Найтли, можете да сметнете това за допустимо, само че вие нямате никаква представа за това, какво е потребно при положение, съвсем различно от вашето. Как може Франк Чърчил да произнесе подобна реч пред леля си и пред чичо си, които са го отгледали и се очаква да го осигурят? Сигурно си го

представяте да вика, колкото му глас държи, изправен в средата на стаята. Нима смятате подобно поведение за възможно?

— Повярвайте, Ема, за един разумен млад човек това не е никак трудно. Той има право на това, а изявлението (естествено, направено по уместен начин, както всеки възпитан човек би го направил) ще го издигне по-високо и ще засили интереса на хората, от които зависи, при това много повече, отколкото тази жалка поредица от увъртания и хитрини. Тогава към обичта ще се прибави и уважение. Те ще почувстват, че могат да му се доверят, че племенникът, който е справедлив към баща си, ще бъде справедлив и към тях, защото те знаят не по-зле от него и от целия свят, че той е длъжен да направи това посещение на мистър Уестън. Макар подмолно да използват властта си, за да го задържат, дълбоко в сърцата си те не мислят с добро за него, защото се примирява с прищевките им. Всеки човек изпитва уважение към достойното поведение. Ако той редовно постъпва принципно и последователно, малките им умове ще се подчинят на неговия.

— Съмнявам се. Вие много обичате да подчинявате малки умове, но когато принадлежат на богати и влиятелни хора, те имат способността да се уголемяват, докато станат толкова трудни за управление, колкото големите. Вярвам, че ако вие, мистър Найтли, бъдете поставен в положението на мистър Франк Чърчил, ще съумееете да кажете и направите точно това, което препоръчвате на него. И резултатът сигурно ще е много добър. Семейство Чърчил нямаше да намерят какво да ви възразят, но вие не е трябвало да се справяте с навика да се подчинявате от най-ранна възраст и с дългото съблюдаване на техните правила. Той обаче е подвластен на всичко това и може би не му е толкова лесно да се откъсне от тях и да стане напълно независим, да се възправи срещу претенциите, че им дължи благодарност и да престане да ги зачита. Може би той знае какво е правилно не по-зле от вас, но при дадените обстоятелства просто не може да реагира, както подобава.

— В такъв случай усещането му за правота не е чак толкова силно. Ако не предизвиква съответното усилие, значи убеждението му не е непоклонимо.

— Отново тази разлика в положението и навиците. Колко бих искала поне да се опитате да разберете какво изпитва един

жизнерадостен млад човек, когато трябва открито да се противопоставя на хората, които още от дете е свикнал да уважава, а това е най-важният принцип в живота му.

— Вашият жизнерадостен младеж е просто един слабохарактерен човек, ако това е първият случай, в който от него се иска да изпълни докрай решението си и да постъпи правилно — дори и против волята на другите. Досега вече би трябвало да му е станало навик да изпълнява задълженията си, вместо да действа според собствената си изгода. Мога да оправдая страховете на момчето, но не и тези на мъжа. Ако се е вразумил, той би трябвало да въстане и да се отърси от всичко вредно във влиянието им над него. Би трябвало да се противопостави още на първия им опит да го накарат да пренебрегне баща си. Ако беше постъпил, както трябва още от самото начало, тези трудности сега нямаше да съществуват.

— Никога няма да сме на едно мнение за него — възкликна Ема, — но това не е нещо необикновено. Изобщо не го намирам за слабохарактерен. Уверена съм, че не е. Мистър Уестън не би си затворил очите пред такъв недостатък, бил той и на собствения му син. Той може би е малко по-отстъпчив и благ по характер, отколкото допускат собствените ви възгледи за мъжкото съвършенство. Смея да твърдя, че е наистина така, но макар това да го лишава от някои достойнства, със сигурност му осигурява много други.

— О, да, цялото му достойнство е да не предприема нищо, когато е най-необходимо, да води празен и изпълнен с удоволствия живот и да смята себе си за майстор в намирането на оправдания за постъпките си. Той е в състояние да седне и да съчини това прекрасно и цветисто писмо, пълно с лъжи и увъртания, и да убеди дори самия себе си, че е намерил най-прекрасния начин да запази мира вкъщи, като отнеме на баща си правото да се оплаква. Писмото му ме отвращава.

— Единствено вие мислите така. Всички останали са напълно доволни.

— Подозирам, че мисис Уестън съвсем не е доволна. Оправданията му не биха могли да задоволят жена с нейния здрав разум и съобразителност. Тя е поставена в ролята на майка, но не е заслепена от майчинска любов. Посещението на Франк Чърчил в Рандълс е двойно по-необходимо за самата нея и тя сигурно много по-силно изживява липсата му. Ако тя беше от знатен произход, сигурен

съм, че младежът щеше незабавно да дойде, пък и нямаше да има чак толкова значение дали го е направил, или не. Смятате ли, че тези мисли не са хрумнали на приятелката ви? Допускате ли, че не си ги повтаря често? Не, Ема, вашият *симпатичен* млад човек може да се нарече така само на френски, но не и на английски. Да приемем, че е симпатичен, че има добри обноски и че е много приятен. Той обаче не притежава английската деликатност спрямо чувствата на околните. Струва ми се, че в него няма нищо действително симпатично.

— Изглежда сте решили да мислите само лошо за него.

— Аз ли? Нищо подобно! — възнегодува мистър Найтли. — Не искам да мисля лошо за него. Бих признал достойнствата му с не по-малка готовност от всеки друг, но просто не съзирам такива, освен някои много лични, като например това, че е възпитан, красив и има изящни и внушаващи доверие маниери.

— Е, ако това е единственото нещо в негова полза, той ще се окаже истинско съкровище за Хайбъри. Тук не се срещат често чудесни млади мъже — възпитани и приятни. Не трябва да бъдем алчни и да искаме цялата изгода от сделката. Представете ли си каква сензация ще предизвика пристигането му, мистър Найтли? Той ще бъде единственият обект на обсъждане във всички енории на Донуъл и Хайбъри, единственото интересно и любопитно нещо. Мистър Франк Чърчил ще бъде всичко! Ще мислим и ще говорим единствено за него.

— Извинете, че съм толкова категоричен. Ако реша, че е приятен събеседник, ще се радвам да се запозная с него, но ако е просто един бърлив, самодоволен глупак, няма да му отделя голяма част от времето и мислите си.

— Според мен той ще съумее да поддържа разговор според всеки вкус и има уменията, а също и желанието, да бъде приятен на всеки. С вас ще разговаря за земеделие, с мен за рисуване или музика, и така с всички останали, понеже притежава знания във всички области и това му позволява да води разговор или да следва събеседника, както изисква приличието. Той умее да говори изключително добре по всички въпроси. Такава е представата ми за него.

— А според мен — разгорещи се мистър Найтли, — ако той се окаже нещо толкова, би бил най-непоносимото същество под слънцето! Какво искате от него — да бъде душата на компанията едва на двадесет и три години, да е опитен дипломат, велик човек, който чете в

душите на другите и се възползва от дарбите им, за да изяви собственото си превъзходство, така ли? Нима очаквате да оплете всички в ласкателствата си и да ги направи да изглеждат глупаци в сравнение със самия него? Скъпа моя Ема, стигне ли се дотам, собственият ви здрав разум не би понесъл това конте!

— Няма да кажа нищо повече за него! — извика Ема. — Вие обръщате всичко наопаки. И двамата сме предубедени — вие против, а аз в негова полза, и едва ли ще постигнем съгласие, преди той да пристигне тук.

— Предубеден ли! Аз не съм предубеден!

— Но аз съм много предубедена и изобщо не се срамувам от това. Обичта ми към мистър и мисис Уестън определено ме кара да бъда пристрастна.

— Той е човек, за когото се сещам твърде рядко — подразни се мистър Найтли и така накара Ема да подхване друга тема, макар тя да не проумяваше причината за гнева му.

Да изпитва неприязън към младия човек само защото беше различен по характер от самия него, бе нещо несъвместимо с истинската разкрепостеност на ума, която винаги бе съзирала у сър Найтли. Въпреки високото му мнение за себе си, за което често го бе обвинявала, Ема нито за миг не бе допускала, че то може да го превърне в несправедлив съдия на достойнствата на друг човек.

Една сутрин Ема и Хариет са разхождаха. Според Ема през този ден бяха разговаряли предостатъчно за мистър Елтън. Ема мислеше, че утехата на Хариет и собствените ѝ грехове не се нуждаят от повече обсъждане, затова на връщане всячески се опитваше да се избави от тази тема. Тъкмо смяташе, че вече е успяла, и той отново нахлу в разговора им. След като поговори малко за страданията на бедните през зимата и получи единствено печалния отговор: „Мистър Елтън е толкова добър с бедните!“, Ема прецени, че трябва да се направи нещо друго.

Тъкмо приближаваха къщата на семейство Бейтс. Ема реши да се отбият там, за да бъде в пълна безопасност. Имаше достатъчно причини да им окаже това внимание. Мисис и мис Бейтс обичаха да посрещат гости и Ема знаеше, че малкото хора, които изобщо се осмеляваха да откриват недостатъци у нея, я смятат за твърде небрежна в това отношение и я обвиняват, че не допринася достатъчно за разнообразяване на оскъдните им развлечения.

Мистър Найтли ѝ бе намеквал това неведнъж, а и самата тя често се бе упрекувала вътрешно за този пропуск. Ала нито едното, нито другото се бяха оказали достатъчно силни, за да се противопоставят на убеждението ѝ, че едно такова посещение ще ѝ бъде твърде неприятно, че ще е чиста загуба на време и че двете жени са много досадни. Освен това се ужасяваше от мисълта, че там може да срещне хора от втора и трета ръка в Хайбъри, които посещаваха дома им най-редовно. Затова Ема рядко ходеше там. Но сега внезапно реши да не подмине къщата, без да влезе вътре, пък и докато го предлагаше на Хариет, пресметна, че точно сега няма опасност да са получили писмо от Джейн Феърфакс.

Къщата беше собственост на търговци. Мисис и мис Бейтс заемаха етаж, на който се намираше дневната, и посрещаша гостите си извънредно сърдечно, дори с известна благодарност, в скромния апартамент, който бе всичко за тях. Мълчаливата, спретната възрастна

жена седеше с плетката си в най-топлия ъгъл и дори понечи да отстъпи мястото си на мис Удхаус, а по-пъргавата ѝ бърбурва дъщеря едва не ги удави в порой от любезности: признателност за посещението им, загриженост за това дали не са мокри обувките им, тревожни въпроси за здравето на мистър Удхаус, най-различни бодри вести за майка си и предлагане на сладкиши от бюфета. Мисис Коул току-що била при тях. Отбила се за десетина минути, но имала добрината да остане цял час. Взела си парче кейк и била толкова мила да каже колко много ѝ харесва. Затова се надявала, че мис Смит и мис Удхаус ще им направят услугата също да си вземат по едно парче.

Споменаването на семейство Коул със сигурност щеше да бъде последвано и от споменаване на мистър Елтън. Те бяха близки приятели и мистър Коул бе получил вести от него след заминаването му. Щяха отново да обсъждат писмото му и да уточняват колко дълго отсъства, колко е общителен, как се е превърнал във всеобщ любимец и колко много хора имало на бала у церемониалмайстора. Затова Ема се приготви да изтърпи всичко, прояви необходимия интерес и отпрати нужните похвали, като непрекъснато се стремеше да не дава думата на Хариет.

Тя бе подготвена за тази тема още с влизането си в къщата, но тъй като вече предостатъчно я бяха обсъждали, възнамеряваше да не се товари с повече неприятни разговори, а да говори напосоки за всички мис и мисис в Хайбъри и техните карета за карти. Не допускаше, че темата „Джейн Феърфакс“ ще последва непосредствено след тази за мистър Елтън, но мис Бейтс обсъди джентълмена съвсем набързо и после рязко насочи разговора към семейство Коул, впускайки се в подробни обяснения за писмото, което получила от племенницата си:

— О, да, разбрах за мистър Елтън... а що се отнася до танците... мисис Коул ми каза, че танците в салоните на Бат били... мисис Коул има добрината известно време да разговаря с нас за Джейн... Когато ни гостува, мисис Коул просто се чуди как най-добре да изрази благодарноположението си към нея и трябва да отбележа, че Джейн заслужава това повече от всеки друг. Мисис Коул просто веднага попита за нея, ей така: „Знам, че едва ли сте получавали писмо от Джейн наскоро, защото е твърде рано за това“, и аз не бях виждала поизненадан човек от нея, когато незабавно ѝ отвърнах: „Но разбира се,

че получихме, тъкмо тази сутрин“. „Наистина ли? — попита тя, — та това е твърде неочаквано. Моля ви, позволете ми да узная какво пише.“

Ема повика учтивостта си на помощ и усмихнато се поинтересува:

— Наистина ли толкова скоро сте получили известие от мис Феърфакс? Безкрайно се радвам. Надявам се, че е добре.

— Благодаря ви, толкова сте внимателна! — отвърна блажено измамената леля, докато ровеше за писмото. — А, ето го. Знаех си, че е някъде тук. Не съм забелязала как слагам отгоре му несесера си за шеф и съм го скрила. Но аз го държах в ръка съвсем скоро, затова бях сигурна, че е на масата. Прочетох го на мисис Коул, а след като тя си отиде, отново го прочетох на мама, защото знам, че това ѝ доставя огромно удоволствие. Колкото и пъти да ѝ чета писмата на Джейн, все не ѝ стига. Затова бях сигурна, че е някъде тук и ето го, точно под несесера с иглите... и понеже искате да знаете какво пише... Само преди това да ви се извиня от името на Джейн, задето писмото е толкова кратко... само две страници... едва двечки... а по принцип изписва целите листа, и дори пише направо върху тях до половината. Майка ми често се чуди, че успявам да ги разчитам толкова бързо... Когато отваряме писмото, често казва: „Е, Хети, трябва отново да се заловиш с този чертеж“. Нали така, майко? А пък аз ѝ казвам, че сигурно би успяла да го направи и сама, ако няма кой да го свърши вместо нея... всяка думичка... Сигурна съм, че ще се опитва, докато разгадае всяка думичка... разбира се, зрението на майка ми вече не е, каквото беше преди, но, слава Богу, вижда добре с помощта на очилата. Истинско облекчение! Очилата на майка ми се оказаха чудесни. Когато е тук, Джейн често повтаря: „Бабо, сигурна съм, че зрението ви е доста силно, щом все още виждате толкова добре и шиете толкова много. Искан ми се и моите очи да запазят силата си до тази възраст.“

Цялата тирада бе изречена неимоверно бързо и мис Бейтс бе принудена да спре и да си поеме дъх, а в паузата Ема вметна вежлива забележка за красивия почерк на мис Джейн Феърфакс.

— Вие сте невероятно мила — отвърна мис Бейтс, преливаща от благодарност. — Вие, която сте толкова възискателна и пишете толкова красиво! Ничия друга похвала не ни доставя толкова удоволствие, като тази на мис Удхаус... Майка ми не чува. Нали знаете, че е малко глуха.

Мамо — обърна се тя към нея, — чу ли това, което мис Удхаус бе така добра да каже за почерка на Джейн?

Ема имаше невероятната възможност да чуе глупавата си бележка, повторена цели два пъти, преди да бъде чута от старата дама. Междувременно тя разсъждаваше върху възможността да се избави от писмото на Джейн Феърфакс, без да изглежда прекалено груба, и бе почти решила да си тръгне веднага под някакъв незначителен претекст, когато мис Бейтс се обърна към нея и отново привлече вниманието ѝ:

— Майка ми не е чак толкова зле със слуха... почти всичко си чува... Трябва просто да повиша глас и да повтора два-три пъти, но това е, защото е свикнала с гласа ми. Забележителното е, че винаги чува Джейн по-добре, отколкото мен. Джейн произнася думите толкова отчетливо! Но, така или иначе, тя няма да намери баба си по-глуха, отколкото беше преди две години, което говори твърде добре за състоянието на майка ми на тази възраст... Да, наистина минаха цели две години, откакто беше тук за последен път! Никога преди не е пропускала да ни навести от толкова дълго време и, както споделих и с мисис Коул, просто не знам как ще успеем да ѝ се нарадваме този път.

— Очаквате ли мис Феърфакс скоро?

— О, да, следващата седмица.

— Така ли? Та това е чудесно!

— Благодаря ви, толкова сте мила. Да, следващата седмица. Всички са толкова изненадани и ни казват толкова приятни неща. Сигурна съм, че тя ще бъде не по-малко щастлива от приятелите си да се срещне с тях в Хайбъри. В петък или събота, не може да се каже точно кога, защото полковник Кембъл щял да се нуждае от каретата в един от двата дни. Много е мило от тяхна страна да ѝ отстъпят каретата за целия път. Нали знаете, все така правят... Да, да, следващия петък или събота... Тъкмо за това ни пише. Пристигането ѝ е причината за това писмо извън графика, така да се каже, защото при нормални обстоятелства едва ли щяхме да получим вест от нея преди следващия вторник или сряда.

— Да, и аз така смятах. Боях се, че почти няма вероятност да науча нещо за мис Феърфакс.

— О, толкова сте мила. Наистина нямаше да получим писмо, ако не беше обстоятелството, че тя скоро ще ни посети. Майка ми е много доволна, защото Джейн ще остане при нас поне три месеца. Три

месеца, сигурна е в това, както ще имам удоволствието да ви прочета... Работата е там, че семейство Кембъл ще ходят в Ирландия. Мисис Диксън убедила баща си и майка си да отидат и да я посетят още сега. Възнамерявали да отидат през лятото, но тя е много нетърпелива да ги види отново, понеже преди сватбата (миналия октомври) не се била отделяла от тях за повече от седмица и сигурно сега се чувства особено в това... щях да кажа друго кралство... но, така или иначе, в чужда страна. Затова младата мисис написала много настойчиво писмо до майка си... или до баща си... не мога да кажа със сигурност, но ще погледна след малко в писмото на Джейн... Та в него, освен своето, споменала и името на мистър Диксън, за да ги накара да тръгнат веднага. Щели да ги чакат в Дъблин и да ги отведат в къщата си в провинцията — Бейли крейг. Сигурно е красиво място! Джейн е слушала много за прелестите му... имам предвид от мистър Диксън. Мисля, че не е чувала никой друг да говори за Ирландия! Нали знаете, съвсем естествено е той да е разказвал за родното си място, докато е ухажвал бъдещата си съпруга, и понеже Джейн често ги придружавала (полковникът и мисис Кембъл държали дъщеря им да не излиза сама с мистър Диксън, за което аз не ги обвинявам), разбира се, чула всичко, което той разказвал на мис Кембъл за Ирландия. Струва ми се, че в едно писмо Джейн ни спомена, че е виждала рисунки на това място, които бил правил самият той. Вярвам, че е прекрасен, очарователен млад човек. Разкажете му накарали Джейн да закопнее за Ирландия!

В този миг в главата на Ема се зароди едно хитроумно и вълнуващо подозрение, засягащо Джейн Феърфакс, очарователния мистър Диксън и факта, че Джейн няма да ходи в Ирландия. Тя каза с лукавото намерение да научи нещо повече:

— Сигурно сте много щастливи, че мис Феърфакс ще има възможността да ви посети по това време. Като се има предвид близкото приятелство между нея и мисис Диксън, едва ли сте очаквали, че тя няма да придружава полковника и съпругата му.

— Съвсем правилно, съвсем правилно. Именно от това се страхувахме. Не бихме искали тя да е толкова далеч от нас месеци наред и да няма възможност да дойде, ако нещо се случи. Но вижте как нещата се подредиха възможно най-добре. Те (мистър и мисис Диксън) много настояват Джейн да придружи полковника и съпругата му и разчитат на това. Нищо не би могло да бъде по-мило и по-задължаващо

от това, че и двамата я канят, ни пише тя, както ще разберете след малко. Изглежда, мистър Диксън също ѝ оказва голямо внимание. Той сигурно е очарователен млад човек! Още откакто спасил Джейн в Уеймаут по време на онзи бал на кораба, когато неочаквано завъртане на едно от платната за малко не я изхвърлило в морето, където просто щяла да загине! Ако той не бил запазил присъствие на духа и не я хванал за дрехата... винаги се разтрепервам при мисълта за това. Та, откакто узнахме за събитията през този ден, аз безкрайно харесвам мистър Диксън!

— Но независимо от настоящата покана на приятелката ѝ и собственото си желание да види Ирландия, мис Феърфакс предпочита да посвети времето си на вас и на мисис Бейтс, така ли?

— Да, сама е решила така. Сама е направила избора си, а полковникът и мисис Кембъл смятат, че постъпва съвсем правилно. Точно това щели да я посъветват и те. Особено настояват да подиша въздуха по родните си места, защото напоследък никак не се чувствала добре.

— Загрижена съм да го чуя. Мисля, че решението им е много мъдро. Мисис Диксън сигурно ще остане много разочарована. Доколкото ми е известно, тя не е особено красива, във всеки случай не може да се сравни с мис Феърфакс.

— О, не! Толкова сте мила, че го отбелязвате! Не може да става и дума за сравнение между тях. Мис Кембъл винаги е била със съвсем обикновена външност, но много изискана и общителна.

— Да, разбира се.

— Джейн се е простудила лошо още на седми ноември (както ще ви прочета след малко), и все още не се е оправила. Това е доста дълго време за една настинка, нали? Не ни е писала по-рано, за да не ни тревожи. Такава си е тя! Винаги се грижи за нас. Все още не се чувства напълно здрава и добрите ѝ приятели семейство Кембъл смятат, че за нея ще бъде най-добре да се прибере у дома и да подиша въздуха, който винаги ѝ се отразява добре. Не се и съмняват, че три-четири месеца, прекарани в Хайбъри, ще я излекуват напълно. Наистина е много по-разумно да дойде тук, отколкото да замине за Ирландия, ако не се чувства добре със здравето. Никой няма да се грижи по-добре за нея от нас.

— Струва ми се, че не би могло да се желае по-благоприятно стечение на обстоятелствата.

— И така, тя ще пристигне следващия петък или събота, а семейство Кембъл ще напуснат града на път за Холихед следващия понеделник, както ще научите от писмото на Джейн. Толкова внезапно! Можете да си представите колко съм разтревожена, мис Удхаус! Само да не беше болна! Боя се, че ще я видим отслабнала и измъчена. Трябва да ви кажа какво неприятно нещо ми се случи в тази връзка. Преди да прочета писмата ѝ на майка си, винаги ги чета първо наум, защото се страхувам вътре да няма нещо, което би могло да я разтревожи. Джейн пожела така и аз винаги го правя. Днес също прибягнах до тази предпазна мярка, но едва прочетох, че е болна, не се въздържах и възкликнах: „Божичко, горката Джейн е болна!“. Майка ми, застанала нащрек, ме чу много ясно и много се разтревожи. Продължих да чета и разбрах, че нещата не са чак толкова зле, колкото си представях отначало, изложих ѝ всичко в по-добра светлина и тя почти престана да мисли за това. Не мога да си представя как можах да изгубя контрол до такава степен. Ако Джейн не се оправи скоро, ще извикаме мистър Пери. Разходите нямаат никакво значение, и макар той да е толкова щедър и така да обича Джейн, че едва ли ще поиска възнаграждение само за един преглед, ние няма да допуснем да се получи така. Върху него лежи отговорността за съпругата и семейството му и той не може да си позволи да раздава времето си просто ей така. Е, вече ви споменах накратко за какво пише Джейн, а сега да се обърнем към самото писмо, тъй като съм уверена, че тя разказва за себе си много по-добре, отколкото го правя аз.

— Страхувам се, че трябва незабавно да си тръгваме — каза Ема, хвърли един поглед към Хариет и се надигна. — Баща ми ще ни чака. Когато влизахме тук, изобщо не смятах да се забавим повече от пет минути. Отбих се, защото не можех да подмина вратата ви, без да се поинтересувам за здравето на мисис Бейтс, а вие така приятно ни задържахте! Но вече е време да се сбогуваме с вас и с милата мисис Бейтс.

Не успяха да я задържат, въпреки всички увещания. Тя отново се озова на улицата, щастлива, че макар да я бяха накарали да чуе много неща против волята си и макар в действителност да бе узнала цялото

съдържание на писмото на Джейн Феърфакс, все пак бе успяла да се избави от самото писмо.

Джейн Феърфакс бе сираче и единствено дете на по-малката дъщеря на мисис Бейтс.

Бракът на лейтенант Феърфакс от пехотния полк и мис Джейн Бейтс бе преминал през своите славни и щастливи дни, беше имал своите надежди и увлечения, но сега от него не бе останало нищо, освен тъжните спомени за смъртта на лейтенанта в чужбина по време на военни действия, за вдовицата му, починала малко след това от туберкулоза, и... това момиче.

Тя бе родена в Хайбъри. Когато, едва тригодишна след смъртта на майка си, бе станала собственост, отговорност, утеха и намерение на своите баба и леля, изглеждаше много вероятно, че завинаги ще си остане там, ще научи само това, което позволяват твърде ограничените им средства, и ще отрасне без преимуществата, които добрите връзки или усъвършенстването биха могли да добавят към качествата, с които я бе надарила природата — приятен нрав, привлекателна външност, пъргав ум, добросърдечни и добронамерени роднини.

Но съчувствието, проявено от един приятел на баща ѝ, промени нейната съдба. Той се казваше полковник Кембъл и високо ценеше Феърфакс като отличен офицер и много достоен млад човек. Освен това му беше задължен за грижите, които бе положил за него по време на една епидемия от тифус и на които, според полковника, дължеше живота си. Това му налагаше задължения, а той не бе научен да ги пренебрегва, макар че изминаха няколко години от смъртта на нещастния Феърфакс, преди самият полковник да се завърне в Англия и да направи онова, което беше по силите му. Когато се прибра у дома, той издири детето и се отнесе към него с необходимото внимание. Беше женен и имаше само една дъщеря, приблизително на възрастта на Джейн. Малкото сираче стана тяхна гостенка, оставаше при тях за дълго и се превърна във всеобща любимка, а още преди да навърши девет години, силната привързаност на дъщеря му към нея и собственият му стремеж да се докаже като истински приятел се

обединиха в предложението на полковника да поеме разносните по обучението на момичето. Предложението бе прието и оттогава Джейн стана част от семейство Кембъл, живееше изцяло при тях и посещаваше баба си само от време на време.

Намерението на полковника бе да ѝ даде такова образование, че самата тя да може да обучава другите, тъй като скромното ѝ бащино наследство не ѝ позволяваше да бъде независима. Полковник Кембъл нямаше възможност да я обезпечи по друг начин. Макар заплатата и наследството да му осигуряваха приличен доход, той не бе особено състоятелен, а и всичко по право се полагаше на дъщеря му. Като ѝ даде образование, той се надяваше, че ѝ е осигурил солидно средство за препитание оттук нататък.

Това бе историята на Джейн Феърфакс. Тя бе попаднала в добри ръце, не бе видяла нищо лошо от семейство Кембъл и бе получила безукорно образование. Живееше постоянно сред интеллигентни и начетени хора, затова сърцето и умът ѝ се бяха научили на дисциплина и култура. Понеже полковник Кембъл живееше в Лондон, всяка мъничка дарба бе развивана с уроци при най-добрите учители. Нейният характер и надареност по нищо не отстъпваха на възможностите, които разкриваше пред нея това покровителство. На осемнадесет години тя бе напълно готова да се заеме с обучението на деца (ако това изобщо е възможно на такава ранна възраст), но бе прекалено скъпа на семейство Кембъл, за да се разделят с нея. Бащата и майката не бяха съгласни, а дъщерята не би го понесла. Злокобният ден беше отложен. Лесно решиха, че Джейн е все още твърде млада и тя остана при тях. Споделяше като истинска дъщеря всички благовидни удоволствия, предлагани от модерното общество и се радваше на една здрава спойка от дом и забавления. С едно-единствено затруднение — отрезвяващите мисли, които ѝ диктуваше собствената проницателност и които ѝ напомняха, че всичко това скоро ще свърши.

Обичта на цялото семейство и по-специално топлата привързаност на мис Кембъл заслужаваха още по-голямо уважение, като се има предвид, че Джейн решително я превъзхождаше — и по външен вид, и по възможности. Даровете на красотата, дадени ѝ от природата, не можеха да останат незабелязани от младата жена, а много по-големите възможности на ума ѝ не можеха да не бъдат почувствани от родителите. Ала въпреки това, всички продължиха да

живеят заедно до сватбата на мис Кембъл, без разбирателството помежду им изобщо да намалее. По силата на случайността и късмета, които толкова често измамват предвижданията в брачните дела и придават чар по-скоро на посредствеността, отколкото на превъзходството, мис Кембъл спечели любовта на мистър Диксън — млад, богат и привлекателен мъж, почти веднага след запознанството им. Тя се установи щастливо в подходящо семейство, докато на Джейн Феърфакс тепърва ѝ предстоеше да припечелва хляба си.

Събитието бе станало твърде скоро, прекалено скоро, за да може приятелката ѝ, която не беше такава галеница на съдбата, да поеме по пътя на дълга си, макар вече да бе достигнала възрастта, която собствената ѝ преценка бе определила като време за начало. Отдавна бе решила това да бъде двадесет и първата ѝ годишнина. С духовната сила на набожна послушница тя бе решила, че на двадесет и една години ще извърши жертвоприношение и ще се откаже от удоволствията на живота, от издигнатото духовно общуване, от доброто общество, спокойствието и надеждата, в полза на вечното смирение и покаяние.

Здравият разум на полковника и жена му не се противопоставяха на подобно решение. Но не беше така и с чувствата им. Докато бяха живи, нямаше да има нужда Джейн да си налага никакви ограничения и домът им щеше да бъде и нейн дом. В името на собственото си удобство те биха я задържали завинаги, ако постъпката им нямаше да е твърде егоистична. В последна сметка, колкото по-бързо се случеше неизбежното, толкова по-добре. Може би дори усещаха, че щеше да е много по-добре и по-разумно, ако още отначало бяха устояли на изкушението да забавят отделянето ѝ, за да я пощадят и да не ѝ дадат възможност да вкуси от насладите на охолството и развлеченията, от които трябваше да се откаже сега. И все пак, обичта им към нея бе готова да се вкопчи във всяко основателно извинение за отлагането на мъчителния миг на раздялата. Откакто дъщеря им се омъжи, Джейн боледуваше, и докато не възстановеше напълно силите си, те щяха да ѝ забранят да поеме задълженията си, които тя изобщо не би могла да изпълнява с измъчено от болестта тяло и променливо настроение. Дори при най-благоприятно стечение на обстоятелствата, дългът щеше да изисква нещо повече от обичайната безупречност на духа и тялото, за да бъде изпълняван без съществени затруднения от нейна страна.

Що се отнася до факта, че тя няма да придружи семейство Кембъл до Ирландия, разказът, поднесен от леля й, съдържаше само истината, макар да премълчаваше някои подробности. Джейн сама бе избрала да прекара в Хайбъри времето на тяхното отсъствие и да се порадва на може би последните месеци пълна свобода заедно с роднините си, които толкова я обичаха. Все едно по какви причини — една или няколко, семейството с готовност одобри решението й. Сметнаха, че няколко месеца, прекарани по родните места, ще възстановят здравето й по-добре от всичко друго. Вместо да посрещне мистър Франк Чърчил — тази свършена новост, Хайбъри трябваше да се задоволи с Джейн Феърфакс, която просто щеше да освежи спомените на градчето отпреди две години.

Ема съжеляваше, че в продължение на цели три месеца ще е принудена да понася любезностите на човек, когото не харесва, че винаги ще прави повече от това, което желае и по-малко от онова, което е длъжна. Трудно можеше да се намери отговор на въпроса защо тя не харесва Джейн Феърфакс. Според мистър Найтли причината се криеше във факта, че в лицето на Джейн Ема вижда истински свършената млада дама, каквато самата тя би искала да бъде. И макар че тогава разгорещено бе отхвърлила обвинението, имаше мигове на самопреценка, в които съвестта й не я оправдаваше напълно. Но Ема просто не искаше да се сближава с Джейн. Не можеше да определи точната причина, но младата дама беше толкова въздържана, хладна и напълно безразлична към това, дали се харесва, или не! И леля й — това кречетало! Пък и всички превръщаха нейното идване в толкова голямо събитие, а може би поради еднаквата им възраст смятаха, че двете сигурно са големи приятелки! Ето това бяха причините. Не й хрумваше нищо по-добро.

Неприязнено то й отношение бе толкова неоснователно и въображението й така преувеличаваше недостатъците, които приписваше на Джейн, че след всяко нейно по-продължително отсъствие Ема я посрещаше с чувството, че е наранила Джейн. Когато сега, след цели две години, посети гостенката веднага след пристигането й (както се полага), Ема бе поразена от вида и обноските й, които мислено бе осъждала през цялото време на отсъствието й. Джейн Феърфакс беше удивително изискана, а както е известно, Ема имаше много висок критерий за тези неща. Джейн беше висока, но не

длъгнеста, а стройна. Фигурата ѝ беше изящна — нито прекалено пълна, нито слаба, макар леко болнавият ѝ вид да я приближаваше до по-приемливия от двата недостатъка. Ема не можеше да не оцени всичко това, а лицето и чертите на Джейн бяха дори по-красиви, отколкото си ги спомняше. Красотата ѝ бе специфична, но наистина радваше погледа. Ема никога не бе отричала прелестта на очите ѝ — тъмносиви, с тъмни ресници и вежди, а кожата ѝ, която според господарката на Хартфийлд бе твърде бледичка, бе гладка и нежна и не се нуждаеше от повече руменина. Основното качество на красотата ѝ бе нейната изтънченост и за да остане вярна на принципите си, Ема трябваше да ѝ отдаде дължимото възхищение. Джейн Феърфакс притежаваше изисканост на тялото и ума, която се срещаше толкова рядко в Хайбъри. Нека не се заблуждаваме — тя бе изтънчена и много надарена.

И така, по време на първото си посещение Ема разглеждаше Джейн Феърфакс с двойно задоволство — с искрена наслада и с желание да бъде справедлива към нея. И реши да сложи край на неприязненото си отношение. Обърнеше ли поглед към историята на живота ѝ, към положението и красотата ѝ, припомнеше ли си на какво бе обречена тази изтънченост, къде щеше да отиде Джейн и как щеше да живее оттук нататък, Ема не можеше да изпитва нещо друго, освен уважение и състрадание. Особено ако към всички досега известни причини за интереса ѝ към Джейн се прибави и твърде вероятната ѝ привързаност към мистър Диксън, което Ема съвсем естествено бе предположила. В такъв случай нищо не бе по-достойно за уважение и състрадание от жертвите, на които бе решена тази прекрасна млада дама. Ема бе склонна да снее от нея обвинението, че е прелъстила мистър Диксън зад гърба на съпругата му, а и съмнението за някои други непочтени постъпки, които въображението ѝ бе подсказало отначало. Ако ставаше дума за любов, това вероятно бе лишено от лукавство, несподелено чувство. Може би несъзнателно е пила от тази отрова, докато е участвала в разговорите му с приятелката си и поради най-достойни за уважение и чисти причини сега отказваше посещението в Ирландия, вземайки решение да се откъсне от него и от семейството му, като поеме по трудния път на дълга.

Ема си тръгна, завладяна от такова великодушие и милосърдие, че по целия път за дома се оглеждаше наоколо и горчиво съжаляваше,

че в Хайбъри няма достоен млад човек, който тя би желала да свърже с Джейн и който да е в състояние да ѝ осигури независимост.

Това бяха похвални помисли, но не задълго. Още преди да извърши публично признание на вечната си дружба с Джейн Феърфакс или да предприеме нещо по-сериозно за заличаване на миналите предразсъдъци и грешки, Джейн прекара една вечер в Хартфийлд заедно с баба си и леля си и всичко се върна в първоначалното положение. Отново се появи предишното раздражение. Лелята беше досадна както винаги и дори повече от преди, защото сега към възхищението от способностите на Джейн бе добавена и загриженост за здравето ѝ. Бяха принудени да слушат колко мъничко хляб и масло е хапнала Джейн на закуска и какво тъничко парче овнешко — на обяд и да разгледат като на изложба всичките нови бонета на дамите Бейтс, подарени от нея. И ето че престъпленията на Джейн отново излязоха на преден план в съзнанието на Ема. После слушаха музика. Ема бе принудена да посвири, а благодарностите и възхвалите, с които Джейн я отрупа след това, се сториха на домакинята престорени и малко високомерни, целящи просто по един по-изкусен начин да изтъкнат собственото ѝ много по-майсторско изпълнение. И, най-лошото от всичко: тя бе толкова затворена и така предпазлива. Човек не можеше да отгатне истинското ѝ мнение. Обгърнатата в мантията на любезността, Джейн бе решена да не рискува нищо. Беше отблъскващо, дори подозрително резервирана.

И ако е възможно да се посочи най-големият от всичките ѝ недостатъци, това беше крайната ѝ въздържаност по въпроса за Уеймаут и семейство Диксън. Изглежда бе твърдо решила да не разкрива нито какво представлява мистър Диксън в действителност, нито собствената си преценка за него и брака му. Одобряваше и се съгласяваше с всичко, без да отдели или подчертае нищо конкретно. Но това изобщо не ѝ помогна. Предпазливостта ѝ остана напразна. Ема съзря в поведението ѝ преднамереност и възобнови предишните си предположения. Вероятно Джейн наистина криеше нещо повече от собствените си предпочитания. Може би мистър Диксън почти е бил решен да замени едната приятелка с другата или пък категорично се е спрял на мис Кембъл, заради очакваните в бъдеще дванадесет хиляди лири.

Същата резервираност преобладаваше и в останалите разговори. Тя и мистър Франк Чърчил били в Уеймаут по едно и също време. Ема знаеше, че се познават бегло, но не успя да измъкне нищо за това какво представлява той в действителност. Дали е красив? Струвало ѝ се, че всички го смятат за много хубав млад мъж. Дали е приятен? Повечето хора го имали за такъв. Дали е разумен и начетен? Краткото познанство от баните и беглите ѝ впечатления не били достатъчни, за да си изгради мнение по този въпрос. Дори и при едно по-дълго познанство с мистър Франк Чърчил, единствено обноските му можели да бъдат спокойно охарактеризирани. Смятала, че всички намират маниерите му за приятни.

Ема просто не можеше да ѝ прости това.

21

Да, Ема не можеше да ѝ прости. Сър Найтли, който също им бе гостувал предишната вечер, не бе забелязал нито предизвикателство, нито раздражение, а само уместното за случая внимание и приятно поведение и от двете страни. На следващата сутрин, когато дойде в Хартфийлд да разговаря по работа с мистър Удхаус, той изрази одобрението си от прекараната вечер. Може би не толкова открито, колкото би го направил, ако баща ѝ не беше в стаята, но достатъчно ясно, за да бъде разбран от Ема. Винаги бе смятал, че тя е несправедлива към Джейн и сега бе доволен от отбелязаното подобрене.

— Много приятна вечер — подхвана той, а мистър Удхаус направи необходимото, показа разбиране и документите изчезнаха от масата. — Особено приятна... Вие и мис Феърфакс ни дарихте с прекрасни изпълнения. Не познавам по-голямо блаженство от това, сър, да стоиш приятно отпуснат цяла вечер и да те развличат такива две млади дами — ту с музика, ту с разговор. Сигурен съм, че вечерта е била приятна за мис Феърфакс, Ема. Вие се бяхте погрижили за всичко. Доволен съм, че я накарахте да свири толкова много и тъй като тя няма пиано в дома на баба си, сигурно ви е много признателна.

— Радвам се, че одобрявате — усмихна се Ема, — но се надявам, че това не е единственият случай, при който осигурявам всичко необходимо за гостите на Хартфийлд.

— Не, скъпа моя — незабавно се намеси баща ѝ. — Това изобщо не е така. Никой не е дори наполовина толкова внимателен и вежлив, колкото си ти. Може би дори си прекалено внимателна. Струва ми се, че ако снощи препечените филийки бяха обиколили масата само веднъж, щеше да е напълно достатъчно.

— Не — почти едновременно се обади и мистър Найтли. — В повечето случаи нищо не липсва в обноските ви и в проявеното разбиране. Мисля, че разбирате какво имам предвид.

Дяволитият поглед казваше: „Разбирам ви и то как!“, но гласно Ема само отбеляза:

— Мис Феърфакс е твърде сдържана.

— Никога не съм го отричал. Наистина е леко сдържана, но вие скоро ще превъзможнете онази част от задръжките ѝ, която може да бъде превъзможната, понеже причините се крият в стеснителността ѝ. Постъпките, чийто мотив е тактичността, трябва да бъдат уважавани.

— Твърдите, че тя е стеснителна, но аз не забелязвам подобно нещо.

— Скъпа моя Ема — поде той и се наклони на стола по-близо до нея, — надявам се, не искате да ми кажете, че вечерта не е била приятна за вас.

— Съвсем не. Беше ми толкова приятно да задавам въпроси и се забавлявах колко малко сведения получавах в отговор.

— Разочарован съм — гласеше кратката реплика.

— Надявам се, че всички са прекарали приятно — както винаги кротко отбеляза мистър Удхаус. — С мен поне беше така. По едно време огънат доста ме понапече, но след като преместих стола си малко, съвсем мъничко назад, този проблем престана да ме тревожи. Мис Бейтс, както винаги, бе много разговорлива и в прекрасно настроение, макар че винаги говори твърде бързо. Но тя все пак е много приятна, а също и мисис Бейтс, но по друг начин. Обичам старите приятели. Мис Феърфакс е много красива млада дама, действително е много красива и добре възпитана. Сигурно вечерта ѝ е харесала, мистър Найтли, защото бе в компанията на Ема.

— Да, сър, сигурно и с Ема е така, защото беше в компанията на мис Феърфакс.

Ема отгатна опасенията му и тъй като поне засега искаше да ги успокои, отвърна с искреност, в която никой не би се усъмнил:

— Тя е толкова изящна, че човек трудно може да откъсне очи от нея. Винаги я наблюдавам с възхищение и ѝ съчувствам от все сърце.

Мистър Найтли изглеждаше по-доволен, отколкото възнамеряваше да се покаже, но преди да успее да отговори, се намеси мистър Удхаус, чиито мисли бяха насочени към двете Бейтс:

— Наистина е жалко, че възможностите, които им предлага положението им, са толкова ограничени. Много жалко! Често ми се е искало — но човек се осмелява и дръзва да стори толкова малко — да

им направя някои дребни подаръци, но и по-необикновени подаръци... Тъкмо захлахме едно прасе и Ема смяташе да им изпратим бутът или рибицата... Месото е много крехко и не е тлъсто — свинското на Хартфийлд е нещо изключително, но все пак си остава свинско! Скъпа Ема, тъй като не можем да бъдем сигурни, че те ще го направят на пържоли без тлъстини и ще ги запържат хубавичко, както ние приготвяме нашите, а няма и да го изпекат (ничий стомах не би понесъл печено свинско) мисля, че ще е по-добре да им изпратим бутчетата. Какво ще кажеш, скъпа?

— О, татко, изпратих им цялата задница. Знаех, че и вие ще пожелаете това. Могат да осолят бутчето и то ще стане чудесно, а рибицата могат да сготвят веднага, както намерят за добре.

— Отлично, скъпа моя. Не бях се сетил за това по-рано, но така е най-добре. Не трябва да пресоляват бутчето и после, само ако не е пресолено, трябва добре да го сварят, както Шарл вари нашите. Най-добре е да го ядат по малко с варена ряпа, моркови и пащърнак. Така е по-здравословно.

— Ема — обади се след малко мистър Найтли, — имам новина за вас. Нали обичате новините? По пътя за насам дочух нещичко, което сигурно ще ви заинтересува.

— Новина ли? О, да, обичам новините. Каква е този път? Защо се усмихвате така? Къде я чухте? В Рандълс ли?

Той само успя да каже:

— Не, не в Рандълс. Не съм минавал оттам — и вратата се отвори, за да влязат мис Бейтс и мис Феърфакс.

Преливаща от благодарности и новини, мис Бейтс не знаеше кое от двете да излее по-напред. Мистър Найтли разбра, че е пропуснал момента и че скоро няма да има възможност да обели и дума.

— О, скъпи господине, как сте тази сутрин? Скъпа мис Удхаус, идвам толкова развълнувана! Цялата задница на прасето! Толкова сте щедра! Чухте ли новината? Мистър Елтън ще се жени.

Ема не бе имала време и желание дори да си помисли за мистър Елтън напоследък и бе толкова изненадана, че не успя да избегне едно леко сепване и изчервяване при тази новина.

— Това беше новината, която смятах, че ще ви заинтересува — обади се мистър Найтли с усмивка, намекваща за нещо, станало помежду им преди известно време.

— Но откъде бихте могли да я научите вие? — възкликна мис Бейтс. — Откъде, за Бога, бихте могли да научите за това, мистър Найтли? аз получих бележката на мисис Коул едва преди пет минути... не знам дали има и толкова... е, хайде, най-много десет... Тъкмо си бях облякла жакета и бонето и се готвех да излизам. Слязох долу, за да се посъветвам още веднъж с Пати за свинското, а Джейн стоеше горе в коридора. Нали така, Джейн? Майка ми се боеше, че нямаме достатъчно голям съд, в който да осолим месото. Та затова слязох долу да проверя, а Джейн каза: „Да сляза ли аз? Струва ми се, че сте леко настинала, а Пати току-що изми кухнята“. — „О, скъпа моя“ подхванах аз и тъкмо тогава пристигна бележката. Някоя си мис Хокинс — това е всичко, което знам. Мис Хокинс от Бат. Но, мистър Найтли, откъде бихте могли вие да научите за това? Веднага след като мисис Коул научила новината от съпруга си, седнала и ми написала тази бележка. Някоя си Хокинс...

— Видях се с мистър Коул по работа преди час и половина. Когато ме въведоха, тъкмо бе прочел писмото на мистър Елтън и направо ми го показа.

— Е, това е твърде... това е направо най-интересната новина, която ще развълнува всички. О, скъпи господине, толкова сте щедър. Майка ми ви изпраща най-добрите си почитания и поздравии, а също и хиляди благодарности и каза, че направо сте я съкрушили с този подарък!

— Смятам, че свинското на Хартфийлд, — и това наистина е така, — превъзхожда всяко друго месо и затова за нас с Ема е истинско удоволствие, че...

— О, многоуважаеми господине, както казва майка ми, приятелите ни проявяват прекалено голяма добрина към нас. Ако съществуват хора, които, без да разполагат с голямо богатство, се радват на всичко, за което могат да мечтаят, това сме ние. Спокойно можем да кажем, че „съдбата ни е в ръцете на богоизбрани“. Е, мистър Найтли, вие всъщност сте видели писмото, така че...

— Писмото беше кратичко — просто съобщение, но бодро и, разбира се, развълнувано. — Той крадешком погледна към Ема. — Бил толкова щастлив, че... забравих точните думи, пък и не ми е работа да ги помня. Съобщаваше, че възнамерява да се ожени за мис Хокинс. По начина му на изразяване разбрах, че е напълно уредено.

— Мистър Елтън ще се жени! — възкликна Ема веднага след като възвърна способността си да говори. — Ще получи пожелания за щастие от всички.

— Много е млад да създава семейство — отбеляза мистър Удхаус. — По-добре да не бърза. Толкова се радвахме, когато ни гостуваше в Хартфийлд.

— Ще се сдобием с нова съседка, мис Удхаус — зарадва се мис Бейтс. — Мама е толкова доволна. Казва, че не би понесла, ако добрият стар дом на свещеника остане без господарка. Това е най-чудесната новина. Джейн, ти никога не си виждала мистър Елтън, нали? Нищо чудно, че ти е толкова любопитно да се запознаеш с него.

Изглежда обаче любопитството на Джейн съвсем не беше толкова силно, че да я завладее изцяло.

— Не познавам мистър Елтън — отвърна тя на въпроса. — Той... той висок ли е?

— Кой би могъл да отговори на този въпрос? — извика Ема. — Баща ми би казал „да“, мистър Найтли „не“, а ние с мис Бейтс бихме го определили като златната среда. Като поостанете тук за по-дълго, мис Феърфакс, ще се убедите, че мистър Елтън е образец за съвършенство в Хайбъри — и на външен вид, и по умствени възможности.

— Съвсем вярно, мис Удхаус, тя ще се убеди в това. Той е най-добрият млад човек. Но, скъпа Джейн, не си ли спомняш дето вчера ти казах, че той е висок точно колкото мистър Пери? Мис Хокинс сигурно е безупречна млада дама. Мистър Елтън е изключително внимателен към майка ми... Настояваше тя да седи в църквата на пейката на викария, за да чува по-добре... Нали знаете, че е малко глуха... Не много, но не чува добре. Джейн казва, че и полковник Кембъл бил малко глух. Смятал, че минералните бани ще му се отразят добре — топлите бани имам предвид, — но според Джейн ползата не била трайна. Полковник Кембъл е нашият кумир. А мистър Диксън изглежда е очарователен млад човек, напълно достоен да му стане зет. Истинско щастие е, когато достойните хора се сродяват помежду си, а то винаги става така. Ето сега и мистър Елтън и мис Хокинс, а погледнете и семейство Пери, и семейство Коул — толкова мили хора. Мисля, че няма по-подходяща двойка от мистър и мисис Пери. Бих казала, сър — обърна се тя към мистър Удхаус, — че са малко местата

с такова отбрано общество като това в Хайбъри. Винаги съм казвала, че Господ ни сдоби с прекрасни съседи. О, скъпи ми господине, ако има нещо, което майка ми да обича най-много от всичко, това е печеното свинско филе...

— Предполагам, че не се знае нищо за това коя е мис Хокинс и откога се познава с мистър Елтън — каза Ема. — Струва ми се, че познанството им не е от отдавна. Той отсъства само четири седмици.

Никой не можеше да каже нищо по този въпрос и след още няколко учудени забележки Ема каза:

— Вие мълчите, мис Феърфакс, но надявам се, че новината ви интересува. Напоследък вие сте слушали и сте била свидетел на събития от този характер и сигурно сте навлезли доста навътре в темата заради мис Кембъл. Ето защо не бихме извинили безразличието ви към мистър Елтън и мис Хокинс.

— Ще ми стане интересно, когато се запозная с мистър Елтън — отговори Джейн. — Боя се, че при мен това е задължително условие и тъй като минаха вече няколко месеца от сватбата на мис Кембъл, впечатленията ми малко поизбледняха.

— Да, както забелязахте, той отсъства само четири седмици, мис Удхаус — намеси се мис Бейтс. — Само четири седмици до вчера... Мис Хокинс! Е, винаги съм смятала, че ще бъде някоя дама от нашия край. Не че някога... Веднъж мисис Коул ми прошепна..., но аз веднага отвърнах: „Не, мистър Елтън е много достоен млад човек, но...“ С две думи, аз не се ориентирам много добре в сърдечните дела. А и нямам такива претенции. Виждам само това, което е очевидно. И все пак, никой не би се учудил, ако мистър Елтън се беше домогнал до... Мис Удхаус е така любезна да ме остави да си бърбря на воля... Знае, че за нищо на света не бих злоупотребила с това. Как е мис Смит? Изглежда ми напълно възстановена. Получавали ли сте скоро новини от мисис Джон Найтли? О, тези сладки дечица! Знаеш ли, Джейн, винаги съм си представяла, че мистър Диксън прилича на мистър Джон Найтли. Имам предвид на външен вид... висок и с почти същите черти... и не особено разговорлив.

— Грешите, скъпа лельо, не съществува никаква прилика.

— Колко странно! Не можеш да си изградиш вярна представа за другите предварително. Човек си съставя някакво мнение и си го

втълпява. Та значи казваш, строго погледнато, мистър Диксън не е красив.

— Красив ли? О, не, по-скоро е обикновен. Вече ви казах, че е обикновен.

— Но, скъпа моя, ти каза, че мис Кембъл не би признала, че той е обикновен и че самата ти...

— О, моята преценка не означава нищо. Когато някой ми харесва, той винаги ми изглежда хубав. Като го наричам обикновен, просто ви цитирам общото мнение.

— Е, скъпа Джейн, боя се, че трябва да тръгваме. Времето изглежда се влошава и баба ти ще се притеснява. Много сте мила, мис Удхаус, но наистина трябва да вървим. Това е една чудесна новина! Ще намина пътем към мисис Коул, но няма да се задържам повече от няколко минути. Джейн, ти по-добре се прибери направо у дома. Не искам да се измокриш до кости. Смятам, че Хайбъри вече й се отразява добре. Много сме ви благодарни, наистина. Няма да се отбивам при мисис Годард, защото ми се струва, че тя се интересува единствено от варено свинско. Друг въпрос е, щом сготвим бутчето. Довиждане, уважаеми господине. О, мистър Найтли също си тръгва! Е, това е чудесно. Надявам се, че ще предложите ръката си на Джейн, ако се чувства много изморена. Мистър Елтън и мис Хокинс!... Довиждане на всички!

Останала сама с баща си, Ема му посвети част от вниманието си, докато той се вайкаше, че младите толкова бързат да се женят, при това за чужденци. После се замисли върху собственото си мнение по този въпрос. Новината я развесели и беше добре дошла, понеже доказваше, че страданията на мистър Елтън не са продължили дълго, но й беше мъчно за Хариет. Тя сигурно щеше да страда и единственото, което Ема можеше да направи, за да я избави от това да чуе новината от другите, бе да й я съобщи лично. Вече почти приближаваше времето за посещението й. Ами ако по пътя срещне мис Бейтс! Тъй като се канеше да вали, Ема се надяваше, че дъждът ще я задържи по-дълго у мисис Годард, но новината така или иначе щеше да я свари неподготвена.

Пороят бе силен, но краткотраен. Не бяха минали и пет минути и в стаята се втурна Хариет. Беше разгорещена и възбудена, защото бе полетяла насам с натежало сърце, а спонтанното възклицание: „О, мис

Удхаус, ако знаете какво се случи!“ издаваше цялото ѝ вълнение. Ударът беше нанесен и Ема реши, че най-голямото внимание, което можеше да ѝ засвидетелства, бе да изслуша всичко.

Хариет бързо се впусна да изприкаже какво ѝ бе на сърцето. Преди половин час тръгнала от мисис Годард. Страхувала се, че може да вали. Бояла се, че пороят ще започне всеки миг, но решила, че ще успее да го изпревари, и да се добере до Хартфийлд. Бързала колкото може, но на минаване покрай къщата на една млада жена, която ѝ шиела някаква рокля, решила да се отбие и да види как вървят нещата. Макар че изобщо не се забавила, дъждът започнал веднага след като излязла и тя просто не знаела какво да прави. Хукнала с всички сили и се подслонила в магазина на Форд. Форд беше собственикът на смесения магазин за вълнени и ленени платове и галантерия — най-големия и модерен магазин в града. Останала там, без да подозира нищо и изведнъж — знаете ли кой влязъл? Наистина невероятно! Елизабет Мартин и брат ѝ. „Скъпа мис Удхаус, помислете само! Стори ми се, че ще припадна. Не знаех какво да правя. Седях близо до вратата. Елизабет ме забеляза, но той не, защото беше зает с чадъра. Сигурна съм, че тя ме видя, но се обърна и се престори, че не ме забелязва. Двамата се отправиха към другия край на магазина. А аз си останах до вратата! О, божичко, толкова нещастна се чувствах! Сигурно съм била бяла като платно. Не можех да си тръгна заради дъжда, но толкова горещо желяех да съм някъде другаде, само не там. Накрая той се огледа наоколо и мисля, че ме забеляза, тъй като вместо да продължат с покупките, започнаха да си шепнат нещо. Сигурна съм, че говореха за мен. Не мога да се отърва от мисълта, че той я убеждаваше да ме заговори (мислите ли, че може да е така?), защото след малко тя се приближи съвсем до мен, попита ме как съм и изглеждаше готова да си стиснем ръцете, ако и аз искам. Не го направи, както преди. Забелязах, че е напрегната, но все пак се опитваше да се държи съвсем приятелски. Здрависахме се и си поговорихме известно време, но изобщо не си спомням какво съм казала. Цялата треперех! Спомням си, че тя изрази съжаление, задето вече не се срещаме, и на мен ми се стори толкова мило! Скъпа мис Удхаус, чувствах се толкова нещастна! Дъждът вече бе започнал да намалява и аз реших, че нищо няма да ми попречи да се измъкна! И тогава, представете си само! Видях, че той се приближава към мен!

Съвсем бавно, сякаш не знае какво да предприеме. Дойде и ме заговори и аз отговарях... Останах около минута и се чувствах ужасно. Не мога да ви опиша. После събрах смелост и казах, че дъждът е спрял и трябва да вървя. Тръгнах, но само след няколко крачки той ме спря, за да ми каже, че ако отивам в Хартфийлд, по-добре ще е да мина покрай конюшните на мистър Коул, тъй като пороят сигурно ще е наводнил прекия път. Мислех, че ще умра. Казах, че съм му много задължена, защото не можех да не му благодаря. После той се върна при Елизабет, а аз минах покрай оборите, или поне така ми се струва, защото едва осъзнавах къде се намирам и какво правя. О, мис Удхаус, бих дала всичко, само да не се бе случило това. И все пак, останах донякъде доволна, като го видях да се държи толкова мило и сърдечно. А също и Елизабет. О, мис Удхаус, моля ви, поговорете ми, за да ме утешите!“

Ема искрено желаше да го направи, но не бе по силите ѝ да го стори още в същия миг. Трябваше да го обмисли. Самата тя не се чувстваше напълно спокойна. Поведението на младия човек и на сестра му изглежда бе продиктувано от истински чувства и на нея ѝ беше мъчно за тях. Според описанието на Хариет поведението им представляваше любопитна смес от наранени чувства и вродена деликатност. Тя и преди ги бе смятала за добронамерени и достойни хора, но от това сродяването с тях не ставаше по-желано. Не беше редно да се разстройват от случката. Той, разбира се, съжаляваше, че е изгубил Хариет — всички те трябваше да съжаляват. Вероятно амбициите и любовта му са били унижени. Сигурно са се надявали познанството с Хариет да ги издигне в обществото. Пък и доколко можеше да се довери на описанието на Хариет? Тя бе толкова мекосърдечна! Не умееше да прави разлика между нещата. Беше толкова лесно да спечелиш възхищението ѝ.

Ема се стегна и се опита да я успокои, като представи случилото се за съвсем маловажно и недостойно за продължителен размисъл.

— Сигурно за момента си се смутила — обясни Ема, — но си се държала просто чудесно. Вече всичко свърши. Най-трудна е първата среща. Дори и да има други, те няма да са като първата, ето защо няма нужда да мислиш за това.

Хариет каза „съвсем вярно“ и обеща да не мисли за това, но продължи да го обсъжда. Все още не можеше да разговаря за нищо

друго. Най-накрая, за да прогони от главата ѝ мислите за брата и сестрата Мартин, Ема се принуди да избърза и да ѝ съобщи новината, макар да възнамеряваше да го направи по съвсем друг начин и много по-загрижено. Самата тя не знаеше дали да се радва, или да се гневи, да се чувства засрамена или просто развеселена от състоянието на горкичката Хариет. Какъв финал за ролята, която мистър Елтън бе имал в живота ѝ!

Скоро обаче влиянието на мистър Елтън върху приятелката ѝ се възобнови. Макар да не преживя съобщението така, както би го направила вчера и дори преди час, интересът ѝ към него скоро нарасна. Още преди да са завършили предишния си разговор, тя даде воля на цялото си любопитство, удивление, съжаление, болка и задоволство, свързани с тази късметлийка мис Хокинс, с което прогони мисълта за семейство Мартин на заден план.

Ема дори остана доволна, че се е състояла подобна среща. Тя се оказа полезна, за да притъпи първоначалния шок, без да остави никакви тревожни последствия. Поради сегашния начин на живот на Хариет семейство Мартин не можеше да се добере до нея, без да я потърси, а досега им бе липсвала или смелостта, или благоволенieto да го сторят. След отказа ѝ на предложението на брат си, сестрите нито веднъж не я бяха потърсили при мисис Годард. Спокойно можеше да мине цяла година, без изобщо да ги срещне отново, без да стане нужда или да има възможност да разговаря с тях.

Човешката природа изпитва някакво влечение към интересното в живота на околните, затова сватбата или смъртта на някой млад човек винаги се превръщат в събитие, което всички благонамерено обсъждат.

Не бе минала и седмица, откакто името на мис Хокинс бе споменато за пръв път в Хайбъри, и по един или друг начин всички узнаха, че тя е жена с всевъзможни достойнства на ума и външността, че е красива, изискана, много културна и с приятен нрав. А когато пристигна и самият мистър Елтън, за да тържествува за светлите перспективи на бъдещето си и да възхвалява достойнствата на годеницата си, не му оставаше да добави нищо съществено, освен малкото ѝ име и каква музика свири.

Мистър Елтън се завърна много щастлив. Беше заминал отхвърлен и унижен, измамен в най-оптимистичната си надежда след поредица от, както му се струваше, сериозни насърчения. Не само бе изгубил дамата на сърцето си, но и бе принизен до нивото на жена, която изобщо не го вълнуваше. Беше заминал дълбоко оскърбен, а се върна сгоден за жена, дотолкова превъзхождаща другата, доколкото при подобни обстоятелства придобитото превъзхожда изгубеното. Върна се радостен и удовлетворен, нетърпелив и зает, без да се интересува от мис Удхаус и да зачита мис Смит.

В добавка на обичайните преимущества като съвършена красота и надареност, очарователната Огъста Хокинс беше и притежателка на собствено състояние от толкова много хиляди, които, както и да ги броиш, все си остават десет — извор на достойнство и на известно удобство. Случаят бе повече от ясен — той не бе похабил възможностите си, бе спечелил жена със състояние от десет хиляди лири и при това го бе сторил с очарователна бързина. Първият час от познанството им много скоро бил последван от известие за това, че е предпочитан. Трябваше да разкаже на мисис Коул славната история на любовната си връзка — невероятно бързото ѝ развитие от мига на случайното запознанство до вечерята в дома на мистър Грийн и бала у

мисис Браун, с все по-многозначителните усмивки и изчервявания, раздавани с щедро вълнение и блага умисъл. Не било трудно да спечели сърцето на една толкова очарователно благоразположена към него дама. Ако трябва да сме съвсем ясни, тя била изпълнена с такава готовност да се омъжи за него, че благоразумието и суетата му били еднакво доволни.

Бе уловил дивото заедно с питомното. Беше се сдобил и с любов, и със състояние и бе толкова щастлив, колкото се полага при такива обстоятелства. Говореше единствено за себе си и за собствените си грижи, очакваше да го отрупват с поздравления, беше готов да приеме дори присмеха и се обръщаше със сърдечна и безстрашна усмивка към всички млади дами в околността, към които само допреди няколко седмици се бе отнасял с предпазлива галантност.

Сватбата щеше да бъде скоро, тъй като младоженците не трябваше да се съобразяват с никой друг, освен със себе си и просто изчакваха да завършат необходимите приготовления. Той отново замина за Бат и всички очакваха, а и мисис Коул не възрази срещу това, че викарият ще се върне в Хайбъри със съпругата си.

По време на краткия му престой Ема не го срещаше често, но все пак достатъчно, за да усети, че първият им сблъсък е приключил, но смесицата от засегнато честолюбие и престореност, която излъчваше сега, не го прави по-добър. Учудваше се, че изобщо някога го е намирала за симпатичен. Присъствието му бе неотменно свързано с твърде неприятни за нея изживявания и Ема щеше да бъде много благодарна, ако не го види никога повече. Освен ако ѝ се явяваше в качеството на изкупление, поука и източник на полезно смирение на съзнанието ѝ. Желаше му всичко най-добро, но той ѝ причиняваше болка, затова щеше да е истински доволна, ако мистър Елтън си добрува поне на двадесет мили от Хартфийлд.

Все пак, болката от това, че той ще продължи да живее в Хайбъри, сигурно щеше да се притъпи чрез брака му. С негова помощ всяка напразна загриженост щеше да бъде избегната и всяко неловко положение — предотвратено. *Мисис Елтън* щеше да се превърне в извинение за промяната в начина на общуване и предишната близост щеше неусетно да изчезне. Все едно, че започват познанството си отначало.

Ема не отделяше особено внимание на младата дама. Тя вероятно бе достатъчно подходяща да мистър Елтън, достатъчно културна за Хайбъри и също толкова красива. Е, сигурно щеше да изглежда невзрачна в сравнение с Хариет. Произходът ѝ изобщо не тревожеше Ема, защото бе убедена, че собствените му самонадеяни претенции и презрението му към Хариет не са го довели доникъде. Изглежда можеха да се доберат до истината по този въпрос. Каква е тя, не можеше да се установи със сигурност, но коя е, щяха лесно да разберат, макар че освен със своите десет хиляди лири, тя май с нищо не превъзхождаше Хариет. Не можеше да се похвали с име, произход и положение. Мис Хокинс беше по-малката дъщеря на един търговец — да, така трябва да се нарече, — търговец от Бристъл, но тъй като приходите му бяха доста скромнички, нямаше да е несправедливо да се предположи, че и търговията му е доста скромничка. Обикновено мис Хокинс прекарваше част от зимата в Бат, но домът ѝ се намирал в Бристъл, в самото сърце на Бристъл. Родителите ѝ бяха починали преди няколко години, но оставаше чичо ѝ, който работеше в една правна кантора. За него не можеше да се каже нищо по-конкретно, освен това, че работи в правна кантора. Именно с този чичо живееше осиротялата дъщеря. Ема смяташе, че той сигурно върши черната работа на някой адвокат и е твърде глупав, за да се издигне. Целият блясък на връзката изглежда идваше от по-голямата сестра, която бе омъжена в *изключително добро семейство* за един *много знатен джентълмен*, който живееше близо до Бристъл и притежаваше две карети. Такъв бе завършекът на тази история! Ето това представляваше прочутата мис Хокинс.

Ема не можеше да не разкрие пред Хариет какво мисли по този въпрос. Тя я бе накарала да го обикне, но, о, Боже, не беше никак лесно да я убеди да престане! Думите не можеха да прогонят от мислите на Хариет обекта, който запълваше толкова празнини в съзнанието ѝ. Той трябваше да бъде заменен с друг. Да, така трябваше. Нищо по-лесно от това. Дори някой като Робърт Мартин щеше да свърши работа. Ема се боеше, че нищо друго не би могло да я излекува. Хариет беше от онези жени, които влюбят ли се веднъж, твърдят, че им е за цял живот. А сега горкото момиче се чувстваше още по-тежко след повторната поява на мистър Елтън. Все го срещаше на едно или друго място. Ема го видя само веднъж, но Хариет го зърваше

за малко поне два или три пъти дневно, или за малко не го зърваше, или за малко чуваше гласа му, или мярваше рамото му. Все се случваше нещо, което го съживяваше във въображението ѝ с цялата благодатна топлина на изненадата и догадките. Нещо повече, непрестанно слушаше да се говори за него, защото когато не бе в Хартфийлд, тя непрекъснато се движеше сред хора, които не съзираха никакви недостатъци у мистър Елтън, и чиято най-интересна тема за разговор бяха грижите му в този момент. Всяка новост, всяко предположение, всичко, което вече се бе случило или можеше да се случи, докато организира работите си, включително доходът, слугите и мебелите му — всичко това непрекъснато се обсъждаше около нея. Увлечението ѝ се подхранваше от неотменните хвалби по негов адрес, огорчението оживяваше в сърцето ѝ и чувствата ѝ биваха наранявани от безспирните хвалебствия за щастието на мис Хокинс и непрекъснатото изтъкване колко влюбен изглежда той. Дори начинът, по който минаваше покрай къщата, и положението на шапката му бяха доказателство колко силна е любовта му.

Ако можеше да си позволи да се забавлява с всичко това, Ема щеше да го стори, но не можеше да пренебрегне болката на приятелката си и укорите, които отправяше към себе си заради залутаните мисли на Хариет, в които понякога преобладаваше мистър Елтън, а друг път — мистър Мартин. Всеки един се оказваше полезно изпитание за другия. Годещт на мистър Елтън излекува възбудата на Хариет, последвала срещата ѝ с мистър Мартин, а пък нещастиято, което предизвика тази новина, бе позабравено поради посещението, направено от Елизабет Мартин в дома на мисис Годард няколко дни по-късно. Хариет не си била у дома, но получи затрогваща бележка — смесица от укор и много любезност, специално написана и адресирана до нея. И преди пристигането на мистър Елтън съзнанието ѝ до голяма степен бе завладяно именно от това писъмце. Тя непрестанно мислеше какво да предприеме и желаше да стори много повече, отколкото се осмеляваше да признае. Но личността на мистър Елтън прогони тези грижи надалеч. По време на неговия престой семейство Мартин беше забравено, а в самия ден на повторното му заминаване за Бат Ема реши да разсее страданията, които то причини. Тя предложи на Хариет да отвърне на посещението на Елизабет Мартин.

Как щеше да бъде прието това посещение, какво трябваше да се направи и кое е най-безопасно — това бяха въпросите, станали обект на краткото обсъждане. Щеше да е истинска неблагодарност, ако пренебрегне майката и сестрите при положение, че бяха я поканили. Това не трябваше да се случва и все пак оставаше опасността от възобновяване на старата дружба.

След продължително обмисляне Ема реши, че ще бъде най-добре Хариет да върне визитата, но по начин, който да ги убеди, ако бяха в състояние да разберат, че познанството е просто формално. Реши да я закара с каретата, да я остави в Аби Мил, да се поразходи и не след дълго да се върне да я вземе, като не им остави време за лукави намеци или опасно възкресяване на миналото. Трябваше да им даде ясно да разберат каква ще бъде връзката им занапред.

Не можа да измисли нищо по-добро. И макар в плана да прозираше някаква неблагодарност, трябваше да го изпълнят, иначе какво щеше да стане с горката Хариет?

На Хариет изобщо не ѝ беше до посещения. Само половин час преди приятелката ѝ да се появи в дома на мисис Годард злите сили я бяха отвели точно до мястото, където в този момент в каруцата на касапина товареха един сандък за „Препод. Филип Елтън, Уайт Харт, Бат“. Каруцата щеше да го откара до пощенските карети и оттогава съзнанието ѝ бе завладяно единствено от мисълта за този сандък и направлението му.

Тя все пак тръгна и след като пристигнаха във фермата слезе на края на широкия път, покрит с чакъл, който се виеше покрай привързани с колчета ябълкови дръвчета и стигаше до входната врата на къщата. Гледката на онова, което ѝ бе доставило такова огромно удоволствие миналата есен, възвърна оживлението ѝ. На раздяла Ема забеляза, че Хариет се оглежда наоколо с боязливо любопитство и реши да не допусне продължителността на посещенията да надхвърли предварително уговорения четвърт час. Самата тя отиде да посети една бивша прислужница, която се бе омъжила и установила да живее в Донуъл.

Точно след четвърт час Ема отново бе пред бялата порта, а мис Смит, получила подканата ѝ, се озова до нея незабавно, непридружавана от обезпокоителен субект от мъжки пол. Прекоси сама чакълестия път. Една от госпожиците Мартин се появи на вратата и се сбогува с нея, както по всичко личеше, с церемониална вежливост.

Трябваше да почака доста време преди да чуе от устата на Хариет смислен разказ, защото девойката беше много развълнувана. Най-сетне Ема изкопчи достатъчно, за да проумее характера на болката, която срещата бе причинила на приятелката ѝ. Беше видяла само мисис Мартин и двете момичета. Приели я резервирано, даже хладно, и през цялото време разговаряли за обичайните ежедневни дреболии. Едва накрая се появила по-интересна тема и се завърнало по-топлото отношение, когато мисис Мартин отбелязала, че Хариет се е източила. През септември се била мерела заедно с двете си

приятелки, а знаците, отбелязани с молив, и паметните бележки още си стоели на рамката на прозореца в съседната стая. Той ги бил направил. Изглежда всички помнели този ден, точния час, повода и компанията. Изпитвали еднакви чувства и сякаш били готови да възобновят старото приятелство помежду си. Тъкмо започнали отново да се държат както преди (Ема подозираше, че Хариет е била готова да откликне с най-голяма сърдечност и радост от трите), каретата отново се появила и всичко свършило. Начинът, по който било извършено посещениято, и продължителността му се оказали решаващи. Да отдели петнадесет минути на хората, с които само преди половин година е прекарала шест благодатни седмици. Но Ема не можеше да разбере всичко това и не виждаше причина за справедливото им възмущение и за терзанията на Хариет. Лоша работа! Беше готова да даде много повече от себе си и да понесе много други трудности, ако семейство Мартин имаха поне малко по-високо обществено положение. Те бяха толкова достойни хора, че съвсем мъничко издигане щеше да е напълно достатъчно. Но нима би могла да постъпи другояче при това положение на нещата? Невъзможно! Не съжаляваше за нищо. Трябваше да ги раздели, но процесът бе твърде болезнен. В този миг той бе не по-малко болезнен и за самата нея. Ема почувства нужда от утеха и реши да се отбие в Рандълс на път за дома с надеждата да намери там мисис Уестън. Беше ѝ дошло до гуша от мисли за семейство Мартин и за мистър Елтън. Трябваше на всяка цена да потърси разнообразие в Рандълс.

Планът беше добър, но още на вратата научиха, че „нито господарят, нито господарката са у дома“. И двамата били излезли. Прислугата смяташе, че са отишли в Хартфийлд.

— Но това е ужасно! — възкликна Ема, докато завиваха. — И сега ще се разминем с тях! Колко досадно! Не си спомням да съм се чувствала толкова разочарована.

Тя се облегна в ъгъла, за да се отдаде на недоволството си или да се опита да го прогони. Може би по малко и от двете, тъй като обикновено добронамерените умове постъпват именно по този начин. След малко каретата забави ход и тя вдигна поглед. Бяха ги спрели мистър и мисис Уестън, които станаха, за да разговарят с нея. Срещата ѝ достави огромно удоволствие, а още повече я зарадва новината, която се съдържаше в незабавното приветствие от страна на мистър Уестън:

— Как сте? Как сте? Постояхме малко при баща ви. Радваме се, че го заварихме в добро здраве. Франк пристига утре. Сутринта получих писмо от него. Със сигурност ще е при нас за обед. Днес ще бъде в Оксфорд. Ще остане в Рандълс цели две седмици. Знаех си, че ще стане така. Ако беше дошъл по Коледа, едва ли щеше да се задържи повече от два-три дни. А сега и времето ще е чудесно — слънчево, без резки промени и без дъждове. Ще му се нарадваме до насита. Ще стане точно така, както го желяехме.

Човек не можеше да не се зарадва на такава новина и да не се зарази от щастието, изписано върху лицето на мистър Уестън, и потвърдено от думите и изражението на съпругата му — повдържана и мълчалива, но не по-малко развълнувана. За Ема бе достатъчно, че тя смята пристигането му за сигурно и искрено се присъедини към радостта им. Приятната новина победи мрачното и настроение и изтощение. Поизносеното минало бе погълнато от свежестта на предстоящите събития и Ема за миг си позволи мислено да се надява, че разговорите ще престанат да се въртят непрекъснато около мистър Елтън.

Мистър Уестън ѝ разказа за хода на събитията в Енскомбе, позволили на сина му да разполага с цели две седмици, и ѝ описа как щеше да пътува. Тя се усмихваше, слушаше и го поздравяваше.

— Скоро ще го доведе в Хартфийлд — заключи той.

На Ема ѝ се стори, че при тези думи жена му леко го докосна с ръка.

— Време е да вървим, мистър Уестън — каза тя. — Задържаме момичетата.

— Да, да, готов съм — отвърна той и отново се обърна към Ема. — Не очаквайте да се запознаете с един изключително изискан млад мъж. Разполагате единствено с моето мнение за него. Смя да твърдя, че той не представлява нищо необикновено. — Ала блясъкът в очите му в този момент говореше съвсем друго.

Ема успя да си придаде напълно невинен вид, престори се, че нищо не е забелязала и отговори по начин, който не издаваше мислите ѝ.

— Мисли си за мен утре около четири, скъпа Ема — помоли мисис Уестън на раздяла. Думите бяха предназначени само за Ема и бяха изречени с известно безпокойство.

— В четири ли? Сигурен съм, че ще пристигне най-късно в три — побърза да я поправи мистър Уестън. Така приключи тази толкова приятна среща. Настроението на Ема се повиши и тя се почувства почти щастлива. Всичко наоколо ѝ се струваше различно. Джеймс и конете не изглеждаха и наполовина толкова мудни, колкото преди. Погледна към храстите и реши, че най-старият скоро ще разцъфне. Обърна се към Хариет и дори у нея долови нещо като пролетна усмивка. Но въпросът, който последва и който не предвещава нищо добро, гласеше:

— Дали мистър Франк Чърчил ще мине и през Бат, след като е в Оксфорд?

Познанията по география и успокоението не можеха да се появят изведнъж, но Ема бе в настроение да смята, че с времето и това ще стане.

Най-сетне настъпи утрото на вълнуващия ден и връната възпитаница на мисис Уестън не забрави, че трябва да ѝ стиска палци, нито в десет, нито в единадесет, нито в дванадесет часа.

„Моята скъпа, скъпа, грижовна приятелка — говореше си тя наум, — както винаги, прекалено заета с удобството на другите, но не и със своето. Представям си как се суетиш наоколо и непрекъснато влизаш и излизаш от стаите, за да се убедиш, че всичко е точно, както трябва. — Докато Ема минаваше през хола, часовникът удари дванадесет. — Няма да забравя да бъда мислено с теб след четири часа. Надявам се, че утре по това време или малко по-късно всички заедно ще бъдат тук.“

Ема отвори вратата на салона и завари двама господата да седят и да разговарят с баща ѝ — мистър Уестън и сина му. Въвели ги само преди няколко минути и мистър Уестън тъкмо завършваше обяснението си, че Франк пристигнал един ден по-рано, а баща ѝ поздравяваше госта с добре дошъл, когато се появи тя. Изненада се на свой ред, беше представена и сподели удоволствието, че вижда госта.

Най-сетне пред нея стоеше мистър Франк Чърчил — човекът, за когото се говореше от много време и от когото всички се интересуваха. Той ѝ бе представен и Ема реши, че думите, изречени в негова възхвала, съвсем не са прекалени. Наистина беше много красив млад мъж — ръстът, излъчването и обноските му бяха безукорни, а изражението му одухотворено и живо, също като на баща му. Имаше

вид на много съобразителен човек. Веднага почувства, че ще го хареса. Маниерите му издаваха лекотата на благовъзпитания човек, а словоохотливостта му я убеди, че е дошъл с намерението да я опознае. Ема не се и съмняваше, че в скоро време и това ще стане.

Беше пристигнал в Рандълс предната вечер. Тя остана доволна от желанието му да дойде по-рано, накара го да промени плановете си и да се подложи на по-тежко, но по-бързо пътуване, за да спечели половин ден.

— Нали ви казах вчера! — възбудено възкликна мистър Уестън. — Нали ви казах, че ще пристигне преди уреченото време. Спомням си какво правех самият аз. Човек не издържа да се влачи като костенурка и не може да не опита да пристигне по-бързо, отколкото е възнамерявал. Удоволствието да връхлетиш върху приятелите си, преди те дори да са започнали да те очакват, заслужава много повече от незначителното усилие, което е необходимо в действителност.

— Удоволствието е голямо, когато можеш да си го позволиш — намеси се младият мъж. — Но не са много крайните цели, заради които бих си дал този труд. Пътуването до дома обаче е нещо съвсем различно.

При тези думи баща му отново го погледна с тихо задоволство. Ема вече бе сигурна, че той знае как да се хареса, а убеждението ѝ се затвърди от последвалите събития. Той бил очарован от Рандълс, намирал къщата за възхитително подредена, дори не смятал, че е малка. Бе харесал разположението ѝ, разходките до Хайбъри, самия Хайбъри и още повече Рандълс. Заяви, че винаги го е влечало към провинцията с притегателната сила на родното място и е изпитвал силно желание да я посети. За миг Ема се усъмни защо ли не се е решил да се поддаде на тези тъй прекрасни чувства по-рано, но дори и да беше неискрен, думите му ѝ доставиха удоволствие и бяха приятно поднесени. Обноските му не бяха заучени, нито прекалено вежливи. Той наистина изглеждаше и говореше като човек, който изпитва невероятна наслада.

Темата на разговора беше обичайната за едно ново запознанство. От негова страна валяха въпроси. Язди ли тя? Приятна ли е ездата по тези места? Приятни ли са разходките? Имат ли много съседи? Сигурно Хайбъри предлага достатъчно отбрано общество! Имало

няколко наистина прелестни къщи в него. Организируют ли балове? Обичат ли музиката?

Когато задоволи любопитството си по всички тези въпроси и близостта им постепенно нарасна, той използва момента, когато бащите им бяха увлечени в разговор помежду си, и откри възможност да заговори за втората си майка и да се изкаже за нея със затрогващо възхищение, топла възхвала и благодарност за щастието, с което дарява баща му и за оказания му мил прием. Това бе просто допълнително доказателство, че мистър Франк Чърчил знае как да се хареса и явно държи да се хареса именно на нея. Той не каза нито дума повече от това, което Ема знаеше, че мисис Уестън заслужава да получи в своя възхвала, но Франк определено нямаше откъде да бъде осведомен по въпроса. Той предугаждаше какво ще бъде посрещнатото с удоволствие, но едва ли можеше да е сигурен в нещо повече. Смяташе, че бракът на баща му е най-мъдрата възможна постъпка и че всички приятели трябва да се радват за него. А към семейството, дарило го с тази благодат, мистър Уестън трябвало да изпитва най-висок морален дълг.

Той едва не се опита да ѝ благодари за това, че е формирала достойнствата на мис Тейлър, но явно без да забравя, че според нормалния ход на нещата е много по-вероятно мис Тейлър да е изградила характера на мис Удхаус, отколкото обратното. И най-сетне, решен да изложи мнението си докрай след толкова дълго домогване до същността, даде израз на учудването си, че мисис Уестън е толкова млада и красива:

— Бях подготвен за изискани и приятни обноски — каза той, — но за нищо повече, признавам. Очаквах да срещна просто една жена на определена възраст с приятен външен вид. Не подозирах, че мисис Уестън ще се окаже толкова млада и красива.

— Каквито и съвършенства да откриете у мисис Уестън, чувствата ми ще ги приемат — отвърна Ема. — Ако ви се бе сторила осемнадесетгодишна, щях да ви слушам с удоволствие, но самата тя положително би се скарала с вас, ако употребите това определение пред нея. Не ѝ позволявайте да заподозре, че я описвате като красива млада жена.

— Смятам, че съм осъзнал — отвърна той с галантен поклон — много добре кого бих могъл да възхвалявам по време на разговорите си

с мисис Уестън, без да има опасност думите ми да бъдат сметнати за прекалено силни.

Ема се чудеше дали подозрението за очакванията от познанството им, е хрумвало и на него, и дали комплиментите му представляваха знак за мълчаливо съгласие с това подозрение, или бяха доказателство за несъгласието му. Трябваше да го опознае по-добре, за да разбере. За момента думите му просто ѝ доставяха удоволствие.

Не изпитваше никакво съмнение за мислите, които сигурно често спохождаха мистър Уестън. На няколко пъти улови погледа му, отпращан към тях и щастливото му изражение. Дори, когато бе успял да си наложи да не гледа към тях, Ема бе убедена, че често дава ухо на разговора им.

Обстоятелството, че баща ѝ е напълно чужд на подобни мисли и е изцяло лишен от прозорливост в тази насока, се оказва твърде удобно. Той можеше да одобри един брак, но не бе в състояние да го предугади. Макар винаги да възразяваше срещу състоялите се сватби, той никога не се измъчваше от предварителни опасения. Изглежда не бе в състояние да допусне, че такова зло като брака може да сполети двама души, привързани един към друг, докато те наистина не се свържеха в священ съюз и не го опровергаеха. Ема благославяше тази толкова удобна за случая слепота. Чужд на всякакви догадки и без да подозира скрито притворство във всеки жест на госта си, баща ѝ отприщи присъщата си добродушна вежливост със загрижени въпроси как е преминало пътуването на мистър Франк Чърчил, като се има пред вид страшната му злочестина да преспи две нощи по пътя. С искрена и неподправена тревога той се надяваше, че независимо от това младият човек е успял да избегне простудата, но дали е така, щяло да стане ясно със сигурност едва на следващия ден.

След като постояха разумно дълго, мистър Уестън се размърда. Трябвало да си тръгват. Имал някаква работа в Краун във връзка със сеното и много поръчки от мисис Уестън за магазина на Форд, но нямало да пришпорва никой друг. Синът му, достатъчно добре възпитан, за да схване намека, се изправи с думите:

— Тъй като ще ходите по работа, сър, ще се възползвам от възможността да направя едно посещение, което е така или иначе неизбежно, затова ще е по-добре да не го отлагам. Имах честта да се

запозна с една ваша съседка — обърна се той към Ема, — една дама, която живее в или близо до Хайбъри. Фамилното ѝ име е Феърфакс. Надявам се лесно да открия къщата, макар да ми се струва, че Феърфакс не е точното име — по-скоро трябва да търся някои Барне или Бейтс. Познавате ли семейство с такова име?

— Разбира се, че познаваме! — извика баща му. — На идване минахме покрай къщата им. Видях мис Бейтс на прозореца. Да, наистина, ти се познаваш с мис Феърфакс. Спомням си, че се бяхте запознали в Уеймаут. Била много изискано момиче. Непременно ѝ се обади.

— Няма нужда да го направя още тази сутрин — отвърна младият мъж. — Спокойно може и да почака, но запознаването ни в Уеймаут...

— О, непременно ѝ се обади днес и не го отлагай. Никога не отлагай днешната работа за утре. Искам да ти подсказва нещо, Франк. Тук трябва да бъдеш много дискретен и да ѝ оказваш цялото дължимо внимание. Запознал си се с нея, когато е била със семейство Кембъл и е била равна на хората, сред които се е движела, но тук живее при старата си баба, която едва свързва двата края. Ако не я посетиш веднага, ще ѝ нанесеш сериозна обида.

Думите изглежда убедиха сина му.

— Споменавала ми е за запознанството ви — обади се Ема. — Мис Феърфакс е много изискана млада дама.

Той се съгласи с едно толкова тихо „да“, че Ема се усъмни дали наистина споделя мнението ѝ. Нима изискванията за изтънченост в модерното общество бяха толкова високи, след като се смяташе, че Джейн Феърфакс е надарена с нея не повече от обикновеното.

— Ако обноските ѝ не са привлекли вниманието ви досега — рече тя, — днес със сигурност ще ви впечатлят. Ще откриете достойнствата ѝ, ще я видите и ще я чуете — о, не, боя се, че няма да я чуете, понеже там ще бъде и леля ѝ, чийто език никога не спира.

— Нали се познавате с мис Феърфакс, сър? — попита мистър Удхаус, който все се включваше последен в разговора. — Тогава ми позволете да ви уверя отново, че тя ще ви се стори изключително приятна млада дама. Тук е на посещение при баба си и леля си — много достойни хора. Познавам ги, откакто се помня. Те ще бъдат

много поласкани да се запознаят с вас, сигурен съм. Един от слугите ми ще ви придружи и ще ви покаже пътя.

— За нищо на света, сър, баща ми ще ме упъти.

— Но баща ви не отива чак дотам. Той ще ходи само до Краун от отсрещната страна на улицата, а там има толкова много къщи, че ще се чудите какво да правите. А и пътят е много кален, освен ако не следвате пътеката от стъпки. Кочияшът ми ще ви покаже къде е най-добре да пресечете улицата.

Мистър Франк Чърчил все така сериозно отклони поканата, а баща му го подкрепи от все сърце с думите:

— Но, скъпи приятелю, няма никаква нужда от това, Франк може да различи какво е локва, а що се отнася до дома на мис Бейтс, от Краун може да стигне дотам, както си пожелае — с крачки, на куц крак или с подскоци.

Оставиха ги да вървят сами. Двамата джентълмени си взеха сбогом — единият със сърдечно кимване, а другият — с елегантен поклон. Ема остана много доволна от началото на запознанството им и всеки път, когато се замислеше за Рандълс, беше напълно убедена, че там всички се чувстват превъзходно.

На следващата сутрин мистър Франк Чърчил дойде отново, придружен от мисис Уестън. Той се отнасяше изключително сърдечно към нея и към хората в Хайбъри. Не се съмнявал, че маршрутите във всички посоки са приятни, но ако оставели на него, винаги щял да избира пътя към градчето. Нещо непрекъснато го теглело към това безгрижно, весело и приветливо място, а Хайбъри в компанията на мисис Уестън означавало Хартфийлд. Тя се надявала, че и за него е така и ето как се насочили право към имението.

Ема почти не ги очакваше, понеже мистър Уестън, който се беше отбил само колкото да чуе, че има прекрасен син, не знаеше нищо за намеренията им. Затова остана приятно изненадана, когато ги забеляза да крачат към къщата, хванати под ръка. Ема искаше да го види отново, и особено в присъствието на мисис Уестън, защото мнението ѝ за него щеше да се определи и от начина, по който се отнася към новата си майка. Ако той допуснеше пропуски в това отношение, нищо не можеше да ги компенсира, но след като ги съгледа заедно, Ема остана напълно удовлетворена. Той изпълняваше дълга си към мисис Уестън не само с милите думи или леко преувеличените комплименти. Нямахше нищо по-уместно и радващо от цялото му поведение спрямо нея, което недвусмислено издаваше желанието му да я спечели за приятел и да заслужи обичта ѝ. Ема разполагаше с достатъчно време да си изгради обективно становище, тъй като посещенията им продължи през целия предиобед. Тримата се поразходиха заедно час-два — отначало по оградените с храсти алеи на Хартфийлд, а след това в Хайбъри. Всичко му харесваше. Достатъчно се възхити от Хартфийлд, за да погали слуха на мис Удхаус, а след като решиха да продължат нататък, призна желанието си да опознае цялото селище и намираше от какво да се поинтересува или похвали много по-често, отколкото бе предполагала Ема.

Някои от нещата, привлекли вниманието му, издаваха много приветливо отношение. Помоли да му покажат къщата, в която баща

му бе живял толкова дълго време и която е била домът на бащата на неговия баща, а след като разбра, че старицата, която му е била бавачка, е още жива, преброди улицата от край до край, докато открие дома ѝ. Въпреки че някои от наблюденията и интересите не говореха твърде добре за вкуса му, като цяло те разкриваха добронамереност към Хайбъри, която в очите на придружителките му беше истинска заслуга.

Ема го наблюдаваше поради чувствата, които току-що бе разкрил, и сметна за необосновано предположението, че той умишлено не ги е посещавал досега или че се преструва и им представя неискрени изповеди. Мистър Найтли определено не бе справедлив към него.

Първата им спирка беше страноприемницата Краун — невзрачна постройка, макар и единствената по рода си, където държаха два впряга пощенски коне по-скоро за успокоение на хората от околността, отколкото за действителни нужди. Спътничките му не очакваха той да прояви интерес към това място. На минаване покрай къщата му разказаха историята на големия салон в пристройката. Преди много години той бе построен като бална зала и докато способното да танцува население все още беше многобройно, действително се ползваше за балове, но това бляскаво време бе отдавна отминало и сега най-възвишеното призвание на тази зала беше да приюти клуба по вист, в който членуваха някои местни джентълмени и не дотам джентълмени. Франк веднага се заинтересува. Привлече го предназначението на салона за бална зала и, вместо да отмине, той се спря пред двата отворени горни плъзгащи се прозореца, за да я разгледа и да прецени качествата ѝ. Той изказа съжалението си, че предназначението ѝ е отдавна забравено. Не откри никакви недостатъци в нея и не се съгласи с посочените от двете жени. Не, тя била достатъчно дълга, широка и красива. Можела да побере точно толкова хора, колкото трябва, за да се чувстват всички удобно. В нея трябвало да се организират балове през зимата поне веднъж на всеки две седмици. Защо мис Удхаус не съживи добрите стари времена, които помни тази зала? Тя, която можела да направи всичко за Хайбъри! Загатнаха му, че в района няма достатъчно знатни семейства и, че едва ли ще привлекат посетители извън градчето и близката околност, но не успяха да го убедят, че в тези толкова много чудесни

къщи наоколо няма достатъчно хора за подобно начинание. Дори след като се впуснаха в подробности и му описаха семействата, той все още не искаше да признае, че неудобството от това смесване на класите крие някакви недостатъци, или че на сутринта след бала хората ще срещнат и най-дребните трудности по пътя си за дома. Спореше като човек, който много обича да танцува и Ема бе удивена, че закваската на Уестън взема толкова решителен превес над навиците на Чърчил. Той носеше в себе си цялата жизненост и одухотвореност, ведрите чувства и социалните разбирания на баща си, и нищо от горделивата резервираност на Енскомбе. За излишна гордост изобщо не можеше да става и дума. Неговото безразличие към смесването на съсловията почти граничеше с липса на изисканост. Но той не можеше да разбере правилно трудностите, които в момента подценяваше. Това бе просто един изблик на жизнерадостни чувства.

Най-накрая успяха да го убедят да се отдели от Краун и тъй като вече бяха почти пред къщата на семейство Бейтс, Ема си спомни, че предния ден бе имал намерение да ги посети и го попита дали наистина го е сторил.

— О, да — отвърна той, — тъкмо щях да ви разкажа за това. Срегнах се и с трите дами и съм ви много благодарен за предварителния намек. Ако бързивата леля ме бе сварила неподготвен, с мен щеше да е свършено. Но дори и при това положение бях принуден да направя едно прекалено дълго посещение. Десет минути щяха да са напълно достатъчни и уместни като време. Казах на баща си, че сигурно ще се прибера преди него, но не успях да се измъкна. Нямахме спиране. А когато накрая той дойде там за свое най-голямо учудване, понеже не ме бе открил никъде другаде, установих, че съм прекарал с тях цели четиридесет и пет минути. Добрата дама просто не ми даде възможност да се измъкна по-рано.

— А как е мис Феърфакс?

— Зле, много зле, ако изобщо може да се каже, че една млада дама изглежда зле. Изразът едва ли е подходящ, нали, госпожо? Дамите никога не изглеждат зле. Шегата настрана, но мис Феърфакс е толкова бледа, колкото са сериозно болните хора. Ужасно бяла кожа.

Ема не можеше да се съгласи с това и поде пламенна защита за цвета на лицето на мис Феърфакс. Той наистина никога не е бил безупречен, но не можеше да твърди, че мис Феърфакс има нездрав

вид. Кожата ѝ била мека и нежна и това придавало особена изисканост на чертите ѝ. Той я изслуша с необходимото внимание, призна, че е чувал много хора да говорят така, но според него нищо не можело да запълни липсата на здравословна руменина. Когато чертите не били нещо особено, здравият цвят на лицето ги правел красиви, а когато и чертите били прелестни — за щастие, не се налагало да описва какъв е резултатът в този случай.

— Е — каза Ема, — колкото хора, толкова и вкусове. Значи я харесвате, като се изключи цвета на лицето?

Той поклати глава и се засмя:

— Не мога да отделя мис Феърфакс от цвета на лицето ѝ.

— Често ли се срещахте в Уеймаут? В една компания ли се движехте повечето време?

Тъкмо приближаваха магазина на Форд и той припряно възкликна:

— Ха, това сигурно е магазинът, който всички посещават всеки божи ден, както каза баща ми. Самият той идвал в Хайбъри шест дни в седмицата и винаги имал работа в магазина на Форд. Ако няма да ви затрудни, ще ви помоля да влезем, за да докажа, че и аз съм роден тук и че съм истински жител на Хайбъри. Трябва да си купя нещо оттам. Това ще ми отнеме свободата. Сигурно продават ръкавици.

— О, да, ръкавици и всичко останало. Възхищавам се на родолюбието ви. Ще спечелите обожанието на всички в Хайбъри. Бяхте известен още преди идването си, защото сте син на мистър Уестън, но сложите ли половин гвинея върху тезгяха на Форд, популярността ще се подплати с добродетелите ви.

Влязоха вътре и докато носеха лъскавите и добре пристегнати пакети с надписи „Мъжка галантерия“ и „Щавена кожа от Йорк“, и излагаха стоките на тезгяха, той каза:

— Моля да ме извините, мис Удхаус, вие ме попитахте нещо, тъкмо когато избухнах в това amor patriae^[1]. Не позволявайте да пропусна думите ви. Уверявам ви, че дори най-невероятната обществена популярност няма да намали интереса ми към личното щастие.

— Просто ви питах дали в Уеймаут сте познавали добре мис Феърфакс и приятелите ѝ.

— След като чух въпроса ви, дължен съм да кажа, че той е доста нетактичен. Единствено дамата има право да определя степената на

близост. Мис Феърфакс сигурно вече ви е разказала за това. Не бих си позволил да претендирам за повече, отколкото тя е благоволила да ми позволи.

— Честна дума, отговаряте ми толкова сдържано, колкото щеше да го направи самата тя. Но нейните разкази за събитията оставят толкова неизяснени места, а самата тя е толкова резервирана и изпълнена с такова нежелание да ни информира за когото и да е, че според мен вие имате пълното право да кажете каквото си искате по този въпрос.

— Настина ли? Тогава ще ви кажа истината. Това ме устройва най-добре. Срегнахме се в Уеймаут. Познавах семейство Кембъл още в града, а в Уеймаут се движехме в едно и също обкръжение. Полковник Кембъл е много симпатичен човек, а съпругата му е сърдечна и мила жена. Всички ми харесаха.

— Оттук следва, че сте запознат с положението на мис Феърфакс, с това, което е принудена да предприеме.

— Да, мисля, че да — доста колебливо отвърна той.

— Засягате деликатни теми, Ема — усмихна се мисис Уестън. — Не забравяйте, че и аз съм тук. Мистър Франк Чърчил едва ли ще знае как да се произнесе за положението на мис Феърфакс. Ще отида малко по-нататък.

— Действително забравям, че тя е моя най-скъпа приятелка — призна Ема.

Той си даде вид, че напълно разбира и уважава подобно чувство.

Когато купиха ръкавиците и излязоха от магазина, Франк попита:

— Чували ли сте някога как свири младата дама, за която говорихме преди малко?

— Дали съм я чувала ли? — повтори въпроса Ема. — Вие забравяте, че тя принадлежи на Хайбъри. Слушах я всяка година, откакто и аз самата започнах да свиря. Умението ѝ е очарователно.

— Наистина ли мислите така? Искях да чуя мнението на компетентен съдник. И на мен ми се стори, че тя свири добре, искам да кажа, със завиден вкус, но тази материя ми е абсолютно непозната. Много обичам музиката, но нямам никакви лични дарби, нито пък правото да съдя нечие чуждо изпълнение. Обикновено хората се възхищават от нейния талант. Спомням си едно от доказателствата, че наистина свири добре: един мъж, изключително музикален и влюбен в

една жена (всъщност сгоден за нея и пред прага на брака) никога не би накарал годеницата си да седне пред рояла, ако може да убеди дамата, за която говорим, да го стори. Никога не би предпочел другата, след като може да слуша нея. При човек с всепризнат музикален талант, това е известно доказателство, нали?

— Разбира се, че е доказателство — развесели се Ема. — Мистър Диксън е много музикален, нали? За половин час от вас ще научим за тези хора много повече, отколкото мис Феърфакс би благоволила да ни каже за половин година.

— Да, имам предвид именно мистър Диксън и мис Кембъл. Намирам доказателството за много силно.

— Действително е така. Честно казано, даже малко по-силно, отколкото би ми било приятно, ако бях на мястото на мис Кембъл. Не бих намерила извинение за мъж, у когото има повече музика, отколкото любов, повече уши, отколкото очи, повече чувствителност към прелестта на звуците, отколкото към чувствата ми. Как мис Кембъл понесе всичко това?

— Ами ставаше дума за най-скъпата ѝ приятелка.

— Нищожна утеха! — възкликна Ема. — Човек по-лесно би преглътнал предпочитанията си към непознат, отколкото към най-близкия приятел. С непознатия би могло да не се случи повторно, но е цяло нещастие постоянно да имаш до себе си този най-скъп приятел, който прави всичко много по-добре от теб самия. Горката мисис Диксън! Радвам се, че се е установила да живее в Ирландия.

— Права сте. Не беше много ласкателно за мис Кембъл, но това изглежда изобщо не ѝ правеше впечатление.

— Толкова по-добре или толкова по-зле, не знам кое от двете. Но независимо дали при нея става дума за доброта или глупост, за пламенно приятелство или за притъпеност на чувствата, убедена съм, че поне един човек е обърнал внимание на всичко това — самата мис Феърфакс. Тя със сигурност е почувствала неуместното и опасно предпочитание.

— Що се отнася до това, аз просто не знам...

— О, не мислете, че очаквам да ми разкриете чувствата на мис Феърфакс — нито вие, нито който и да е. Допускам, че те не са известни на друго човешко същество, освен на самата нея. Но ако тя е

продължила да свири при всяка покана от страна на мистър Диксън, човек може да си мисли, каквото си пожелае.

— Струва ми се, че между тях цареше съвършено разбирателство — не се въздържа и побърза да възрази той, но после се овладя и добави: — но все пак не мога да твърдя със сигурност какви са били отношенията им или какво е ставало зад кулисите. Мога само да кажа, че отвън всичко изглеждаше съвсем гладко, вие познавате мис Феърфакс от детинство и бихте могли по-добре от мен да прецените характера и поведението ѝ в критични ситуации.

— Наистина я познавам от дете. Заедно израснахме и се превърнахме в жени, и е съвсем естествено да предположите, че помежду ни съществува близост и че сигурно сме се привързали една към друга по време на посещенията ѝ при тукашните приятели, но това не е вярно. Не знам защо стана така. Може би до известна степен поради злонамереността, която бях склонна да проявявам към това толкова прехвалено момиче, което леля ѝ, баба ѝ и цялата им компания непрекъснато издигаха в култ. Пък и нейната студенина — никога не бих могла да се привържа към един толкова резервиран човек.

— Да, това е доста неприятно качество — съгласи се той. — Често е доста удобно, несъмнено, но също е твърде неприятно. В студенината се крие сигурност, но тя никога не е привлекателна. Трудно е да обичаш някой, който се държи отчуждено.

— Не и докато не престане да се държи така с теб. А след това можеш да го заобичаш дори по-силно. Досега все още не съм изпадала в толкова силна нужда от приятел или приятен събеседник, че да се нагърбя с усилието да преодолеем нечия въздържаност, за да си осигуря привързаността му. За близост между мен и мис Феърфакс изобщо не може да става въпрос. Нямам никаква причина да мисля лошо за нея — абсолютно никаква — освен убеждението, че такава крайна и постоянна грижа при подбора на всяка дума и жест и страхът да дадеш ясна преценка за когото и да е, биха могли да породят подозрението, че има нещо, което тя прикрива.

Той напълно се съгласи с нея и след като се бяха разхождали заедно толкова дълго, а мненията им се оказаха толкова близки, Ема почувства, че го познава много добре, и не можеше да повярва, че това е едва втората им среща. Той не се покриваше напълно с очакванията ѝ — беше по-малко светски в някои от принципите си и по-малко

разглезен от съдбата, отколкото си бе представяла, но толкова по-добре. Беше по-умерен в мненията си и по-чувствителен. Тя дълбоко се впечатли от начина, по който той се отнесе към къщата на мистър Елтън. Отиде специално да я разгледа — и нея, и църквата, и се завърна при тях, без да е открил никакви недостатъци и на двете места. Не смятал, че къщата е лоша и че собственикът ѝ има за какво да бъде съжаляван. Считаше, че никой не може да бъде съжаляван, ако я споделя с жената, която обича. Сигурно в нея имало предостатъчно място, за да се чувстваш удобно. Трябвало човек да е пълен глупак, за да иска нещо повече.

Мисис Уестън се засмя и му каза, че не знае какво говори. Самият той бил свикнал с просторния си дом и понеже никога не се бил замислял за предимствата и удобствата, дължащи се на големината му, не можел да прецени лишенията, които неизбежно съпровождат малките къщи. Ема си каза наум, че той много добре знае какво говори и че демонстрира явно и с удоволствие намерението си да се ожени рано, воден от достойни за уважение мотиви. Може и да не е подозирал как тъжната липса на стая за икономката или лошия кухненски килер биха могли да се отразят върху семейния мир, но несъмнено долавял, че не може да бъде щастлив в Енскомбе и че независимо от обвързаността си, е готов да се откаже от по-голяма част от богатството си, стига това да му дава възможност да уреди брака си още сега.

---

[1] Родолюбие, патриотизъм (лат.). — Б.пр. ↑

Доброто мнение на Ема за Франк Чърчил малко се поразклати на следващия ден, когато узна, че е отишъл в Лондон само за да си подстриже косата. Бил завладян от този каприз по време на закуска, поръчал каретата и тръгнал с намерението да се върне за обяд, но без да има никаква по-сериозна работа освен намерението да се подстриже. Разбира се, нямаше нищо лошо да пропътува два пъти по шестнадесет мили заради една прищявка, но постъпката му беше безсмислена и суетна, а Ема не одобряваше това. Смяташе я за несъвместима с разумното планиране, умерения разход на средства и топлата, сърдечна безкористност, които бе открила у него предния ден. Той попадна под обвиненията в суета, екстравагантност, любов към промяната и непостоянство на характера, които, независимо дали добре или зле, все някак му се отразяваха. Проявяваше пълна незаинтересованост дали така не обижда баща си и мисис Уестън и безразличие към мнението на околните. Баща му само го нарече конте и намираще историята за много забавна, но това, че мисис Уестън не одобрява постъпката му, стана пределно ясно от нежеланието ѝ да я обсъжда и от единствения ѝ коментар: „Всички млади хора имат своите капризи“.

С изключение на това петно върху репутацията му, Ема бе убедена, че приятелката ѝ е останала само с добри впечатления от посещението на Франк Чърчил до този момент. Мисис Уестън с готовност разказваше колко внимателен и приятен събеседник е той и колко много неща в характера му ѝ допадат като цяло. Отнасял се към чичо си с топло уважение и обичал да говори за него. Твърдял, че ако не бил в плен на чуждо влияние, старият мистър Чърчил щял да бъде най-добрият човек на света. Макар да не бил привързан към леля си, признавал доброто ѝ отношение с благодарност и винаги се изказвал почтително за нея. Всичко това бе многообещаващо и като се изключи нещастната му прищявка да си подстриже косата чак в Лондон, нямаше причини да го смята недостоен за честта, която въображението

й му беше оказвало до този момент — честта ако не да е влюбен в нея, то поне да е много близо до това чувство, а спасението да се крие единствено в собственото й безразличие (защото тя все още не се бе отказала от решението си да не се омъжва); накратко, честта да е белязан за нея заради цялата история на приятелството между семействата им.

Мистър Уестън от своя страна добави към многобройните му достойнства още едно, което определено тежеше на мястото си. Той й даде да разбере, че Франк е безкрайно очарован от нея, че я смята за много красива и обаятелна. След всичко, което знаеше за него до този момент, Ема реши, че не трябва да го съди строго. Както казваше мисис Уестън: „Всички млади хора имат своите капризи“.

Сред новите познати на мистър Франк Чърчил в Съри имаше един, който не беше толкова благосклонно настроен към него. Повечето хора в енориите на Донуъл и Хайбъри се отнасяха с голяма симпатия и щедро прощаваха невинните прегрешения на този красив млад мъж, който се усмихваше толкова много и се покланяше толкова галантно. Ала сред всички тях имаше един непримирим дух, когото поклоните и усмивките не бяха в състояние да умилостивят — мистър Найтли. Разказаха му за случката в Хартфийлд и макар че за момента той не каза нищо, почти веднага след това Ема го чу да си мърмори над вестника: „Хм! Точно както предполагах — глупав развей-прах!“ Тя понечи да възнегодува, но моментално прецени ситуацията, убеди се, че той говори на себе си и не цели да я провокира, затова се направи, че не е чула нищо.

От една страна мистър и мисис Уестън не й донесоха добри новини, но от друга посещенията им се оказа съвсем навременно. Докато бяха в Хартфийлд се случи нещо, което накара Ема да потърси мнението им, а най-хубавото от всичко беше, че те й дадоха тъкмо съвета, който искаше да чуе.

Ето в какво се състоеше работата. Семейство Коул живееше от няколко години в Хайбъри. И двамата бяха прекрасни хора — приветливи, свободомислещи и непретенциозни. За жалост обаче потеклото им не беше достатъчно аристократично, защото бяха най-обикновени търговци. Веднага след пристигането си в градчето те започнаха да водят живот, който съответстваше на доходите им — скромен, без много приятели и без голям разход на средства. Ала през

последните две години средствата им се увеличиха значително, къщата им в града започна да носи по-големи печалби и въобще щастието им се усмихна и те се замогнаха. С увеличаването на богатството се увеличиха и претенциите им — почувстваха нужда от по-голяма къща и повече приятели. Сдобиха се с по-голям дом, с още прислуга, увеличиха разходите си, а по богатство и начин на живот отстъпваха вече само на господарите на Хартфийлд. Те бяха много общителни, а новата им трапезария подсказа на всички, че предстои устройването на вечери. И наистина, вече се бяха състояли няколко събирания, на които присъстваха предимно млади и свободни джентълмени. Ема не допускаше, че семейство Коул ще се осмелят да поканят местните знатни фамилии — нито Донуъл, нито Хартфийлд, нито Рандълс. Нищо не би могло да я накара да отиде, даже и да го стореха и тя дори съжаляваше, че поради общоизвестните навици на баща ѝ, отказът няма да има тежестта, която би желала да му придаде. Семейство Коул се държаша много почитателно, но трябваше да им се даде да разберат, че не могат да налагат условията, при които ще ги посещават познатните семейства от тяхното. Ала Ема силно се опасяваше, че единствено тя ще им даде такъв урок. Нямаше почти никаква надежда, че мистър Найтли ще постъпи като нея, и съвсем никаква, що се отнася до мистър Уестън.

От толкова дълго време умуваше как да посрещне обидата, че когато тя най-сетне дойде, Ема установи, че е настроена съвсем различно. Донуъл и Рандълс бяха получили поканите си, но Ема и баща ѝ все още не. Обяснението на мисис Уестън „Те няма да си позволят да ви поканят. Нали знаят, че никога не вечеряте навън“ не задоволяваше Ема. Искаше да ѝ бъде предоставена възможността да откаже, но след като узна, че сред поканените са най-близките ѝ познати, мисълта за вечерята я спохождаше твърде често и тя не бе сигурна дали не би могла да се изкуши и да приеме. Щяха да присъстват Хариет и семейство Бейтс. Докато се разхождаха из Хайбъри предния ден, Франк Чърчил горчиво бе оплаквал отсъствието ѝ. Дали не би могла вечерта да завърши с танци, поинтересува се той. Тази възможност само увеличи раздражението ѝ. Дори да приемем, че пропускът да бъде поканена можеше да се тълкува като комплимент, самотното ѝ достолепие представляваше нищожна утеха.

Ето защо присъствието на семейство Уестън в мига на пристигането на поканата беше добре дошло. Щом прочете бележката, Ема заяви, че „разбира се, трябва да им се откаже“, но веднага след това попита гостите си какво биха я посъветвали. Те незабавно ѝ препоръчаха да отиде, а тя ги послуша.

Трябваше да признае, че като се вземат предвид всички обстоятелства, тя някъде дълбоко в себе си искаше да отиде на вечерята. Поканата от семейство Коул бе написана с дължимото уважение, с искрено внимание и дълбока загриженост за баща ѝ. Щели да помолят за честта по-рано, но от Лондон очаквали пристигането на някакъв параван, който се надявали, че ще предпазва мистър Удхаус от течението, и искали да използват и този мотив, за да го убедят полесно да им окаже чест с присъствието си. Ема бързо даде съгласието си. След като набързо уточниха как да направят така, че отсъствието ѝ да не наруши спокойствието му (и доколко може да се разчита на мисис Годард, ако не и на мисис Бейтс да му правят компания), мистър Удхаус склони дъщеря му да излезе за вечеря в един от близките дни и да прекара цялата вечер далеч от него. Що се отнася до това той да присъства на вечерята, Ема не допускаше такава възможност, тъй като щяло да има твърде много хора и празникът сигурно щял да продължи до късно през нощта. Не след дълго той безропотно се примири с всичко.

— Не обичам да вечерям навън — отбеляза той, — никога не съм обичал. Ема също. Среднощните забави не ни се отразяват добре. Съжалявам, че мистър и мисис Коул организират тази вечеря. Струва ми се, че щеше да е много по-добре, ако дойдат на чай с нас през някой летен следобед. Ей така, по време на следобедната си разходка. Спокойно могат да го направят, понеже ние каним гостите си разумно рано и те ще успеят да се приберат у дома преди вечерната влага. Росата на летните вечери е нещо, на което не бих изложил и най-големия си враг. Но както и да е, след като те толкова много искат Ема да вечеря с тях, а и щом вие двамата и мистър Найтли ще бъдете там, за да се грижите за нея, аз не бих желал да се противопоставям, стига и времето да е подходящо — нито влажно, нито студено, нито ветровито. — Сетне се извърна към мисис Уестън и я погледна с лек укор. — О, мис Тейлър, ако не се бяхте омъжили, щяхте да останете при мен да ми правите компания.

— Сър! — възкликна мистър Уестън, — тъй като аз ви отнех мис Тейлър, мое задължение е да запълня липсата ѝ. Ако искате, незабавно ще отида да говоря с мисис Годард.

Но мисълта, че нещо трябва да се свърши *незабавно*, не намаляваше, а увеличаваше тревогата на мистър Удхаус. Дамите знаеха по-добре как да го избавят от нея. Мистър Уестън просто трябваше да не се обажда и всичко да бъде надлежно уредено.

При наличието на подобно отношение мистър Удхаус скоро се съвзе достатъчно, за да говори както обикновено. Щял да се радва да види мисис Годард. Много уважавал тази дама и Ема би могла да драсне няколко реда и да я покани, а Джеймс щял да отнесе бележката. Но преди всичко трябвало да се напише отговор до мисис Коул.

— Ти ще ме извиниш възможно най-учтиво, скъпа моя. Ще им кажеш, че съм почти инвалид и не излизам никъде, поради което съм принуден да отклоня тяхната толкова мила покана. Но най-напред, разбира се, ще им предадеш моите почитания. Ти ще направиш всичко, както трябва, нямаш нужда от моите наставления. Да не забравим да предупредим Джеймс, че ще имаме нужда от каретата във вторник. Щом той е с теб, не се притеснявам. Не сме ходили там, откакто направиха новия път, но съм сигурен, че Джеймс ще те откара без никакви проблеми. Като пристигнеш, трябва да му кажеш по кое време да се върне и ще е най-добре да назовеш по-ранен час. Едва ли ще ти хареса да стоиш до късно. Ще се почувстваш много изморена, след като привършите с чая.

— Но вие не бихте искали да се прибера, преди да се почувствам изморена, нали татко?

— О, не, любов моя, но ти и без друго ще се измориш съвсем скоро. Ще има толкова много хора, които ще говорят един през друг. Няма да понесеш шума.

— Но, сър — възкликна мистър Уестън, — ако Ема се прибере рано, ще разтури цялата компания!

— Това едва ли ще ви навреди — заключи мистър Удхаус. — Колкото по-рано свършва една забава, толкова по-добре.

— Но вие не вземате под внимание обстоятелството как ще изтълкува това семейство Коул. Ако Ема си тръгне веднага след чая, биха могли да се засегнат. Те са много добронамерени хора и не натрапват желанията си на другите, но все пак, ако някой бърза да

напусне вечерята, домакините едва ли ще го приемат като комплимент. А ако човекът, който си тръгва, е мис Удхаус, това ще предизвика още по-голям смут сред гостите, отколкото ако става дума за някой друг. Сигурен съм, че не бихте искали да разочаровате или обидите семейство Коул, сър. Те са толкова приятелски настроени и добри хора. Съседите са ни вече цели десет години.

— Не, за нищо на света, мистър Уестън. Толкова съм ви задължен, че ми обърнахте внимание. Щях да съжалявам безкрайно много, ако им бях причинил болка. Знам, че те са много достойни хора. Пери ми каза, че мистър Коул дори не близва бира. Като го гледате, едва ли ще познаете, но мистър Коул страда от жлъчка. Да, да, жлъчката му е много болна. Не, изобщо не искам да им причинявам болка. Скъпа Ема, трябва да помислим върху това. Смятам, че вместо да се излагаме на опасността да обидим мистър и мисис Коул, ще бъде добре да останеш малко по-докъсно, отколкото ти се иска. Няма да усетиш умората. Ще бъдеш в пълна безопасност сред приятелите си.

— О, да, татко. Изобщо не се боя за себе си. Не бих се поколебала да остана толкова дълго, колкото и мисис Уестън, ако не се притеснявах за вас. Страхувам се, че ще останете да ме чакате. Изобщо не се съмнявам, че ще прекарате чудесно с мисис Годард. Знам, че тя обича да играе пикет, но се притеснявам, че след като тя се прибере у дома, вместо да си легнете, както обикновено, ще останете да ме чакате съвсем самичък. Мисълта за това няма да ми даде покой. Трябва да ми обещаете, че няма да ме чакате.

Той обеща при условие, че и тя му даде дума за следните няколко неща: да се загрее добре, ако се прибере у дома измръзнала, да хапне нещо, ако се чувства гладна, да накара камериерката си да я чака, а след завръщането ѝ Шарл и домакиният да проверят дали всичко в къщата е както си му е редът.

Франк Чърчил се върна и дори да беше принудил баща си да го чака за вечеря, в Хартфийлд не узнаха за това, тъй като мисис Уестън беше особено чувствителна към слабостта на съпруга ѝ към сина си, за да издаде онези пропуски на младия човек, които биха могли да останат скрити.

Той наистина се бе подстригал и охотно се присмиваше на самия себе си, но изглежда изобщо не се срамуваше от постъпката си. Нямахше причина да иска косата си по-дълга, за да прикрие някой недостатък на лицето, нито пък да съжалява за похарчените пари и това да помрачава настроението му. Беше все така неустрашим и весел и след като го видя, Ема си направи следния извод: „Не знам дали е редно да е така, ала съм сигурна, че глупавите неща престават да изглеждат глупави, когато са дело на дръзки, но разумни хора. Порокът си остава порок, но безразсъдството не винаги е безразсъдство. Зависи от характера на човека, който го извършва. Не, мистър Найтли, Франк Чърчил не е лекомислен и глупав младеж. Ако беше, щеше да постъпи по друг начин. Или щеше да се гордее със стореното, или щеше да се срамува от него. Щеше да е налице самотнението на конте или слабостта на дух, неспособен да се справи със собствената си суетност. Не, убедена съм, че той не е нито лекомислен, нито глупав...“

С настъпването на вторника се увеличиха и приятните изгледи да го види отново и за по-дълго, отколкото досега, да прецени поведението му към околните и, ако се наложи, отношението му към самата нея, за да реши дали приближава моментът, когато ще трябва да си наложи повече резервираност в общуването с него, и най-сетне да установи какви са наблюденията на хората, които ги виждат заедно за първи път.

Беше решила да прекара приятно независимо от събитията, които се разиграват у мистър Коул. Не бе в състояние да забрави, че още преди мистър Елтън да изпадне в немилост, недостатъкът му,

който я безпокоеше най-много, беше навикът му да вечеря с въпросния мистър Коул.

Ема изцяло осигури приятното прекарване на баща си, тъй като и мисис Годард, и мисис Бейтс имаха възможност да дойдат. Последното ѝ приятно задължение преди да напусне къщата беше да им поднесе почитанията си. След приключване на вечерята, докато баща ѝ със задоволство възхваляваше красивата ѝ рокля, Ема подsigури дамите с дебели парчета кейк и пълни чаши вино, за да ги възнагради за себеотрицанието, което загриженият за здравето им домакин несъмнено ги бе принудил да проявят против волята си по време на вечеря. Беше им осигурила изобилна храна и ѝ се искаше да вярва, че те все пак ще имат възможност да я изядат.

Ема се зарадва, когато установи, че каретата, движеща се пред нея по пътя до дома на семейство Коул, е на мистър Найтли. Той нямаше собствени коне и притежаваше малко спестени пари, но разполагаше със здраве, работа и независимост в изобилие, затова се придвижваше, както намери за добре, и не използваше каретата толкова често, колкото според Ема подхождаше на господаря на Донуъл Аби. Тя се възползва от възможността да му изкаже одобрението си, а той стопли сърцето ѝ, като спря и ѝ подаде ръка на слизане:

— Пристигате като истински джентълмен — отбеляза Ема. — Много се радвам да ви видя.

Той ѝ поблагодари и отбеляза:

— Имам късмет, че пристигаме заедно, защото ако се бяхме срещнали в салона, едва ли щяхте да забележите, че съм повече джентълмен от друг път. По външността и обноските ми нямаше да отгатнете как съм пристигнал.

— Не, сигурна съм, че щях да отгатна. Когато пътуват по начин, който не отговаря на положението им, хората изглеждат несигурни и неспокойни. Вие не си придавате такъв вид, но смея да твърдя, че при вас това се изразява в нещо като самохвалство и престорено безгрижие. Установявам го винаги, щом ви срещна при такива обстоятелства. *Сега* няма защо да се преструвате. Няма защо да се боите, че могат да ви припишат повод да се срамувате. Не се опитвайте да изглеждате най-висок от всички гости. *Сега* наистина ще се радвам да вляза в салона заедно с вас.

— Глупаво момиче! — гласеше отговорът, изречен без никакво раздразнение.

Вечерта достави на Ема не по-малко удоволствие от начина, по който пристигна мистър Найтли. Посрещнаха я със сърдечно уважение, което не можеше да не я зарадва, и се отнасяха към нея с цялата дължима почит, която би могла да пожелае.

След пристигането на семейство Уестън и двамата отправиха към нея погледи, изпълнени с най-нежна любов и възхищение. Синът я доближи с живо нетърпение, което я беляза като обект на вниманието му, а по време на вечерята Ема откри, че е настанена до младия Чърчил и бе уверена, че това не е станало без известна ловкост от негова страна.

Компанията беше доста голяма и включваше още едно семейство — порядъчни и безобидни хора, които Коул имаха привилегията да нарекат свои познати, и мъжката част на семейство Кокс — адвокатът на Хайбъри. По-малко знатните дами щяха да дойдат по-късно вечерта заедно с мис Бейтс, мис Феърфакс и мис Смит, но дори и по време на вечерята присъстващите бяха достатъчно на брой, за да се оформи общ разговор. Докато обсъждаха политиката и мистър Елтън, Ема отдаде цялото си внимание на приятния съсед. Първото нещо от общия разговор, което я заинтересува, беше споменаването на името на Джейн Феърфакс. Изглежда мисис Коул разказваше нещо за нея, което сигурно бе много интересно. Ема се заслуша и установи, че си е струвало. Новината я развесели и даде храна на въображението ѝ — нейното най-скъпоценно притежание. Мисис Коул разказваше как отишла да посети мис Бейтс, но щом влязла в стаята, останала поразена от пианото, което съзряла там — много красив инструмент, не роял, но все пак доста голямо пиано. Мисис Коул започнала изненадано да разпитва и изказала поздравленията си, а мис Бейтс ѝ разкрила цялата история и обяснила, че пианото пристигнало съвсем неочаквано предния ден от магазина на Бродууд за голямо учудване на лелята и на племенницата. Според думите на мис Бейтс отначало Джейн просто не знаела какво да си мисли и се мъчела да отгатне кой може да го е изпратил, но сега и двете били напълно сигурни, че има само един човек, който би могъл да направи това — полковник Кембъл, разбира се.

— Та кой друг би могъл да бъде — допълни мисис Коул. — Озадачи ме това, че изобщо са се съмнявали. Но Джейн скоро получила писмо от тях, в което не се споменавало нищо за пианото. Тя ги познава най-добре, но според мен мълчанието им по въпроса не означава, че не са възнамерявали да ѝ направят този подарък. Сигурно просто са искали да я изненадат.

Повечето хора се съгласиха с мисис Коул. Онези, които се намесиха в обсъждането на проблема, също бяха убедени, че пианото положително е изпратено от полковник Кембъл и това ги радваше не по-малко, отколкото домакинята. В разговора се включиха достатъчно хора и това позволи на Ема да се отдаде на собствените си мисли по този въпрос, без да престава да слуша мисис Коул.

— Нищо не ми е доставяло по-голямо удоволствие от тази новина. Винаги ми е било болно, че Джейн Феърфакс, която свири толкова хубаво, няма собствено пиано. Срамота, особено като се има предвид колко хора притежават прекрасни инструменти, които изобщо не използват. Все едно, че ни зашлевиха през лицето! Тъкмо вчера казвах на мистър Коул, че ме е срам да погледна новия ни роял в салона, тъй като изобщо не познавам нотите, а дъщеричките ни едва сега започват да се учат да свирят и не знам дали изобщо някога ще постигнат нещо. А ето че Джейн Феърфакс, която е истинска кралица на музиката, няма нищичко, което поне малко да прилича на инструмент и с което да се развлича, няма дори най-обикновен спинет. Това си говорихме вчера и съпругът ми напълно се съгласи с мен, но той толкова обича музиката, че не се въздържа и купи рояла с надеждата някои от съседите ни да имат добрината и да го използват по-добре от нас самите. Това е единствената причина за покупката, иначе би трябвало да се срамуваме от нея. Много се надяваме, че ще успеем да убедим мис Удхаус да изпробва рояла тази вечер.

Мис Удхаус надлежно даде съгласието си и като откри, че няма да научи нищо повече от мисис Коул, се обърна към Франк Чърчил.

— Защо се усмихвате? — попита тя.

— А вие?

— Аз ли? Сигурно защото се радвам, че полковник Кембъл е толкова богат и щедър. Това е един чудесен подарък.

— Наистина чудесен.

— Учудвам се, че не е бил направен по-рано.

— Може би, защото мис Феърфакс никога не е оставала тук толкова дълго.

— О, но той би могъл да предостави собствения им инструмент, който сигурно стои заключен в Лондон.

— Там има огромен роял, който може би му се е сторил твърде голям за къщата на мисис Бейтс.

— Говорете, каквото си искате, но видът ви показва, че мнението ви по този въпрос много прилича на моето.

— Не знам. Струва ми се, че ме имате за по-досетлив, отколкото всъщност съм. Усмихвам се, защото и вие се усмихвате и сигурно ще заподозра това, което и вие подозирате. Но поне засега нищо не ме озадачава. Кой би могъл да е, ако не полковник Кембъл?

— Какво ще кажете за мисис Диксън?

— Ами да, мисис Диксън, разбира се. Не се бях сетил за нея. Тя сигурно знае не по-зле от баща си каква радост ще достави пианото на приятелката ѝ. А и начинът на поднасянето, цялата тази загадъчност и неочакваност повече подхождат на една жена, отколкото на солиден мъж. Сигурно е мисис Диксън. Нали ви казах, че вашите подозрения ще подведат и моите.

— Ако е така, ще трябва да ги разширите и да включите и мистър Диксън.

— И мистър Диксън ли? Ами да, веднага се вижда, че подаръкът е от името на двамата. Нали онзи ден си говорехме за това, че той е запален почитател на изпълненията на мис Феърфакс.

— Да, и това, което ми казахте, затвърди предположенията ми по този въпрос. Не се съмнявам в добрите намерения нито на мистър Диксън, нито на мис Феърфакс, но не мога да се избавя от мисълта, че след като е поискал ръката на приятелката ѝ, той или е имал нещастие да се влюби в нея, или е почувствал, че тя не е безразлична към него. Можем да допускате каквото си щем и никога да не отгатнем истината, но според мен има специална причина тя да дойде тук, вместо да отиде в Ирландия заедно със семейство Кембъл. Тук животът ѝ сигурно е пълен с лишения и покаяние, а там щеше да е изпъстрен с развлечения. Що се отнася до обяснението, че е дошла да подиша въздуха по родните места, смятам, че това чисто и просто е извинение. През лятото можеше и да мине, но каква полза има човек от въздуха по родните си места през януари, февруари и март? Добре

напалените огньовете и хубавите карети са по-подходящи за крехкото здраве, особено в нейния случай. Не искам да се съгласите с всичките ми подозрения, въпреки благородното ви изявление, че ще го направите, а просто ги признавам открито пред вас.

— Честна дума, звучи ми твърде правдоподобно. Мога със сигурност да твърдя, че мистър Диксън определено предпочита нейните изпълнения на пиано пред тези на приятелката ѝ.

— Освен това е спасил живота ѝ. Чували ли сте за това? Празнували на някакъв кораб, нещо се случило и тя за малко не паднала извън борда. Той я хванал.

— Наистина го направи. Бях там, сред гостите.

— Така ли? Но не сте забелязали нищо, тъй като предположенията ми изглежда ви бяха чужди. Ако аз бях там, сигурна съм, че щях да направя някои разкрития.

— Не се и съмнявам. Но аз, недосетливият, видях просто, че мис Феърфакс щеше да изхвърчи във водата и че мистър Диксън я спаси. Всичко стана за броени секунди. И макар последвалият потрес и тревога да бяха много по-продължителни — струва ми се, че мина половин час преди всички да се успокоим, — чувството беше общо и не забелязах някой да се безпокои повече от другите. Но съвсем не искам да кажа, че вие не бихте били в състояние да направите някои разкрития.

Тук прекратиха разговора. Трябваше да споделят неудобството от прекалено дългите паузи между отделните блюда и, както всички, да запазят приличието и добрия тон; но след като масата отново бе безопасно отрупана с храна и всяко блюдо бе надлежно сервирано, гостите се заловиха с вечерята си. Отново се възцари непринудена атмосфера и Ема каза:

— Пристигането на пианото ми доизясни нещата. Исках да науча още мъничко, но това ми каза повече от необходимото. Повярвайте ми, скоро ще узнаем, че е подарък от мистър и мисис Диксън.

— А ако семейство Диксън отричат, че имат нещо общо с пианото, трябва да заключим, че идва от семейство Кембъл.

— Не, сигурна съм, че не е от семейство Кембъл. Мис Феърфакс знае, че не е от тях, в противен случай те щяха да са първото ѝ предположение. Нямаше да е толкова удивена, ако имаше тях предвид.

Може би не съм в състояние да ви убедя, но аз твърдо вярвам, че мистър Диксън е главният виновник за случката.

— Обиждате ме, като смятате, че не съм убеден. Разсъжденията ви напълно спечелиха преценката ми на ваша страна. Отначало, като се съгласихте, че подаръкът е дело на полковник Кембъл, реших, че е просто израз на родителска загриженост и го приех за съвсем естествено. Но когато споменахте мисис Диксън, ми се стори вероятно жестът да е продиктуван от топло женско приятелство. А сега не мога да го приема другояче, освен като израз на любов.

Нямаше причини да продължат да обсъждат проблема. Той не се преструваше. Изглеждаше така, сякаш наистина е убеден в думите й. Тя не каза нищо повече. Подхванаха други теми и така вечерята свърши. Дойде ред на десерта, влязоха децата и постепенно разговорите се завъртяха около тях. Чуха се някои умни забележки и някои откровено глупави, но не преобладаваха нито едните, нито другите — нищо повече от ежедневните проблеми, досадното преповтаряне, старите новини и скучните шеги.

Дамите се настаниха в салона и не след дълго започнаха да пристигат по-малко знатните гости. Ема наблюдаваше идването на скъпата си млада приятелка и не просто се радваше за нейната грациозност и достойно държане, не просто се любуваше на разцъфналата й хубост и непосредствени обноски, но ликуваше от все сърце, че Хариет е толкова ведра и оживена и че се е избавила от излишната сантименталност. Това й позволяваше да изпита наслада от удоволствията на живота и то в момент на сърдечни терзания по изгубената си любов. Седеше си там и никой не би могъл да отгатне, че напоследък е проляла истинско море от сълзи. Засега й стигаше да е сред отбрано общество, където всички (и тя самата) са елегантно облечени, да се усмихва, да изглежда добре и просто да си седи мълчаливо. Видът и държането на Джейн Феърфакс бяха на много по-голяма висота, но Ема подозираше, че тя би се радвала да сподели чувствата си с Хариет и да замени нейното огорчение от несподелената любов — пък ако ще и това с любовта към мистър Елтън — за опасното щастие от това да знаеш, че си обичан от съпруга на приятелката си.

При толкова много гости нямаше никаква нужда Ема да заговаря Джейн Феърфакс. Не искаше да разговаря за пианото, защото се

чувстваше толкова посветена в тайната, че ѝ се струваше непочтено да проявява любопитство или интерес, и предпочете да остане настрана. Но другите почти веднага повдигнаха въпроса и Ема забеляза руменината от угризенията на съвестта, която изби по страните на Джейн, докато приемаше поздравленията, и гузното изчервяване, което придружи споменаването на „моя скъп приятел полковник Кембъл“.

Добросърдечната и музикална мисис Уестън прояви особено голям интерес към случилото се и Ема не можеше да не се забавлява от постоянството, с което задаваше многобройните си въпроси за тембъра на инструмента, клавишите и педалите и изобщо не подозираше желанието на очарователната си събеседница да обсъжда темата колкото е възможно по-малко, макар че според Ема това бе просто изписано на лицето ѝ.

Скоро към тях се присъединиха и част от господата, а Франк Чърчил беше един от първите. Той не само влезе най-напред, но беше и най-красивият. Пътем поднесе почитанията си на мис Бейтс и племенницата ѝ, отпрати се директно към срещуположния край на стаята, където седеше мис Удхаус, и остана прав, докато не се освободи място близо до нея. Ема си представяше какво си мислят всички присъстващи. Той я ухажваше и сигурно всички забелязваха това. Ема го запозна с приятелката си мис Смит и по-късно намери удобен момент да узнае какво мисли всеки един за другия. Той никога не бил виждал толкова прелестно лице и бил очарован от простодушието ѝ. А Хариет се боеше да не му направи прекалено голям комплимент, но смяташе, че някои неща у него много ѝ напомнят на мистър Елтън. Ема се въздържа и не изказа възмущението си гласно, а просто мълчаливо се извърна.

Когато за пръв път погледнаха към Джейн Феърфакс, Ема и младият джентълмен си размениха съзаклятнически усмивки, но сметнаха за по-благоразумно да не казват нищо. Той сподели, че копнеел да напусне трапезарията — мразел да се заседава и винаги гледал да е първият мъж, който ще се присъедини към дамите в салона. Каза ѝ също, че баща му, мистър Найтли, мистър Кокс и мистър Коул задълбочено обсъждали някакви проблеми на енорията и че му било много приятно, докато бил с тях, защото те били много благородни и разумни мъже. Заяви, че в Хайбъри живеят множество симпатични семейства и обсипа градчето с толкова много хвалби, че Ема започна

да се обвинява в прекалено силно пренебрежение към това място. Тя го разпита за обществото в Йорк, за съседите му в Енскомбе и за други неща от този род, а от отговорите му разбра, че що се отнася до Енскомбе, животът там не е наситен със събития. Посещаваха няколко известни семейства, с които не били близки, но дори когато датата била определена и поканата приета, съществувала голяма вероятност мисис Чърчил да не се почувства в достатъчно добро здраве или настроение, за да отиде. Семейството особено държало да не създава нови запознанства и макар той да имал свои лични ангажменти, *понякога* се налагало да преодолява големи трудности и да проявява завидна ловкост, за да се измъкне или да им представи някой свой случаен познат.

Ема разбра, че Енскомбе не би могъл да го задоволи и че е съвсем естествено Хайбъри, разгледан от най-добрата му страна, да удовлетвори един млад мъж, който се чувства много по-самотен в дома си, отколкото би желал да бъде. Значението, което той имаше за Енскомбе, беше очевидно. Франк Чърчил не го изтъкна, но се подразбираше, че той е убедил леля си да направи неща, за които дори чичо му не би могъл да ѝ повлияе. Когато тя усмихнато му обърна внимание върху този факт, той бе принуден да признае увереността си, че *с течение на времето* би могъл да я убеди да направи всичко, с изключение на едно-две неща. Спомена и един от въпросите, които не бяха подвластни на влиянието му. Много му се искало да пътува в чужбина и настоявал да му позволят да го направи, но тя не искала и да чуе. Това се случило миналата година. *Сега вече* желанието му постепенно се изпарявало.

Другият спорен въпрос, който той не спомена, според Ема беше доброто му отношение към баща му.

— Направих много тъжно откритие — след кратко мълчание отбеляза той. — Утре ще стане една седмица, откакто съм тук — половината от дните, с които разполагам. Не подозирах, че времето лети толкова бързо. Една седмица! Тъкмо започваше да ми харесва! Тъкмо започнах да опознавам мисис Уестън и всички останали! Дори самата мисъл ми е противна!

— Може би вече съжалявате, че прекарахте един от малкото дни на посещението си в грижи за прическата си.

— Не — усмихна се той, — изобщо не съжалявам за това. Не изпитвам удоволствие да се срещам с приятели, ако чувствам, че видът ми не е подходящ.

Тъй като в стаята се появиха и останалите джентълмени, Ема се почувства задължена да се извърне настрани и да отдели малко внимание на мистър Коул, който я заговори. Когато мистър Коул се оттегли и отново можеше да посвети на Франк Чърчил цялото си внимание, Ема установи, че той е вперил напрегнат поглед в Джейн Феърфакс, която седеше точно в срещуположния край на стаята.

— Какво има? — попита тя.

Франк се сепна.

— Благодаря ви, че ми помогнахте да дойда на себе си — отвърна той. — Страхувам се, че бях твърде груб, но мис Феърфакс си е направила много необикновена прическа — наистина толкова необикновена, че просто не можах да откъсна очи от нея. Никога не съм виждал нещо толкова ексцентрично! Какви букли! Сигурно сама е измислила всичко това! Никоя не е сресана като нея. Трябва да отида и да я попитам дали това не е модата в Ирландия. Да го направя ли? Да, ще го направя, кълна се, че ще го направя, а вие гледайте как ще го приеме и дали ще се изчерви!

Той се оттегли на момента. Ема го видя как се изправя пред мис Феърфакс и я заговаря, но не можа да види какъв ефект предизвикват думите му върху младата дама, понеже несъобразително бе застанал точно пред нея и тялото му напълно я закриваше от Ема.

Преди Франк Чърчил да успее да се върне на стола си, той бе зает от мисис Уестън.

— Предимството на големите забави се състои в това, че всеки може да се добере до когото си иска и да говори каквото си иска. Скъпа моя Ема, копнея да си поговорим. Напоследък правя открития и градя планове също като теб и искам да ги споделя, докато са още пресни. Знаете ли как са дошли тук мис Бейтс и племенницата ѝ?

— Как? Нали са били поканени?

— О, да, но как са пристигнали дотук? По какъв начин?

— Пеша, предполагам, как иначе?

— Съвършено вярно предположение. Е, преди малко ми хрумна, че би било тъжно да оставим Джейн Феърфакс отново да се придвижва пеша до дома ѝ, при това късно през нощта, когато става доста

студено. Гледах я и си мислех, че никога не съм я виждала да изглежда толкова добре, и тогава изведнъж ми хрумна, че както се е загоряла тук, ще бъде много повече изложена на опасността да се простуди. Горкото момиче! Не можех да понеса подобна мисъл, затова веднага след като мистър Уестън влезе в стаята и аз успях да се добера до него, обсъдихме въпроса за каретата. Можете да си представите готовността, с която той прие предложението ми и след като получих одобрението му, отидох направо при мис Бейтс, за да я уверя, че каретата ще бъде на нейно разположение, преди да ни отведе у дома. Мислех си, че това ще ѝ донесе огромно облекчение. Добра душа е тя! Едва ли се съмнявате, че цялата преливаше от благодарност. Предложението ми я правело най-щастливия човек на земята, но наред с множеството благодарности ме увери, че нямало да ни притеснява, тъй като каретата на мистър Найтли ги била довела и щяла да ги закара обратно въщи. Останах много изненадана и доволна, разбира се, но преди всичко изненадана. Каква мила проява на внимание и каква истинска загриженост! Малко мъже биха се сетили да постъпят по този начин. С две думи, понеже знам обичайния му начин на придвижване, смятам, че е използвал каретата преди всичко заради тяхното удобство. Подозирам, че едва ли е наел конски впряг единствено заради себе си и го е направил само за да им помогне.

— Много е вероятно — съгласи се Ема, — няма нищо по-вероятно от това. Мисля, че мистър Найтли е тъкмо човекът, способен да извърши нещо толкова добронамерено, полезно, доброжелателно и щедро. Той не е галантен, но е много човечен. А като се има предвид крехкото здраве на Джейн Феърфакс, в неговите очи това е именно въпрос на човечност. Стане ли дума за човек, който прави добро, без да парадира, първото име, което ми хрумна е това на мистър Найтли. Знам, че днес е с карета, тъй като пристигнахме заедно и дори се пошегувах с него по този повод, но той не издаде намеренията си дори с едничка дума.

— Е — усмихна се мисис Уестън, — в този случай вие му отдавате заслуженото за една много по-простичка и безкористна добронамереност, отколкото аз. Докато мис Бейтс ми говореше, в главата ми проблесна съмнение, от което все още не мога да се освободя. Колкото повече мисля за това, толкова по-вероятно ми се струва. С две думи, в мистър Найтли и Джейн Феърфакс виждам една

чудесна двойка. Виждате ли в какво се превръщам под ваше влияние? Какво ще кажете за това?

— Мистър Найтли и Джейн Феърфакс! — възкликна Ема. — Скъпа мисис Уестън, как можяхте да допуснете подобно нещо? Мистър Найтли не трябва да се жени. Да не искате малкият Хенри да се лиши от Донуъл? О, не, имението трябва да е на Хенри. Не бих могла да приема брака на мистър Найтли и изобщо не го считам за вероятен. Удивена съм, че допускате подобно нещо!

— Скъпа Ема, казах ви какво ме наведе на тази мисъл. Не желая този съюз, не бих искала да ощетявам скъпия малък Хенри, но обстоятелствата ме накараха да допусна това. Ако мистър Найтли желае да се ожени, ти не би могла да искаш от него да се откаже в името на едно шестгодишно момченце, което няма никаква представа за нищо.

— Напротив, бих могла. Няма да позволя някой да измести Хенри. Мистър Найтли и сватба! Не, никога не съм допускала подобно нещо и никога няма да го приема! И то тъкмо за Джейн Феърфакс сред всички други!

— Но тя е негова любимка и вие много добре знаете това.

— Но подобен съюз е направо неблагоприятен!

— Не говоря за благоразумие, а само за вероятност!

— Не виждам никаква вероятност освен ако не разполагате с по-сериозни основания, отколкото споделихте пред мен. Казах ви, че добрината и човечността му са достатъчно основание за това, че е взел впряг под наем. Независимо от отношението си към Джейн Феърфакс той изпитва искрено уважение към семейство Бейтс и винаги с радост им засвидетелства вниманието си. Скъпа мисис Уестън, не се залавяйте със сватосването. Справяте се твърде зле. Джейн Феърфакс господарка на Аби! Не, не и не! Всичко в мен се бунтува! Заради самия него няма да му позволя да извърши подобна лудост!

— Това не е лудост, а по-скоро неблагоприятие, ако позволите да ви поправа. Освен имотното неравенство и може би малко по-голямата разлика във възрастта, не виждам нищо неподходящо в един такъв брак.

— Но мистър Найтли не желае да се жени. Сигурна съм, че подобна мисъл изобщо не минава през главата му. Не му я приписвайте. За какво му е притрябвало да се жени? И сам е толкова

щастлив, колкото може да се желае. Трябва да се оправя с фермата, със стадата, библиотеката и цялата енория. Пък и е безкрайно привързан към децата на брат си. Няма причина да желае да се ожени. Нито за да запълни времето си, нито — сърцето си.

— Скъпа Ема, докато той мисли така, нещата ще си останат такива, но ако наистина е влюбен в Джейн Феърфакс?

— Глупости! Изобщо не се интересува от нея! Искам да кажа що се отнася до любов или нещо подобно! Готов е да услужи с каквото може на нея или семейството ѝ, но...

— Е — засмя се мисис Уестън, — може би най-голямата добрина, която може да им направи, е да ѝ осигури почтен дом.

— Ако за нея ще е добре, убедена съм, че за него няма да е така. Връзката е твърде срамна и унижителна. Как би могъл да понесе родството си с мис Бейтс? Та тя непрекъснато ще се мъкне в Аби и ще му додява по цял ден с благодарностите си, че е имал невероятната добрина да се ожени за Джейн. „Толкова мило и любезно от ваша страна! Но вие винаги сте били изключително внимателен съсед.“ И после наред изречението ще се отплесне и ще се разприказва за фустата на майка си. Не че фустата е много стара... би могла да изкара още доста време... и, разбира се, трябва с огромна благодарност да отбележи, че всичките им фусти са се оказали много здрави!

— Засрамете се, Ема, не я имитирайте! Карате ме да се обърна срещу съвестта си. Пък и честно казано, не смятам, че мис Бейтс ще причинява безпокойства на мистър Найтли. Той не се дразни от дребните неща. Тя може да си говори, колкото иска, а ако самият той пожелае да каже нещо, просто ще извиси глас и ще заглуши нейния. Въпросът не е в това дали подобна връзка би била подходяща, а дали той я желае, и според мен е точно така. И аз, и ти сме го чували да изразява високото си мнение за Джейн Феърфакс. Толкова живо се интересува от нея и от здравето ѝ и така горчиво съжालява, че тя няма пред себе по-щастливи перспективи. Чувала съм го да обсъжда тези въпроси с голяма топлота. И е такъв почитател на изпълненията ѝ на пиано и на гласа ѝ! Веднъж каза, че би могъл да я слуша цял живот! О, за малко да забравя какво ми хрумна — пианото, което всички се задоволихме да приемем като подарък от семейство Кембъл, би могло да бъде изпратено и от мистър Найтли. Защо не? Не мога да не

допусна подобна мисъл. Той е тъкмо човекът, който би го направил, дори и да не е влюбен!

— Тогава това не е доказателство, че е влюбен. Но аз въобще не намирам, че той е склонен към такива неща! Мистър Найтли не обича да прави тайнствени неща!

— Често съм го чувала да изказва съжаленията си, че тя няма пиано у дома. Дори по-често, отколкото може да се допусне, че ще му хрумне при обичайното стечение на обстоятелствата.

— Добре, но ако е смятал да ѝ подари пиано, щеше просто да я предупреди за това.

— Има някои деликатни съображения, скъпа Ема. Имам силното предчувствие, че пианото е от него. Сигурна съм, че той преднамерено мълчеше, докато мисис Коул разказваше случката по време на вечерята.

— Измисляте си нещо и после си го втълпявате, мисис Уестън, а толкова пъти сте ме укорявали, че върша същото. Не виждам никакви признаци на привързаност. Не вярвам на нищичко от историята с пианото и само някакво доказателство е в състояние да ме убеди, че мистър Найтли изобщо възнамерява да се ожени за Джейн Феърфакс.

Поспориха така още известно време и Ема постепенно спечели позиции пред убежденията на приятелката си, която беше по-склонна да отстъпи. После в стаята настъпи известно раздвижване, което извести, че чайт е приключил и започва подготовката на инструмента. В същия миг към тях се приближи мистър Коул, за да помоли мис Удхаус да им направи чест и да опита пианото. Увлечена в разговора си с мисис Уестън, Ема бе изгубила от погледа си Франк Чърчил и успя само да забележи, че той си е намерил място до мис Феърфакс, но ето че сега настойчивите му молби последваха тези на мистър Коул. И тъй като във всяко отношение именно на Ема подходеше да започне, тя учтиво даде съгласието си.

Много добре познаваше възможностите си, за да свири нещо, което не би могла да изпълни добре. Не ѝ липсваше вкус, нито пък артистичност за леките мелодии, които се харесваха на повечето хора, и умееше много добре да акомпанира на гласа си. Но ето, че ненадейно някой започна да ѝ приглася. Тихичко, но съвършено вярно Франк Чърчил запя втори глас. На края на песента той я помоли за извинение. Тя му каза, че има приятен глас и чудесни музикални познания, но той

скромно отрече и продължи да твърди, че не разбира от тези неща и че няма никакъв глас. Изпяха заедно още една песен, след което Ема отстъпи мястото си на мис Феърфакс, чиито вокални и инструментални изпълнения безкрайно превъзхождаха собствените ѝ, а пред себе си тя винаги бе признавала това.

Ема се дръпна малко настрана от пианото и се заслуша със смесени чувства. Франк Чърчил отново пя. Май бяха пели заедно няколко пъти в Уеймаут. Но вида на мистър Найтли, който бе един от най-внимателните слушатели, скоро отвлече вниманието на Ема в друга посока и тя потъна в мисли за поредицата подозрения на мисис Уестън, които прелестната мелодия на слетите гласове прекъсваше само от време на време. Възраженията ѝ срещу брака на мистър Найтли съвсем не бяха изчезнали. Тя не виждаше в това нищо хубаво. Един брак би бил голямо разочарование за мистър Джон Найтли и следователно за Изабела, би нанесъл непоправими вреди на децата им, горчива промяна и материални загуби; би нарушил ежедневно удобство на баща ѝ, а що се отнася до самата нея, тя не можеше да понесе мисълта, че Джейн Феърфакс може да стане господарка на Донуъл Аби. Всички те щяха да са принудени да отстъпят пред една мисис Найтли! Не, мистър Найтли не трябваше да се жени. Малкият Хенри трябваше да си остане наследник на Донуъл.

След малко мистър Найтли се обърна, дойде и седна до нея. Отначало си говориха само за изпълнението. Възхищението му наистина беше много топло, но ако не бяха подозренията на мисис Уестън, то не би ѝ направило впечатление. Ема реши да го провери и му отдаде дължимото на проявеното внимание да докара дотук лелята и племенницата ѝ. Макар отговорът му да целеше да привърши бързо с този въпрос, според Ема той просто доказваше нежеланието му да обсъжда собствените си добродетели и нищо повече.

— Често съм загрижена, че не се осмелявам да направя нашата карета по-полезна при такива случаи — заяви Ема. — Не че ми липсва желание, но нали знаете, че е невъзможно да накарам баща ми да се съгласи Джеймс да впряга конете за нещо подобно.

— Изключено, напълно изключено — съгласи се той. — Но на вас сигурно често ви се иска, сигурен съм. — И се усмихна толкова доволен от това свое убеждение, че тя просто трябваше да направи следващата крачка:

— Подаръкът от семейство Кембъл, това пиано, е много мил жест.

— Да — отговори той без никакво притеснение. — Но щяха да постъпят по-добре, ако я бяха предизвестили. Изненадите са нещо глупаво. От тях удоволствието не става по-голямо, а неудобството често пъти е значително. Смятах, че полковник Кембъл е по-разсъдлив човек.

Оттук нататък Ема спокойно можеше да се закълне, че мистър Найтли няма нищо общо с подаряването на инструмента. Но дали бе напълно чужд на всяка привързаност, дали наистина не изпитваше влечение към тази дама, остана под съмнение за още известно време. Към края на втората песен гласът на Джейн леко пресипна.

— Стига толкова — изказа на глас мислите си той, когато песента свърши, — пяхте достатъчно за една вечер, а сега замълчете.

Но след малко останалите помолиха Джейн да попее още. В никакъв случай не искали да я изморяват и молели само за още една песен. Чу се гласът на Франк Чърчил:

— Мисля, че ще се справите с тази без никакви усилия. Първата част е толкова лесна. Кулминацията е във втората част.

Мистър Найтли се ядоса.

— Този приятел — взмути се той, — мисли само как да покаже собствения си глас. Няма да стане. — Той побутна мис Бейтс, която минаваше покрай тях в този момент и запита: — Мис Бейтс, да не сте луда да оставите племенницата си да прегракне! Отидете и се намесете. Те нямат никаква милост.

Загрижена за Джейн както винаги, мис Бейтс не остана дори да му благодари за намесата, пристъпи напред и сложи край на песните. С това завърши концертната програма на вечерта, тъй като мис Удхаус и мис Феърфакс бяха единствените млади изпълнителки. Но след около пет минути мистър и мисис Коул толкова се запалиха от предложението за танци, което възникна един Бог знае как, че набързо разчистиха всичко, за да освободят място за целта. Мисис Уестън, която беше ненадмината в изпълненията на танцова музика, седна на рояла и засвири неудържим валс. Франк Чърчил галантно се приближи, покани Ема и след като получи съгласието ѝ, я отведе на дансинга първа като най-важна сред дамите.

Докато чакаха останалите млади хора да се групират помежду си, Ема намери време въпреки комплиментите, които получаваше за гласа и музикалните си познания, да се огледа наоколо и да види какво става с мистър Нйтли. Това щеше да е изпитанието. Той не беше голям танцьор. Ако много държеше да спечели Джейн Феърфакс сега, той със сигурност щеше да предприеме нещо. Не, говореше с мисис Коул и разглеждаше наоколо напълно небрежно. Някой друг покани Джейн, а той все още разговаряше с мисис Коул.

Ема престана да се тревожи за Хенри. Интересите му все още бяха в безопасност и тя се отдаде на танца с искрено въодушевление и наслада. Оформиха се едва пет двойки, но изживяването беше рядко и неочаквано, а и партньорът ѝ се оказа много подходящ. Двамата представляваха двойка, която си заслужаваше да се види.

За съжаление можеха да си позволят само два танца. Времето напредваше и мис Бейтс бързаше да се прибере у дома заради майка си. След няколко неуспешни опита да получат разрешение да продължат, младите двойки се видяха принудени да поблагодарят на мисис Уестън и натъжени сложиха край на танците.

— Може би така е даже по-добре — отбеляза Франк Чърчил, докато изпращаше Ема до каретата ѝ. — След това щеше да се наложи да поканя мис Феърфакс, а нейната бавна крачка едва ли щеше да ми хареса, след като вече танцувах с вас.

Ема не съжеляваше, че се е съгласила да отиде у семейство Коул. На следващия ден тя се радваше на приятните спомени от вечерта и опасенията ѝ, че ще накърни достолепното си уединение, бяха щедро възнаградени от блясъка на популярността. Беше доставила истинско удоволствие на семейство Коул — много достойни хора, които заслужаваха да бъдат щастливи, и си бе създала слава, която нямаше да заглъхне скоро.

Съвършено щастие, белязало дори спомените, не се среща често. Все пак имаше две неща, които тревожеха Ема. Чудеше се дали не е престъпила дълга си като е издала пред Франк Чърчил подозренията за чувствата на Джейн Феърфакс. Едва ли беше редно да го прави, но тя бе толкова завладяна от мисълта за това, че думите просто се изплъзнаха от устата ѝ, пък и пълното му съгласие с казаното от нея бе своеобразен комплимент за нейната проникателност и ѝ пречеше да твърди със сигурност, че е било по-добре да си държи езика зад зъбите.

Другото нещо, което я тревожеше, беше отново свързано с Джейн Феърфакс, а по този въпрос не изпитваше никакви съмнения. Ема съвсем искрено и недвусмислено съжеляваше, че собствените ѝ вокални и инструментални изпълнения значително отстъпват пред тези на Джейн. От все сърце съжеляваше за пропиляното време в детството си, затова седна пред рояла и в продължение на час и половина здраво се поупражнява.

Прекъсна я пристигането на Хариет. Ако похвалите ѝ бяха в състояние да задоволят Ема, сигурно скоро щеше да се успокои напълно.

— О, ако можех да свиря като вас и мис Феърфакс!

— Не ни поставяй на едно стъпало, Хариет. В сравнение с нейните изпълнения моите са като светлината на лампата пред слънчевите лъчи.

— О, Божичко, според мен вие сте по-добра от нея. Свирите почти както свири и тя. Предпочитам да слушам вас. Снощи всички

толкова харесаха изпълнението ви.

— Онези, които разбират от музика, сигурно са усетили разликата. Истината е, Хариет, че аз свиря достатъчно добре, за да заслужавам похвала, но Джейн Феърфакс свири още по-добре.

— Винаги съм смятала, че свирите точно толкова добре, колкото и тя и че ако има някаква разлика, никой няма да я усети. Мистър Коул похвали вкуса ви, мистър Франк Чърчил също говори много за това и каза, че цени любовта към музиката много повече от самото изпълнение.

— Но Джейн Феърфакс притежава и двете неща, Хариет.

— Сигурна ли сте? Чух изпълнението, но за любовта към музиката не съм убедена. Никой не спомена и една дума за това. Мразя италианските песни. Не разбирам нито думичка. Освен това, дори и да свири толкова добре, това чисто и просто е нейно задължение, тъй като ѝ предстои да преподава. Снощи семейство Кокс се чудеха дали ще успее да се настани в някое знатно семейство. Как ви се видяха те снощи?

— Както винаги — доста простовати.

— Казаха ми нещо — подхвана Хариет колебливо, — но то не е от голямо значение.

Ема се принуди да попита какво са ѝ казали, макар да се боеше, че ще е нещо, свързано с мистър Елтън.

— Казаха ми, че мистър Мартин вечерял с тях миналата събота.

— О!

— Бил при баща им по някаква работа и той го поканил да остане за вечеря.

— О!

— Много говорят за него и особено Ан Кокс. Не знам какво имаше предвид, но ме попита дали ще гостувам на семейство Мартин и другото лято.

— Просто е искала да бъде нахално любопитна, както само една Ан Кокс може да бъде.

— Тя каза, че той се държал много приятно по време на вечерята. Седял до нея. Според мис Неш и двете дъщери на Кокс с удоволствие биха се омъжили за него.

— Много е вероятно. Мисля, че те са най-безличните същества в Хайбъри.

Хариет имаше някаква работа в магазина на Форд и Ема сметна, че ще е най-благоразумно да я придружи. Можеше отново случайно да срещне някой член на семейство Мартин, а в сегашното ѝ състояние това щеше да бъде опасно.

Хариет се изкушаваше от всичко и се разколебаваше от половин дума, затова покупките ѝ продължиха дълго. Докато тя продължаваше да виси на муселините и да размисля, Ема застана на вратата, за да се разнообрази. Не можеше да се очакват много впечатления от движението дори в най-деловата част на Хайбъри. Мистър Пери премина забързано, мистър Кокс си отключваше вратата на кантората, конете за каретата на мистър Коул се връщаха от разходка, едно опърпано момче — куриер премина, яхнало твърдоглаво муле — това бяха най-забавните личности, които можеше да види. Затова, когато съзря месаря с количката си, спретнатата старица, която се прибираше от пазар с препълнена кошница в ръка, двете палета, счепкали се за някакъв мръсен кокал и върволицата малки нехранимайковци, скупчени до малкото прозорче на пекаря и вперили погледи в сладкишите с мед и джинджифил, Ема реши, че няма причини да се оплаква. Забавляваше се достатъчно добре, за да остане на вратата още малко. Когато човек е в добро настроение и с леко сърце, все му е едно дали вижда нещо, а и не забелязва онова, което не отговаря на настроението му.

Тя погледна надолу по пътя за Рандълс. Сцената продължаваше да се населва. Приближаваха двама души. Мисис Уестън и завареният ѝ син идваха в Хайбъри на път за Хартфийлд, разбира се. Първо обаче спряха до дома на мис Бейтс, чиято къща се намираше малко по-близо до Рандълс от магазина на Форд, и тъкмо бяха почукали, когато забелязаха Ема. Веднага пресякоха улицата и се приближиха към нея. Приятно прекараната вечер изглежда им помогна да изпитат още по-голямо удоволствие от сегашната среща. Мисис Уестън я осведоми, че възнамерявала да се отбие у семейство Бейтс, за да чуе новия инструмент.

— Спътникът ми твърди, че снощи твърдо съм обещала на мис Бейтс да мина сутринта — каза мисис Уестън. — Аз не си спомням подобно нещо. Не помня да съм определяла точния ден, но след като той казва, значи е така и ето че дойдох.

— А докато мисис Уестън привърши посещенията си — поде Франк Чърчил, — надявам се, ще ми разрешите да се присъединя към вас и да я изчакам в Хартфийлд, ако се прибирате у дома.

Мисис Уестън беше разочарована.

— Мислех, че възнамерявате да ме придружите. Те толкова ще се зарадват!

— Аз ли? Само ще преча, но може би и тук преча не по-малко. Изглежда, мис Удхаус не изгаря от желание да й правя компания. Леля винаги ме отпраща, когато пазарува. Казва, че я изнервям до смърт. А мис Удхаус изглежда така, като че ли иска да ми каже точно същото. Какво да правя?

— Не съм дошла тук по своя работа — отвърна Ема. — Чакам приятелката си. Тя сигурно скоро ще свърши и ще се прибирате у дома. Но вие по-добре вървете с мисис Уестън и чуйте инструмента.

— Е, щом вие ме съветвате ще го направя. Но — усмихна се той, — но ако полковник Кембъл е натоварил с поръчката някой безотговорен приятел и ако пианото няма хубав тембър, какво трябва да кажа? Няма да подкрепям мисис Уестън. Тя и сама ще се справи съвсем добре. Неприятната истина може да прозвучи приятно от нейната уста, но никой не владее по-слабо от мен изкуството на учтивите преструвки.

— Не вярвам да е така — възрази Ема — и смятам, че когато е необходимо, можете да бъдете толкова неискрен, колкото са и съседите ви. Но според мен няма причина да очаквате, че инструментът ще бъде лош. Даже напротив, ако правилно съм разбрала мнението на мис Феърфакс снощи.

— Моля ви, елате с мен, ако няма да ви бъде твърде неприятно — помоли мисис Уестън. — Няма да се бавим много и после ще отидем в Хартфийлд. Наистина искам да ме придружите. Това ще бъде толкова голяма проява на внимание. Пък и смятах, че възнамерявате да направите тъкмо това.

Той не каза нищо повече и с надеждата Хартфийлд да го възнагради по-късно, придружи мисис Уестън до вратата на семейство Бейтс. Ема ги проследи с поглед, върна се при Хариет на щанда и вложи цялото си старание да я убеди, че ако иска обикновен муселин, няма защо да разглежда фигуралния и че синята панделка, даже и да е

толкова красива, няма да подхожда на жълтия десен. Най-сетне уточниха всичко, дори и направлението на пакета.

— Да го изпратят ли при мисис Годард, мадам? — попита мисис Форд.

— Да... не... да, при мисис Годард. Само скроената ми рокля е в Хартфийлд. Не, изпратете ги в Хартфийлд, ако обичате. Но мисис Годард сигурно ще иска да ги види. Е, мога да занеса скроената рокля вкъщи някой ден. Но панделката ще ми трябва веднага, затова по-добре да се отнесе направо в Хартфийлд. Поне панделката. Нали бихте могли да направите два пакета, мисис Форд?

— Не си заслужава да затрудняваш мисис Форд с тези два пакета, Хариет.

— Да, наистина е така.

— Изобщо не ме затруднява, мадам — услужливо се обади мисис Форд.

— Не, разбира се, че ще е по-добре нещата да бъдат на едно място. В такъв случай, изпратете всичко у мисис Годард, моля ви. Не знам... Мис Удхаус, дали да не ги изпратим в Хартфийлд и аз да си ги взема, когато си тръгвам довечера. Какво ще ме посъветвате?

— Да не обмисляш повече този въпрос. Ако обичате, в Хартфийлд, мисис Форд.

— Да, така ще бъде много по-добре — доволно отбеляза Хариет. — Изобщо не ми се искаше да ги изпращам при мисис Годард.

Чуха се приближаващи гласове или по-скоро един глас и стъпките на две дами. Мисис Уестън и мис Бейтс ги пресрещнаха на вратата.

— Скъпа мис Удхаус — подхвана последната, — веднага изтичах, за да ви помоля да ни окажете честта да ни погостувате малко и да споделите мнението си за новото пиано. Разбира се, заедно с мис Смит. Как сте, мис Смит?... Да, добре съм, благодаря ви... Помолих мисис Уестън да дойде с мен, за да съм сигурна, че няма да ми откажете.

— Надявам се, че мисис Бейтс и мис Феърфакс са...

— Много добре, благодаря, че попитахте. Майка ми е съвсем добре със здравето, пък и Джейн не се простуди снощи. Как е мистър Удхаус? О, толкова се радвам да чуя толкова добри новини. Мисис Уестън ми каза, че сте тук. О, казах си тогава, просто ще изтичам

отсреща и се надявам, че мис Удхаус ще ми позволи да я убедя да дойде. Майка ми много ще се радва да ви види. А сега се събрахме такава чудесна компания, че тя не може да ни откаже. „О, моля ви, идете — каза мистър Франк Чърчил — заслужава си да чуем мнението на мис Удхаус за инструмента.“ Аз му обясних, че ще бъда много сигурна в успеха си, ако някой от тях ме придружи. Той ме помоли да изчакам половин минутка, докато си свърши работата, тъй като, ако щете вярвайте, мис Удхаус, но той прояви най-голямата добрина на света и се опитваше да нагласи болтчето на очилата на майка ми, което се измъкна тази сутрин. Толкова мило от негова страна! Иначе майка ми не можеше да си сложи очилата, изобщо не можеше да ги използва. Между другото, всеки трябва да има по два чифта очила. Непременно! Смятах първата ми работа днес да е да ги занеса на Джон Сондърс, но все се явяваше нещо, което ми пречеше да го сторя. Първо едно, после друго, край нямат, нали знаете как е. По едно време влезе Пати и каза, че коминът в кухнята трябвало да се почисти. „О, Пати — рекох аз — не идвай при мен повече с лоши новини. Ето, и болтчето от очилата на господарката ти падна.“ После пък пристигнаха печените ябълки. Мисис Уолис изпрати сина си да ни ги донесе. Семейство Уолис се държат много добре с нас. Чувала съм хората да казват, че мисис Уолис понякога се държала много непочтително и отговаряла твърде грубо, но специално към нас винаги са се отнасяли с най-голямо внимание. И то не защото им правим Бог знае какъв оборот. Колко хляб ядем ние двете, а сега и Джейн, но тя не хапва почти нищо, направо ще се уплашите, ако я видите какво закусва. Страхувам се майка ми да не разбере колко малко яде Джейн, затова отвлечам вниманието ѝ ту с едно, ту с друго, и тя не забелязва нищо. Но някъде към обяд огладнява, а тези печени ябълки са любимата ѝ храна. Пък те са и много полезни, както успях да разбера от мистър Пери онзи ден. Срецнах го случайно на улицата. Не че преди съм се съмнявала, та нали мистър Удхаус толкова често препоръчва печените ябълки. Мисля, че според мистър Удхаус ябълките са полезни само печени. Ние често си хапваме и щрудел. Пати прави великолепен щрудел. Е, мисис Уестън, мисля, че вие успяхте да ги убедите, и дамите ще ни удостоят с честта.

Ема каза, че щяла да е много щастлива да поседи при мисис Бейтс и неща от този род, и те излязоха от магазина, без да позволят на

мис Бейтс да каже нищо друго освен:

— Как сте, мисис Форд? Извинете, че не ви забелязах по-рано. Чух, че сте получили от града очарователни нови панделки. Джейн се върна толкова зарадвана вчера. Благодаря ви, ръкавиците са наистина чудесни, само са малко широчки на китката, но Джейн ще си ги стесни. Та за какво говорех? — и отново подхвана монолога си, когато излязоха на улицата.

Ема се почуди на какво да се спре от целия миш-маш.

— Признавам, че не мога да си спомня за какво говорех. О, за очилата на майка ми. Толкова мило от страна на мистър Франк Чърчил. „О — каза той — мисля, че ще мога да оправя болтчето. Страшно обичам да се занимавам с такива неща.“ Това го показва в една много... Трябва да призная, много бях слушала за него преди и очакванията ми бяха много големи, но действителността надхвърля всичко... Поздравявам ви от все сърце, мисис Уестън. Той притежава всичко, с което родителите биха могли да се... „Мисля, че ще мога да се справя с болтчето — каза той, — страшно обичам да се занимавам с такива неща.“ Никога няма да забравя отношението му. А когато донесох печените ябълки от килера с надеждата, че приятелите ни ще ги опитат, той направо каза „Нито един плод не е толкова хубав, колкото печените ябълки; тези са най-хубавите домашни печени ябълки, които някога съм виждал.“ Виждате ли, това беше толкова... От начина, по който го каза, съм убедена, че не беше просто комплимент. Ябълките наистина бяха чудесни и мисис Уолис ги е изпекла превъзходно, само дето са препечени едва два пъти, а мистър Удхаус ни накара да му обещаем, че ще ги припичаме по три пъти, но мис Удхаус ще бъде така добра да не му споменава нищо. Ябълките са от сорт, който е най-подходящ за печене, няма никакво съмнение в това. Всички са от Донуъл — изключително щедър подарък от мистър Найтли. Изпраща ни по един чувал всяка година. Мисля, че никъде няма толкова трайни ябълки като тези, които ражда едно от дърветата му. Дори ми се струва, че има две такива дървета. Майка ми казва, че овощната градина на имението била известна още в дните на нейната младост. Но онзи ден останах наистина удивена, тъй като мистър Найтли се отби една сутрин и свари Джейн да яде една от тези ябълки. Поговорихме си малко за това и аз му казах колко много ги обича тя, а той ме попита да не би запасите ни да привършват. „Сигурен съм, че е

така — каза той, — и ще ви изпратя още, тъй като имам много повече, отколкото съм в състояние да изконсумирам. Уйлям Ларкинс ми остави много по-голямо количество от обикновено. Ще ви изпратя още малко, преди да са се развалили.“ Аз го помолих да не го прави, обясних му, че нашите не са се свършили, но имаме още съвсем малко, някъде около половин дузина и трябва да запазим всичките за Джейн, но че не бих допуснала да ни изпрати още, след като веднъж вече се бе показал толкова щедър. И Джейн каза същото. А когато той си тръгна, тя едва не ми се разсърди. Е, не точно разсърди, понеже ние никога не сме се карали, но много се разстрои, задето съм признала, че ябълките били почти свършили. О, Боже, какво толкова бях казала! Но още същата вечер Уйлям Ларкинс дойде с една голяма кошница ябълки, по-скоро с огромен около осемлитров съд с ябълки от същия сорт. Аз бях толкова благодарна, слязох при него и, както предполагате, му разказах всичко. Уйлям Ларкинс ми е стар познат. Винаги се радвам да го видя. По-късно разбрах от Пати, че според неговите думи това били всички ябълки от този сорт, които имал господарят му. Донесъл ги бил всичките и сега господарят му нямал нито едничка да си изпече или да си свари. Уйлям нямал нищо против това и споделил радостта си, че досега господарят му е успял да продаде много от този сорт, защото нали знаете че Уйлям мисли преди всичко за печалбите на господаря си. Но мисис Ходжис била много недоволна, че цялото количество се изпраща навън. Не можела да понесе мисълта, че няма да може да приготви още поне един плодов пай на мистър Найтли тази пролет. Той доверил това на Пати, но й казал да не му обръща внимание и да не го казва на никого, защото понякога мисис Ходжис много се ядосвала, но след като били продали толкова много чували, какво значение имало кой ще изяде остатъка. Това ми каза Пати и аз останах потресена! Не бих допуснала мистър Найтли да научи, че аз знам. Той така ще се... Искях да го скрия и от Джейн, но за нещастие се изпуснах, без да се усетя...

Тъкмо мисис Бейтс млъкна, и Пати им отвори вратата. Гостите заизкачваха стълбите, преследвани от несвързаните, грижовни думи:

— Моля ви, внимавайте, мисис Уестън, има стъпало на завоя. Внимавайте, мис Удхаус, стълбището ни е доста тъмничко. Доста потъмно и по-тясно, отколкото му се иска на човек. Внимавайте, мис

Смит. Мис Удхаус, толкова се притеснявам, сигурна съм, че си ударихте крака. Мис Смит, стъпалото на завоя!

Като влязоха, малката дневна беше олицетворение на спокойствието. Лишена от обичайното си занимание, мисис Бейтс дремеше пред огъня. Франк Чърчил бе седнал на една маса до нея и се занимаваше с очилата, а Джейн Феърфакс беше с гръб към тях, отдала цялото си внимание на пианото.

Въпреки че бе зает, младият мъж успя да изпише на лицето си щастие, задето отново вижда Ема.

— Истинско удоволствие е — тихо каза той, — че идвате с цели десет минути по-рано, отколкото предполагах. Намирате ме погълнат от желанието да бъда полезен. Как смятате, дали ще успея?

— Какво?! — учуди се мисис Уестън. — Нима още не сте свършили? Едва ли бихте се замогнали като златар, ако работите с такава скорост.

— Не съм работил непрекъснато — отвърна той. — Помогнах на мис Феърфакс да укрепя пианото, понеже не стоеше съвсем стабилно. Сигурно подът не е равен. Виждате ли как сме подпрели единия крак с малко хартия. Много мило, че се оставихте да ви убедят да дойдете. Боях се, че ще сте си тръгнали бързо за вкъщи.

Той намери начин да я настани до себе си, зае се да ѝ избере най-хубавата печена ябълка и се опита да я накара да му помага и да го съветва в работата му, чак докато Джейн Феърфакс бе отново готова да седне зад пианото. Това, че не бе могла да го направи незабавно, според Ема се дължеше на нервната ѝ възбуда. Все още не беше минало достатъчно време, откакто се бе сдобила с инструмента, за да може да се докосва до него, без да се вълнува. Сигурно ѝ бе нужно усилие на волята, за да се накара да свири. Ема можеше да изпитва единствено жал заради тези ѝ чувства и реши никога вече да не ги обсъжда с Франк Чърчил.

Най-сетне Джейн засвири и макар първите няколко такта да бяха съвсем тихи, не след дълго възможностите на инструмента бяха напълно оползотворени. Мисис Уестън бе изпитала истинска наслада

първия път, изпита я и сега. Ема се присъедини към нея с похвалите си и пианото съвсем благообразно бе определено като инструмент с много високи качества.

— Когато и да е натоварил с тази задача полковник Кембъл — усмихнато каза Франк Чърчил на Ема, — той не се е справил зле с поръчението си. В Уеймаут чух много неща за обичта на полковник Кембъл към музиката и мисля, че мекотата на звученето, която притежаваха току-що изсвирените акорди, е точно това, което той и *цялото му обкръжение от онова време* ценят особено високо. Смея да твърдя, мис Феърфакс, че той или е дал най-подробни наставления на приятеля си, или сам е писал до магазина на Броудууд. Вие как мислите?

Джейн не се обърна. Може би не беше чула, защото мисис Уестън ѝ говореше тъкмо в този момент.

— Не е честно — прошепна Ема. — Направих едно предположение напосоки. Не я разстройвайте.

Той усмихнато поклати глава и изглеждаше така, сякаш няма почти никакви съмнения и изпитва много малко милост. След малко отново подхвана:

— Сигурно приятелите ви в Ирландия страшно се радват, че ще ви доставят удоволствие, мис Феърфакс. Вероятно често мислят за вас и се чудят кога ли точно ще пристигне пианото в дома ви. Дали полковник Кембъл знае, че нещата вече са задвижени? Мислите ли, че всичко се извършва според непосредствените му нареждания, или той просто е изпратил най-обща инструкция, без да определя срокове, възлагайки всичко на удобния момент и на случайността?

Той замълча. Не можеше да не го е чула и бе длъжна да отговори.

— Докато не получа писмо от полковник Кембъл — заяви тя с принудено спокойствие, — не мога да твърдя нищо със сигурност. Всичко си остава просто предположение.

— Предположение ли? Но някои хора правят погрешни, а други — верни предположения. Бих искал да мога да предположа кога най-сетне ще успея здраво да затегна това винтче. Какви ли не глупости говори човек, мис Удхаус, когато се е заел със сериозна работа, ако изобщо говори, разбира се. Вашите истински работари, предполагам, държат езика си зад зъбите. Но ако ние, джентълмените-работари, се хванем за някоя дума... мис Феърфакс ми подхвърли думата

предположение... Ето, готово. Мадам — обърна се той към мисис Бейтс, — имам удоволствието да ви върна очилата, които засега са поправени.

Той получи горещите благодарности на майката и на дъщерята и за да избяга от по-младата Бейтс, се упъти към пианото и помоли мис Феърфакс, която продължаваше да седи там, да изсвири още нещо.

— Ако бъдете така добра — примоли се той, — много бих желал това да е един от валсовете, които танцувахме снощи. Нека да преживея още веднъж прекрасното чувство. Вие не ги харесахте, колкото аз, изглеждахте ми изморена през цялото време. Мисля, че се зарадвахте, задето не продължихме да танцуваме, но аз бих дал мило и драго, бих пожертвал всичко от себе си за още половин час танци.

Тя засвири.

— Какво щастие е да чуеш отново мелодията, която те е направила щастлив! Ако не греша този валс се танцуваше и в Уеймаут.

Тя го погледна за миг, силно се изчерви и засвири нещо друго. Той взе някакви ноти от стола до пианото, обърна се към Ема и заяви:

— Ето нещо ново за мен. На вас познато ли ви е? Крамър. А ето и нов сборник с ирландски песни. Е, това можеше да се очаква оттам, откъдето идва инструментът. Нотите са изпратени заедно с него. Много предвидливо от страна на полковник Кембъл, нали? Знаел е, че мис Феърфакс няма ноти тук. Особено ценя този негов жест, тъй като той доказва, че подаръкът идва направо от сърцето. Нищо не е прибързано, всичко е обмислено до последната подробност. Може да е предизвикано единствено от най-искрена обич.

На Ема ѝ се искаше той да е по-малко язвителен, но все пак не можеше да не се забавлява. А когато хвърли един поглед към Джейн Феърфакс и съзря следата от усмивка, виждайки, че гузното поруменяване е придружено от усмивчица, издаваща скрито удоволствие, Ема престана да изпитва угризения, че всичко ѝ се струва толкова забавно и че не постъпва добре с Джейн. Красивата, почтена и съвършена Джейн Феърфакс очевидно питаеше много осъдителни чувства.

Франк донесе при нея всички ноти и двамата заедно ги разгледаха. Ема се възползва от възможността и му прошепна:

— Говорите прекалено недвусмислено. Тя може да се досети.

— Надявам се да го направи. Ще я накарам да го направи. Изобщо не се срамувам от онова, което имам предвид.

— Но аз се срамувам и много бих желала никога да не ми бе хрумвала подобна мисъл.

— Радвам се, че ви хрумна и че я споделихте с мен. Сега вече знам защо изглежда и се държи толкова странно. Оставете я да се срамува. Ако е сгрешила, трябва да го почувства.

— Мисля, че тя го чувства до известна степен.

— Не виждам признаци на подобно нещо. В момента свири „Робин Адер“ — *неговата* любима песен.

Малко след това мис Бейтс мина покрай прозореца и обяви, че недалеч вижда мистър Найтли на кон.

— Виждам мистър Найтли! Трябва да говоря с него, ако е възможно, и да му благодаря. Няма да отворям този прозорец, защото ще ви простудя всички, но мога да отида в стаята на майка ми. Струва ми се, че той ще дойде, когато разбере кой ни е на гости. Колко е хубаво, че ще се срещнем всички! Каква чест за мъничката ни гостна!

Тя отиде в съседната стая още докато говореше, отвори прозореца и незабавно повика мистър Найтли, а гостите чува всяка дума от разговора им, сякаш той се провеждаше вътре в къщата.

— Как сте, как сте! Да, много съм добре, благодаря. Толкова съм ви задължена за каретата миналата вечер. Пристигнахме тъкмо навреме. Майка ми вече ни очакваше. Моля ви, заповядайте. Ще се видите с някои приятели.

Така започна мис Бейтс и изглежда мистър Найтли на свой ред реши всички да чуят думите му, затова решително и достолепно изрече:

— Как е племенницата ви, мис Бейтс? Искан да се поинтересувам за всички ви, но особено за нея. Как е мис Феърфакс? Надявам се, че не е настинала снощи. Как се чувства днес? Кажете ми нещо за нея.

Мис Бейтс се видя принудена да отговори направо на въпроса му, преди той да я изслуша за каквото и да е друго. Слушателите се забавляваха, а мисис Уестън отправи съвсем недвусмислен поглед към Ема, която упорито и скептично поклати глава.

— Толкова съм ви задължена за каретата! — заключи мис Бейтс.

Той я прекъсна:

— Отивам в Кингстън. Мога ли да ви услужа с нещо?

— В Кингстън ли? Наистина? Онзи ден мисис Коул спомена, че й трябва нещо от Кингстън.

— Мисис Коул може да изпрати слугите. Мога ли да направя нещо за вас?

— Не, благодаря ви, но моля ви, влезте. Кой смятате, че е тук? Мис Удхаус и мис Смит. Бяха така любезни да чуят нашето ново пиано. Моля ви, оставете коня си в Краун и влезте за малко.

— Е — поколеба се той, — може би само за пет минути.

— Тук са и мисис Уестън и мистър Франк Чърчил. Колко прелестно! Толкова много приятели.

— Не, благодаря ви, може би някой друг път. Не мога да остана и минута повече. Трябва да стигна до Кингстън колкото може по-бързо.

— Но, моля ви, влезте, те толкова ще се радват да ви видят!

— Не, и без друго стаята ви е вече претъпкана. Ще се отбия някой друг път и ще чуя пианото.

— Толкова съжалявам! Е, мистър Найтли, каква прекрасна вечер прекарахме снощи! Изключително приятна! Виждали ли сте някога такива танци? Възхитително! Мис Удхаус и мистър Чърчил! Никога не съм виждала по-подходяща двойка.

— Да, наистина беше много приятно. Не мога да кажа нищо повече, понеже предполагам, че мистър Франк Чърчил и мис Удхаус чуват всяка дума. Но — той малко повиши гласа си — не виждам защо пропускате и мис Феърфакс. Мисля, че тя също танцува прекрасно, а мисис Уестън е най-добрата изпълнителка на местна танцова музика в цялата страна. А сега, ако приятелите ви изпитват известна благодарност, ще трябва да кажат в отговор на висок глас по нещо хубаво и за нас двамата, но не мога да остана, за да го дочакам.

— О, мистър Найтли, само още един момент. Става дума за нещо важно. Джейн и аз направо се шокирахме от жеста ви с ябълките.

— Какво има пък сега?

— Как можахте да ни изпратите целия си запас от ябълки! Казахте, че имате много, а сега нямате нито една. Толкова сме смутени! Мисис Ходжис сигурно е много ядосана. Уйлям Ларкинс ни каза. Не биваше да го правите, не биваше! А, тръгна си! Не може да понася да му благодарят! Мислех си, че ще остане, и щеше да е жалко да не спомена... — Тя се върна отново в стаята. — Е, не успях. Мистър

Найтли не може да се отбие. Отива в Кингстън. Попита ме дали може да ни послужи с нещо...

— Да — намеси се Джейн, — чухме милото му предложение, чухме всяка дума.

— Но, разбира се, скъпа, сигурно, защото и вратата, и прозорецът бяха отворени, а и мистър Найтли говореше толкова високо. Несъмнено сте чули всичко. Попита дали може да ни послужи с нещо от Кингстън, както току-що ви казах. О, мис Удхаус, нима вече трябва да си вървите? Струва ми се, че току-що дойдохте! Толкова мило от ваша страна.

Ема наистина смяташе, че е време да се прибират. Посещението и без друго бе продължило твърде дълго. Всички си погледнаха часовниците и установиха, че голяма част от предиобеда е отлетяла. Мисис Уестън и спътникът ѝ също се сбогуваха и решиха на път за Рандълс просто да изпратят двете млади дами до входната врата на Хартфийлд.

Можеше изобщо да минат без танци. Имаше млади хора, които в продължение на много, много поредни месеци не ходеха на никакви балове — каквито и да е — и от това не следваха вредни последствия нито за тялото, нито за ума им. Но ако началото е поставено, ако човек е познал сладостта на вихреното движение поне веднъж, макар и съвсем за кратко, едва ли може да се пожелае по-лоша участ от тази.

Франк Чърчил беше танцувал веднъж в Хайбъри и копнееше да танцува пак, затова последния половин час от вечерта (бяха убедили мистър Удхаус да гостува с дъщеря си в Рандълс) двамата млади прекараха в кроежи по този въпрос. Франк подхвърли идеята и вече пламенно копнееше да я осъществи, а дамата най-добре познаваше трудностите и грижливо обмисляше проблема с помещението и организацията. Но тя все пак имаше желание още веднъж да покаже на хората колко прелестно танцуват мистър Франк Чърчил и мис Удхаус, тъй като поне тук Ема нямаше защо да се изчервява от сравнението с Джейн Феърфакс; дори и само за да потанцува ей така, изоставила проклетата суетност. Тя го придружи, докато Франк снемаше размерите на другия салон с надеждата да установи, независимо от точните мерки, които им каза мистър Уестън, че той е малко по-голям.

Първото му предложение и молба бе танците, започнати у мистър Коул, да бъдат довършени тук, да се съберат същите хора и на рояла да седне същият изпълнител. Приеха го с готовност и съгласие. Мистър Уестън подкрепи идеята с огромно задоволство, а мисис Уестън охотно се съгласи да свири дотогава, докато те искат да танцуват. Интересното дойде с обсъждането на това кой ще присъства, за да разпределят необходимото за всяка двойка пространство.

— Вие, мис Смит и мис Феърфакс — три, и двете мис Кокс — ставате пет — пресмяташе той неведнъж. — Освен мистър Найтли ще бъдат още и двамата Гилбърт, младият Кокс, баща ми и аз. Броят е напълно достатъчен, за да ни бъде приятно. Вие, мис Смит и мис

Феърфакс — три и двете мис Кокс — ставате пет. Има достатъчно място за пет двойки.

Но малко след това се усъмни:

— Дали ще има достатъчно място за пет двойки? Искрено се съмнявам в това.

И пак:

— И все пак, заради пет двойки не си струва да се предприема всичко това. Като се замисля по-сериозно, пет двойки са нищо. Нищо няма да излезе, ако поканим пет двойки. Това е допустимо, само ако ни е хрумнало ненадейно.

Някой подметна, че се очаква мис Гилбърт да пристигне при брат си и че може да бъде поканена с останалите. Друг каза, че според него мисис Гилбърт щяла да танцува предния ден, ако някой я бил поканил. Спомена се нещо и за другия брат Кокс и най-накрая мистър Уестън си спомни някакво семейство братовчеди, които трябвало да бъдат включени, и неколцина много стари приятели, които не можело да бъдат пропуснати. Стана ясно, че младите двойки ще бъдат поне десет и мистър Уестън предложи много интересен начин за това как да намерят място за всички.

Вратите на стаите бяха точно една срещу друга. Дали не биха могли да използват двете стаи и коридора между тях? Това изглеждаше най-доброто разрешение и все пак не беше така, понеже повечето от тях си представяха нещо по-добро. Според Ема щяло да бъде неудобно, мисис Уестън се тревожеше за вечерята, а мистър Удхаус решително се противопостави с оглед на здравето. Идеята го накара да се почувства толкова нещастен, че те нямаха сърце да настояват.

— О, не — каза той, — това ще е върхът на неблагоприятното. Не бих могъл да понеса мисълта, че Ема ще участва в подобно нещо. Тя не е никак силна. Ще хване ужасна простуда. Същото се отнася и за горкичката малка Хариет. А също и за всички вас. Мисис Уестън, вие направо ще легнете болна. Не им позволявайте да кроят подобни лудости. Умолявам ви, не им позволявайте. Този млад мъж — сниши глас той, — е много неразумен. Не казвайте на баща му, но има още какво да се желае при него. Той толкова често отваряше вратите тази вечер и ги държеше отворени безотговорно дълго. Изобщо не се сеща, че става течение. Не искам да ви настройвам против него, но има още много да се желае.

Мисис Уестън искрено съжеляваше за тази промяна в него. Знаеше какво означава това и направи всичко по силите си, за да прогони лошото мнение на мистър Удхаус. Вратите бяха затворени, а идеята за танци в коридора — изоставена. Прибягнаха отново до предложението да организират празненството в стаята, където се намираха в този момент, при това срещнаха голяма отзивчивост от страна на Франк Чърчил. Само допреди четвърт час той твърдеше, че няма достатъчно място даже за пет двойки, а сега се опитваше да го изкара напълно задоволително за десет.

— Бяхме прекалено разточителни — каза той. — Искаме пространство, което не ни трябва. Десет двойки могат да се поберат съвсем спокойно и тук.

Ема се възпротиви:

— Но това ще бъде истинска тъпканица! Има ли нещо по-лошо от това да танцуваш, без да имаш достатъчно място да се завъртиш?

— Точно така, много е лошо! — мрачно отбеляза той, но все пак продължи с измерванията и накрая заключи: — Мисля, че ще има достатъчно място за десет двойки.

— Не, не — възрази Ема, — това е толкова неразумно. Ще бъде ужасно да стоим почти допрени един до друг. Няма нищо по-неприятно от това да танцуваш сред навалица от хора, и то в такава малка стая.

— Не мога да го отрека — отговори той. — Напълно съм съгласен с вас. Блъсканица в малка стая! Мис Удхаус, имате дарбата да обрисувате цели картини само с няколко думи. Невероятно, съвсем невероятно! И все пак, след като вече отидохме толкова далече, никак не ми се иска да се откажа от всичко. Това ще разочарова баща ми и въобще... не знам, но... все пак смятам, че десет двойки могат да се поберат съвсем спокойно.

Ема подозираше, че в галантността му има и голяма доза своенравие и че той по-скоро би ѝ се противопоставил, отколкото да се лиши от удоволствието да танцува с нея. Но тя просто прие комплимента и забрави останалото. Ако имаше някакво намерение да се омъжва за него, щеше да си струва да спре и да размисли, да реши доколко ценно е предпочитанието му и да вникне в характера му, но за познанство като тяхното той и сега си беше достатъчно симпатичен.

Франк Чърчил пристигна в Хартфийлд още предиобед на следващия ден и влезе в стаята с широка усмивка, която подсказваше, че планът има развитие. Не след дълго стана ясно, че е дошъл да оповести едно подобрене в него.

— Е, мис Удхаус — почти незабавно подхвана той, — надявам се, че не съм прогонил напълно желанието ви да танцувате заради изтезанията, които крият стаите на баща ми. Имам ново предложение, което хрумна на баща ми и само чака вашето одобрение, за да се задвижи въпросът. Мога ли да се надявам на честта да ми подарите първите два танца на предстоящия бал, който ще се състои не в Рандълс, а в Краун Ин?

— В Краун?!

— Да, и ако вие и мистър Удхаус не виждате никакви пречки, а аз се надявам, че е така, баща ми също се надява, че приятелите му ще бъдат така добри да го посетят там. Предлага им по-добри условия и не по-малко сърдечен прием, отколкото в Рандълс. Идеята си е лично негова. Мисис Уестън няма никакви възражения, стига и вие да одобрите. Такова е нашето мнение. О, вие бяхте напълно права! Десет двойки в която и да е стая в Рандълс би било нещо непоносимо. Истински ужас! През цялото време чувствах, че сте права, но толкова силно копнеех да измисля нещо, *каквото и да е*, за да ви накарам да склоните. Нали се получи чудесно? Вие сте съгласна, нали сте съгласна?

— Струва ми се, че никой не може да се противопостави на този план, ако мистър и мисис Уестън го намират за добър. Аз го намирам за превъзходен и що се отнася до мен, ще бъда истински щастлива. Мисля, че по-добре от това не може да се измисли. Татко, нали разрешението е чудесно?

Беше принудена да повтаря и да обяснява няколко пъти, преди баща ѝ да схване подробностите, и тъй като идеята беше съвсем нова, се наложи да му дава допълнителни разяснения.

Не, според него това не било никакво усъвършенстване на плана, даже напротив. Залите на страноприемници като Краун Ин винаги били влажни, никога не се проветрявали както трябва и въобще не ставали за живеене. Ако трябва да танцуват, по-добре било да танцуват в Рандълс. Никога през живота си не бил влизал в залата на Краун, не познавал хората, които се грижат за нея дори по външност. О, не,

планът бил много лош! В Краун щели да се простудят по-зле, отколкото където и да е другаде!

— Тъкмо щях да отбележа, сър — намеси се Франк Чърчил, — че едно от големите предимства на тази промяна е фактът, че няма почти никаква опасност някой да настине. В Краун това е много по-малко вероятно, отколкото в Рандълс. Може би единственият, който ще съжалява за промяната, ще бъде мистър Пери.

— Сър — топло каза мистър Удхаус, — много грешите, ако смятате, че това е в природата на мистър Пери. Мистър Пери е изключително загрижен, когато някой от нас е болен. Не разбирам обаче как залата в Краун може да ви се струва по-безопасна, отколкото бащиния ви дом!

— Поради обстоятелството, че е по-голяма, сър. Няма да имаме никаква причина да отваряме прозорците. Нито веднъж през цялата вечер. А, както ви е добре известно, злината идва именно от навика да се отварят прозорците и да се пуска студен въздух, когато телата са запотени.

— Да отваряте прозорците ли? Но, моля ви, мистър Чърчил, едва ли някой би помислил да отваря прозорците в Рандълс. Никой не е толкова неблагоприятен. Не съм чувал и да се споменава подобно нещо. Да се танцува на отворени прозорци!... Убеден съм, че нито баща ви, нито мисис Уестън (горкичката мис Тейлър!) биха понесли подобно нещо.

— О, сър, но все някой неразумен младеж би могъл да се промъкне незабелязано зад завесата и да отвори прозореца, без никой да подозира. Аз самият често съм го правил!

— Наистина ли, сър? Боже мой! Никога не бих предположил! Но аз живея твърде уединено и често се учудвам на нещата, които чувам. Но, така или иначе, това няма значение, може би, когато обсъждаме въпроса... тези неща трябва много добре да се обмислят, не бива да се решава прибързано. Ако мистър и мисис Уестън бъдат така добри да се отбият тук някоя сутрин, бихме могли да го обсъдим и да решим какво трябва да се направи.

— Но за нещастие, сър, времето, с което разполагам, е толкова ограничено...

— О — прекъсна го Ема, — ще има предостатъчно време да обсъдим всичко. Няма защо да бързае. Ако решим да бъде в Краун,

татко, ще бъде много удобно за конете. Ще бъдат толкова близо до собствената си конюшня.

— Наистина е така, скъпа моя, и това е нещо много хубаво. Не че Джеймс някога се е оплаквал, но е хубаво, когато можем, да мислим и за конете. Ако съм сигурен, че стаите ще бъдат добре проветрени... Може ли да се довери човек на тази мисис Стоукс? Съмнявам се. Не я познавам дори по външност.

— Мога да отговоря на всички въпроси в тази връзка, сър, защото мисис Уестън ще поеме организацията в свои ръце. Тя ще отговаря за всичко.

— Ето, сега вече трябва да сте доволен, татко. Нашата скъпа мисис Уестън, която е олицетворение на загрижеността. Не си ли спомняте какво каза мистър Пери преди много години, когато бях болна от дребна шарка? „Ако мис *Тейлър* се заеме с грижите за мис Ема, сър, няма защо изобщо да се тревожите.“ Колко пъти сте казвали, че това е прекрасен комплимент за нея.

— Да, така беше, мистър Пери наистина каза тези думи. Никога няма да ги забравя. Горката малка Ема. Беше толкова зле! Искам да кажа, щеше да бъдеш много зле, ако не бяха изключителните грижи на Пери. Идваше по четири пъти на ден в продължение на цяла седмица. При първия преглед каза, че шарката била от най-леките, което малко ни поуспокои, но това просто е ужасна болест. Надявам се, че когато децата на Изабела изкарат шарката, тя ще повика Пери.

— Баща ми и мисис Уестън са в Краун в този момент и проучват възможностите на помещението — отбеляза Франк Чърчил. — Оставих ги там и дойдох в Хартфийлд, защото нямах търпение да узная мнението ви и се надявах, че ще успея да ви убедя да се присъедините към тях и да дадете съветите си на самото място. И двамата поискаха да ви кажа това. За тях ще бъде голямо удоволствие, ако ми позволите да ви придружа дотам. Не могат да постигнат нищо задоволително без вас.

Ема бе много щастлива, че я канят да присъства на подобно съвещание, а баща ѝ се зае отново да обмисли всичко в нейно отсъствие, тъй като двамата млади незабавно потеглиха за Краун. Там я очакваха мистър и мисис Уестън, които много се радваха да я видят и да получат одобрението ѝ, като всеки беше по своему щастлив и

ангажиран. Тя бе малко разтревожена, но според него всичко беше свършено.

— Ема — подхвана тя, — тези тапети са по-ужасни, отколкото си представях, а ламперията е толкова пожълтяла и в такова окаяно положение, че просто нямам думи.

— Скъпа моя, вие сте прекалено възискателна — отбеляза съпругът ѝ. — Какво значение има всичко това? На светлината на свещите нищо няма да се забелязва. Ще изглежда толкова чисто, колкото и Рандълс на тази светлина. Когато се събира клубът, никой нищо не забелязва.

Дамите си размениха погледи, които сигурно казваха: „Мъжете никога не виждат кога едно нещо е мръсно и кога не“, а мъжете вероятно си мислеха: „Жените все ще измислят някоя глупост или излишно притеснение.“

Но възникна затруднение, на което дори мъжете обърнаха внимание. Ставаше дума за трапезарията. По времето, когато се е строила балната зала, не е ставало въпрос за вечери, затова единственото допълнително помещение беше малкият салон за карти. Какво можеха да направят? Салонът и сега щеше да е нужен за играта на карти, а дори и ако техните четири особи сметнеха картите за излишни, не беше ли помещението прекалено малко, за да се навечерят хората удобно? За целта можеше да се осигури една много подходяща стая, но тя се намиреше в другия край на къщата и за да се стигне до там, трябваше да се премине по дълъг и неудобен коридор. Това усложняваше нещата. Мисис Уестън се страхуваше за младите, тъй като в коридора ставаше течение, а нито Ема, нито младият джентълмен можеха да приемат перспективата да вечерят в някаква потискаща навалица.

Мисис Уестън предложи да не се сервира обичайната вечеря, а само сандвичи, които да се подредят в малката стая, но предложението бе отхвърлено като твърде незадоволително. Танците, непридружени от истинска вечеря, бяха заклеямени и наречени невъобразимо посегателство върху правата на мъжете и жените. Мисис Уестън не трябваше да го споменава повече. Тогава тя насочи мислите си към друго нещо, което ѝ се стори за целесъобразно. Като огледа салона със съмнителните качества, тя отбеляза:

— Не мисля, че е чак толкова малък. Ние няма да бъдем много хора.

В същото време мистър Уестън, който отривисто крачеше с големи крачки в коридора, извика:

— Прекалено ви плаши дължината на този коридор, скъпа моя. Че то е едното нищо. И въобще не става течение откъм стълбите.

— Бих искала да зная какво би се харесало най-много на гостите ни — заяви мисис Уестън. — Трябва да се стремим да направим това, което ще се хареса на повечето хора. Само да знаехме какво е то!

— Ами точно така! — възкликна Франк. — Искате да знаете мнението на съседите си. Нямаше да се чудя, ако бях на ваше място. Просто трябва да разберете какво смята най-знатният от тях — мистър Коул например. Той не живее далеч. Да се отбия ли у тях? Или мис Бейтс? Тя е още по-близо? Даже си мисля, че мис Бейтс още по-добре познава вкусовете на голяма част от хората. Мисля, че трябва да свикаме по-голям съвет. Да отида ли да извикам мис Бейтс?

— Ами, ако искате — колебливо отвърна мисис Уестън. — Ако смятате, че тя може да ни бъде полезна!

— Мис Бейтс с нищо не може да помогне в този случай — отсече Ема. — Ще бъде олицетворение на задоволството и признателността, но няма да каже нищо съществено. Няма дори да слуша въпросите ви. Не виждам никакъв смисъл да се съветваме с нея.

— Но тя е толкова забавна, толкова невероятно забавна! Много обичам да я слушам как нарежда. Пък и няма защо да каня цялото семейство.

На това място към тях се присъедини мистър Уестън и като чу за какво става дума, решително даде одобрението си:

— Разбира се, Франк, доведи мис Бейтс и нека веднъж завинаги да приключим с този въпрос. Тя ще хареса замисъла, сигурен съм. Не мога да се сетя за никой по-подходящ от нея, който да ни покаже как да се справим с трудностите. Доведи мис Бейтс. Ние ставаме прекалено придирчиви. Тя е живият пример за това как трябва да бъдем щастливи. Покани ги и двете...

— И двете ли, сър? Но дали възрастната дама...

— Възрастната дама ли? Казвам ти да доведеш младата, разбира се. Бих те взел за истински глупак, Франк, ако доведеш лелята без племенницата.

— О, моля за извинение, сър. Моля за извинение, сър. Просто не съобразих веднага. Несъмнено, след като желаете, ще помоля и двете да дойдат — изрече той и тутакси изчезна.

Много преди да се върне, придружаван от нисичката, спретната, пъргава леля и изисканата ѝ племенница, мисис Уестън, като жена с добър характер и отстъпчива съпруга, разгледа коридора още веднъж и реши, че недостатъците му са много по-малко, отколкото ѝ се бе сторило в началото (много глупаво, наистина) и с това решението бе взето. Всичко останало, поне по план, изглеждаше идеално. Останалите неща — маси и столове, осветление и музика, плюс чаят и вечерята се уредиха от само себе си или бяха оставени да бъдат обсъдени като обикновени подробности между мисис Уестън и мисис Стоукс. Бяха сигурни, че всички поканени ще дойдат. Франк вече бе писал до Енскомбе, за да ги уведоми, че ще остане още няколко дни след изтичането на двете седмици, което едва ли можеше да му бъде отказано. Щяха да си направят прелестна танцова забава.

Когато пристигна, мис Бейтс сърдечно се съгласи с плана. Нямаха нужда от нея като съветник, но за одобрението на плана (много по-безопасна роля), беше добре дошла. Одобрението ѝ, което беше едновременно общо и в подробности, топло и непрестанно, можеше само да ги радва. През следващия половин час всички се щураха напред-назад между стаите, някои предлагаха, други само слушаха, но всички бяха завладени от предстоящото удоволствие. Групата не се разотиде, преди главният герой в тези събития със сигурност да си осигури съгласието на Ема за първите два танца и преди Ема да успее да дочуе как мистър Уестън прошепва на съпругата си: „Той я помоли, скъпа моя. Точно така! Знаех си, че ще го направи!“

Липсваше само едно нещо и идеята за бала напълно щеше да задоволи Ема. Искаше ѝ се той да е насрочен за някой от дните, първоначално определени за престоя на Франк Чърчил в Съри. Независимо от увереността на мистър Уестън, тя ни най-малко не смяташе, че семейство Чърчил са склонни да позволят на Франк да остане дори и един ден повече от уговорените две седмици. Но никой не смяташе това за вероятно. Пригответленията изискваха време, нищо не можеше да бъде уредено както трябва преди началото на третата седмица и в продължение на няколко дни те предвиждаха, действаха и се надяваха в несигурност, според нея дори с огромния риск всичко да се окаже напразно.

Енскомбе обаче се показва милостив. Ако не в думите, поне в смисъла на казаното. Желанието на Франк да остане по-дълго очевидно не им се нравеше, но не му се противопоставиха. Всичко вървеше по мед и масло, но понеже едно затруднение винаги отстъпва място на друго, Ема, която вече бе сигурна, че балът ѝ ще се състои, започна да се притеснява от провокиращото безразличие на мистър Найтли към събитието. Дали защото самият той не обичаше да танцува, или защото планът се оформи, без да се допитат до него, но мистър Найтли изглежда бе решил да не проявява никакъв интерес към събитието. Засега то изобщо не предизвикваше любопитството му и не виждаше в него източник за предстоящи удоволствия. Ема нарочно му разказваше всичко, но единственият отговор, който получаваше, беше:

— Много добре. Щом семейство Уестън смятат, че си струва да минат през целия този ад само заради няколкочасово шумно забавление, аз не мога да възразя, но няма да позволя те да определят какви да бъдат моите развлечения. О, да, трябва да присъствам. Не мога да откажа и ще се опитам да остана буден колкото може по-докъсно, но бих предпочел да си остана у дома и да преглеждам сметките на Уйлям Ларкинс за седмицата. Признавам, че бих предпочел това. Удоволствието да наблюдаваш танците!... Не, съвсем

не! Никога не съм изпитвал подобни чувства... Струва ми се, че умението да танцуваш, подобно на добродетелта, е награда за самото себе си. Хората, които стоят от страни, обикновено си мислят за нещо съвсем различно.

Ема усети, че тези думи са насочени към нея и доста се ядоса. Безразличието или възмущението му към бала не правеха комплимент на Джейн Феърфакс. Порицанието му не се ръководеше от *нейните* чувства, тъй като *на нея* идеята ѝ допаднаше изключително много. Балът съживи Джейн, откри сърцето ѝ и веднъж тя направо заяви:

— О, мис Удхаус, надявам се, че няма да се случи нищо, което да попречи на бала. Ще бъде толкова голямо разочарование. Признавам, че го очаквам с изключително удоволствие.

С това, че предпочиташе компанията на Уилям Ларкинс, мистър Найтли не правеше голяма услуга на Джейн Феърфакс. Не, Ема се убеждаваше все повече и повече, че мисис Уестън греши в предположенията си. Той бе много привързан приятел и изпитваше силно състрадание, но за любов не можеше да става и дума.

За жалост така и не успя да се скара с мистър Найтли. Двата дни на радостна увереност бяха последвани от рухването на всичките им планове. Пристигна писмо от мистър Чърчил, който настояваше за незабавно завръщане на племенника си. Мисис Чърчил не се чувствала добре, всъщност била твърде зле, за да се справи без него. Пишеше, че съпругата му страдала от заболяването, още когато отговаряла на писмото му преди два дни, но с присъщото си нежелание да причинява болка на околните и понеже никога не мислела само за себе си, тя изобщо не споменала за това в писмото си. Но състоянието ѝ дотолкова се било влошило, че трябвало да се погледне сериозно на това и племенникът му веднага да потегли за Енскомбе.

Съдържанието на писмото бе незабавно изпратено на Ема заедно с една бележка от мисис Уестън. Отпътуването му беше неизбежно. Макар че изобщо не се притесняваше за леля си, трябваше да потегли през следващите няколко часа, за да смекчи недоволството ѝ. Той познаваше болестите ѝ. Появяваха се само когато на нея ѝ бе изгодно.

Мисис Уестън добавяше, че след закуска той си позволил единствено да отиде до Хайбъри, за да се сбогува с неколцината приятели, които вярвал, че е спечелил там и че сигурно скоро ще пристигне в Хартфийлд.

Тази печална бележка сложи край на закуската на Ема. След като я прочете, тя не можеше да прави нищо друго, освен да тъгува и да се вайка. Загуби бала... загуби младия мъж... пък и какво ли изпитваше самият той?!... Беше толкова ужасно! Щеше да стане една прелестна вечер! Всички щяха да са щастливи и най-вече тя и партньорът ѝ. „Мисълта, че ще стане точно така“, беше единствената ѝ утеха.

Чувствата на баща ѝ пък бяха съвсем различни. Той се интересуваше принципно от болестта на мисис Чърчил и искаше да знае как протича лечението ѝ. А що се отнася до бала, старият джентълмен бе наскърбен, че скъпата Ема е разочарована, но у дома щели да бъдат на по-сигурно място.

Ема бе готова да посрещне посетителя си още преди той да се появи, но ако припряността му беше осъдителна, нещастният му вид и дълбоката му потиснатост изкупваха всичко. Заминаването го натъжаваше прекалено много, за да е в състояние да говори. Униинето му беше очевидно. Той поседя няколко минути, погълнат от мислите си, после се сепна и отбеляза:

— Най-лошото нещо е сбогуването.

— Но вие ще дойдете пак. Това няма да бъде единственото ви посещение в Рандълс.

— Не съм сигурен кога ще мога да се върна — поклати глава той. — Ще опитам да го уредя с всички възможни средства. Всичките ми мисли и усилия ще се стремят към това. А ако чичо и леля отидат в града тази пролет... но се страхувам, че не го сториха миналата... Боя се, че това е вече една завинаги забравена традиция.

— Нещастната ни идея за бала съвсем пропада.

— О, бала! Защо изобщо трябваше да го отлагаме! Защо веднага не се отдадохме на удоволствието? Колко често се лишаваме от щастието заради някакви глупави приготовления! Вие ни предупредихте, че ще стане така. О, мис Удхаус, как може винаги да сте права?

— Много съжалявам, че се оказах права в този случай. Бих предпочела радостта пред мъдростта.

— Ако се върна, непременно ще организираме този бал. Баща ми разчита на това. И не забравяйте обещанието, което ми дадохте.

Ема изглеждаше благосклонно настроена по този въпрос.

— Какви прекрасни две седмици! — продължи той. — Всеки ден беше по-приятен и по-безценен от предишния, и все повече ме отчуждаваше от другите места. Онези, които могат да останат в Хайбъри, са истински щастливци!

— Тъй като сега ни отдавате заслуженото — засмя те Ема, — мога да се осмеля да запитам дали при пристигането не изпитвахте известни съмнения? Не надминаваме ли очакванията ви? Убедена съм, че е така. Сигурно не сте се надявали, че ще ви се харесаме! Едва ли щяхте толкова да отлагате пристигането си, ако имахте такова високо мнение за Хайбъри.

Той се засмя малко пресилено и макар да отрече, Ема бе сигурна, че се е чувствал именно по описаният начин.

— Трябва да отпътувате още тази сутрин, така ли?

— Да, баща ми ще ме намери тук. Ще се приберем у дома заедно и след това незабавно ще потегля. Боя се, че ще дойде всеки момент.

— Нима няма да можете да отделите две минути на мис Феърфакс и на мис Бейтс? Колко жалко! Силните, убедителни разсъждения на мис Бейтс щяха да ви вдъхнат увереност.

— Вече бях там. Минах покрай вратата им и реших, че ще е по-добре да се отбия. Постъпих съвсем правилно. Отбих се за съвсем малко, но се забавих, защото мис Бейтс отсъстваше. Беше изляла, но ми бе невъзможно да я дочакам. Тя е жена, на която човек може и дори трябва да се присмива, но която не бива да оскърбява. Затова се оказа по-удачно да направя посещенията си именно тогава...

Той се поколеба, изправи се и отиде до прозореца.

— Накратко, мис Удхаус — продължи Франк, — вие не може да не подозирате...

Той я погледна така, сякаш се опитваше да прочете мислите ѝ. Ема просто не знаеше какво да каже. Изглеждаше като прелюдия към нещо много сериозно, което тя не желаше да чува. Насили се да продума с надеждата, че ще го отклони:

— Съвсем прав сте. Напълно естествено е да направите посещенията си именно тогава...

Той мълчеше. Беше уверена, че я наблюдава. Сигурно размишляваше върху думите ѝ и се опитваше да отгатне смисъла. Чу го да въздиша. Имаше напълно основателна причина да въздиша. Беше

разбрал, че тя не му дава надежди. Минаха още няколко мига на неудобство, след което той отново седна и каза по-решително:

— Нещо ме караше да смятам, че трябва да посветя цялото си останало време на Хартфийлд. Чувствата, които изпитвам към хората тук, са толкова дълбоки...

Франк млъкна, изправи се отново и изглеждаше силно смутен. Беше много повече влюбен в нея, отколкото Ема бе предполагала. Как ли щеше да завърши всичко това, ако не беше пристигнал баща му? Малко след това влезе и мистър Удхаус и това го принуди да се съвземе.

Изпитанието приключи само след няколко минути, мистър Уестън беше напрегнат, както винаги, когато трябваше да се свърши някаква работа и съвсем неспособен да отложи за малко някоя неизбежна неприятност, нито пък да я предвиди. Той направо заяви, че е време да тръгват, и макар младият мъж да изпитваше желание да въздъхне и наистина го направи, не му оставаше нищо друго, освен да стане и да се сбогува.

— Ще получавам новини от всички ви — каза той. — Това е единствената ми утеха. Ще научавам за всичко, което става тук. Убедих мисис Уестън да ми пише и тя беше така любезна да ми обещае. Истинско щастие е да си кореспондираш с жена, когато искаш подробно да се информираш за хората, които не са до теб. Тя ще ми разказва всичко. Чрез писмата ѝ отново ще се чувствам в Хайбъри.

Приятелско ръкостискане и прочувствено „довиждане“ сложиха край на речта му и скоро вратата се затвори зад Франк Чърчил. Предизвестие дойде твърде късно и срещата им беше прекалено кратка. Беше си заминал, Ема съжaliaваше за раздялата и предчувстваше, че отсъствието му ще се отрази силно върху малобройната група приятели. Боеше се, че ще съжaliaва и ще усеща загубата му прекалено силно.

Промяната обещаваха да бъде тъжна. Откакто бе пристигнал, се виждаха почти всеки ден. Присъствието му в Рандълс бе внесло небивало оживление през последните две седмици, неописуемо оживление: мисълта и очакването да го види, с които се събуждаше всяка сутрин, увереността, че я дари с внимание, неговата жизненост и обноски! Това бяха две прекрасни седмици и потапянето в ежедневието на Хартфийлд, което я очакваше, я изпълваше с

безнадеждност. И като допълнение на всичко, той почти бе признал, че я обича. Колко силна и трайна беше любовта му, бе съвсем отделен въпрос, но засега не се съмняваше, че той определено изпитва към нея топло възхищение и съвсем съзнателно предпочитание. Тези съображения, прибавени към всичко останало, я караха да смята, че сигурно е донякъде влюбена в него, независимо че бе решила да не допуска подобно нещо.

„Сигурно съм влюбена — казваше си тя, — иначе защо е тази апатия, отмала и притъпеност, това нежелание да се захвана с каквото и да е, усещането, че всичко в къщата изглежда безсмислено и безинтересно. Сигурно съм влюбена! Трябва да съм най-ненормалното същество на този свят, ако не ми се случи подобно нещо, макар и само за няколко седмици. Е, всяко зло за добро! Ако не за Франк Чърчил, то за бала, подобно на мен, ще съжаляват още много хора. Мистър Найтли, обаче, ще се радва. Сега може да прекара вечерта със своя Уйлям Ларкинс, щом толкова иска.“

Противно на очакванията, сър Найтли не тържествуваше. Не можеше да каже, че съжалява за заминаването на Франк. Ако беше така, бодрото изражение щеше да противоречи на думите му. Но той отбеляза, при това съвсем непоколебимо, че съжалява за разочарованието на всички останали, и с много нежност добави:

— Наистина, Ема, вие, която имате толкова малко възможности да потанцувате, просто нямате късмет.

Минаха няколко дни, преди Ема да срещне Джейн Феърфакс и да прецени доколко дълбоко е съжалението ѝ, предизвикано от тази печална загуба, но когато най-сетне я зърна, тя се владееше великолепно и Ема направо се ядоса. Ала състоянието на здравето ѝ рязко се бе влошило и тя страдеше от такова силно главоболие, че според леля ѝ, ако балът се беше състоял, Джейн едва ли щяла да е в състояние да присъства. Беше си чиста проява на милосърдие от страна на Ема, че отдаде неудачното безразличие на младата гостенка на общата ѝ слабост, предизвикана от лошото здраве...

Ема продължаваше да не се съмнява, че е влюбена. Просто не беше сигурна доколко е сериозно. Отначало смяташе, че чувството е много силно, а след това, че не е нищо сериозно. Тя много се радваше, когато чуваше да се говори за Франк Чърчил, и заради него очакваше повече от всякога срещите си с мистър и мисис Уестън. Често си мислеше за него и с нетърпение питаше за писмо, за да узнае как е той, как се чувства, как е здравето на леля му и има ли някаква надежда отново да посети Рандълс тази пролет. Но, от друга страна, след първата сутрин тя престана да се чувства нещастна и трябваше да признае, че ѝ се работи не по-малко от обикновено. Беше дейна и весела и макар той наистина да бе приятен мъж, Ема не можеше да не забележи недостатъците му. По-нататък, докато продължаваше много да мисли за него, като рисуваше или работеше, и градеше хиляди забавни планове как ще се развие и завърши връзката им, докато си представяше интересни разговори и съчиняваше наум изискани писма, тя реши, че едно евентуално обяснение в любов от негова страна ще получи отказа ѝ. Любовта им трябваше да се подчини на приятелството. Щяха да се разделят с много нежни и мили чувства, но все пак трябваше да го направят. Когато разбра това, Ема осъзна, че не би могла да бъде много влюбена, защото независимо от предишното ѝ твърдо решение никога да не напуска баща си и никога да не се омъжва, наличието на силно влечение сигурно щеше да предизвика у нея по-сериозна душевна борба, отколкото тя самата предполагаше.

„Намирам, че изобщо не употребявам думата «саможертва», — казваше си тя, — в нито един от остроумните ми отговори или деликатните ми откази няма и намек за това, че правя саможертва. Подозирам, че той просто не ми е истински необходим, за да бъда щастлива. И толкова по-добре. Не мога да се накарам да почувствам нещо по-силно от волята на сърцето си. Влюбена съм точно толкова, колкото трябва. Щях да съжалявам, ако изпитвах нещо повече.“

Като цяло тя бе напълно доволна от преценката си за неговите чувства.

„Той несъмнено е много повече влюбен. Всичко говори за това. Наистина е много влюбен! Ако любовта му продължава да е толкова силна, когато пристигне отново, трябва много да внимавам, за да не го окуражавам. Би било непростимо, ако постъпя по друг начин, тъй като вече съм взела решение. Съвсем не смятам, че той приема досегашното ми поведение за окуражително. Не, ако смяташе, че напълно споделям чувствата му, нямаше да бъде толкова нещастен. Ако мислеше, че е желан, думите и видът му на раздяла щяха да бъдат други. И все пак, трябва да внимавам. Това е при положение, че чувствата му продължават да бъдат, каквито са сега. Но не очаквам да е така. Не смятам, че той е такъв човек, и изобщо не разчитам на упоритостта и постоянството му. Чувствата му са пламенни, но твърде непостоянни. Колкото повече мисля, толкова по-благодарна съм, че щастието ми не зависи чак толкова от всичко това. Не след дълго отново ще стъпя на крака и той ще остане зад гърба ми. Казват, че човек се влюбва веднъж в живота си, а ето че на мен лесно ще ми се размине.“

Когато пристигна първото му писмо до мисис Уестън, Ема имаше възможността да го прочете. Направи го с известно задоволство и възхищение, което я накара отначало да поклати глава при мисълта за собствените си чувства и за това, че май е подценила силата им. Беше дълго, добре написано писмо, което предлагаше подробности за пътуването и изживяванията му, изразяваше цялата обич, признателност и уважение, които бе естествено и почтено да изрази, и описваше всяка дреболия, с която се бе сблъскал по пътя; всичко което би могло да предизвика интерес. Точно и вдъхновено. Нямаше никакво съмнение, че съжालява и е загрижен за тях. Тонът на писмото издаваше най-искрени чувства към мисис Уестън. Преходът от Хайбъри към Енскомбе, отчетливата разлика между двете места и първите блага на живота в обществото, които вече бе вкусил и за които разказваше, бяха достатъчно добре описани, за да стане ясно колко рязко чувства тази разлика и колко много още би могъл да каже, ако позволяваше приличието. Не бе пропуснал да спомене и нейното очарователно име. За мис Удхаус се говореше неведнъж и все по-приятни поводи — или правеше комплимент за добрия вкус, или си припомняше някои нейни

думи. В последното нещо, върху което се спря погледът ѝ и което бе лишено от претрупаната украса на галантността, тя съзря доказателство за влиянието си над него и го прие като най-големия комплимент, който е получавала някога. В най-долния празен ъгъл бяха сбити думите: „Както знаете, във вторник не можах да отделя време за красивата малка приятелка на мис Удхаус. Моля ви да ѝ се извините и да се сбогувате с нея от мое име.“ Ема бе уверена, че тези думи се отнасяха единствено за нея. Той помнеше Хариет само като нейна приятелка. Новините и събитията в Енскомбе не бяха нито по-лоши, нито по-добри, отколкото очакваха. Мисис Чърчил се възстановявала, но той все още не се осмелявал, дори в собствените си мисли, да определи кога ще може да дойде отново в Рандълс.

Писмото бе насърчително и ободряващо, що се отнася до основната му част — чувствата. Но след като го сгъна и го върна на мисис Уестън, Ема установи, че то не е добавило нова трайна топлина и че все още няма нужда от автора му, а и той трябваше да свикне да се оправя без нея. Намеренията ѝ останаха непроменени. Решението ѝ да му откаже стана още по-интересно, тъй като в добавка се появи и план как да го утеши впоследствие и да осигури щастие то му. Това, че той си спомняше за Хариет и думите, с които я бе описал — „хубавата, малка приятелка“, — подсказа идеята, че Хариет може да бъде следващата избраница. Невъзможно ли бе? Не. Безспорно, Хариет чувствително му отстъпваше по интелект, но той бе изумен от красотата на лицето ѝ и сърдечната непринуденост на поведението ѝ. Вероятното ѝ положение и произход бяха в нейна полза. А за Хариет връзката им несъмнено щеше да бъде много изгодна и благоприятна.

„Не трябва да се замислям върху това. Не трябва въобще да го допускам. Вече знам колко е опасно да се впускам в подобни разсъждения. Но и по-странни неща са се случвали, а когато ние двамата престанем да изпитваме един към друг това, което чувстваме сега, помежду ни ще се затвърди онова истинско и безкористно приятелство, което още отсега очаквам с удоволствие.“

За доброто на Хариет бе хубаво, че има в резерва някаква утеха, макар че може би беше по-разумно да не дава много воля на въображението си в тази насока, понеже сянката на злото още тегнеше върху тях. Както пристигането на Франк Чърчил беше изместило от разговорите годеща на мистър Елтън, (тъй като последната новина

изцяло затъмни първата), по същия начин сега, след заминаването на Франк Чърчил, грижите на мистър Елтън се обсъждаха с пълна сила навсякъде. Денят на сватбата беше определен. Скоро той отново щеше да е сред тях заедно със съпругата си. Едва успяха да обсъдят първото писмо от Енскомбе и мистър Елтън и булката му отново бяха в устата на всички, а Франк Чърчил бе забравен. На Ема ѝ прилошаваше само при звука на името. Беше прекарала три седмици на щастливо избавление от мистър Елтън и се надяваше, че напоследък състоянието на Хариет също се бе стабилизирано. Увлечена в мисли за бала на мистър Уестън, тя бе неспособна да мисли за много други неща, но сега стана ясно, че още не се е стабилизирала толкова, че да понесе приближаващите събития, звънчето на новата карета и всичко останало.

Горкичката Хариет живееше в трепетна възбуда и Ема трябваше да я успокоява, убеждава и дарява с цялото внимание, на което беше способна. Усещаше, че не е в състояние да направи много за нея и макар Хариет да заслужава цялата ѝ изобретателност и търпение, е направо непосилно да я убеждава непрекъснато, без да постига никакъв резултат. Тя се съгласяваше с мнението ѝ, без да го споделя. Хариет слушаше покорно и казваше, че е точно така, точно, както го описва мис Удхаус, че не си струва да мисли за тях повече и че няма да го прави, но промяната в темата на разговора не беше от никаква полза и още следващия половин час я заварваше все така неспокойна и разтревожена за семейство Елтън, както преди. Най-накрая Ема я нападна от другата страна:

— Хариет, това, че си толкова нещастна и така обсебена от мисли за сватбата на мистър Елтън, е най-сериозният упрек, който можеш да отпратиш към мен. Не можеш да ме укориш по-болезнено за сторените грешки. Аз ти причиних всички страдания, зная. Уверявам те, че не съм забравила. Самата аз бях заблудена и за нещастие подведох и теб. Това завинаги ще остане болезнен спомен за мен. Не смятай, че има опасност да го забравя.

Хариет толкова се стресна, че успя да продума само няколко енергични възклицания. Ема продължи:

— Не ти казвам: „Хариет, стегни се малко заради мен; мисли и говори по-малко за мистър Елтън заради мен; защото бих искала да направиш това по-скоро заради самата себе си, в името на нещо, което е по-важно от моето спокойствие — умението да се самоконтролираш,

да преценяваш кое е твой дълг, да се съобразяваш с благоприличието, да се опиташ да избегнеш чуждите подозрения, да пазиш здравето и доброто си име и да възстановиш душевния си покой.“ Това са мотивите, които се опитвам да ти наложа. Те са много важни и аз много съжалявам, че ти не ги оценяваш достатъчно сериозно, за да действаш според тях. Желанието ми да си спестя болката е съвсем маловажно. По-скоро искам да предпазя теб от по-силна болка. Може би понякога съм си мислела, че Хариет няма да забрави онова, което подобава да бъде забравено, или с което просто ще се покаже снизходителна към мен.

Обръщението към чувствата ѝ постигна повече от всичко друго. Мисълта, че не проявява достатъчно признателност и внимание към мис Удхаус, която наистина много обичаше, я накара да се почувства нещастна за известно време. Но дори когато мъката ѝ утихна, Хариет все още бе много засегната, за да разбере правотата в думите на Ема и да ги понесе сравнително добре.

— Вие, която сте моята най-добра приятелка! Как бих могла да не съм ви признателна! Никой не е като вас! Не обичам никого толкова, колкото обичам вас! О, мис Удхаус, колко неблагодарна се показах!

Подобни излияния, подпомогнати от изражението на лицето и поведението на Хариет, накараха Ема да почувства, че никога не е обичала Хариет толкова силно и не е оценявала привързаността ѝ толкова високо.

„Никое очарование не може да се мери с добросърдечието — помисли си тя по-късно. — Нищо не може да се сравни с нея. Топлотата на чувствата и нежното ѝ сърце, придружени от открит характер, ще се наложат над бистрия разсъдък и привлекателността. Убедена съм в това. Именно добродушието кара толкова много хора да уважават баща ми и прави Изабела толкова обичана. Аз не го притежавам, но умея да го ценя и уважавам. Хариет значително ме превъзхожда по отношение на очарованието и на щастието, което дарява добродушието ѝ. Скъпата Хариет! Не бих я заменила дори с най-умната, далновидна и съобразителна жена под слънцето! О, Джейн Феърфакс — каква студенина!... Хариет струва колкото сто като нея. И е неоченима като съпруга — като съпруга на разумен млад мъж, разбира се. Не споменавам имена, но щастлив ще бъде онзи, който ще замени Ема за Хариет!“

Мисис Елтън се появи за пръв път в църквата, ала макар да бе възможно човек да преустанови за малко набожното си смирение, любопитството не можеше да бъде задоволено само от един бегъл поглед към пейката. Формалните посещения, които предстояха, трябваше да решат въпроса дали булката действително е много хубава, хубавка или пък въобще не е хубава.

Водена повече от чувство за гордост и благоприличие, отколкото от любопитство, Ема реши, че ще е по-добре да бъде сред първите, които ще поднесат почитанията си, и настоя Хариет да я придружи, за да може да приключат веднъж завинаги с най-лошата част, и то колкото може по-скоро.

Не можа да се избави от спомените, когато влезе в същата стая, в която се бе оттеглила преди няколко месеца и напразно се бе преструвала, че поводът е скъсаната връзка на обувката ѝ. В главата ѝ отново нахлуха хиляди объркани мисли. Complimenti, шаради и ужасни заблуждения! Горкичката Хариет несъмнено също си ги спомняше, но се държа много добре, само дето бе малко бледа и притихнала. Посещението, разбира се, беше кратко и мисълта на Ема бе толкова неспокойна и трескаво заета как да го съкрати още повече, че тя не можа да си изгради представа за младата дама. В никакъв случай не беше в състояние да изкаже мнение, по-различно от нищо незначещите думи „елегантно облечена и много приятна“.

Всъщност Ема не я хареса. Бързаше да открие недостатъците ѝ, но още отсега подозираше, че мисис Елтън не притежава никаква изисканост. Държеше се свободно, но съвсем не и изискано. Според Ема поведението ѝ дори бе прекалено свободно за млада жена, чужденка и младоженка като нея. Външността ѝ беше доста хубава; лицето ѝ не беше грозно, но нито чертите, нито излъчването ѝ, нито гласът, нито обноските ѝ бяха изтънчени. Или поне Ема смяташе, че ще се окаже така.

Що се отнася до мистър Елтън, неговото поведение не изглеждаше... не, тя не можеше да си позволи нито една остроумна или горчива забележка по повод държането на мистър Елтън. Приемането на посетители със сватбени приветствия е неловка церемония и мъжът трябва да извика на помощ цялата си добра воля, за да изпълни достойно задълженията си. Положението на жената е къде-къде по-благоприятно. Тя има на разположение красивите дрехи и привилегията да бъде стеснителна, а мъжът може да разчита единствено на здравия си разум. Но след като размисли колко ужасно нещастен трябва да се чувства мистър Елтън, когато се намира в една стая с жената, за която се е оженил, с тази, за която е искал да се ожени, и с третата, за която са очаквали, че ще се ожени, Ема му прости, задето изглежда толкова глупаво и така престорено неприновен, когато всъщност е напрегнат до краен предел.

— Е, мис Удхаус — подхвана Хариет, след като бяха напуснали къщата и тя напразно бе очаквала приятелката ѝ да започне разговора, — какво мислите за нея? — Тя леко въздъхна. — Нали е много очарователна?

Ема се поколеба какво да отговори.

— О, да... да... много приятна жена.

— Намирам я за красива... за много красива.

— Наистина е облечена много добре. Роклята ѝ беше много елегантна.

— Изобщо не се учудвам, че той се е влюбил в нея.

— О, не, в това няма нищо чудно. Състоянието ѝ е съвсем прилично, пък и тя сама се е поставила на негово разположение.

— Смея да твърдя — отново въздъхна Хариет, — че тя е много привързана към него.

— Може би, но не всеки мъж успява да се ожени за жената, която го обича най-силно. Може би мис Хокинс е имала нужда от свой дом и е сметнала, че това е най-доброто предложение, което би могла да получи.

— Да — настоя Хариет, — и съвсем правилно, тъй като по-добро от това просто няма. Желая им щастие от все сърце. Мис Удхаус, струва ми се, че вече няма да се притеснявам при следващите си срещи с тях. Той продължава да бъде най-прекрасният човек, но сега, след като вече е женен, нещата стоят по друг начин. Няма защо да се

тревожите, мис Удхаус, уверявам ви. Вече съм в състояние да седя и да му се възхищавам, без да се чувствам много нещастна. За мен е истинска утеха, че не се е оженил за първата срещната. Съпругата му изглежда наистина очарователна млада жена — точно каквато заслужава. Истинска щастливка! Той я нарече „Огъста“. Колко трогателно!

Когато посещението беше върнато, Ема окончателно затвърди мнението си. Тогава успя да забележи повече неща и да ги прецени по-добре. Случи се така, че точно тогава Хариет не беше в Хартфийлд и тъй като баща ѝ ангажира мистър Елтън в разговор, тя посвети четвърт час само на дамата и спокойно я прецени. Петнадесетте минути я убедиха, че мисис Елтън е суетна жена, изключително самодоволна и с много високо мнение за себе си. Ясно беше намерението ѝ да блесне и да затъмни всички, но се държеше нахално и свойски, което сигурно бе усвоила в някое лошо училище. Ема бе уверена, че всичките ѝ представи са изградени в определена среда с характерен за нея начин на живот и че ако не е глупава, тя със сигурност е невежа и общуването с нея няма да се отрази добре на мистър Елтън.

Хариет щеше да бъде по-подходяща за него. Самата тя не бе изтънчена и образована, но поне щеше да го свърже с хора, които притежават тези качества. От горделивото самодоволство на мис Хокинс спокойно можеше да се заключи, че тя се има за най-издигнатото същество в обкръжението си. Богатият ѝ зет, който живееше близо до Бристъл, беше гордостта на семейството, а неговата гордост пък бяха конете и каретите, които притежаваше.

Първата тема на разговора, след като ги настаниха, беше Мейпъл Гроув — „домът на зет ми, мистър Саклинг“ — или по-скоро сравнението между Мейпъл Гроув и Хартфийлд. Градината на Хартфийлд беше малка, но живописна и добре поддържана, а къщата бе модерна и солидна. Мисис Елтън изглеждаше искрено впечатлена от големината на стаята, входната врата и всичко останало, което виждаше или просто си представяше. Досуц като Мейпъл Гроув! Тя била поразена от приликата! Тази стая била точно толкова голяма и изглеждала досуц като сутрешната приемна на Мейпъл Гроув — любимата стая на сестра ѝ. После потърси потвърждение от мистър Елтън. Нима приликата не била поразителна? Почти си представяла, че е в Мейпъл Гроув.

— Пък и стълбището! Още с влизането забелязах колко много прилича на стълбището там. Разположено е точно в същата част на къщата. Направо възкликнах от изненада! Уверявам ви, мис Удхаус, толкова ми е приятно, че домът ви ми напомня за едно място, към което съм особено привързана — Мейпъл Гроув. Там прекарах толкова щастливи месеци! — И продължи с прочувствена въздишка, — очарователно място! Несъмнено! Всеки, който го види, остава поразен от красотата му, но за мен то почти се превърна в дом. Когато, подобно на мен, ви откъснат от родното място, мис Удхаус, ще разберете неизразимата наслада, която ви доставя гледката на нещо познато, което сте оставили зад гърба си. Винаги съм твърдяла, че това е една от лошите страни на брака.

Ема отговори колкото може по-кратко, но това напълно задоволи мисис Елтън, която желаше да вземе думата.

— Толкова прилича на Мейпъл Гроув! И не само къщата, уверявам ви, а и градината, докъдето мога да видя оттук, е поразително същата. И в Мейпъл Гроув има много лаврови храсти, подредени почти по същия начин точно от другата страна на моравата. Мернах и едно красиво високо дърво, около което имаше пейка. Именното ми напомни за всичко това! Сестра ми и съпругът ѝ ще останат очаровани от това място. Хора, които имат големи градини, винаги се радват да видят нещо подобно на тяхното.

Ема се съмняваше във верността на това твърдение. Бе убедена, че хората с големи имоти почти нехаят за големите притежания на околните, но понеже не си заслужаваше да се противопоставя на едно толкова закоравяло твърдение, тя се задоволи само да отбележи:

— Страхувам се, че когато поопознаете тази област, ще се убедите, че сте надценили Хартфийлд. Природните красоти на Съри са неизброими.

— О, да, знам много добре. Градината на Албион! Ненаправно се нарича Съри.

— Да, но претенциите ни не бива да се основават само на това твърдение. Мисля, че много графства, подобно на Съри, могат да се назоват с това име.

— Струва ми се, че не е така — отвърна мисис Елтън с доволна усмивка, — понеже не съм чувала да наричат никое друго графство

„градината на Англия“.

Това твърдение просто накара Ема да замълчи.

— Сестра ми и съпругът ѝ обещаха да ни посетят през пролетта или най-късно през лятото — продължи мисис Елтън, — и тогава ще изследваме околността. Доста ще попътуваме, докато те са при нас. Ще дойдат с голямото ландо, разбира се, което чудесно побира четирима души, и затова ще можем да разгледаме различните красоти превъзходно, без да имаме нужда от собствената си карета. Мисля, че едва ли ще дойдат с файтона в това годишно време. Когато наближи моментът, решително ще ги посъветвам да дойдат с ландото. Би било за препоръчване да дойдат с него. Нали знаете, мис Удхаус, когато хората пристигат в красива област като тази, съвсем естествено им се иска да разгледат колкото може повече от прелестите ѝ. Мистър Саклинг е истински изследовател. Миналото лято направихме две такива изследователски пътешествия до Кингс-Уестън веднага след като си купиха ландото. Сигурно тук организирате такива развлечения всяко лято, нали?

— Не, не точно тук. Намираме се доста далеч от забележителностите, които биха заинтересували експедиция като вашата, пък и обичаме спокойствието. Предпочитаме да си седим у дома, отколкото да организираме някакви развлечения.

— Да, нищо не може да се сравни по удобство с пребиваването у дома. Едва ли има човек, повече привързан към дома от мен. Бях станала нарицателна за Мейпъл Гроув. Много често, когато Селина отиваше в Бристъл, се оплакваше: „Не мога да накарам това момиче да излезе от къщата. Трябва непременно да вляза в ландото, макар че страшно мразя да стоя затворена самичка вътре. Вярвам, че добричката Огъста няма да се отдалечава отвъд градината.“ Често повтаряше това, но все пак аз не съм защитник на пълното уединение. Дори напротив, смятам, че е много лошо човек да се изолира от обществото. Според мен е много по-разумно да общуваш с хора, като не допускаш нито прекалена близост, нито отчуждение. Но аз напълно разбирам положението ви, мис Удхаус — отбеляза тя и метна разбиращ поглед към мистър Удхаус. — Състоянието на здравето на баща ви сигурно е сериозно затруднение. Защо не опита климата в Бат? Непременно трябва да го направи. Препоръчвам ви го от все сърце. Не се и съмнявам, че ще се отрази добре на мистър Удхаус.

— Преди време е опитвал, при това нееднократно, но без никакво подобрение. Мистър Пери, чието име смея да се надявам, ви е известно, смята, че баните едва ли ще му бъдат от полза сега.

— О, наистина е жалко, тъй като, когато баните се отразяват добре на организма, облекчението, което даряват, е наистина прелестно, уверявам ви. По време на престоя ми в Бат съм виждала много подобни случаи. Мястото е много весело и несъмнено ще се отрази добре на настроението на мистър Удхаус, който, както научих, понякога се чувства много потиснат. А що се отнася до вас, едва ли ще трябва да изхабя много сили да ви убеждавам. Предимствата, които осигурява Бат на младите, са известни на всички. Би ви се отразило добре след усамотения начин на живот, който водите, и ви уверявам, че веднага ще се приобщите към най-доброто общество в града. Само няколко реда от мен ще ви донесат цял куп познати, а моята най-скъпа приятелка мисис Партридж, дамата, при която винаги отсядам в Бат, ще бъде безкрайно щастлива да ви засвидетелства вниманието си и е най-подходящият човек, който да ви придружава в обществото.

Учтивостта на Ема се простираше дотук. Мисълта, че може да бъде задължена на мисис Елтън за онова, което тя наричаше „приобщаване“, че може да се появява в обществото, под покровителството на приятелката на мисис Елтън (сигурно някоя грубовата, енергична вдовица, която току-що се е издигнала в обществото с помощта на някой от пансионерите си), бе много повече, отколкото можеше да понесе достойнството на мис Удхаус от Хартфийлд.

Въпреки това тя се въздържа от заслужените укори, които би могла да отпрати, поблагодари хладно на мисис Елтън и отбеляза, че за посещение в Бат не може да става и дума. Не била убедена, че мястото ще се отрази и на самата нея по-добре, отколкото на баща ѝ. А след това рязко смени темата, за да избегне по-нататъшното възмущение и оскърбление:

— Излишно е да ви питам дали сте музикална, мисис Елтън. При случаи като този, славата на дамата се носи далеч преди нея, затова Хайбъри отдавна знае, че сте великолепна изпълнителка.

— О, не, длъжна съм да възразя срещу това. Великолепна изпълнителка! Съвсем не, уверявам ви. Помислете си колко пристрастен е бил източникът на информацията ви. Аз страстно...

даже безумно... обичам музиката и приятелите ми твърдят, че не съм напълно лишена от усет, но честна дума, изпълненията ми са просто *посредствени* и нищо повече. Но зная, че вие, мис Удхаус, свирите превъзходно. Уверявам ви, че за мен беше голяма утеха, удоволствие и наслада да науча, че ми предстои да се присъединя към такова музикално общество. Просто не мога да живея без музиката. Тя ми е по-скъпа от живота и тъй като бях привикнала към обществото на музикални хора — и в Мейпъл Гроув, и в Бат — за мен би било голяма жертва да се лиша от него. Споделих това откровено с мистър Елтън, когато той ми описваше бъдещия ни дом и се опасяваше, че оттеглянето тук няма да ми допадне, като се имат предвид качествата на къщата и удобствата, с които бях свикнала. Всичко това го притесняваше, разбира се, но когато обсъждахме въпроса, аз съвсем откровено му заявих, че съм в състояние да се откажа от *светския живот* — пиеси, вечери, балове, тъй като уединението не ме плаши. Бог ме е надарил с толкова способности, че обществото просто не ми е нужно. Мога да се справя великолепно и без него. Хората, които не са достатъчно находчиви, сигурно се чувстват по друг начин, но моята находчивост ме направи независима. Не бих обърнала сериозно внимание на това, че стаите са по-малки от тези, с които съм свикнала. Напълно съм способна на такива жертви. Наистина, в Мейпъл Гроув бях свикнала на всякакви удобства, но аз го уверих, че две карети и просторните помещения не могат да осигурят щастието ми. Но, добавих аз, ако трябва да бъдем честни, не мога да живея, без да имам около себе си хора, които разбират от музика. Не поставям никакви други условия, но без музика, животът ми ще бъде пуст.

— Надявам се — усмихнато подхвана Ема, — че мистър Елтън не е пропуснал да ви увери, че обществото в Хайбъри е много музикално, и се надявам да се уверите, че той не е преувеличил истината повече, отколкото е допустимо, за да ви убеди.

— Не, разбира се, изобщо не се съмнявам в това. Радвам се, че се озовах в такова обкръжение. Надявам се заедно да организираме много приятни концерти. Мисля си, мис Удхаус, че ще е добре вие и аз да учредим музикален клуб с редовни сбирки всяка седмица, които да се провеждат тук или у дома. Нали планът е чудесен? Ако *двете с вас* се понапрегнем малко, мисля, че няма да ни липсват съмишленици. Подобно нещо би било добре дошло за мен, тъй като ще ме кара да

поддържам форма. Нали знаете иначе какви тъжни неща се разказват за омъжените жени. Те са прекалено склонни да се откажат от музиката.

— Но след като вие толкова обичате музиката, за вас няма подобна опасност.

— Надявам се, че не. Но огледам ли познатите си, направо тръпки ми побиват. Селина напълно заряза музиката и изобщо не докосва инструмента, макар да свиреше прелестно. Същото може да се каже и за мисис Джефрис — всъщност Клара Партридж, и за двете Милмън, които сега са мисис Бърд и мисис Джеймс Купър, а мога да изброя още много. Честна дума, това е предостатъчно, за да се наплаши човек до смърт. Отначало се сърдех на Селина, но вече започвам да разбирам, че има много неща, на които една омъжена жена трябва да отдели внимание. Мисля, че тази сутрин останах затворена с икономката си половин час!

— Тези неща скоро ще влязат в обикновения си ритъм — отбеляза Ема.

— Е, ще видим — засмя се мисис Елтън.

Ема установи, че гостенката е решена да не обръща внимание на музиката, затова не намери какво да каже. След кратко мълчание мисис Елтън избра друга тема.

— Отбихме се в Рандълс и заварихме и двамата Уестън у дома. Изглеждат ми много приятни хора. Изключително ми харесаха. Мистър Уестън е прекрасен човек и вече е моят най-голям любимец, уверявам ви. А *тя* изглежда толкова неподправено добра. В нея има нещо майчинско и добросърдечно, което веднага те спечелва на нейна страна. Струва ми се, че тя е била ваша гувернантка, нали?

Ема бе направо удивена и не успя да отговори, но мисис Елтън така и не изчака отговора, преди да продължи:

— Като имах предвид това, страшно се учудих, че има вид на истинска дама. Наистина изглежда като дама.

— Мисис Уестън винаги е притежавала забележително добри обноски — хладно отбеляза Ема. — Тяхното благоприличие, непринуденост и изтънченост ги превръщат в достоен пример за всяка жена.

— А знаете ли кой дойде, докато бяхме там?

Ема недоумяваше. Тонът предполагаше някой стар познат, но как би могла да отгатне?

— Найтли! — продължи мисис Елтън. — Самият Найтли! Имахме късмет, нали? Не си бяхме у дома, когато се е отбил предния ден. Не го познавам отпреди, а в качеството си на толкова близък приятел на мистър Елтън, той, разбира се, предизвикваше любопитството ми. Толкова често се споменаваше за „моя добър приятел сър Найтли“, че аз нямах търпение да се запозная с него. И за да съм справедлива към своя *caro sposo*, трябва да призная, че няма защо да се срамува от приятеля си. Найтли е истински джентълмен. Много ми хареса! Определено смятам, че е много изтънчен мъж.

За щастие стана време да си тръгват. Махнаха се и Ема най-сетне можеше да диша свободно.

Непоносима жена! — мислено възкликна тя. — По-лошо е, отколкото предполагах! Абсолютно непоносима! Найтли, значи! Не можах да повярвам на ушите си! Никога преди не го е виждала и го нарича просто Найтли! Пък и го преценява като истински джентълмен! Нищожно парвеню, малка простачка с нейния мистър Елтън и *caro sposo*, с всичките й заложби, нахални претенции и просташка префиненост. Искала да се убеди в действителност дали мистър Найтли е джентълмен! Съмнявам се, че той ще отвърне на комплимента и ще я определи като дама. Не бих го повярвала! Да се осмели да предложи двете с нея да организираме музикален клуб! Ще речеш, че се познаваме от люлката. Ами за мисис Уестън! Била учудена, че жената, която ме е отгледала, е истинска дама! От лошо по-лошо. Никога не съм се сблъсквала с нещо подобно. Това надхвърля всичките ми очаквания. Ако се опитам да я сравня с Хариет, значи да обидя горкото момиче! Какво ли би казал Франк Чърчил за нея, ако беше тук? Сигурно щеше страшно да се забавлява и да се ядосва. (Ето че направо си мисля за него! Той е първият, за когото се сецам! Как се хванах!) Толкова често си мисля за Франк Чърчил...

Тези мисли набързо преминаха през главата ѝ, докато баща ѝ се настани удобно след суетнята около оттеглянето на семейство Елтън и се приготви да коментира. Тя почти бе в състояние да го изслуша внимателно.

— Е, скъпа моя — предпазливо подхвана той, — като се има предвид, че не сме я виждали преди, трябва да признаем, че е много

хубава млада жена. Смея да твърдя, че тя много те хареса. Говори малко бързичко. Именно тази прекомерна бързина дразни слуха. Но сигурно аз съм прекалено придиричлив. Не обичам непознати гласове. Никой не говори толкова приятно като теб и горкичката мис Тейлър. Но така или иначе, тя ми изглежда много приятна и възпитана млада жена, и няма съмнение, че ще му бъде добра съпруга. Но въпреки това смятам, че мистър Елтън щеше да стори по-добре, ако не се беше женил. Поднесох му извиненията си, задето не успях да ги посетя по този радостен повод, и му казах, че се надявам да бъда в състояние да го сторя през лятото. Но трябваше да ги посетя по-рано. Да не посетиш новата булка е направо непростимо. Ах! Това просто показва, че съм истински инвалид! Но никак не харесвам завоя за Викаридж Лейн!

— Ако позволите, сър, извиненията ви бяха приети. Мистър Елтън ви познава.

— Да, но една млада дама... при това булка. Трябваше да намеря начин да ѝ поднеса почитанията си. Непростим пропуск от моя страна.

— Но, скъпи татко, вие не сте привърженик на брака. Защо тогава толкова настоявате да поднесете почитанията си на една булка? Във вашите очи това едва ли говори в нейна полза. Нали ще окуражите хората да се женят, ако обръщате толкова голямо внимание на тези неща!

— Не, скъпа моя, никога не съм насърчавал никого да се жени, но винаги съм се стремил да оказвам цялото нужно внимание на една дама. Още повече, ако е булка, тя никога не бива да бъде пренебрегвана. Тя определено заслужава по-голямо внимание. Булката, скъпа моя, е най-важна в даден кръг хора, независимо от това кои са останалите.

— Е, татко, ако и това не е насърчение за сватба, просто не знам какво е. Никога не съм предполагала, че с ваше одобрение ще се пускат такива уловки за суетата на горкичките млади дами.

— Скъпа моя, ти просто не ме разбираш. Това е въпрос само на учтивост и на добро възпитание и няма нищо общо с насърчаването на брака.

Ема бе разочарована. Баща ѝ вече се изнервяше и не можеше да я разбере. Мислите ѝ се върнаха на обидите, изречени от мисис Елтън, и дълго, много дълго се занимава с тях.

Нищо от последвалите събития не накара Ема да промени лошото си мнение за мисис Елтън. Наблюденията ѝ бяха съвсем правилни. Качествата, които тя бе разкрила при втория им разговор, се потвърдиха и от следващите им срещи. Тя беше самовлюбена, нахална, фамилиарна, невежа и невъзпитана. Притежаваше известна хубост и умения, но представата ѝ за нещата беше толкова невярна, че я караше да смята себе си за носителка на по-висше познание, призвана да съживи и усъвършенствува някаква си глуха провинция. Смяташе, че мис Хокинс е заемала такова място в обществото, на по-високо от което можеше да бъде единствено това на мисис Елтън.

Нямаше причини да се предполага, че мнението на мистър Елтън се различава от това на съпругата му. Той не бе просто щастлив. Той се гордееше с нея. Видът му показваше, че е безмерно доволен заедно с довел такава жена в Хайбъри, с която не можеше да се мери дори мис Удхаус. По-голямата част от новите ѝ познати, склонни към похвали или поне непривикнали да съдят, или бяха увлечени от добронамереното отношение на мис Бейтс към нея, или приемаха за даденост, че булката трябва да е толкова умна и симпатична, колкото се представя, и я одобряваха. Както става в такива случаи, славата на мисис Елтън се носеше от уста на уста, неоспорвана от мис Удхаус, която охотно продължи да дава приноса си за популярността на новодошлата и се изказваше благосклонно за нея като за „много приятна и много елегантно облечена жена“.

В едно отношение характерът на мисис Елтън се оказа по-лош, отколкото изглеждаше първоначално. Става дума за чувствата ѝ към Ема. Тя вероятно бе засегната от невниманието, с което господарката на Хартфийлд се отнесе към предложенията ѝ за близост, затова на свой ред се отдръпна и постепенно стана по-студена и резервирана. И макар Ема да се радваше на резултата, злобата, която го бе предизвикала, ненужно увеличаваше неприязънта на Ема. Поведението на мистър и мисис Елтън към Хариет беше твърде неприятно. Държаха

се с нея подигравателно и пренебрежително. Ема се надяваше, че това ще излекува Хариет по-бързо, но изживяванията, които предизвикваше подобно отношение, потискаха и двете приятелки. Нямахме съмнение, че чувствата на Хариет са били принесени в жертва на откровенията, които съпрузите споделят един с друг. Собствената ѝ роля в тази история вероятно също бе предадена в неблагоприятна за нея светлина и в страшно трогателна — за него. Тя несъмнено беше обект на ненавистта на съпрузите. Когато нямаха какво друго да си кажат, за тях сигурно бе най-лесно да обиждат мис Удхаус, а враждебността към нея, която не се осмеляваха да изразяват открито, намираще свободен отдушник в презрителното им отношение към Хариет.

Мисис Елтън хареса Джейн Феърфакс още от самото начало. И не просто защото поведената война с едната млада дама препоръчваше приятелството на другата, а просто я хареса от пръв поглед. Тя не се задоволи само да изрази съвсем естественото си и основателно възхищение, а без всякакви молби, увещания и привилегии се залови да помага на Джейн и да спечели дружбата ѝ. Още преди Ема да загуби доверието на мисис Елтън и някъде при третата им среща, тя бе принудена да изслуша плана за всичките рицарски начинания на съпругата на викария:

— Джейн Феърфакс е изключително чаровна, мис Удхаус. Просто съм възхитена от нея. Интересно и мило същество. Толкова блага и женствена, и толкова талантива! Уверявам ви, че дарбите ѝ са изключителни. Не се притеснявам да заявя, че свири много добре. Притежавам предостатъчно музикални познания, за да имам право да изразя мнение по този въпрос. О, тя е направо очарователна. Сигурно разгорещеността ми ви размива, но, честна дума, Джейн Феърфакс е единственото, което ме занимава. А положението ѝ ме затрогва дълбоко. Мис Удхаус, двете с вас трябва да се напрегнем и да измислим как да ѝ помогнем. Трябва да привлечем вниманието на хората върху нея. Дарба като нейната не бива да бъде наказана с неизвестност. Надявам се да са ви познати очарователните стихове на поета:

*Множество цветя поникват, за да руменят
невидени*

и разпиляват аромата си в пустинните простори

Не трябва да позволяваме съдбата на Джейн Феърфакс да докаже истинността им.

— Смятам, че не съществува такава опасност — гласеше спокойният отговор на Ема. — Когато се запознаете по-добре с положението на Джейн Феърфакс и разберете какъв е бил животът ѝ с полковник и мисис Кембъл, мисля, ще изоставите идеята си, че дарбите ѝ са наказани с неизвестност.

— Но, скъпа мис Удхаус, в момента тя е толкова самотна и отхвърлена, а положението ѝ е толкова неясно. Каквито и удоволствия да е преживяла със семейство Кембъл, краят им очевидно е настъпил. И според мен тя го чувства. Сигурна съм, че е така. Толкова е потайна и мълчалива. Веднага се вижда, че ѝ липсва подкрепа. Но това ме кара още повече да я харесвам. Признавам, че в моите очи това е препоръка. Аз съм голям защитник на свенливостта — едно качество, което не се среща често напоследък. Особено изпъква при хората с ниско обществено положение. Уверявам ви, че Джейн Феърфакс има много приятен характер, и ме интригува много повече, отколкото съм в състояние да изразя.

— Изглежда наистина сте много разчувствана, но просто не виждам как вие или някои от познатите на мис Феърфакс тук, някои от хората, които я познават по-отдавна, отколкото вие, могат да ѝ засвидетелстват внимание...

— Скъпа мис Удхаус, ако има желание, човек може да направи много. Вие и аз няма от какво да се страхуваме. Ако ние дадем пример, много хора няма да се поколебаят да ни последват, доколкото им позволяват силите, макар положението им да не е така добро, както нашето. Ние разполагаме с карети, които могат да я вземат и да я карат до дома ѝ, а начинът ни на живот е такъв, че приобщаването на Джейн Феърфакс към него няма да предизвика и най-малкото неудобство. Ще бъда безкрайно недоволна, ако Райт ни приготви вечеря, която да ме накара да съжалявам, че съм поканила някой като Джейн Феърфакс да я сподели с нас. Това не ми е познато. А и едва ли би трябвало, като се има предвид на какво съм свикнала. В домакинстването съм застрашена да изпадна по-скоро в другата крайност — да се занимавам

с прекалено много неща и да съм малко нехайна по отношение на разходите. Мейпъл Гроув ми служи за пример малко повече, отколкото трябва, тъй като нашият доход изобщо не може да се мери с този на зет ми мистър Саклинг. Но така или иначе, решила съм да се отнасям с уважение към Джейн Феърфакс. Ще я каня често в дома си, ще я представям, където мога, ще организирам музикални вечери, за да изпъкне талантът ѝ, и постоянно ще се оглеждам за подходяща работа за нея. Имам толкова много познати, че несъмнено скоро ще науча за нещо, което напълно да ѝ подхожда. Разбира се, ще я запозная специално със сестра си и зет си, когато дойдат да ни посетят. Сигурна съм, че безкрайно ще я харесат. А когато ги опознае напълно, страховете ѝ ще отпаднат, тъй като поведението и на двамата е много предразполагащо. Ще я каня много често по време на престоя им и сигурно ще намерим място и за нея в ландото по време на някоя от нашите експедиции.

„Горкичката Джейн Феърфакс — помисли си Ема. — Ти не заслужаваш това. Може би не си постъпила както трябва с мистър Диксън, но наказанието е много по-тежко, отколкото заслужаваш. Вниманието и покровителството на мисис Елтън. И как го казва само: — Джейн Феърфакс, та Джейн Феърфакс! Да се надяваме, че не говори и за мен просто като за Ема Удхаус. Честна дума, развързаният език на тази жена просто няма мярка.“

Ема вече не бе принудена да изслушва подобни тиради — поне не адресирани конкретно към нея и обилно гарнирани с обръщението „скъпа мис Удхаус“. Не след дълго отношението на мисис Елтън към нея се промени и тя остави Ема на мира. Вече никой не я насилваше да става особено близка приятелка с мисис Елтън, нито пък под нейно ръководство да се превръща в дейна покровителка на Джейн Феърфакс. Тя просто споделяше с околните най-обща неща и научаваше какво се крои, чувства и прави.

Следеше развитието на събитията и донякъде беше забавно. Признателността на мис Бейтс към мисис Елтън за вниманието, което оказва на Джейн, бе простодушно искрена и топла. Според нея съпругата на викария бе най-симпатичната, приятна и приветлива жена на света, толкова културна и непринудена, колкото искаше да я смятат самата мисис Елтън. Ема се учудваше единствено на факта, че Джейн Феърфакс изглежда приема и насърчава тези любезности. Няколко

пъти дочуваше, че тя се разхождала със семейство Елтън, седяла със семейство Елтън, прекарала деня със семейство Елтън. Това беше удивително! Не можеше да повярва, че вкусът или гордостта на мис Феърфакс са в състояние да понесат дружбата и общуването със семейството на викария и с онова, което предлагаше то.

„Тя е истинска загадка! Да предпочете да прекара тук няколко месеца, изпълнени с всякакви лишения! А сега да предпочете унижението да бъде забелязана от мисис Елтън и да води с нея оскъдни разговори пред възможността да се върне към събеседници, които значително превъзхождат тази особа и винаги са я обичали с неподправена и щедра обич.“

Според собствените думи на Джейн, тя щеше да остане в Хайбъри три месеца. Семейство Кембъл щяха да прекарат същото време в Ирландия. Но наскоро бе станало ясно, че семейство Кембъл са обещали на дъщеря си да останат при нея до средата на лятото и че Джейн отново е получила покана да се присъедини към тях. Според мис Бейтс (всички сведения се получаваха от нея) мисис Диксън изпратила много настойчива покана. Ако Джейн бе решила да отпътува, трябваше да се намерят средства, да се изпращат слуги, да се прибегне до помощта на приятели, тъй като не биваше да има никакви трудности при пътуването, но Джейн бе отклонила поканата.

„Трябва да има някакъв мотив, за да откаже поканата, и той сигурно е много по-силен, отколкото изглежда — заключи Ема. — Сигурно извършва нещо като покаяние, наложено или от самата нея, или от семейство Кембъл. Във всичко това се крие някаква голяма решимост, страх и предпазливост. Тя не трябва да се вижда със семейство Диксън. Някой трябва да е издал тази заповед. Но защо трябва да се съгласява да общува със семейство Елтън? Това е другата загадка.“

След като Ема изказа на глас мислите си по този въпрос пред малкото хора, на които бе известно истинското ѝ мнение за мисис Елтън, мисис Уестън се осмели да предложи следното извинение за Джейн Феърфакс:

— Не бихме могли да допуснем, че посещенията в дома на викария ѝ доставят голямо удоволствие, скъпа Ема. Но по-добре това, отколкото постоянно да си седиш у дома. Леля ѝ е добро същество, но е доста отегчителна като постоянен събеседник. Трябва да вземем

предвид от какво бяга мис Феърфакс, преди да я съдим за това, къде бяга.

— Права сте, мисис Уестън — топло отбеляза мистър Найтли. — Мис Феърфакс е способна не по-зле от нас да си изгради правилна преценка за мисис Елтън. Ако можеше да избере с кого да общува, едва ли щеше да избере нея. Но — укорително се усмихна той на Ема, — мисис Елтън я дарява с внимание, което никой друг не ѝ оказва.

Ема почувства, че мисис Уестън — мята мигновен поглед, а и сама бе удивена от изключителната сърдечност в гласа му. Тя леко се изчерви и след малко отвърна:

— Прояви на внимание като тези на мисис Елтън би трябвало по-скоро да отблъскват, отколкото да се харесват на мис Феърфакс. Мога да си представя, че поканите на мисис Елтън са всичко друго, само не покани.

— Не бих се учудила — продължи мисис Уестън, — ако мис Феърфакс е принудена да приеме учтивостите на мисис Елтън против волята си и по настояване на леля си. Горката мис Бейтс сигурно е твърде склонна да пожертва племенницата си и прибързано е настояла пред нея да се държи доста по-сърдечно, отколкото ѝ подсказва собствената ѝ вярна преценка. Остава, разбира се, и съвсем естественото ѝ желание за малко разнообразие.

И двете много желаеха мистър Найтли отново да заговори и след кратко мълчание той рече:

— Освен това трябва да имаме предвид още едно обстоятелство. Мисис Елтън не разговаря с мис Феърфакс по начина, по който говори за нея. На всички ни е известна разликата между местоименията той, тя и ти — най-простичките неща, с които се обръщаме един към друг. Всички ние усещаме нещо повече от обикновена учтивост при личното си общуване един с друг — нещо, което сме усвоили много по-отдавна. Ние не сме в състояние да разкрием пред някого неприятните мисли, които са ни занимавали само преди час. Чувстваме нещата по различен начин. А освен въздействието на този всеобхватен принцип, можете да бъдете сигурни, че мис Феърфакс внушава на мисис Елтън страхопочитание поради превъзходството на ума и обноските си, затова в нейно присъствие съпругата на викария се отнася към мис Феърфакс с цялото уважение, което тя заслужава. Мисис Елтън може би никога през живота си не е срещала жена като мис Феърфакс и дори

суетата не може да ѝ попречи да признае недостатъците на собственото си поведение, ако не и на собствения си начин на мислене.

— Известно ми е колко високо цените Джейн Феърфакс — отбеляза Ема.

Мислеше си за малкия Хенри, но някаква смесица от тревога и тактичност я направи нерешителна и тя не знаеше какво да каже.

— Да, всеки би могъл да научи колко високо я ценя — отвърна той.

— И все пак... — сприхаво повдигна вежди Ема, решена да отиде до края. Беше по-добре веднага да научи цялата истина, колкото и лоша да е тя, затова задъхано продължи: — И все пак, може би самият вие не знаете колко високо е мнението ви за нея. Степента на възхищението ви може да ви изненада някой ден.

Мистър Нйтли бе прекалено зает с долните копчета на дебелиите си кожени гети, и дали поради усилието да ги закопчае, или поради друга причина, лицето му почервения, докато отговаряше:

— О, това ли имате предвид? Но вие сте много изостанала! Мистър Коул ми намекна още преди шест седмици!

Той млъкна. Ема усети как мисис Уестън я настъпва под масата и не знаеше какво да си мисли. След малко той продължи:

— Подобно нещо никога няма да се случи, уверявам ви. Мис Феърфакс не би ми дала съгласието си, ако поискам ръката ѝ, а и аз никога не бих го направил.

Ема заинтригувана върна жеста на приятелката си и възкликна с истинско задоволство:

— Никак не сте суетен, мистър Нйтли! Ето какво мога да кажа за вас.

Но той като че ли не я чуваше. Стоеше замислен и, когато проговори след известно време, изглеждаше недоволен:

— Значи смятахте, че ще се ожения за Джейн Феърфакс.

— Разбира се, че не. Вие сте ме укорявали прекалено много за обичта ми към сватосването, за да дръзна да си позволя да постъпя така с вас. Думите ми просто не означаваха нищо. Понякога човек казва някои неща, без да има предвид нещо сериозно. Не, честна дума, не изпитвам никакво желание да се жените за Джейн Феърфакс или за която и да е друга Джейн. Ако бяхте женен, сега нямаше да седим и да разговаряме толкова увлекателно.

Господин Найтли отново се замисли. Резултатът от неговата унесеност гласеше:

— Не, Ема, не смятам, че силата на възхищението, което изпитвам към нея, може да ми поднесе изненади. Уверявам ви, че никога не съм гледал на нея по този начин. — А малко по-късно добави: — Джейн Феърфакс е очарователна млада жена, но дори и тя не е свършена. Тя не притежава открития характер, който мъжът би желал да открие у съпругата си.

Ема много се зарадва да чуе, че и Джейн Феърфакс има недостатъци.

— Е — поде тя, — надявам се, че бързо сте запушили устата на мистър Коул.

— Да, много бързо. Той просто ми намекна, аз отвърнах, че греши, той ме помоли за извинение и аз не казах нищо повече. Коул не желае да бъде по-съобразителен или по-мъдър от съседите си.

— За разлика от мисис Елтън, която се опитва да бъде по-съобразителна и по-умна от целия свят. Чудя се как ли се изказва за семейство Коул. Как ли ги нарича? Какво ли обръщение е измъкнала за тях от дълбините на просташката си фамилиарност? Вас нарича просто „Найтли“, как ли се обръща към мистър Коул? Значи не трябва да се учудвам, че Джейн Феърфакс приема проявите на внимание от нейна страна и не се противопоставя на приятелството ѝ. Мисис Уестън, вашият довод ми се струва най-основателен. По-скоро бих се поддала на изкушението да се избавя от мис Бейтс, отколкото да повярвам в това, че умът на Джейн Феърфакс е завоювал победа над мисис Елтън. Не вярвам мисис Елтън да се смята за по-недостойна по умствени възможности, по умение да разговаря или по обноски, нито пък да има някакви ограничения освен онези, които ѝ налагат собствените ѝ бегли представи за добро възпитание. Не мога да допусна, че тя не обижда непрекъснато гостенката си със своите хвалби, насърчения и предложения да ѝ услужи, че не описва подробно възхитителните си намерения да ѝ осигури стабилно положение, като я включи в една от онези прелестни изследователски експедиции, които ще се проведат с голямото ландо.

— Джейн Феърфакс е чувствителна — отбеляза мистър Найтли, — не мога да я обвиня в безчувственост. Подозирам, че чувствата ѝ са силни, а характерът ѝ притежава забележителната способност да се

владее, като проявява въздържание и търпимост, но му липсва откритост. Тя е въздържана, струва ми се повече, отколкото беше преди. А аз обичам откритите характери. Не, никога не ми бе хрумвало подобно нещо, преди Коул да ми намекне за предполагаемите ми чувства към нея. Винаги съм се срещал и съм разговарял с Джейн Феърфакс с възхищение и удоволствие, но не съм имал предвид нищо повече.

— Е, мисис Уестън — тържествуваше Ема, след като той ги напусна, — какво ще кажете сега за сватбата на Джейн Феърфакс и мистър Нйтли?

— Скъпа Ема, ще кажа, че според мен той е дотолкова погълнат от мисълта да не се влюби в нея, че не бих се учудила, ако в края на краищата стане именно така. Само не ме бийте, моля ви.

Всички в и около Хайбъри, които някога бяха посещавали мистър Елтън, бяха склонни да му изразят почитанията си по повод сватбата. В чест на него и на съпругата му се организираха обеда и вечери, а поканите пристигаха в такова огромно количество, че съвсем скоро младата мисис с удоволствие заключи, че едва ли ще им остане свободна вечер.

— Вече започвам да разбирам как стоят нещата — казваше тя, — разбирам какъв живот ме очаква сред вас. Та ние съвсем ще се разпуснем. Изглежда сме се превърнали в истинска забележителност. Ако животът в провинцията представлява това, той не е никак мъчителен. Уверявам ви, че нямам нито една свободна вечер от понеделник до неделя. Дори жена с по-незначителни способности от моите не би срещнала никакво затруднение.

Никоя покана не ѝ се стори ненавременна. Навиците ѝ от Бат я караха да приема вечерните събирания като нещо съвсем естествено, а в Мейпъл Гроув бе развила вкус към вечерите. Тя беше малко изненадана, че в Хайбъри къщите нямат по два салона, че липсва вкус към гуляите и че на събиранията за игра на карти никъде няма лед. Мисис Бейтс, мисис Пери, мисис Годард и всички останали не познаваха светския живот толкова добре, колкото нея, но тя възнамеряваше да им покаже как трябва да се прави всяко нещо. През пролетта щеше да отвърне на любезността им с една великолепна забава, на която масите за карти щяха да имат отделни свещи и неразпечатани колоди карти, както си му бе редът, а келнерите, ангажирани за вечерта, щяха да са много повече, отколкото гостите биха могли да си позволят, за да може освежителните напитки да бъдат поднесени в най-подходящия момент и в правилния ред.

Междувременно Ема не можеше да не организира в Хартфийлд вечеря в чест на семейство Елтън. Не трябваше по нищо да отстъпват на другите, защото в противен случай щеше да стане обект на ужасни подозрения и да предизвика злощастно негодувание. Вечеря трябваше

да има. След като убеждава баща си в продължение на десет минути, мистър Удхаус нямаше нищо против и само, както обикновено, отбеляза, че не би желал да седи на челото на масата и отново възникна обичайното затруднение кой би го направил вместо него.

Не се чудиха дълго кой трябва да бъде поканен. Освен семейство Елтън, щяха да присъстват мистър и мисис Уестън, и мистър Найтли, разбира се. Беше почти невъзможно да не поканят горкичката Хариет да бъде осмият гост. Ема не отправи тази покана с леко сърце и поради много причини остана особено доволна, когато Хариет горещо помоли да ѝ бъде позволено да откаже. Не искала да бъде в компанията му по-дълго, отколкото е наложително. Все още не била в състояние да го вижда заедно с очарователната му, щастлива съпруга, без да се чувства неудобно. Ако мис Удхаус нямало да се обиди, би предпочела да си остане у дома. Точно такава би било и желанието на Ема, ако изобщо се бе осмелила да мечтае за подобно нещо. Беше доволна от силата на духа на приятелката си, защото знаеше, че наистина ѝ е необходима много воля, за да се откаже от компанията и да си остане у дома. Ема вече можеше да покани човека, когото наистина желаше да приобщи към компанията — Джейн Феърфакс. След последния си разговор с мистър Найтли и мисис Уестън изпитваше много по-силни угризения на съвестта заради Джейн Феърфакс, отколкото досега. Думите на мистър Найтли се бяха отпечатали в съзнанието ѝ. Той бе казал, че Джейн Феърфакс се радва на внимание от страна на семейство Елтън, което никой друг не ѝ оказва.

„Това е съвсем вярно — помисли си Ема — поне що се отнася до мен. А то е точно така, и аз страшно се срамувам. Аз съм на нейната възраст и я познавам от дете! Би трябвало да сме приятелки! Тя едва ли ще ме хареса вече! Твърде дълго я пренебрегнах. Но ще започна да ѝ оказвам по-голямо внимание, отколкото досега!“

Всички покани бяха приети. Всички бяха свободни и много щастливи да дойдат. Но с това интересните събития около приготовленията не отшумяха. Случи се нещо доста неприятно. Най-големите момчета на семейство Найтли трябваше да посетят дядо си и леля си през пролетта, и тъкмо сега баща им бе предложил да ги доведе и да престои един ден в Хартфийлд — точно в деня на въпросната вечеря. Професионалните му ангажименти не позволяваха да отложи пристигането си, затова и бащата, и дъщерята бяха твърде

притеснени от събитието. Осем души бе най-големият брой хора, който нервите на мистър Удхаус биха могли да изтърпят на вечеря, а ето че щеше да има и девети. А Ема подозираше, че този девети ще е в твърде лошо настроение, защото не може да дойде в Хартфийлд дори за четиридесет и осем часа, без да налети на някоя вечеря.

Ема успокои баща си по-добре, отколкото можеше да успокои самата себе си, като го увери, че макар с мистър Джон Найтли гостите наистина да стават девет, той е толкова неразговорлив, че увеличаването на шума ще бъде почти незабележимо. Всъщност за нея промяната бе доста тъжна, понеже трябваше да се задоволи с мрачните му погледи и неохотата му да разговаря, вместо да има насреща си брат му.

Събитието беше по-благоприятно за мистър Удхаус, отколкото за Ема. Джон Найтли пристигна, но мистър Уестън бе извикан спешно в града и бе принуден да отсъства точно този ден. Може би щеше да успее да се присъедини към тях вечерта, но със сигурност след вечерята. Мистър Удхаус си отдъхна и основната част от притеснението на Ема също изчезна, като видя облекчението на баща си, а след пристигането на момчетата и философското примирение, с което мистър Джон Найтли прие съдбата си.

Денят настъпи, гостите пристигнаха точно навреме и мистър Джон Найтли изглежда изцяло се посвети на усилието да се държи приятно. Вместо да замъкне брат си настрани до някой прозорец, докато чакаха вечерята, той разговаряше с мис Феърфакс. Мълчаливо оглеждаше мисис Елтън (елегантна, колкото можеха да я направят дантелата и перлите) и искаше само да я прецени достатъчно, за да има какво да съобщи на Изабела. Мис Феърфакс бе негова стара позната и много тихо момиче, затова той предпочиташе да разговаря с нея. Беше я срещнал преди закуска, когато се връщаше от разходка заедно с момчетата, и то тъкмо когато се канеше да вали. Беше съвсем естествено да си разменят някои любезности по този повод и той отбеляза:

— Надявам се, че не сте рискували да се отдалечите твърде много тази сутрин, мис Феърфакс, защото сигурно сте щели да се измокрите до кости. Ние едва успяхме да се приберем навреме. Надявам се, че веднага сте се върнали.

— Отидох само до пощата и се върнах у дома, преди дъждът да се усили. Това е ежедневното ми поръчение. Когато съм тук, винаги ходя да прибирам писмата. Спестява ни някои неприятности и е повод да изляза на разходка. Разходката преди закуска ми се отразява добре.

— Стига да не е разходка в дъжда, предполагам.

— Не, но когато излязох, изобщо не валеше.

Джон Найтли се усмихна и отговори:

— Искате да кажете, че все пак сте предпочели да се разходите, понеже когато ви срещнах, се намирахте едва на няколко крачки от вратата на дома си, а Хенри и Джон отдавна вече бяха видели много повече дъждовни капки, отколкото са в състояние да преброят. В един период от живота ни пощата крие особено очарование. Когато станете на моята възраст, ще се убедите, че не си струва човек да излезе в дъжда, за да си вземе писмата.

Тя леко се изчерви и отвърна:

— Не смея да се надявам, че някога ще мога да живея сред най-любимите си хора, подобно на вас, затова не смятам, че само възрастта ще ме направи безразлична към писмата.

— Безразлична ли? Никога не съм смятал, че можете да станете безразлична! Писмата не оставят никого безразличен, те обикновено са истинско проклятие.

— Говорите за делови писма. Моите са изпратени от приятели.

— В повечето случаи това дори е по-лошият от двата варианта — хладно отвърна той. — Бизнесът поне носи печалба, а приятелството почти никога.

— Не говорите сериозно. Добре познавам мистър Джон Найтли и знам, че той разбира цената на приятелството не по-зле от всеки друг. Лесно ще повярвам, че за вас писмата не значат толкова много, колкото за мен, но различията идват не от десетте години разлика във възрастта, а от положението ни. Хората, които обичате, са винаги около вас, а с мен това може би никога вече няма да се случи. И затова ми се струва, че докато не надживея цялата си привързаност, пощата ще има за мен същата притегателна сила да ме мами навън. Дори в по-лошо време от днешното.

— Като ви казвах, че ще се промените с времето, с напредването на годините — подхвана мистър Джон Найтли, — имах предвид промяната в положението, която обикновено идва с течение на

времето. Смятам, че едното включва другото. Времето постепенно ще намали близостта ви с повечето познати извън ежедневно общуване, но не това е промяната, която имах предвид. Ще ми позволите да се надявам в качеството си на стар приятел, мис Феърфакс, че през следващите десет години ще имате толкова богато на събития ежедневие, колкото е моето.

Думите му бяха изречени внимателно и изобщо не целяха да я обидят. Едно приятно „благодаря“ се опита да обърне нещата на смях, но поруменелите страни, потрепването на устните и насълзените очи издаваха, че тя го приема за нещо повече от шега. Вниманието ѝ беше привлечено от мистър Удхаус, който, както правеше обикновено, бе тръгнал да обикаля гостите си, специално поднасяше почитанията си на дамите и вече бе стигнал до нея. Той каза с цялата си блага учтивост:

— Много се притесних, когато разбрах, че сте излизали тази сутрин в дъжда, мис Феърфакс. Младите дами трябва да се грижат за себе си. Те са като нежни растения. Длъжни са да полагат грижи за здравето и външния си вид. Сменихте ли веднага чорапите си, скъпа?

— Разбира се, сър. Много съм ви задължена за тази любезна проява на внимание.

— Мис Феърфакс, младите дами винаги предизвикват загриженост у околните. Надявам се, че леля ви и баба ви са добре. Те са едни от най-старите ми приятели. Много ми се иска здравето ми да позволяваше да се показвам като по-добър съсед. Уверявам ви, че присъствието ви днес е голяма чест за нас. Дъщеря ми и аз високо оценяваме добрината ви и сме много доволни да ви видим в Хартфийлд.

Добродушният, учтив старец можеше най-сетне да се настани на мястото си с нагласата, че е изпълнил дълга си и е накарал всяка дама да се почувства удобно и добре дошла.

До този момент новината за разходката в дъжда вече бе стигнала до ушите на мисис Елтън и тя изсипа укорите си върху виновницата:

— Скъпа моя Джейн, какво чувам! Да отидете до пощата в този дъжд! Не бива да правите така, послушайте ме. Ах, вие, непоправимо момиче, как можахте да направите подобно нещо? Ето какво става, когато не съм наблизо, за да се грижа за вас.

Джейн съвсем спокойно я увери, че не е настинала.

— О, не ми ги разправяйте тия на мене. Вие наистина сте непоправима и аз просто не зная как да се грижа за вас. Да отиде до пощата, моля ви се. Мисис Уестън, чували ли сте нещо подобно? Вие и аз трябва на всяка цена да упражним влиянието си.

— Наистина се изкушавам — внимателно и убедително каза мисис Уестън, — да дам съвета си. Мис Феърфакс, не бива да поемате подобни рискове. Вие сте много предразположена към сериозни настинки, затова трябва да бъдете много внимателна, особено през този сезон. Винаги съм смятала, че през пролетта човек трябва да полага повече грижи от обикновеното. По-добре изчакайте писмата си час-два или дори половин ден, но не се излагайте на опасността отново да започнете да кашляте. Разбирате ли ме? Да, вие сте много разумна и аз съм уверена, че не бихте направили отново подобно нещо.

— О, тя няма да направи отново подобно нещо — нетърпеливо се намеси мисис Елтън. — Ние няма да ѝ го позволим отново. — Тя важно поклати глава. — Трябва да се направи нещо по този въпрос, непременно трябва. Ще поговоря с мистър Елтън. Човекът, който прибира нашите писма всяка сутрин (един от слугите, но забравих името му), ще взима и вашите и ще ви ги носи у дома. Това ще премахне всички затруднения. Мисля, че не бива да изпитвате никакви скрупули, скъпа Джейн, да приемете тази услуга от нас.

— Много сте внимателна — отвърна Джейн, — но не искам да се откажа от ранната си разходка. Лекарите ме посъветваха да оставам на чист въздух колкото е възможно по-дълго и тъй като трябва да имам някаква цел, пощата ми върши добра работа. Пък и заклевам се, че досега времето никога не е било лошо сутрин.

— Скъпа Джейн, не казвайте нищо повече. Вече е решено — заяви мисис Елтън и добави с влюбен смях, — доколкото изобщо мога да реша нещо без съгласието на своя повелител и господар. Знаете ли, мисис Уестън, ние с вас трябва много да внимаваме как се изразяваме. Смея да се надявам, скъпа Джейн, че влиянието ми над вас не е напълно изчерпано. Ако не срещна някакви непреодолими трудности, можете да считате въпроса за уреден.

— Моля да ме извините — сериозно каза Джейн, — но в никакъв случай не мога да се съглася с подобна организация, която само ще създава излишни главоболия на слугата ви. Ако това задължение не ми

доставяше удоволствие, можех да склоня да постъпим така, както става винаги, когато не съм тук при баба си.

— Но, скъпа моя, Пати и без друго има толкова много работа! За нас ще бъде удоволствие да натоварим хората си с това поръчение.

Видът на Джейн подсказваше, че няма да се предаде лесно, но вместо да отговори, тя отново заговори с мистър Джон Найтли.

— Почтенската служба е нещо великолепно — каза тя. — С каква бързина и точност се справят! Ако се замислим за всичко, което пощата трябва да свърши и което действително извършва, ще ни се стори наистина удивително.

— Да, наистина е уредена изключително добре.

— Грешки и неточности се допускат толкова рядко! Толкова рядко се случва някое от хилядите писма, които ежедневно прекосяват кралството, да отиде на погрешен адрес. И сигурно нищо не се губи — дори едно на милион. А като се има предвид разнообразието на почерците, които трябва да се разчитат, повечето много лоши, започва да ти се струва още по-невероятно.

— Навикът превръща чиновниците в истински експерти. Сигурно притежават известна пъргавина и бърз поглед още в началото, но опитът ги усъвършенства. Ако се нуждаете от още обяснения — усмихна се мистър Джон Найтли, — ще ви кажа, че на тях именно за това им плащат. Ето го ключът към изключителните им възможности. Хората плащат и трябва да бъдат добре обслужени.

Продължиха да обсъждат различните почерци и отново бяха направени обичайните наблюдения.

— Чувал съм твърдението — отбеляза мистър Джон Найтли, — че обикновено хората от едно семейство имат сходни почерци. А когато пък учителят е един и същ, това е нещо съвсем естествено. Но именно затова си мисля, че приликата се ограничава предимно сред жените, тъй като момчетата се обучават по-малко след най-ранната си детска възраст и пишат, както им дойде. Мисля, че почерците на Изабела и на Ема много си приличат. Никога не съм могъл да ги различавам.

— Да — поколеба се брат му. — Наистина има прилика. Знам какво имаш предвид, но почеркът на Ема е по-отривист.

— И Изабела, и Ема пишат много красиво — отбеляза мистър Удхаус. — Винаги е било така. А също и горкичката мисис Уестън —

добави той наполовина с усмивка, наполовина с въздишка.

— Никога не съм виждала подобен мъжки почерк като този на...

— Ема също се обърна към мисис Уестън, но спря, като видя, че тя разговаря с някой друг. Това ѝ даде време да размисли: „Ами сега как ще го представя? Дали бих могла да произнеса името му просто ей така пред толкова много хора... Дали да не използвам някоя обяснителна фраза?... Вашият приятел от Йоркшир... човекът, който ви пише от Йоркшир... Сигурно щях да направя точно така, ако бях сериозно влюбена... Само че аз мога съвсем спокойно да произнеса името му. Съвземам се с всеки изминал ден. А сега на въпроса.“

Мисис Уестън се освободи и Ема отново подхвана:

— Почеркът на мистър Франк Чърчил е един от най-красивите мъжки почерци, които съм виждала.

— На мен не ми харесва — възпротиви се мистър Найтли. — Прекалено дребен е и му липсва сила. Много прилича на женски почерк.

И двете дами не се съгласиха с това. Те го обвиниха в пристрастност и клевета. В никакъв случай не му липсвала сила. Наистина, почеркът му бил дребен, но много четлив, и определено издавал сила. Дали мисис Уестън не носела у себе си някое писмо, за да го покаже? Скоро била получила писмо от него, но понеже му била отговорила, го била прибрала.

— Ако бяхме в другата стая — каза Ема, — ако можех да се добера до бюрото си, сигурна съм, че щях да намеря образец от почерка му. Получих една бележка от него. Не си ли спомняте, мисис Уестън, как го бяхте накарали да ми пише вместо вас?

— Той предпочете да каже, че съм го накарала, но всъщност...

— Е, добре, добре, но аз пазя бележката и бих могла да я покажа след вечеря, за да убедя мистър Найтли.

— Когато галантен млад мъж като мистър Чърчил — сухо отбеляза мистър Найтли — пише до прекрасна дама като мис Удхаус, той, разбира се, ще се постарее да се покаже в най-добрата си светлина.

Вечерята беше сервирана. Мисис Елтън бе готова още преди да се обърнат към нея. Още преди мистър Удхаус да я помоли за разрешение да ѝ предложи ръката си, за да я въведе в трапезарията, тя изрече:

— Нима винаги трябва да влизам първа? Толкова се стеснявам!

Загрижеността на Джейн да прибира сама писмата си не убягна от вниманието на Ема. Беше чула и видяла всичко и бе донякъде любопитна да узнае дали тазсутрешната разходка в дъжда ѝ е донесла някакво писмо. Подозираше, че е именно така, защото не би се изправила срещу всички тези трудности, ако не бе очаквала да получи вест от някой много близък човек. И надеждите ѝ не са останали излъгани. Смяташе, че Джейн изглежда по-щастлива от друг път — по-въодушевена и по-красива.

Ема би могла да поразпита за бързината и за цената на писмата от Ирландия — на върха на езика ѝ беше, но се въздържа. Беше решила да не казва нищо, което би могло да нарани чувствата на Джейн Феърфакс и те последваха останалите дами в трапезарията, хванати под ръка. Техният вид напълно съответстваше на красотата и изящството им.

Когато дамите се завърнаха в салона след вечеря, Ема не успя да попречи на образуването на две съвсем отделни групи. Мисис Елтън упорито налагаше преценките и натрапваше лошото си поведение, с което изложи себе си и помогна на Джейн да изпъкне. Ема и мисис Уестън бяха принудени да разговарят помежду си или просто да мълчат. Мисис Елтън не им остави друг избор. Ако Джейн успяваше да я усмири за известно време, тя не след дълго започваше отново, и макар по-голямата част от разговора им да премина в полушепот (особено от страна на мисис Елтън), нямаше как да не станат известни основните им теми. Пощата, опасността от настинка и приятелството бяха обсъдени надълго и нашироко, а след тях дойде ред на още една тема, която сигурно бе също толкова неприятна за Джейн — подпитванията дали вече е чула за някоя подходяща служба и обещанията за посредничество от мисис Елтън.

— Ето вече е април. Толкова се притеснявам за вас. Няма да усетите как ще дойде юни.

— Никога не съм определяла юни или който и да е друг месец. Просто имах предвид лятото.

— Но наистина ли не сте научили за нещо подходящо?

— Изобщо не съм разпитвала. Засега не бих искала да започвам работа.

— О, скъпа моя. Никога не е рано да започнете да търсите, тъй като вие дори не подозирате трудностите при намирането на подходяща работа.

— Аз ли не знам? — поклати глава Джейн. — Скъпа мисис Елтън, едва ли някой е размишлявал повече от мен върху този проблем.

— Но вие не сте опознали света като мен. Не знаете колко много кандидати има за най-добрите места. Нагледах се на такива неща в квартала на Мейпъл Гроув. Една от братовчедките на мистър Саклинг, мисис Браг, получи безкрайно много предложения, защото всички

желаеха да влязат в нейното семейство, което спада към най-висшето общество. Имаше восъчни свещи в занималнята на децата! Можете да си представите колко е примамливо! Домът, в който бих искала да ви видя най-много, е този на мисис Браг.

— Полковникът и мисис Кембъл ще се върнат в града в средата на лятото — каза Джейн. — Трябва да прекарам известно време с тях. Сигурна съм, че ще поискат от мен да го направя. След това ще разполагам със себе си, но засега не бих искала да се затруднявате с никакви проучвания.

— Да се затруднявам ли? Известни са ми вашите скрупули. Боите се да не би да ме притеснявате. Но аз ви уверявам, скъпа Джейн, че семейство Кембъл едва ли е по-искрено загрижено за съдбата ви, отколкото съм аз. След ден-два ще пиша на мисис Партридж и ще я накарам да си отваря очите на четири за нещо подходящо.

— Благодаря ви, но по-скоро бих желала да не ѝ споменавате нищо. Не бих искала да притеснявам никого, докато не дойде моментът.

— Но, скъпо дете, времето не чака никого. Сега е април, но няма да усетим как ще стане юни, даже и юли, след като ни очаква толкова важна работа. Вашата неопитност наистина ме забавлява. Положението, което вие заслужавате и което приятелите ви биха пожелали за вас, не е нещо обикновено, не се постига без предварителни приготовления. Няма съмнение, че трябва незабавно да започнем търсенето.

— Извинете, мадам, но аз изобщо нямам такова намерение. Аз не си търся работа и бих съжалявала много, ако приятелите ми го правят. Трябва просто да реша откога ще започна и мисля, че няма опасност да остана дълго без работа. Има някои места в града, някои служби, където проучването би дало резултати. Има много служби, които търгуват ако не с човешкото тяло, то поне с интелекта на човека.

— О, божичко! С човешкото тяло! Вие направо ме плашите! Ако се опитвате да укорите търговията с роби, знайте, че мистър Саклинг винаги е бил поддръжник на аболюционизма.

— Не, нямах предвид търговията с роби, ни най-малко — отвърна Джейн. — Имах предвид единствено търговията с гувернантки — съвсем различно нещо, поне що се отнася до вината на хората, които я извършват. А що се отнася до по-голямото нещастие на

жертвите, аз просто не зная в какво се състои то. Исках просто да кажа, че съществуват рекламни агенции, и не се съмнявам, че скоро след като потърся услугите им, ще се намери нещо подходящо.

— Но какво значи нещо подходящо! — възмути се мисис Елтън. — А, сигурно нещо, което ще отговаря на скромните ви представи за самата себе си. Много добре знам колко сте скромна, но приятелите ви няма да позволят да се захванете с първата срещната работа в някое най-обикновено и нископоставено семейство, което не се движи сред отбрано общество и не разполага с достатъчно големи удобства.

— Много сте внимателна, но всичко това ми е напълно безразлично. Не се стремя да остана в кръга на богатите. Това ще бъде още по-унизително за мен, защото сравнението ще ми причинява още по-голяма болка. Единственото ми условие е да бъде семейство на истински джентълмен.

— Познавам ви, добре ви познавам. Ще се захванете с каквото ви предложат. Но аз ще бъда малко по-придирчива и съм уверена, че добрите Кембъл ще бъдат на моя страна. Вашите невероятни таланти ви дават пълното право да се движите в най-висшето общество. Дори само музикалният ви талант ви дава право да поставите условията си, да разполагате с колкото стаи пожелаете и да общувате с които семейства искате. Всъщност... не знам... ако можехте да свирите на арфа, щях да съм съвсем сигурна, че е така... но вие и пеете, освен че свирите... да, вярвам, че дори и без арфата ще можете да поставяте изискванията си. Нито семейство Кембъл, нито аз ще си отдъхнем, преди да ви настаним на работа, която е достойна, приятна и ви прави чест.

— Вие може да поставяте удобството, честта и достойнството на положението като моето на едни везни — възрази Джейн. — Те със сигурност изглеждат еднакво важни, но засега аз просто не желая да се правят никакви опити да ми се помогне. Изключително съм ви задължена, мисис Елтън, задължена съм на всички, които ми съчувстват, но съвсем сериозно настоявам нищо да не се предприема до лятото. Поне още два-три месеца ще остана, където съм сега и каквато съм сега.

— Аз също съм съвсем сериозна, уверявам ви — отвърна мисис Елтън. — Твърдя, че ще бъда постоянно нащрек, и ще накарам и

приятелите ми да бъдат нащрек, за да не пропуснем някоя изключителна възможност.

Тя продължи така в този стил и нищо не бе в състояние да я спре, докато в стаята не влезе мистър Удхаус. Суетата ѝ се насочи към друг обект и Ема я чу да казва със същия полушепот:

— Ето го и това миличко старо кавалерче! Помислете си само — идва преди другите мъже! Каква галантност! Какво мило същество! Уверявам ви, че го харесвам изключително! Обожавам тази чудата и старомодна учтивост. Допада ми много повече от съвременната непринуденост, която често ме отвращава. Но този прекрасен стар мистър Удхаус! О, ако бяхте чули галантните му забележки, отправени към мен по време на вечерята. По едно време дори си помислих, че моят *caro sposo* ще започне да ревнува. Струва ми се, че съм се превърнала във всеобща любимка. Той се възхити на роклята ми. А на вас харесва ли ви? Селина ми я избра. Красива е наистина, но не съм сигурна дали не е гарнирана по-богато, отколкото трябва. Страшно се страхувам от прекалено богатите украси — труфилата са истински ужас. Но *сега* трябва да се кича малко повече, защото всички очакват от мен. Булката трябва да изглежда като булка, но всъщност аз харесвам простотата. Изчистената линия на дрехите е безусловно за предпочитане пред претрупаността. Боя се обаче че съм малцинство. Изглежда, днес малко хора умеят да ценят простотата на роклята — показността и натруфеността са им взели ума. Възнамерявам да сложа същата гарнитура на белия и на сребристия си поплин. Как смятате, дали ще стои добре?

Тъкмо всички се бяха събрали в салона, и мистър Уестън се присъедини към тях. Беше се върнал доста късно, вечерял бе в Рандълс и веднага след това бе тръгнал за Хартфийлд. Познатите му го очакваха с нетърпение, затова не се изненадаха на пристигането му, а, разбира се, се зарадваха. Мистър Удхаус толкова се радваше да го види сега, колкото щеше да съжالياва, ако го беше видял по-рано. Мистър Джон Найтли бе изпаднал в безмълвно удивление. Това, че човек, изгубил целия ден в работа из Лондон, вместо да прекара една спокойна вечер в дома си, предпочита незабавно да излезе повторно, да извърви разстоянието от половин миля до дома на друг човек (само и само, за да бъде сред смесена компания, докато стане време за лягане) и да приключи деня си в старанието да се държи вежливо сред

шума на толкова много гости, бе обстоятелство, което дълбоко го впечатляваше. Човек, който е бил в непрекъснато движение от осем часа сутринта и сега най-сетне има възможност спокойно да поседне, който е водил дълги разговори и най-сетне има възможност да помълчи, който непрекъснато е бил сред хора и сега най-накрая има възможност да остане сам — как можеше такъв човек да изостави покоя и сигурността на собствената си камина, като се втурне навън в края на един студен и дъждовен априлски ден! Ако с незабележим знак бе извикал съпругата си, щеше да има някакво оправдание, но пристигането му щеше по-скоро да удължи събирането, отколкото да го прекрати. Джон Найтли го погледна с удивление, после сви рамене и си каза: „Не смятах, че дори той е способен на подобно нещо.“

Междувременно мистър Уестън, който изобщо не подозираше, че предизвиква такова негодувание, беше весел и общителен както обикновено. Понеже се възползваше от правото да бъде главният разказвач, принадлежащо на всеки човек, прекарал един ден далеч от дома, той бе радушно посрещнат от всички останали. След като задоволи любопитството на мисис Уестън във връзка с вечерята си и я увери, че нито една от внимателните ѝ заръки не е била забравена от слугите, и след като разпространи обществените новини, които засягаха всички, се насочи отново към семейните въпроси. Макар да се обръщаше към мисис Уестън, ни най-малко не се съмняваше, че новината е интересна на всички присъстващи. Той ѝ подаде писмо, написано от Франк и адресирано до нея. Беше срещнал раздавача по пътя и си бе позволил да го отвори.

— Прочетете го, прочетете го, ще ви достави удоволствие — подкани я той. — Съвсем кратко е, няма да ви отнеме много време. Прочетете го и на Ема.

Двете дами прегледаха писмото заедно, а той през цялото време седеше до тях усмихнат и им говореше с малко приглушен глас, но все пак разбираемо за всички:

— Както виждате, той ще дойде. Добри новини. Е, какво ще кажете за това? Нали ви казвах, че ще дойде скоро! Ан, скъпа моя, нали ви казвах, но вие не ми вярвахте. Ще бъдат в града най-късно следващата седмица, понеже тя е нетърпелива като самия дявол, когато трябва да се свърши нещо. Най-вероятно ще бъдат там утре или в събота. Болестта ѝ, разбира се, изобщо не била сериозна. Но е

наистина чудесно, че Франк скоро отново ще бъде при нас — градът е толкова близо. Ще останат там за дълго, а той ще прекарва половината време с нас. Точно това исках. Много добри новини, нали? Прочетохте ли го? Ема прочете ли всичко? Приберете го, приберете го, хубавичко ще си поговорим за това, но някой друг път. Ще спомена и пред останалите просто между другото.

Мисис Уестън беше много доволна от събитието. Изражението и думите ѝ недвусмислено издаваха това. Беше щастлива, знаеше, че е щастлива, а също, че трябва да е щастлива. Тя изрази радостта си открито и от все сърце, но Ема не може да се изкаже толкова гладко. Бе заета да преценява собствените си чувства и да вникне в собствената си възбуда, която според нея беше значителна.

Ала мистър Уестън, който бе прекалено развълнуван и общителен, за да желае другите да говорят, остана съвсем доволен от думите ѝ и скоро се оттегли, за да ощастливи и останалите си приятели с новината, която сигурно цялата стая вече бе дочула.

Беше чудесно, че той прие радостта на останалите за нещо сигурно, тъй като иначе щеше да му се стори, че нито мистър Удхаус, нито мистър Найтли са особено доволни. Те бяха първите след мисис Уестън и Ема, достойни да бъдат ощастливени. След тях щеше да отиде при Джейн Феърфакс, но тя бе толкова погълната от разговора си с мистър Джон Найтли, че думите му щяха да си бъдат чисто вмешателство. И тъй като се озова близо до мисис Елтън, а никой не бе ангажирал вниманието ѝ, по необходимост той подхвана темата с нея.

— Надявам се, че скоро ще имам удоволствието да ви представя сина си — подхвана мистър Уестън.

Мисис Елтън охотно предположи, че това е начин да ѝ бъде направен специален комплимент, затова се усмихна много благосклонно.

— Мисля, че сте чували да се говори за Франк Чърчил продължи той. — И сигурно знаете, че е мой син, макар и да не носи името ми.

— О, да, ще бъда много щастлива да се запозная с него. Сигурна съм, че мистър Елтън няма да закъснее да го посети, и двамата ще бъдем много щастливи да го посрещнем у дома.

— Много сте внимателна. Франк ще бъде изключително щастлив, сигурен съм. Трябва да пристигне в града следващата седмица, или дори по-рано. Предизвестява ни за това в писмото, което получихме днес. Сутринта срещнах раздавача по пътя и тъй като познах почерка на сина си, си позволих да отворя плика, макар да не беше адресиран до мен, а до мисис Уестън. Той си кореспондира главно с нея. Аз почти не получавам писма.

— Значи вие съвсем съзнателно отворихте плика, адресиран до нея. О, мисис Уестън — засмя се тя, — длъжна съм да протестирам срещу това. Много опасен пример за подражание! Моля ви да не позволявате на съседите си да го следват. Честна дума, ако това е съдбата, която ни очаква, ние, омъжените жени, трябва да напрегнем силите си. О, мистър Уестън, никога не бих допуснала, че сте способен на такова нещо!

— Да, ние мъжете сме направо непоправими. Трябва да се пазите, мисис Елтън... Та в писмото пише... написано е съвсем набързо, само да ни предупреди... та там пише, че цялото семейство ще пристигне в града, заради мисис Чърчил. Тя не се чувствала добре цяла зима и смята, че в Енскомбе е прекалено студено за нея. Щели да се отправят на юг без да губят повече време.

— Наистина ли? Чак от Йоркшир? Мисля, че Енскомбе е в Йоркшир?

— Да, намират се на около сто и деветдесет мили от Лондон. Чака ги дълго пътуване.

— Да, много дълго, наистина. Цели шестдесет и пет мили повече, отколкото от Мейпъл Гроув до Лондон. Но какво значение има разстоянието за хората с големи възможности, мистър Уестън? Ще се учудите, като разберете как зет ми, мистър Саклинг, буквално прелита от място на място. Едва ли ще ми повярвате, но той и мисис Браг отидоха до Лондон два пъти за една седмица с четири коня.

— Най-лошото нещо на това огромно разстояние — отбеляза мистър Уестън, — е фактът, че мисис Чърчил, доколкото разбирам, е била прикована към леглото през последната седмица. В последното си писмо Франк ни пише, че тя се оплаквала, че се чувства много слаба и не може да се придвижи до оранжерията без помощта на момчето или на чичо му. Това е много показателно за слабостта ѝ. Но сега с такова нетърпение очаква да пристигне в града, че възнамерява да пренощува само на две места по пътя. Това ни пише Франк. Наистина, крехките наглед дами се оказват с твърде необикновена издръжливост. Трябва да го признаете.

— Нищо подобно няма да призная. Винаги вземам страната на нежния пол. Няма да призная и ви предупреждавам, че по този въпрос ще срещнете заклет противник в мое лице. Винаги защитавам жените и ви уверявам, че ако знаехте как Селина преживя пренощуването в страноприемница, не бихте се дивили на невероятните усилия на мисис Чърчил да го избегне. Селина твърди, че това е истински ужас, и мисля, че аз също съм прихванала малко от нейната придирчивост. Винаги си носи собствени чаршафи — отлична предпазна мярка. Мисис Чърчил постъпва ли по този начин?

— Кълна ви се, че мисис Чърчил прави всичко онова, което би могло да хрумне на всяка префинена дама. Тя не отстъпва на нито една жена в това кралство по...

Мисис Елтън нетърпеливо го прекъсна:

— Но, моля ви, мистър Уестън, не ме разбирайте погрешно. Селина не е никаква префинена дама. Не оставайте с такова впечатление.

— Така ли? В такъв случай тя не се подчинява на определението, валидно за мисис Чърчил — най-изтънчената дама, която човек може да си представи.

Мисис Елтън започваше да мисли, че е сгрешила, като е възразила толкова горещо. Изобщо не целеше да накара хората да смятат, че сестра ѝ не е изтънчена дама. Може би просто не се преструваше достатъчно вдъхновено. Тъкмо обмисляше как да си оттегли думите назад, когато мистър Уестън продължи:

— Както сигурно предполагате, мисис Чърчил не се радва на моето благоволение. Но това нека да си остане между нас. Тя много обича Франк, затова не бих искал да говоря лошо за нея. Пък и отгоре на всичко е болна, макар че според собствените ѝ думи това е постоянното ѝ състояние. Не бих го споделил с всеки, но на вас ще кажа, мисис Елтън, че не вярвам особено в болестта на мисис Чърчил.

— Ако наистина е болна, защо не отиде в Бат, мистър Уестън? В Бат или в Клифтън.

— Внушила си е, че в Енскомбе е много студено за нея. Според мен просто ѝ е омръзнало там. Задържа се на това място много по-дълго от друг път и вече започва да желае промяна. Много е уединено. Хубаво е, но е самотно.

— Също като Мейпъл Гроув. Намира се толкова далеч от пътя, а наоколо има огромни площи с насаждения. Изолиран сте от всичко — пълно уединение. А мисис Чърчил сигурно не притежава здравето и духа на Селина, за да се наслаждава на това. Може би просто няма достатъчно сили и не е подготвена за живота в провинцията. Винаги съм казвала, че жените нямат големи способности, и съм много признателна, че самата аз съм много надарена и не завися от обществото.

— Франк прекара тук две седмици през февруари.

— Да, спомням си, че чух подобно нещо. Но когато дойде отново, ще намери ново попълнение в обществото на Хайбъри, ако мога да нарека себе си ново попълнение. Но той може би изобщо не е чувал, че и такова същество диша под слънцето.

Тя съвсем открито заявяваше желанието си да получи комплимент и човек просто не можеше да си затвори очите, затова мистър Уестън побърза галантно да възкликне:

— Скъпа госпожо! Вие сте единственият човек, който може да допусне подобно нещо. Как да не е чувал за вас? Мисля, че напоследък писмата на мисис Уестън едва ли са били пълни с нещо друго освен с „мисис Елтън“.

Беше изпълнил дълга си и можеше отново да се върне на темата за сина си.

— Когато Франк си тръгна, изобщо не бяхме сигурни кога ще ни посети отново, затова днешната новина ни радва още повече — продължи той. — Изобщо не я очаквахме. Всъщност, аз винаги съм бил убеден, че Франк ще дойде скоро, просто бях сигурен, че нещата ще се обърнат в наша полза, но никой не ми вярваше. Той и мисис Уестън бяха ужасно унили. „Но как би могъл да направи така, че да дойде отново? Дали леля му и чичо му ще се съгласят пак да се лишат от присъствието му?“ и други подобни. Винаги съм смятал, че нещата ще се развият в наша полза и, както виждате, излязох прав. Животът ме е научил, мисис Елтън, че ако един месец нещата не вървят на добре, със сигурност ще се оправят през следващия.

— Съвсем правилно, мистър Уестън, напълно правилно. Точно това казвах и аз на един от джентълмените в тази компания в дните на ухажването, когато нещата не вървяха съвсем добре, и той се отказа от онази настойчивост, която отговаряше на силата на чувствата му. Той бе склонен да се отчая и възкликна, че ако нещата вървят така, ще дойде месец май преди да ни обгърне „шафрановата одежда на Хименей“. О, колко се измъчих, докато прогоня от главата му тези мрачни мисли и му вдъхна надежда! Каретата — да спомням си, че преживяхме известни разочарования, свързани с каретата... Спомням си, че една сутрин дойде при мен страшно отчаян...

Тя леко се закашля, а мистър Уестън тутакси се възползва от възможността да продължи с онова, което го вълнуваше:

— Споменахте май. Май е месецът, който мисис Чърчил е определила или по-скоро си е наредила да прекара някъде другаде, само не в Енскомбе, или с две думи — в Лондон. Затова пред нас се отваря приятната възможност Франк да ни посещава често през цялата пролет — най-предпочитаният сезон за пътувания. Тогава дните са най-дълги, времето е топло и приятно, просто те примамва навън, и не е прекалено горещо за разходки. Докато Франк беше тук предния път, се възползвахме от времето по най-добрия начин, но все пак имаше и

доста дъждовни, влажни и мрачни дни. Винаги е така през февруари и човек не може да изпълни дори половината от нещата, които си е набелязал. Сега е моментът. Удоволствието ни ще бъде пълно и аз съвсем не съм убеден, мисис Елтън, дали несигурността на нашата среща, постоянното очакване дали ще пристигне днес или утре, или всяка минута, не стои по-близо до щастието, отколкото радостта от истинското пристигане. Според мен поне е така. Това е душевното състояние, което ми доставя най-голяма наслада и въодушевление. Надявам се, че ще харесате сина ми, но не бива да очаквате нещо изключително. Мисис Уестън е много привързана към него и, както можете да предположите, това силно ме радва. Смята, че няма втори като него.

— Смея да ви уверя, мистър Уестън, че мнението ми несъмнено ще бъде в негова полза. Чувала съм толкова възхвали по адрес на мистър Франк Чърчил. В същото време, няма да е честно, ако не ви кажа, че аз съм от хората, които винаги имат собствено мнение по въпроса и не се оставят да бъдат водени от другите. Предупреждавам ви, че мнението ми за сина ви ще бъде съвсем реалистично. Не обичам да лаская никого.

Мистър Уестън остана погълнат от мислите си за известно време, след което каза:

— Надявам се, че не съм бил прекалено суров към горката мисис Чърчил. Ако наистина е болна, ще съжалявам дълбоко, че съм я обвинил несправедливо. Но някои черти от характера ѝ ми пречат да говоря за нея с търпението, с което бих желал. Сигурно ви е известна връзката ми с това семейство и отношението, което получих от тях, но между нас казано, цялата вина за това е нейна. Тя беше инициаторът на всичко. Майката на Франк никога нямаше да бъде подложена на подобно унижение, ако не беше тази жена. Мистър Чърчил също е горд човек, но неговото високомерие е нищо в сравнение с това на съпругата му. Неговата гордост е тиха, безобидна и благородна. Тя не би могла да нарани никого. Но нейната е самото безочие и безскрупулност! А това, което я прави още по-нетърпима, е фактът, че тя не може да претендира за знатен произход и положение. Когато той се е оженил за нея, тя е била просто никоя — дъщеря на някакъв джентълмен. Но откакто станала Чърчил, невероятните ѝ претенции

надминали тези на родените Чърчил. Уверявам ви, че дълбоко в себе си тя е най-обикновено парвеню.

— Само като си помисли човек! Това сигурно е страшно възмутително! Изпитвам ужас от парвенютата. В Мейпъл Гроув се научих да презирам подобен род хора. Там живее едно семейство, което е най-голямата досада в живота на сестра ми и зет ми поради големите важности, които си придава. Описанието на мисис Чърчил ме накара веднага да се сетя за тях. Наричат се Тапмън. Живеят там съвсем отскоро и са обременени от ниския си произход, но толкова си вирят носа и се надяват да бъдат поставени на равна нога със старите и уважавани фамилии в района. Сигурно са живели в Уест Хол най-много година и половина, а откъде идва богатството им, никой не знае. От Бирмингам са, а нали знаете, мистър Уестън, че това не е място, от което човек може да очаква нещо добро. Никой не възлага големи надежди на Бирмингам. Дори само звукът на името му ме ужасява. Но за семейство Тапмън не се знае нищо със сигурност, макар че много неща се подозират, уверявам ви, а поведението им подсказва, че се смятат за равни дори на зет ми, мистър Саклинг, който е един от най-уважаваните хора в района. Просто е непоносимо! Мистър Саклинг, който живее в Мейпъл Гроув от цели единадесет години и чийто баща е притежавал къщата преди него... Сигурна съм, че старият мистър Саклинг е успял за изплати напълно къщата преди смъртта си.

Прекъснаха ги. Поднасяха чая и тъй като мистър Уестън бе казал всичко, което възнамеряваше, скоро намери възможност да се оттегли.

След чая мистър и мисис Уестън и мистър Елтън седнаха да играят карти с мистър Удхаус. Съдбата на останалите петима беше оставена в собствените им ръце и Ема се съмняваше, че ще успеят да се справят добре, понеже мистър Найтли изглежда не бе настроен за разговори, а мисис Елтън искаше да ѝ бъде обърнато внимание, което никой не изгаряше от желание да стори. В главата на Ема се въртяха твърде объркани мисли и тя също предпочиташе да мълчи.

Мистър Джон Найтли се оказа по-разговорлив от брат си. Той щеше да си замине рано на следващия ден и поде разговора с думите:

— Ема, струва ми се, че няма какво повече да ви кажа за момчетата и тъй като имате и писмо от сестра си, там сигурно всичко е изложено най-подробно. Моите наставления ще бъдат много по-кратки

от нейните и сигурно в съвсем друг смисъл. Всичко, което ще ви препоръчвам е да не ги глезите и да не ги тъпчете с лекарства.

— Надявам се да изпълня желанията и на двама ви — отвърна Ема. Ще направя всичко, което е по силите ми, за да се чувстват щастливи. Това е достатъчно за Изабела, а щастието изключва възможността за глезотии и лекарства.

— Ако ви създават проблеми, можете веднага да ги изпратите обратно у дома.

— Това е много вероятно. Много ви се иска да е така, нали?

— Страхувам се, че ще вдигат прекалено много шум, който баща ви няма да понесе, а и за вас ще бъдат тежко бреме, ако ангажиментите ви за посещения продължават да се увеличават, както става напоследък.

— Да се увеличават ли?

— Разбира се, не може да не сте забелязали, че последната половин година значително промени начина ви на живот!

— Не съм забелязала никакви промени!

— Няма съмнение, че сега прекарвате много повече време в компанията на други хора, отколкото преди. Вземете дори само днешния ден. Идвам за едно денонощие и веднага се натъквам на парти за вечеря. Кога се е случвало нещо подобно преди? Съседите ви стават все повече и повече и вие все по-често се срещате с тях. Напоследък всяко писмо до Изабела разказва за нови забавления — вечеря у мистър Коул или балове в Краун. Вземете дори Рандълс! Вашите посещения там са станали съвсем различни от преди.

— Да — бързо каза брат му, — от Рандълс тръгва всичко.

— Много добре, и тъй като Рандълс едва ли ще загуби влиянието си, струва ми се вероятно, Ема, че Хенри и Джон понякога могат да се окажат пречка за вас. Ако се случи това, просто ще ви помоля да ги изпратите у дома.

— Не — извика мистър Нйтли, — не бива да прави така! Нека ги изпрати в Донуъл. Аз със сигурност ще имам достатъчно време.

— Честна дума — възкликна Ема, — направо ме учудвате! Бих искала да зная колко от моите многобройни ангажименти са преминали, без вие също да присъствате. И защо подозирате, че ще ми липсва достатъчно свободно време, за да се грижа за момчетата? Какви са били тези толкова необичайни мои забавления? Това, че веднъж

вечерях у семейство Коул и че обсъждах възможността да се организира един бал, който така и не се състоя! Вас мога да разбера — кимна тя към мистър Джон Найтли, — щастие то да се срещнете тук наведнъж с толкова много приятели ви доставя прекалено голямо удоволствие, за да остане незабелязано. Но просто недоумявам защо вие — обърна се Ема към мистър Найтли, — комуто е много добре известно, че рядко прекарвам повече от два часа извън Хартфийлд, подозирате участието ми в подобна поредица от развлекателни прояви. А що се отнася до момчетата, ако леля Ема не разполага с достатъчно време за тях, трябва да отбележа, че положението при чичо Найтли едва ли ще е по-добро, защото ако тя отсъства от къщи един час, него го няма пет, а когато е у дома или чете, или оправя сметките си.

Сър Найтли се опита да не се разсмее и успя без много трудности, тъй като мисис Елтън го заговори.

Ема не се нуждаеше от дълъг размисъл, за да открие причината за вълнението си от новината за пристигането на Франк Чърчил. Скоро установи, че се чувства загрижена и смутена не заради себе си, а заради него. Любовта ѝ просто се бе изпарила. Дори не си заслужаваше да се замисля за това, но ако той (по-влюбеният от двамата) се завърнесе със същите топли чувства, с които си бе заминал, щеше да е много неприятно. Ако двумесечната им раздяла не бе успяла да охлади чувствата му, предстоеше ѝ да премине през много неприятности и злини. Трябваше много да внимава и за себе си, и за него. Не искаше отново да въвлича чувствата си и щеше да бъде длъжна да не подхранва неговите.

Искаше ѝ се да може да предотврати обяснението в любов, защото то щеше да сложи твърде болезнен край на тъй приятното им приятелство! И все пак, не можеше да се избави от мисълта, че ще се случи нещо решаващо. Предусещаше, че още преди да свърши пролетта, ще настъпи някакъв поврат, някакво събитие, което ще промени сегашното ѝ спокойно, уравновесено състояние.

Не мина много време, макар че бе повече, отколкото предполагаше мистър Уестън, преди пред Ема да се открие възможност да си изгради представа за чувствата на Франк Чърчил. Семейството от Енскомбе не пристигна в града толкова скоро, колкото се очакваше, но той дойде в Хайбъри почти незабавно след пристигането им. Беше яздил два часа. Това беше всичко, което бе в състояние да направи засега. Но веднага след Рандълс Франк се отправи директно към Хартфийлд и тогава Ема най-сетне можа да прибегне до изключителната си наблюдателност, определяйки доколко силни са чувствата му и как трябва да действа. Срещнаха се изключително приятелски. Нямаше съмнение, че той много се радва да я види. Но тя веднага се усъмни, че чувствата му са същите като по-рано и че в тях все още съществува предишната нежност. Наблюдаваше го внимателно. Беше съвсем ясно, че не е влюбен в нея

толкова силно, колкото преди. Отсъствието му, добавено вероятно към нейното безразличие, бяха допринесли, за да се получи този твърде желан резултат.

Той бе в прекрасно настроение, както винаги готов да разговаря и да се смее, и изглежда с удоволствие говореше за предишното посещение и си припомняше минали истории. Беше доста възбуден. Ема откри безразличието му не в спокойствието, понеже той съвсем не беше спокоен. Очевидно се вълнуваше от нещо и просто не можеше да си намери място. Жизнерадостен по природа, той демонстрираше нещо повече от обикновената жизненост. Но онова, което решително оформи мнението ѝ по този въпрос, беше фактът, че Франк остана при нея едва четвърт час и се отправи към Хайбъри, за да направи и други посещения. Бил видял група стари познати, докато минавал по улицата. Не можел да спре за повече от една секунда, но хранел нескромната надежда, че те ще останат разочаровани, ако не се отбие у тях, и макар да искал да остане по-дълго в Хартфийлд, трябвало незабавно да тръгва.

Ема не се съмняваше, че чувствата му не са така силни, както преди, но нито неспокойството му, нито припряното му посещение доказваха, че е напълно излекуван. Тя бе по-скоро склонна да смята, че държанието му разкрива опасението да не би тя отново да го завладее, както и благоразумното решение да не позволява подобен резултат.

За десет дни това бе единственото посещение на Франк Чърчил. Много пъти се бе надявал и възнамерявал да дойде, но все нещо му пречеше. Леля му не можеше да понесе отсъствието му. Поне така гласеше собственият му разказ в Рандълс. Ако той беше искрен, ако наистина се бе опитвал да дойде, трябваше да се заключи, че преместването на мисис Чърчил в Лондон не се е отразило по-добре на своенравието и нервите ѝ. Тя наистина беше много болна. Франк бе споделил това в Рандълс. Макар че леля му си въобразяваше много неща, като погледнел назад, той несъмнено установявал, че здравето ѝ е много по-разклатено, отколкото преди половин година. Не се съмнявал, че става дума за нещо, което грижите и лекарствата не могат да отстранят, и вярвал, че я очакват още дълги години живот, но не можел да се съгласи със съмнението, изказано от баща си, че оплакванията ѝ са само въображаеми и че е здрава, както винаги.

Скоро стана ясно, че Лондон не ѝ се отразява добре. Не можела да понася шума. Нервите ѝ постоянно били изопнати и към десетия ден писмата на племенника ѝ до Рандълс осведомиха за промяна в плана. Щели незабавно да се преместят в Ричмънд. Мисис Чърчил имала препоръки до един известен лекар там, пък и без друго много харесвала това място. Вече била наета мебелирана къща и се очаквало промяната да ѝ се отрази много добре.

Ема научи, че Франк пишел много въодушевено за този план и изглежда бил признателен за блаженството да прекара цели два месеца толкова близко до многобройните си приятели, защото къщата била наета за май и юни. Казаха ѝ, че сега пишел с още по-голяма сигурност за честите си посещения при тях. Щял да идва, когато си пожелае.

Ема установи, че според мистър Уестън тя е източникът на цялото щастие, което му доставят тези радостни перспективи, но се надяваше да не е така. Двата месеца щяха да изяснят всичко.

Самият мистър Уестън беше неизказано щастлив. Радостта му нямаше граници. Не би могъл да мечтае за нещо по-добро. Сега Франк наистина щеше да бъде съвсем близо до тях. Какво бяха девет мили за един млад човек? Един час езда! Можеше да прескача, когато поиска. Разликата между Ричмънд и Лондон беше същата, както между това да го виждат всеки ден и да не го виждат никога. Шестнадесет мили, и даже осемнадесет (защото до Манчестър Стрийт сигурно бяха точно толкова) представляваха сериозна пречка. Дори и да успееше да се измъкне, щеше да прекара почти целия ден в пътуване. Присъствието му в Лондон не променяше нещата. Спокойно можеше да си бъде и в Енскомбе. Но Ричмънд беше много близо и той щеше лесно да идва. Не можеше и да бъде по-добре!

Това преместване направи едно друго събитие почти сигурно — бала в Краун. И преди не бяха го забравили, но опитите им да определят датата останаха напразни. Но сега със сигурност щеше да се състои. Подновиха приготовленията и много скоро след като семейство Чърчил се премести в Ричмънд няколко реда от Франк ги осведомиха, че промяната се отразила добре на леля му. Той не се съмнявал, че ще може да се присъедини към тях за двадесет и четири часа, когато и да е, и ги убеждавал да определят по-близка дата.

Балът на мистър Уестън щеше да стане реалност. Много малко дни делиха младите хора на Хайбъри от щастието.

Мистър Удхаус се примири. Пролетта намаляваше недостатъците на начинанието. Май беше много по-добър месец от февруари за каквото и да е. Решено бе мисис Бейтс да прекара вечерта в Хартфийлд. Джеймс бе надлежно предизвестен и мистър Удхаус оптимистично се надяваше, че няма да има проблеми със скъпия малък Хенри и със скъпия малък Джон по време на отсъствието на Ема.

Повече не се случи нищо, което да възпрепятства бала. Денят приближаваше. Най-сетне той настъпи и след една сутрин, изпълнена с напрегнато очакване, Франк Чърчил се появи в Рандълс от плът и кръв малко преди обяд. Вече всичко беше наред.

Между него и Ема все още не се бе състояла втора среща. Свидетел на нея щеше да бъде залата в Краун, но и това щеше да е по-добре, отколкото най-обикновена среща в тълпата. Мистър Уестън разпалено увещаваще Ема да отиде по-рано и да пристигне почти веднага след тях, за да изкаже мнението си за подредбата и удобството на стаите преди да са дошли останалите. Тя не можеше да му откаже и затова прекара доста дълго време в компанията на младия мъж. Ема трябваше да докара Хариет с каретата и двете пристигнаха в Краун съвсем навреме след групата от Рандълс.

Франк Чърчил изглежда ги очакваше и макар да не бе много разговорлив, по очите му се познаваше, че възнамерява да прекара изключително приятна вечер. Заедно обиколиха, за да проверят дали всичко е както трябва и не след дълго към тях се присъединиха пътниците от още една карета. Пристигането ѝ доста учуди Ема. Тъкмо се готвеше да възкликне: „Толкова безразсъдно рано!“, когато установи, че това е семейство стари приятели на мистър Уестън, които също като нея бяха дошли, за да помогнат на организаторите с преценката си. Веднага след тях пристигнаха и някакви братовчеди, които се оказаха подмамени да дойдат по-рано заради същата неустойма настойчивост на мистър Уестън и със същата задача. Сякаш не след дълго половината компания щеше да се събере, за да надзирава приготвянията.

Ема установи, че мистър Уестън не разчита единствено на нейния вкус и реши, че да бъде любимец и приятел на някой, който има толкова много близки и довереници, съвсем не е най-голямото удовлетворение. Тя много харесваше откритите му обноски, но ако ги обуздаеше поне малко, характерът му щеше да стане още по-

благороден. Истинският мъж трябваше да бъде добронамерен към всички, а не приятел на всички. Ето такъв човек би спечелил одобрението ѝ.

Всички заедно се разходиха наоколо, огледаха обстановката и похвалиха организацията. А след това, понеже нямаше какво повече да правят, образуваха нещо като полукръг около огъня и всеки по различен начин отбеляза, че макар да е вече май, огънят в камината вечерта е нещо много приятно.

Ема установи, че причината съветниците да не бъдат още повече не се дължи на мистър Уестън. Той бе спрял каретата си пред вратата на мисис Бейтс, за да предложи превоз на лелята и племенницата, но те щели да пътуват заедно със семейство Елтън.

Франк стоеше до Ема, но не през цялото време. Не го свърташе на едно място, което подсказваше, че е неспокоен. Оглеждаше се наоколо, отиваше до вратата, слушваше се за шум от приближаващи карети. Може би се страхуваше да бъде близо до нея или да не остане там задълго.

Заговориха за мисис Елтън.

— Мисля, че тя скоро ще пристигне — отбеляза Франк. — Много съм любопитен да се запозная с мисис Елтън. Толкова много съм чувал за нея. Надявам се да пристигне скоро.

Чу се шум от идваща карета. Той незабавно се отправи натам, но скоро се върна:

— Забравям, че не съм ѝ представен. Никога не съм виждал нито мистър, нито мисис Елтън. Не е моя работа да им се натрапвам.

Мистър и мисис Елтън се появиха. Бяха разменени съответните усмивки и любезности.

— Но къде са мис Феърфакс и мис Бейтс! — огледа се мистър Уестън. — Смятахме, че вие ще ги доведете.

Грешката не беше голяма. Каретата пътувала към тях в момента. Ема копнееше да научи мнението на Франк за мисис Елтън, какво мислеше за претенциозната елегантност на роклята и за снизходителните ѝ усмивчици. Той незабавно се подготви да си изгради мнение, като ѝ отдели нужното внимание след запознанството.

След няколко минути каретата се завърна. Някой спомена, че вали.

— Аз ще се погрижа за чадърите, сър — каза Франк на баща си. — Не бива да пренебрегваме мис Бейтс — довърши той и излезе навън.

Мистър Уестън понечи да го последва, но беше задържан от мисис Елтън, която искаше да го ощастливи с мнението си за сина му. Тя заговори толкова високо, че младият човек, който не вървеше никак бавно, при всички случаи чу думите ѝ:

— Много изискан младеж, наистина. Нали си спомняте, когато откровено ви предупредих, че ще си изградя собствено мнение по въпроса, и сега съм безкрайно щастлива да заявя, че съм много доволна от него. Повярвайте ми. Аз никога не правя комплименти. Смятам, че той е много красив млад човек, а обноските му са точно това, което напълно одобрявам и харесвам — маниери на истински джентълмен, без никаква превзетост или арогантност. Трябва да ви предупредя, че направо ненавиждам празните контета. Просто ме ужасяват, в Мейпъл Гроув никой не ги понася. Нито аз, нито мистър Саклинг сме били някога в състояние да ги търпим. Понякога бяхме дори прекалено резки. Селина, чийто характер е неприлично благ, беше по-търпелива с тях.

Докато говореше за сина му, вниманието на мистър Уестън бе направо приковано, но щом спомена за Мейпъл Гроув, той се досети, че има току-що пристигнали дами, за които трябва да се погрижи, и се отдалечи с щастлива усмивка.

Мисис Елтън се върна при мисис Уестън.

— Сигурна съм, че това е нашата карета с мис Бейтс и Джейн. Нашият кочияш и конете ни са толкова бързи. Струва ми се, че караме по-бързо от всички тук. Истинско удоволствие е да послужиш с каретата си на приятел. Разбрах, че вие сте предложили услугите си, но няма смисъл да го правите друг път. Можете да бъдете сигурна, че аз винаги ще се грижа за тях.

Съпровождани от двамата джентълмени, в салона влязоха мис Бейтс и мис Феърфакс. Изглежда, мисис Елтън сметна, че да ги посрещне е не по-малко нейно задължение, отколкото на мисис Уестън. Жестовите и постъпките ѝ можеха да бъдат разбрани от всеки, който подобно на Ема наблюдаваше внимателно. Но нейните думи и репликите на всички скоро се изгубиха в неспирния порой, който се изсипа от устата на мис Бейтс. Тя говореше още като влизаше в салона

и все още не бе завършила мисълта си, когато ѝ направиха място в кръга до огъня. Чуха гласа ѝ едновременно с отварянето на вратата:

— Колко любезно от ваша страна. Изобщо не вали. Не е нищо сериозно! Пък и мен не ме е грижа. Обувките ми са толкова дебели. Джейн каза, че... О! — възкликна тя веднага щом влезе в стаята. — О, но това е великолепно! Направо очарователно! Честна дума! Погрижили сте се за всичко! Нищо не липсва. Изобщо не допусках!... Толкова добре е осветено... Джейн, Джейн, погледни... Виждала ли си някога нещо подобно? О, мистър Уестън, вие сигурно наистина притежавате лампата на Аладин! Добричката мисис Строукс просто няма да може да познае собствената си стая. Видях я на влизане. Стоеше на входа. „О, мисис Строукс“ — подхванах аз, но нямах време да кажа нищо повече... — Сега към нея се запъти и мисис Уестън. — О, много съм добре, много съм добре, мадам, благодаря ви. Надявам се, че и вие сте добре. Щастлива съм да го чуя. Толкова се боях, че ще имате главоболие, като ви гледах как непрекъснато сновете напред-назад и като знаех колко грижи имате! Наистина се радвам да науча, че сте съвсем добре! А, скъпа мисис Елтън, толкова сме ви благодарни за каретата... Да, точно навреме. Джейн и аз бяхме напълно готови и въобще не задържахме конете. Много удобна карета!... О, сигурна съм, че и на вас трябва да благодарим, мисис Уестън! Мисис Елтън беше изпратила на Джейн една много мила бележка, в противен случай щяхме да... Две покани за един ден! Никога не сме имали такива съседни! Казах на мама: „Кълна се, майко...“ А, благодаря ви, много е добре. Отиде у мистър Удхаус. Накарах я да вземе шала си, защото вечерите не са никак топли... Да, големият ѝ шал. Сватбеният подарък от мисис Диксън... Толкова мило от страна на мисис Диксън, че се е сетила за майка ми. Купила го е в Уеймаут и сама го е избрала... Имало още три различни, около които се колебаели за известно време... Полковник Кембъл повече предпочитал масленозеленото... Скъпа Джейн, сигурна ли си, че не си измокри краката? Паднаха една-две капки, и аз се страхувах, че... Но мистър Франк Чърчил беше толкова безкрайно любезен... а и имаше постелка, на която да се стъпи... Никога няма да забравя изключителната му учтивост! О, мистър Франк Чърчил, трябва да ви кажа, че очилата на майка ми изобщо не са се разваляли оттогава! Болтчето никога не се е откачало. Майка ми често споменава добрината ви. Не е ли така, Джейн?... Нали често

разговаряме за мистър Франк Чърчил?... А, ето я и мис Удхаус. Как сте, скъпа мис Удхаус?... Аз съм добре, благодаря ви. Срещаме се като в страната на приказките... Какви промени!... Знам, че не трябва да правя комплименти, но... — и тя погледна Ема твърде доволно, — би било невъзпитано от моя страна, но вие изглеждате прекрасно!... А какво ще кажете за косата на Джейн?... Вие отсъдете. Направи си прическата съвсем сама... Удивително е умението ѝ да си прави косата. Никой фризьор в Лондон не би могъл да се справи като нея!... О, виждам доктор Хюгс и мисис Хюгс!... Трябва да отида и да поговоря за момент с доктор и мисис Хюгс... Как сте? Как сте?... Много съм добре, благодаря ви... Толкова е приятно, нали?... А къде е скъпият мистър Ричард? А, ето го. Не го притеснявайте! Сигурно му е много по-приятно да разговаря с младите дами! Как сте, мистър Ричард?... Видях ви онзи ден, докато яздехте из града... О, но това е мисис Отуей и добрият мистър Отуей, и мис Отуей, и мис Карълайн!... Толкова много приятели!... А ето ги и мистър Джордж, и мистър Артър... Как сте? Как сте?... Много съм добре!... Благодаря ви! Никога не съм се чувствувала по-добре!... Струва ми се, че чувам още една карета. Кой ли може да е това? Може би достойните Коул. Кълна се, че е абсолютно очарователно да се намираш сред толкова много приятели. А и огънят е толкова величествен! Направо се изпекох! Не, благодаря ви, не искам кафе... Малко чай, ако обичате, но когато имате възможност... недейте да бързате... О, вече го носите! Всичко е толкова хубаво!

Франк Чърчил отново застава до Ема и когато мис Бейтс замълча, тя установи, че без да иска подслушва разговора между мисис Елтън и мис Феърфакс, които стояха малко зад нея. Франк беше замислен. Ема не можеше да прецени дали и той слуша всичко. След като поднесе на Джейн множество комплименти за роклята и външния ѝ вид, които тя прие мълчаливо и скромно, мисис Елтън очевидно искаше самата тя да получи комплимент и затова последва серия от въпроси: „Харесват ли роклята ми? Какво ще кажете за гарнитурата? Добре ли е направила Райт косата ми?“ и други подобни, на които бе отговорено с търпелива учтивост. Тогава мисис Елтън каза:

— Не обръщам никакво внимание на дрехите, но при случай като този, когато погледите на всички са насочени предимно към мен, пък и в знак на уважение към семейство Уестън (които несъмнено дават този

бал в моя чест) се постарах с нищо да не отстъпвам на останалите. Виждам много малко перли в салона, освен своите. Та значи Франк Чърчил е чудесен танцьор. Ще видим дали стиловете ни си подхождат. Франк Чърчил наистина е много изискан млад човек. Много ми харесва.

В този момент Франк започна да говори толкова оживено, че Ема престана да се съмнява дали е чул хвалбите по свой адрес. Той просто не искаше да чуе нищо повече. Гласовете на дамите заглъхнаха за малко, но не след дълга пауза отново се извиси гласа на мисис Елтън. Мистър Елтън се приближаваше към дамите и съпругата му възкликна:

— Значи най-сетне ни открихте и нарушавате уединението ни, така ли? Тъкмо казвах на Джейн, че вече сигурно сте нетърпелив да научите нещо за нас.

— Джейн ли? — възмутено се удиви Франк Чърчил. — Твърде фамилиарно, но мис Феърфакс май няма нищо против!

— Харесва ли ви мисис Елтън? — шепнешком попита Ема.

— Ни най-малко.

— Много сте неблагодарен!

— Неблагодарен ли? Но какво искате да кажете — намуси се той и после изведнъж се усмихна. — Не, не ми казвайте. Къде е баща ми? Кога ще започнат танците?

Ема изобщо не го разбираше! Изглежда беше в странно настроение. Той отиде при баща си и бързо се върна, придружаван и от мистър, и от мисис Уестън. Бяха се изправили пред малко затруднение, което трябваше да споделят с Ема. Току-що на мисис Уестън ѝ бе хрумнало, че трябва да помолят мисис Елтън да открие бала. Тя сигурно го е очаквала, но това проваляло плановете им да удостоят Ема с тази чест. Господарката на Хартфийлд посрещна новината стоически.

— Но кой ще бъде подходящият партньор за нея? — зачуди се мисис Уестън. — Тя сигурно смята, че Франк трябва да я покапи.

Франк незабавно се обърна към Ема с молба да предяви претенциите си за даденото по-рано обещание и се обяви за ангажиран. Баща му напълно одобри това и скоро стана ясно, че целта на мисис Уестън е да накара съпруга си да танцува с мисис Елтън и че задачата на двамата млади е да го убедят, което те бързо направиха.

Танците бяха открити от мистър Уестън и мисис Елтън, следвани от мистър Франк Чърчил и мис Удхаус. Ема трябваше да се съгласи да отстъпи първенството на мисис Елтън, въпреки че винаги бе смятала себе си за главната виновница за тържеството. Това събитие почти я накара да пожелае брака.

Несъмнено до този момент суетата на мисис Елтън бе напълно задоволена, защото макар да се бе надявала да открие бала с Франк Чърчил, едва ли бе загубила от промяната. Мистър Уестън беше по-важна личност от сина си. Въпреки това малко затруднение, Ема щастливо се усмихваше и се радваше от все сърце при вида на внушителната колона от двойки, която се оформяше, и при мисълта за множеството празнични часове, които я очакват. Най-много я тревожеше това, че мистър Найтли не танцува. Ето го, сред наблюдателите, а мястото му не бе там. Той трябваше да танцува, а не да седи сред съпрузите, бащите и играчите на вист, които се преструваха, че се интересуват от танците, докато се съберат каретата за играта. Та той изглеждаше толкова млад! Може би там, където беше застанал, това личеше най-добре. Неговата висока, слаба, изправена фигура, извисена над натежалите тела и приведените рамене на възрастните мъже, според Ема трябваше да привлече погледите на всички. Като се изключи собствения ѝ партньор, в редицата млади хора нямаше никой, който можеше да се сравнява с него. Той направи няколко крачки, но и те бяха достатъчни, за да подсказват колко изтънчено и с каква вродена грация би танцувал, ако просто си дадеше този труд. Тя го принуждаваше да се усмихва, когато срещнеше погледа му, но като цяло той изглеждаше много мрачен. Искаше ѝ се мистър Найтли да харесва повече баловете и Франк Чърчил. Стори ѝ се, че той я наблюдава твърде често. Не смееше да се ласкае, че тя му харесва как танцува, но ако се опитваше да я укорява за нещо, Ема просто нямаше от какво да се страхува. Между нея и партньора ѝ нямаше никакъв флирт. Изглеждаха по-скоро като непринудени и весели приятели, отколкото като влюбени. Това, че Франк Чърчил мислеше за нея по-малко от мистър Найтли, беше несъмнено.

Балът протичаше много приятно. Всички бяха загрижени за мисис Уестън и върху нея се сипеше постоянен поток от похвали. Всички изглеждаха щастливи и оценката, че балът е прекрасен, която рядко се даваше, преди той да е завършил, бе многократно повтаряна

още в самото му начало. Балът не беше по-богат на важни и знаменателни събития от други подобни събирания, но все пак се случи нещо, което привлече вниманието на Ема. Започнаха двата последни танца преди вечеря, а Хариет остана без партньор. Тя бе единствената дама, която седеше. Беше истинско чудо, че е останала сама, тъй като до този момент броят на танцьорите бе съвсем точен. Но учудването на Ема скоро се изпари, когато не след дълго забеляза мистър Елтън да се мотае наоколо. Той нямаше да покани Хариет на танц, ако можеше да го избегне. Беше сигурна, че ще постъпи така, и го очакваше всеки момент да избяга в стаята за карти.

Само че той не възнамеряваше да бяга. Приближи се до мястото, където се бяха събрали наблюдателите, размени няколко думи с тях и се поразходи отпред, сякаш за да изтъкне свободата си и решимостта да не се лишава от нея. Не пропусна да мине няколко пъти точно пред мис Смит и да заговори хората, които се намираха най-близо до нея. Ема забеляза всичко. Тя все още не танцуваше. Пробиваше си път от дъното на залата и затова имаше възможност да разглежда наоколо. Забеляза всичко само с едно леко извъртане на главата. Когато бе преполовила пътя до колоната, цялата група се оказа точно зад гърба ѝ и тя вече не можеше да наблюдава. Но мистър Елтън беше толкова наблизо, че Ема чу всяка сричка от разговора между него и мисис Уестън. Забеляза, че жена му, която стоеше непосредствено пред нея, не просто слуша, но и го насърчава с многозначителни погледи. Добросърдечната и внимателна мисис Уестън бе напуснала мястото си, за да отиде до него и да го попита:

— Няма ли да танцувате, мистър Елтън?

Той незабавно отвърна:

— С огромно удоволствие, ако вие танцувате с мен, мисис Уестън.

— Аз ли? О, не, ще ви намеря по-добър партньор. Аз не съм никаква танцьорка.

— Ако мисис Гилбърт иска да танцува, за мен ще бъде истинско удоволствие, защото макар вече да се чувствам женен човек с опит, а дните, когато танцувах, да са далеч зад гърба ми, за мен ще бъде истинско удоволствие да потанцувам с една стара приятелка като мисис Гилбърт.

— Мисис Гилбърт не смята да танцува, но там виждам една свободна млада дама и много ще се радвам тя да потанцува. Мис Смит!

— Мис Смит ли? Не бях забелязал. Вие сте толкова внимателна... и ако не бях семеен човек, може би... Но сега едва ли танците са подходящо занимание за мен, мисис Уестън. Моля да ме извините. Бих бил безкрайно щастлив да направя за вас каквото и да е друго, но дните ми на танцър свършиха.

Мисис Уестън не каза нищо повече и Ема можеше да си представи с какво учудване и огорчение се връща към мястото си. Ето какво представляваше мистър Елтън! Симпатичният, приятен и услужлив мистър Елтън! Ема се огледа наоколо. Той се беше насочил към мистър Найтли и се готвеше да поведе разговор с него, докато си разменяше лъчезарни усмивки със съпругата си.

Ема не искаше да гледа повече нататък. Сърцето ѝ се бунтуваше и тя се боеше, че това е изписано и на лицето ѝ.

Но само след миг пред очите ѝ изникна много по-щастлива гледка — мистър Найтли водеше Хариет към колоната на танцуващите. Ема никога не се бе чувствала по-изненадана и по-доволна, отколкото в този момент. Цялата преливаше от удоволствие и благодарност — и заради себе си, и заради Хариет, — и изгаряше от желание да му го каже. И макар че, когато погледите им отново се срещнаха, мистър Найтли бе твърде далече, изражението ѝ казваше много.

Както бе очаквала, той танцуваше изключително добре, а Хариет щеше да изглежда напълно щастлива, ако не страдеше от жестокото отношение, наранило я преди малко. Лъчезарното ѝ изражение издаваше огромното удоволствие на момичето и изключителното му удовлетворение. Тя не похаби това усещане — подскачаше по-високо и се носеше сред танцуващите по-устремно от когато и да е, а усмивката не слизаше от лицето ѝ.

Мистър Елтън се бе оттеглил при картоиграчите и според Ема изглеждаше страшно глупаво. Тя не смяташе, че той е безчувствен колкото жена си, но вече започваше да става като нея. Мисис Елтън изрази взаимните им чувства, като се обърна към партньора си, но всъщност изрече думите на всеослушание:

— Найтли се смили над бедната малка мис Смит. Колко мило от негова страна!

Вечерята бе сервирана. Гостите вече се придвижваха към другата зала и мис Бейтс започна да нарежда от този момент до мига, в който взе лъжицата в ръка:

— Джейн, Джейн, къде си, скъпа? Ето ти наметалото. Мисис Уестън те моли да си сложиш наметалото. Страхува се, че в коридора може да става течение, макар да са помислили за всичко... едната врата е закована и са уплътнили процепите с рогозки... Скъпа Джейн, разбира се, че трябва... О, мистър Чърчил! Толкова сте внимателен!... Колко хубаво го казахте... много съм ви благодарна... Чудесни танци, наистина... Да, скъпа, изтичах до вкъщи да помогна на баба ти да си легне и, както ти казах, никой не забеляза отсъствието ми... Тръгнах си, без да предупредя никого, точно както възнамерявах... Баба ти е съвсем добре. Прекарала е чудесна вечер с мистър Удхаус, добре са си побъбрили и са поиграли табла. Пили чая си долу с бисквити, печени ябълки и вино, точно преди да си тръгне... Понякога имала голям късмет със заровете... Подробно ме разпита за теб — забавляваш ли се, кои са партньорите ти. „О, няма да изпреварвам Джейн — отвърнах ѝ аз, — оставих я да танцува с мистър Джордж Отуей, но тя самата сигурно копнее да ти разкаже за това утре. Първият ѝ партньор беше мистър Елтън. Не знаех кой ще я покани после. Може би мистър Уйлям Кокс.“ О, уважаеми господине, толкова сте внимателен... Дали няма някой друг, който... Аз все още не съм безпомощна... Кълна се, че сте страшно внимателен... Джейн от едната ви страна и аз от другата... Спрете, спрете, нека да се дръпнем малко... Влиза мисис Елтън! Скъпата мисис Елтън, колко е елегантна само! Прелестна дантела! А сега и ние подире ѝ. Тя е кралицата на вечерта... Е, вече сме в коридора... Има две стъпала, Джейн, внимавай с тях... О, не, само едно е... Стори ми се, че са две... Колко странно, бях убедена, че са две, а то е само едно... Никога не съм виждала толкова удобно и с вкус подредена стая. Навсякъде има свещи... Та ти казвах за баба ти, Джейн... Само едно нещо я разочаровало. Печените ябълки и бисквитите били превъзходни, но отначало поднесли леко фрикасе от момици с аспержи, но добрият мистър Удхаус сметнал, че аспержите не са сварени добре и върнал всичко. Момиците и аспержите са любимото ястие на мама и дълбоко съжалила за случилото се, но

решихме да не казваме на никой, за да не стигне до ушите на скъпата мис Удхаус, която много ще се притесни. Но, това е прелестно! Страшно съм удивена! Не можех и да предположа подобно нещо! Какво изящество и изобилие!... Никога не съм виждала подобно нещо!... И така, къде ще седнем? Къде да седнем? Където и да е, само Джейн да не е на течение... Къде ще седна аз, няма никакво значение... Тази страна ли ни препоръчвате?... Е, сигурна съм, че вие знаете, мистър Чърчил... но тук е прекалено хубаво... Добре, както пожелаете!... Щом вие го казвате, не може да грешите. Скъпа Джейн, та ние няма да успеем да запомним и половината от ястията, за да разкажем на баба ти. О, и супа! Мили боже! Не бих избързала да си сипя, но ухае толкова апетитно, че просто не мога да не избързам.

Ема нямаше възможност да разговаря с мистър Найтли, преди да свърши вечерята, но когато отново се върнаха в балната зала, той не устоя на погледа ѝ и се доближи до нея, за да получи полагащите му се благодарности. Мистър Найтли бе възмутен от поведението на мистър Елтън откън душа. Според него грубостта му била непростима, а погледите от страна на мисис Елтън били направо осъдителни.

— Те целяха да наранят не само Хариет — заяви той. — Ема, защо тези хора са Ваши врагове?

Той се усмихна и я погледна проникателно, но тъй като не получи отговор, продължи:

— Струва ми се, че тя няма причини да ви е сърдита, независимо от неговите основания. Разбира се, вие ще подминете с мълчание това предположение, но признайте, че искахте да го ожените за Хариет.

— Така е — призна Ема, — и те не могат да ми простят.

Той укорително поклати глава, но усмивката му ѝ прощаваше всичко.

— Няма да ви се карам. Оставям ви на собствените ви мисли.

— Нима ще ме оставите в ръцете на тези ласкатели? Нима суетата ми ще признае някога, че греша?

— Не разчитам на суетата, а на здравия ви разум. Ако една част от вас ви подвежда в погрешна посока, другата винаги бди над вас.

— Трябва да призная, че сбърках по отношение на мистър Елтън. В него има нещо дребнаво, което вие забелязахте, а аз не успях. А и бях напълно убедена, че е влюбен в Хариет! Беше цяла поредица от странни заблуди!

— В отговор на вашите признания, ще ви отдам заслуженото и ще призная, че вашият избор за него беше по-добър от този, който той направи сам. Хариет Смит притежава някои много ценни качества, които напълно отсъстват при мисис Елтън. Истинският мъж би трябвало хиляди пъти да предпочете едно скромно, всеотдайно и непринудено момиче пред жена като мисис Елтън. Открих, че Хариет е много по-приятен събеседник, отколкото предполагах.

Ема остана изключително поласкана. Прекъснаха ги призивите на мистър Уестън, който канеше всички да подновят танците.

— Хайде, мис Удхаус, мис Отуей, мис Феърфакс, какво правите всички? Хайде. Ема, дайте пример. Всички са станали толкова мързеливи! Да не ви се спи?

— Готова съм — отвърна Ема, — когато пожелаете.

— С кого ще танцувате сега? — попита мистър Нйтли.

Тя се поколеба за миг и после отговори:

— С вас, ако ме поканите.

— Ще бъдете ли така добра? — предложи ръката си той.

— Разбира се. Покажете, че умеете да танцувате, пък и с вас съвсем не сме брат и сестра, за да бъде неприлично.

— Брат и сестра ли? Нищо подобно!

Краткото обяснение с мистър Найтли достави на Ема значително удоволствие. Това бе един от приятните спомени за бала, които се въртяха в главата ѝ по време на сутрешната разходка на следващия ден. Много се радваше, че бяха единомишленици по повод на семейство Елтън и че мненията им и за съпруга, и за съпругата се оказаха сходни. Похвалите, отправени към Хариет, отдаваха заслуженото и на нея. Те ѝ бяха особено приятни. Ема очакваше и друг благоприятен резултат — приятелката ѝ да се излекува от любовта си. Начинът, по който Хариет се изказа, преди да напуснат залата, вдъхваше големи надежди. Сякаш изведнъж бе прогледнала и бе проумяла, че мистър Елтън не е онова възвишено същество, за което го бе смятала. Любовната треска бе отминала и Ема почти не се страхуваше, че сърцето на Хариет отново ще забива учестено при някое ново болезнено ухажване. Разчиташе, че лошото отношение на семейство Елтън ще я накара да си наложи онова отявлено пренебрежение, което се очакваше от нея оттук нататък. Хариет бе вразумена, Франк Чърчил не беше безумно влюбен, а мистър Найтли не възнамеряваше да се кара с нея — очертаваше се наистина приятно лято!

Тази сутрин не видя Франк Чърчил. Той я бе предупредил, че не ще може да си позволи удоволствието да се отбие в Хартфийлд, тъй като трябваше да се прибере у дома до обяд, и Ема не съжаляваше особено.

Ема подреди мислите си, прегледа ги отново, постави всяко нещо на мястото му и тъкмо се насочи към къщата, освежена и готова да угоди на желанията на племенниците си и на дядо им, когато голямата желязна порта се отвори и влязоха двама души, които никога не бе очаквала да види заедно — Франк Чърчил под ръка с Хариет. Да, това наистина беше Хариет! Трябваше ѝ само секунда, за да се убеди, че се бе случило нещо непредвидено! Хариет изглеждаше бледа и уплашена, а той се опитваше да я успокои. Не повече от двадесетина метра

разделяха желязната порта от входната врата. Само след миг и тримата се озоваха в салона, Хариет се отпусна в едно кресло и припадна.

Когато една млада дама припадне, трябва да бъде свестена, да се намерят отговори на много въпроси и да обяснят множество неща, които будят удивление. Събития от този род са крайно интересни, но не за дълго. Само след няколко минути Ема научи всичко.

Мис Смит и мис Бикъртън — друга компаньонка на директорката на пансиона, която също присъстваше на бала, излезли заедно на разходка и поели по пътя за Ричмънд, който бе сравнително безопасен, защото по него минаваха доста хора. Но за двете девойки той се оказал опасен. На около половин миля от Хайбъри, зад един остър завой, след който от двете страни на пътя се нижели разлистени брястове, те се оказали сами за доста дълъг отрязък от пътя. Като повървели малко, недалеч напред те забелязали група цигани на една морава отстрани на пътя. Циганчето, което било на пост, се приближило, за да проси, но мис Бикъртън, извън себе си от страх, надала пронизителен писък, хукнала по един стръмен сипей, прескочила храстите на върха му, подвикнала на Хариет да побърза, и с всички сили побягнала по най-краткия път към Хайбъри. Но горката Хариет не могла да последва примера ѝ. Тя била толкова схваната след танците, че първият ѝ опит да изкачи сипея я изпратил отново долу и я оставил без сили. Била принудена да остане в това състояние, трепереща от страх.

Не беше ясно какво са щели да предприемат скитниците, ако младите дами се бяха държали по-смело, но при това положение просто не можели да подминат подобна покана за нападение. Хариет мигновено била заобиколена от половин дузина деца, предвождани от яка жена и здраво момче. Изглеждали заплашително и крещели, но думите им не били чак толкова нагли. Все по-изплашена, Хариет побързала да им предложи пари, взела портмонето си, извадила един шилинг, като ги умолявала да не искат повече и да не ѝ правят нищо лошо. След малко почувствала, че ще може да върви, макар и бавно, и започнала да се отдалечава, но страхът и портмонето ѝ били твърде съблазнителни и тя била последвана или по-скоро заобиколена от цялата банда, която искала още пари.

В това състояние я намерил Франк Чърчил. Тя — трепереща и молеща, те — кресливи и нахални. По една щастлива случайност, той

тръгнал по-късно от Хайбъри и ѝ оказал помощ в този опасен момент. Сутринта била толкова прекрасна, че той се изкушил да повърви пеша и наредил конете да го чакат на другия път на около две мили от Хайбъри. Понеже предната вечер бил взел назаем някаква ножица от мис Бейтс и забравил да ѝ я върне, той бил принуден да се отбие в дома ѝ за няколко минути. Поради това тръгнал по-късно, отколкото очаквал, и тъй като се движел пеша, циганите го забелязали едва когато бил съвсем близо до тях. Жената и якото момче на свой ред изпитали ужаса, който самите те били предизвикали у Хариет преди малко. Изплашил ги до краен предел и Хариет, която била загубила ума и дума, благодарно се прилепила до него, а силите ѝ стигнали само да се придвижи до Хартфийлд, където съвсем я напуснали. Идеята да я доведе тук била негова. Не можел да се сети за нищо по-добро.

Това беше цялата история според неговите думи. Потвърди я и Хариет, когато дойде в съзнание и възвърна речта си. Той остана само колкото да се убеди, че тя е добре, тъй като вече бе достатъчно закъснял. След като Ема обеща да осведоми мисис Годард, че приятелката ѝ е в безопасност, и да предупреди мистър Нйтли за присъствието на циганите, Франк Чърчил си тръгна, съпроводен от безбройните благодарности, с които Ема го отрупа от свое име и от името на Хариет.

Подобно премеждие — красив млад мъж и прелестна млада жена, които съдбата събира по такъв необичаен начин, не би пропуснало да подскаже някои неща дори на най-студените сърца и на най-уравновесените умове. Или поне така си мислеше Ема. Едва ли някой езиковед, граматик или дори математик би видял това, което видя тя, би станал свидетел на появата им заедно и би изслушал разказа им за случилото се, без да съзре тук пръста на съдбата, който просто насочва чувствата им един към друг. А какво да говорим за човек със силно развито въображение като Ема тя цялата гореше от мисли и предчувствия, особено като се прибави опита ѝ в предвиждания от този род!

Всичко беше твърде необичайно! Доколкото си спомняше, досега нищо подобно не се бе случвало на която и да е млада дама в околността. Никакви срещи и тревоги от такъв характер. А ето че сега се беше случило на определен човек и в определен час, точно когато друг човек съвсем случайно минава оттам и ѝ се притича на помощ.

Наистина бе твърде необичайно! А като се има предвид и душевното състояние на двамата в този момент, Ема бе направо поразена. Той се опитваше да се пребори с чувствата си към нея, а Хариет тъкмо се съвземаше от треската си по мистър Елтън. Сякаш всичко нарочно се подреждаше така, че да предвещава твърде интересни последици. Случката със сигурност щеше да събуди у тях взаимно влечение.

По време на няколкоминутния им разговор, докато Хариет все още беше почти безчувствена, Франк бе говорил развеселен и донякъде доволен от уплахата, чистосърдечиято и пламенността, с които тя бе грабнала ръката му и се бе притиснала до него. Едва след като изслушаха и разказа на Хариет, той разпалено изрази възмущението си от невероятната глупост на мис Бикъртън. Нещата трябваше да следват естествения си ход, без да се насилват и без чужда помощ. Не, Ема нямаше и пръста си да мръдне даже. Достатъчно се бе намесвала! Едно предвиждане, просто ей така, отстрани, не можеше да навреди, но това не беше нищо повече от най-обикновено желание. В никакъв случай нямаше да отиде по-далеч.

Тъй като знаеше каква тревога и безпокойство ще причини случката на баща ѝ, Ема реши да не му казва нищо. Но скоро разбра, че ще бъде невъзможно да скрие от него. Само за половин час цяло Хайбъри научи за станалото. Събитието бе такова, че привлече вниманието на онези, които говорят най-много — младежите и простолюдието. Скоро всички млади хора и слуги в околността имаха щастието да научат ужасната новина. Темата за снощния бал бе изместена заради циганите. Горкичкият мистър Удхаус буквално трепереше в креслото си и, както бе предполагала Ема, отказваше да се успокои, докато не му обещаят, че повече никога няма да ходят отвъд оградата от храсти. За него бе донякъде утешително, че през останалата част от деня пристигнаха много запитвания за неговото състояние, а също и за това на мис Удхаус и на мис Смит, понеже той обичаше хората да се интересуват от здравето му. Баща ѝ отговаряше, че са сравнително добре, което не беше съвсем вярно, тъй като Ема и Хариет се чувстваха превъзходно, но тя предпочете да не се намесва. Като дъщеря на един крайно загрижен за здравето човек, Ема бе в много неизгодна позиция, тъй като изобщо не боледуваше. Ако той не ѝ припишеше някаква болест, тя просто щеше да отсъства от разговорите и кореспонденцията му.

Циганите не изчакаха въздаването на справедливост, а побързаха да напуснат околността. Младите дами на Хайбъри имаха възможност да се разхождат спокойно още преди да успеят да се уплашат, а цялата история бързо загуби значението си, освен за Ема и племенниците ѝ. Случката продължаваше да подхранва въображението ѝ, а Хенри и Джон всеки ден я разпитваха за срещата на Хариет с циганите и упорито я поправяха, ако се отклонеше, макар и мъничко, от първоначалния вариант.

Само няколко дни след тази случка една сутрин Хариет навести Ема с малък пакет в ръка, седна и колебливо подхвана:

— Мис Удхаус, ако разполагате с малко време... има нещо, което бих искала да ви кажа... трябва да ви призная нещо и така... така всичко ще се свърши.

Ема бе много учудена, но я накара да продължи. Поведението и думите на Хариет звучаха сериозно и я подготвиха да чуе нещо необикновено.

— Мое задължение и със сигурност мое желание е да не крия нищо от вас по този въпрос — продължи Хариет. — За щастие *в едно отношение* аз вече съм съвсем различен човек и мисля, че вие го знаете и сте доволна от това. Не бих искала да говоря повече, отколкото трябва... И без друго страшно се срамувам, защото се показах толкова малодушна, и вярвам, че вие ме разбирате.

— Да — отвърна Ема. — Надявам се да е така.

— Как можах толкова време да си въобразявам разни неща! — разпалено възкликна Хариет. — Трябва да съм си изгубила ума. Вече не виждам нищо необикновено в него!... Вече не ме интересува дали го срещам, или не... дори предпочитам да не го виждам и, разбира се, съм готова да заобиколя, за да избегна срещата с него... Изобщо не завиждам на жена му, нито ѝ се възхищавам, нито ѝ завиждам, както преди. Тя наистина е очарователна и така нататък, но смея да твърдя, че е много злонамерена и неприятна. Никога няма да забравя погледа ѝ онази вечер. Но, кълна ви се, мис Удхаус, изобщо не ѝ мисля злото. Напротив, от все сърце им желая щастие, това изобщо не ми причинява болка. И за да ви убедя, че говоря истината, още сега ще унищожа това, което трябваше да унищожа преди много време... което изобщо не биваше да запазвам... Много добре знам, че е така... — изчерви се тя. — Но сега ще унищожа всичко и много искам да го направя във ваше присъствие, за да видите колко съм поумняла. Не се ли сецате какво има в пакета? — многозначително попита тя.

— Ни най-малко. Той подарявал ли ти е нещо?

— Не, не бих ги нарекла подаръци. Но са неща, които ми бяха особено ценни.

Тя побутна пакета към Ема, която прочете думите „Много ценни притежания“, изписани отгоре. Изгаряше от любопитство. Хариет разгърна пакета и Ема нетърпеливо надникна вътре. Сред голямо количество сребърна хартия се виждаше прелестна малка кутия Танбридж, която Хариет отвори. Дъното ѝ бе грижливо застлано с памук, но освен памука Ема видя само малко парче пластир.

— Сега сигурно ще си спомните — настоя Хариет.

— Не, нищо не си спомням.

— Божичко, не мога да повярвам, че сте забравили какво се случи в тази стая във връзка с пластира един от последните пъти, когато се срещнахме тук. Беше само няколко дни, преди да получа онова възпаление на гърлото, може би малко преди да пристигнат мистър и мисис Джон Найтли... даже да не беше и същата вечер. Не си ли спомняте, че той си поряза пръста с новото ви ножче и вие му препоръчахте да си сложи пластир? Но тъй като нямахте, а знаехте, че аз имам, ми позволихте да му дам. Аз извадих пластира си и му отрязях едно парче, но беше прекалено голямо, затова той си отрязал по-малко парче и известно време повъртя остатъка между пръстите си, преди да ми го върне. Тогава бях толкова глупава, че не можах да се съдържа и превърнах парченцето в истинско съкровище. Отделих го настрана, за да не бъде използвано никога, и понякога му се любувах с истинска наслада.

— Моя най-скъпа Хариет! — възкликна Ема, вдигна ръка пред лицето си и скочи на крака, — караш ме толкова да се срамувам от себе си, че едва издържам. Дали си го спомням ли? Да, сега си го спомням. Спомням си всичко, освен че си запазила тази реликва. Изобщо не подозирах за това до този момент. Но си спомням за порязания пръст, за това, че препоръчах пластир и че аз нямах у себе си. О, греховете ми нямат край! Джобът ми беше пълен с пластир... Една от безсмислените ми хитрини!... Заслужавам да се червя непрекъснато до края на живота си. Добре — отново седна тя, — продължавай. Какво има още?

— Наистина ли имахте подръка? Изобщо не предполагах, бяхте толкова естествена.

— Но ти наистина ли си запазила това парче пластир заради него? — попита Ема, съвзела се от срама и разкъсвана между удивлението и забавлението. Тайничко си каза: „Господ да ми е на помощ! Никога не бих запазила парче пластир, което Франк Чърчил е подмятал в ръцете си. Това просто не е по силите ми!“

— Тук — продължи Хариет и отново се обърна към кутията си, — тук има нещо още по-ценно, искам да кажа *било е по-ценно*, защото наистина му е принадлежало, а пластирът — не.

Ема нямаше търпение да зърне още по-необикновеното съкровище. Предметът беше част от стар молив — онази, в която нямаше графит.

— Това наистина беше негово — отбеляза Хариет. — Не си ли спомняте една сутрин? Не, сигурно не. Но една сутрин... не си спомням точно кой ден — може би вторник или сряда, преди онази вечер, той поиска да си отбележи нещо в бележника, май че за бирата от смърч. Мистър Найтли му обясняваше как се приготвя бира от игли и клонки на смърч и той искаше да си го запише. Но когато извади молива си, имаше толкова малко графит, че при подострянето всичко падна. Вие му заехте друг молив, а остатъкът, който беше напълно непотребен, остана на масата. Но аз непрекъснато го държах под око и, когато събрах достатъчно смелост, го взех и оттогава нито за миг не съм се разделяла с него.

— Спомням си — възкликна Ема, — много добре си спомням кога говорихме за бирата от смърч! И аз, и мистър Найтли казвахме колко я харесваме, а мистър Елтън изглежда бе решил също да я превърне в свое любимо питие. Спомням си много добре. Чакай! Мистър Найтли стоеше точно ей тук, нали? Струва ми се, че именно така беше!

— О, не знам. Не мога да си спомня. Много е странно, но не мога да си спомня. Много ясно си спомням, че мистър Елтън седеше ето тук, където съм аз сега...

— Е, добре, продължавай...

— Ами това е! Нямам какво повече да ви покажа или да ви кажа, освен това, че възнамерявам да хвърля и двете неща в огъня и искам да ме видите как го правя.

— Горкичката ми Хариет! Наистина ли се чувстваше щастлива да пазиш тези неща?

— Да, каква глупачка съм била! Но сега много се срамувам от това и ми се иска да го забравя толкова бързо, колкото и ще изгорят тези неща. Изобщо не трябваше да пазя тези спомени за него, след като се ожени. Знаех, че не трябва, но нямах достатъчно смелост да го сторя.

— Но, Хариет, необходимо ли е да изгаряш пластира? Не казвам нищо за молива, но пластирът все още може да се използва.

— Ще бъда по-щастлива, ако го изгоря — отвърна Хариет. — Не ми влияе добре. Трябва да се отърва от всичко. Ето, хвърлям го и това е краят на мистър Елтън, слава Богу!

„А кога ли ще се постави началото за мистър Франк Чърчил?“ — помисли си Ема.

Не мина много време и тя разполагаше с достатъчно основания да смята, че началото е вече поставено и че макар циганката тогава да не бе гадала съдбата на Хариет, в действителност я беше предопределила. Около две седмици след тревогата им около циганите, съвсем непредвидено дойде и едно задоволително обяснение. Ема съвсем не мислеше за това в момента, което правеше получените сведения още по-ценни. Насред най-обикновен разговор Ема просто подметна: „Е, Хариет, когато се омъжиш, бих те посъветвала да направиш това и това...“, и макар да нямаше предвид нищо сериозно, само след минутка мълчание чу съвсем сериозния отговор на Хариет: „Аз няма да се омъжвам“.

Ема вдигна поглед и веднага разбра в какво се състои работата. След като помисли малко дали да се направи, че не е чула репликата, тя попита:

— Няма да се омъжваш ли? Това решение е съвсем ново.

— Но въпреки това никога няма да го променя.

След повторно колебание последваха думите:

— Надявам се, че не произтича от... че не прави комплимент на мистър Елтън.

— Как ли не! Мистър Елтън! — възмутено възкликна Хариет. — О, не... — и Ема успя само да чуе думите — ... толкова по-възвишено от мистър Елтън.

Тук Ема започна да обмисля нещата по-дълго. Да продължава ли нататък? Да се направи ли, че не забелязва нищо и да го пропусне покрай ушите си? Може би ако го направи, Хариет щеше да я укори, че

е студена или че ѝ се сърди? Или пък, ако мълчеше твърде дълго, това просто щеше да накара Хариет да я помоли да изслуша твърде много неща? Но Ема беше твърдо против тези открити и чести обсъждания на чувствата и срещу нейната невъздържаност. Смяташе, че ще е много по-разумно да каже и да научи отведнъж всичко, което имаше да се казва или научава. Откритият разговор винаги беше за предпочитане. Ема предварително бе решила докъде може да стигне при такава ситуация. И за двете щеше да е по-безопасно, ако тя без повече отлагане изложи благоразумните правила, които ѝ диктуваше умът. Ема реши и заговори:

— Хариет, няма да се преструвам, че не разбирам какво имаш предвид. Твоето решение или по-скоро твоето опасение, че никога няма да се омъжиш, идва от факта, че според теб човекът, когото ще си харесаш, ще те превъзхожда значително по обществено положение. Така ли е?

— О, мис Удхаус, повярвайте ми, аз изобщо нямах предвид, че... Не съм чак толкова ненормална. Но за мен е удоволствие да му се възхищавам отдалеч и да си казвам колко много превъзхожда всички останали. Казвам го с благодарност, удивление и благоговение, които са съвсем естествени, особено за мен.

— Изобщо не съм учудена, Хариет. Той ти направи достатъчно голяма услуга, за да стопли сърцето ти.

— Услуга ли? О, нещо много повече, морално задължение. Дори само споменът за това и чувствата ми тогава... Когато го видях да се приближава... благородният му вид... и дълбоката ми покруса преди това... Каква промяна! Само преди миг бях съвсем нещастна, а сега вече се чувствах напълно щастлива.

— Това е съвсем естествено и благородно! Да, наистина ти прави чест да изпитваш уважение и признателност. Но не бих могла да ти обещавам, че чувствата ти ще срещнат взаимност. Не те съветвам да се поддаваш на душевните си вълнения, Хариет. В никакъв случай не мога да ти гарантирам, че ще им отвърнат със също толкова силни чувства. Помисли с какво се захващаш. Може би е по-разумно да овладееш чувствата си, докато все още е възможно. В никакъв случай не им позволявай да те увлекат твърде далеч, ако не си сигурна, че и той те харесва. Наблюдавай го внимателно. Нека поведението му ти подсказва накъде да насочиш чувствата си. Предупреждавам те за това

сега, защото повече няма да обсъждам с теб въпроса. Решила съм да не се намесвам. Отсега нататък не искам да знам нищо повече. Нека вече да не споменаваме имена. Първият път сгрехихме сериозно, затова сега трябва да бъдем много предпазливи. Той наистина е значително по-високопоставен от теб и е твърде вероятно да възникнат пречки и затруднения от много сериозно естество. Но, Хариет, ставали са и по-странни неща по света. Сключвани са били и много по-неравни бракове. Искам да бъдеш много внимателна! Няма да ти позволя да се настроиш прекалено оптимистично! Но, както и да завърши това, фактът, че си насочила мислите си именно към *него*, е белег за добър вкус, който винаги ще знам как да оценявам.

Хариет целуна ръката ѝ с безмълвна и покорна признателност. Ема бе склонна да смята, че подобна привързаност не крие в себе си нищо опасно за приятелката ѝ. Чувството щеше да възвиси и да просветли ума ѝ, и не можеше да я подложи на никакво унижение.

Юни завари Хартфийлд, изпълнен с надежди, планове и мълчаливо съучастие. За Хайбъри той не донесе никаква промяна. Семейство Елтън продължаваха да бръщолевят за посещението на семейство Саклинг и за това как щяха да използват тяхното ландо. Джейн Феърфакс все още беше при баба си, тъй като завръщането на семейство Кембъл от Ирландия бе отложено повторно за август, а не за средата на лятото. Джейн щеше да остане тук още цели два месеца, ако успееше да попречи на активната дейност, която развиваше мисис Елтън в нейна услуга, и да се спаси от това да заеме някое хубаво местенце против волята си.

Мистър Найтли, който по причини, известни единствено на самия него, не хареса Франк Чърчил още от самото начало, продължаваше да задълбочава това чувство. Подозираше, че Франк преследва Ема с подмолни кроежи. Това, че Ема бе избраницата му, изглеждаше неоспоримо. Всичко ясно говореше за това — вниманието, с което я обграждаше, намеците на баща му, сдържаното мълчание на втората му майка. Всичко съвпадаше, а думите, поведението, благоразумието и неблагоразумието подсказваха едно и също. Но докато много хора го свързваха с Ема, а самата Ема подозираше, че той е донякъде увлечен по Хариет, мистър Найтли започна да се усъмнява, че младият джентълмен не е безразличен към Джейн Феърфакс. Не можеше да го обясни, но помежду им цареше някакво разбиране, или поне той смяташе така, налице бяха признаци на възхищение от негова страна, и откакто ги забеляза, мистър Найтли не можеше да престане да им придава определено значение, колкото и да му се искаше да не повтаря грешките на Ема, породени от силата на въображението. Тя не бе присъствала, когато подозрението му се зароди за пръв път. Беше канен на вечеря у семейство Елтън, където щяха да бъдат всички от Рандълс и Джейн. Той забеляза поглед — по-скоро цяла поредица от погледи, които Франк отправи към мис Феърфакс и които съвсем не подхождаха на обожателя на мис Удхаус. Когато после отново се озова

в компанията им, мистър Найтли не можеше да не си припомни какво бе видял, нито пък да отхвърли наблюденията, освен ако не бяха нещо подобно на Каупър и огъня му по здрач:

Това, което виждам, от мен е сътворено... Наблюденията породиха у него още по-силно подозрение, че между Франк Чърчил и Джейн съществува някакво скрито привличане и дори разбирателство.

Една вечер мистър Найтли се отправи към Хартфийлд след вечеря, за да прекара вечерта там, както често правеше. Ема и Хариет възнамеряваха да се разходят и той се присъедини към тях. На връщане попаднаха на една по-голяма група хора, които подобно на тях бяха сметнали, че е по-разумно да побързат с разходката, защото заплашваше да вали. Това бяха мистър и мисис Уестън, техният син и мис Бейтс с племенницата си. Първите трима срещнали случайно двете дами. Продължиха пътя си заедно и щом стигнаха до вратата на Хартфийлд, Ема, която знаеше, че подобно посещение щеше много да допадне на баща ѝ, настоя всички да влязат и да пият чай с него. Обитателите на Рандълс се съгласиха незабавно. След една доста дълга реч от мис Бейтс, която почти никой не слушаше, тя също сметна, че е възможно да приеме толкова любезната покана на скъпата мис Удхаус.

Тъкмо влизаха в двора, и покрай тях премина мистър Пери, яхнал коня си. Мъжете обсъдиха качествата на животното.

— Между другото — обърна се след малко Франк Чърчил към мисис Уестън, — какво стана с плановете на мистър Пери да си купи карета?

Мисис Уестън се учуди:

— Изобщо не ми е известно да е имал подобни планове.

— Но аз го научих от вас. Писахте ми за това преди три месеца.

— Аз ли? Не е възможно!

— Разбира се, че ми писахте, спомням си много добре. Писахте ми, че се очаква много скоро. Мисис Пери споделила с някого и се чувствала много щастлива. Именно тя успяла да убеди съпруга си, защото смятала, че визитите в лошото време силно му вредят. Сега не си ли спомнихте?

— Кълна се, че сега за пръв път чувам за това.

— Наистина ли? За пръв път? Боже мой, не може да бъде!... Сигурно съм сънувал... но не, напълно съм убеден... Мис Смит,

струва ми се, че сте изморена. Сигурно много ви се иска вече да сте у дома.

— Какви са тези работи? — възкликна мистър Уестън. — За Пери и за карета! Франк, нима мистър Пери възнамерява да си купува карета? Много се радвам, че може да си го позволи. Научил си от самия него, така ли?

— Не, сър — засмя се синът му, — изглежда не съм го научил от никого. Колко странно! Бях убеден, че мисис Уестън го е споменала в едно от писмата си до Енскомбе преди доста седмици заедно с всичките тези подробности, но след като тя твърди, че не е чувала нищо подобно до този момент, трябва да съм сънувал. Нали знаете, че съм голям фантазьор. Когато не съм в Хайбъри, си мечтая за всичките си познати тук, и щом приключа с най-близките приятели, започвам да си мечтая за мистър и мисис Пери.

— Все пак е странно, че толкова често ти се присънват такива смислени неща, свързани с хора, за които не е много вероятно да се сещаш често в Енскомбе. Пери щял да си купува карета и жена му го била убедила да го направи, защото била загрижена за здравето му — не се и съмнявам, че рано или късно трябва да се очаква именно това. Колко верни се оказват сънищата понякога! Е, Франк, сънят ти показва, че Хайбъри е в мислите ти, докато си далеч оттук. Ема, вие също сте голяма мечтателка, нали?

Но тя не го чу, защото бе избързала напред, за да съобщи на баща си за гостите, и успя да се изплъзне от намека на мистър Уестън.

— Да си кажем правичката — възкликна мис Бейтс, която от няколко минути се опитваше да вземе думата, — ако трябва да ви кажа моето мнение, не бих могла да отрека, че мистър Франк Чърчил със сигурност има... не искам да кажа, че не го е сънувал... аз самата понякога сънувам толкова странни неща... но ако питате мен, трябва да призная, че наистина мистър Пери имаше такива намерения през пролетта. Мисис Пери споменала за това пред майка ми. Семейство Коул също знаеха, но това беше тайна, която бе известна само на нас и която просъществува три дни. Мисис Пери много искаше съпругът ѝ да има карета и една сутрин дойде много развълнувана при майка ми, защото смяташе, че най-сетне го е убедила. Джейн, не си ли спомняш, че баба ти ни разказа за това, когато се върнахме у дома? Забравих къде бяхме ходили, сигурно към Рандълс, да, мисля, че беше към

Рандълс. Мисис Пери винаги е била толкова мила с майка ми. Не познавам човек, който да не е, наистина! Та тя споделила с майка ми строго поверително. Нямала нищо против и ние да научим, но никой друг. Оттогава до днес аз наистина не съм споменавала за това пред никого от познатите си. В същото време не мога да бъда съвсем сигурна, че не съм намекнала някой път, защото много добре знам, че се изпускам, преди да се усетя. Аз съм много бърлива, наистина, и понякога думите просто се изплъзват изпод езика ми, без да усетя. Не съм като Джейн, а толкова ми се иска да бъда. Кълна се, че тя не би издала и най-незначителната тайна. Но къде е тя? А, ето я отзад. Отлично си спомням посещението на мисис Пери. Наистина необикновен сън!

Тъкмо влизаха в салона. Погледът, който мистър Найтли отправи към Джейн, изпревари този на мис Бейтс. Той извърна очи от лицето на Франк Чърчил, върху което му се стори, че прочете объркване — приглушено и с усмивка, и неволно погледна Джейн, но тя наистина беше назад и съсредоточено оправяше шала си. Мистър Уестън влезе в къщата. Останалите двама господа направиха път на Джейн. Мистър Найтли подозираше, че Франк Чърчил се опитва да привлече погледа ѝ, но ако беше така, усилията му останаха напразни. Джейн премина между двамата и влезе вътре, без да удостои с поглед никого.

Нямаше време за повече обяснения или забележки. Трябваше да се примирят с версията за съня и мистър Найтли седна заедно с останалите около голямата модерна кръгла маса, която Ема въведе в Хартфийлд. Тя единствена бе в състояние да я постави там и да убеди баща си да я използва вместо малката маса в стил Пемброук, върху която в продължение на четиридесет години два пъти на ден са се сервирали многобройните блюда с ястия. Изпиха чая си с удоволствие и изглежда никой не бързаше да си тръгва.

— Мис Удхаус — започна Франк Чърчил, след като огледа масата зад себе си, — племенниците ви прибраха ли азбуките си, имам предвид онази кутия с букви? Стоеше ей там. Къде е сега? Изглежда ни очаква една неприятна вечер, която напомня по-скоро за зимата, отколкото за лятото. Една сутрин добре се забавлявахме с тези букви. Бих искал отново да си поставяме загадки.

Идеята достави удоволствие на Ема. Тя извади кутията и масата бързо се покри с буквите, които сякаш никой освен тях двамата не

изгаряше от желание да използва. Всеки от тях започна бързо да образува думи, които другият отгатваше, но изглежда никой друг не желаеше да разгадава загадки. Играта беше съвсем тиха и поради това особено допадна на мистър Удхаус, който се разстройваше от шумните забавления, предлагани обикновено от мистър Уестън. Старият джентълмен седеше, отдаден на блажените си мисли за заминаването на „горкичките малки създания“, от време на време взимаше в ръка някоя озовала се наблизо буква и изтъкваше колко красиво я е изписала Ема.

Франк Чърчил постави една дума пред мис Феърфакс. Тя хвърли един поглед от другата страна на масата и се зае с нея. Франк седеше до Ема, а Джейн — срещу тях. От мястото си мистър Найтли можеше да наблюдава и тримата. Постави си за цел да види колкото е възможно повече неща, без да се издаде, че наблюдава. Думата беше разгадана и отстранена с лека усмивка. Ако намерението на дамата беше веднага да примеси картончетата и да скрие думата от погледа на присъстващите, тя щеше да погледне към масата, а не към отсрещната страна, тъй като картончетата не бяха разбъркани. Хариет, изгаряща от нетърпение при всяка нова дума, но без да успява да разгадае нито една, незабавно взе картончетата и се залови за работа. Тя седеше до мистър Найтли и се обърна към него за помощ. Думата беше *грешка* и когато Хариет възторжено я провъзгласи, Джейн се изчерви, което придаде на казаното неподозирани дотогава смисъл. Мистър Найтли смяташе, че по някакъв начин това е свързано със съня, но не знаеше как точно. Как бе възможно чувствителността и съобразителността да спят толкова дълбоко? Страхуваше се, че ще трябва решително да се намеси. Изглежда двуличието и лукавството го преследваха на всяка крачка. Буквите бяха просто начин да се мами и флиртува. Франк Чърчил използваше детската игра, за да прикрие другата си, много по-сериозна игра.

Мистър Найтли продължи да го наблюдава с голямо възмущение. С нарастваща тревога и недоверие наблюдаваше и двете му заслепени партньорки. Видя, че за Ема е приготвена кратка дума, която ѝ бе подадена с престорено скромен и лукав поглед. Ема скоро я разгада и я намери за много забавна, макар да смяташе, че е редно да я разкритикува: „Глупости! Как не ви е срам!“ Малко след това мистър Найтли чу Франк да пита: „Ще я дам и на нея. Може ли?“. Ема се

противопостави засмяно и с пламнали страни. „Не, не, не бива. Не трябва да го правите.“

Но той все пак го направи. Галантният млад мъж, който обичаше, без да чувства, и препоръчваше себе си противно на всяка учтивост, веднага подаде листчето на мис Феърфакс и с невъзмутима учтивост настоя пред нея да разгадае написаното. Изгарящ от любопитство да узнае каква е думата, мистър Найтли използва всеки удобен момент, за да надникне в листчето, и не след дълго съзря думата *Диксън*. Изглежда Джейн Феърфакс я разгада едновременно с него, но тя вероятно знаеше много повече за тайния смисъл, за голямата загадка, скрита в така подредените шест букви. Тя очевидно остана недоволна, вдигна поглед и като видя, че я наблюдават, се изчерви по-силно, отколкото той предполагаше, че изобщо е възможно. Единствените й думи бяха: „Не знаех, че собствените имена са разрешени“, след което още по-ядосано избута настрана буквите и изглеждаше решена да не участва повече в играта. Извърна лице от хората, които я бяха нападнали, и се обърна към леля си.

— Точно така, скъпа моя — възкликна мис Бейтс, макар Джейн да не бе казала нито дума. — Точно щях да кажа същото. Наистина е време да си вървим. Вече се стъмва и баба ти ще ни очаква. Уважаеми господине, толкова сте внимателен, но наистина трябва да ви пожелаем лека нощ.

Бързината, с която Джейн се отзова, показваше, че е готова и предварително решена да постъпи като леля си. Тя незабавно се изправи и се опита да напусне масата, но толкова хора се раздвижиха около нея, че й беше невъзможно да се отдалечи. На мистър Найтли се стори, че съзря как някой нетърпеливо побутна към Джейн нова поредица от букви, които тя решително блъсна настрана, без дори да ги погледне. После потърси шала си. И Франк Чърчил правеше същото. Падаше здрач и в стаята цареше бъркотия. Сър Найтли не можеше да каже как са се разделили.

Той остана в Хартфийлд след всички останали, а мислите му бяха заети с видяното по-рано. Толкова бе погълнат от сцената, че когато свещите се притекоха на помощ на наблюденията му, той реши, в качеството си на приятел, на много загрижен приятел, непременно да подскаже нещо на Ема и да й зададе някои въпроси. Не можеше безучастно да гледа опасността, в която тя се намираше.

— Ако нямате нищо против, Ема — подхвана той, — бих ли могъл да запитам с какво толкова ви развесели и в какво се криеше хапливостта на последната дума, която получихте вие и мис Феърфакс? Видях думата и съм нетърпелив да узная как е възможно тя дотолкова да развеселява едната и да притеснява другата.

Ема беше безкрайно обърквана. Не би могла да си позволи да му даде истинското обяснение, защото макар подозренията ѝ да не бяха изчезнали, тя страшно се срамуваше, че изобщо са ѝ хрумнали.

— О, не значеше абсолютно нищо! — възкликна тя. — Стара шегата помежду ни.

— Струва ми се, че шегата беше само между вас и мистър Чърчил — мрачно отбеляза той.

Надяваше се, че тя ще каже още нещо, но Ема не го стори. Предпочете да се захване с някаква работа, отколкото да говори. Той прекара известно време в колебание. Премисляше множество злини. Дали не бе безполезно да се намесва? Объркването на Ема и признатата близост помежду им изглежда доказваха чувствата ѝ. Въпреки това реши да говори. Дължеше ѝ го. Предпочиташе да рискува онова, което щеше да загуби, ако намесата му се окажеше нежелана, отколкото нейното добро. Трябва да се изправи лице в лице с каквото и да е, за да не се измъчва после, че е пренебрегнал опасността.

— Скъпа моя Ема — подхвана той с истинска нежност, — убедена ли сте, че ви е напълно известен видът на познанството между дамата и господина, за които стана дума преди малко?

— Между мистър Франк Чърчил и мис Феърфакс ли? О, да, напълно. Защо се съмнявате?

— Имала ли сте някога основание да смятате, че той е влюбен в нея или че тя е влюбена в него?

— Не, никога! — пламенно и енергично се възпротиви тя. — Никога, дори за части от секундата, не ми е хрумвало подобно нещо! Чудя се как е възможно да сте допуснали подобна мисъл!

— Напоследък ми се стори, че забелязах признаци на взаимна привързаност между тях. Имам предвид някои многозначителни погледи, които не трябваше да бъдат видени от околните.

— Невероятно ме развеселихте! Много се радвам да установя, че сте благоволили да дадете воля на въображението си. Но просто не

става! Много съжалявам, че трябва да ви разочаровам още при първия ви опит, но определено не сте прав. Между тях няма нищо, уверявам ви. А признаците, които сте забелязали, са били предизвикани от някое конкретно обстоятелство, и вероятно са от съвсем друг характер. Не е възможно да се обясни напълно. В това има голяма доза безсмислица, но онова, което подлежи на обяснение, смислената част, е, че те са толкова далеч от перспективата да бъдат влюбени, колкото не можете да си представите. Искам да кажа, че за нея само предполагам, но за него мога лично да гарантирам. Поемам върху себе си вината за безразличието му към нея.

Говореше с убеденост, която смая мистър Найтли, и със задоволство, което го накара да замълчи. Тя беше във весело настроение и имаше желание да продължи разговора, понеже искаше да научи подробности за подозренията му, да получи описание на всеки поглед и да чуе всичко за обстоятелствата, които ѝ се струаха крайно забавни. Но мистър Найтли изобщо не се чувстваше по този начин. Установи, че няма да има никаква полза от разговора, а и чувствата му бяха твърде дълбоко засегнати, за да му се говори. Боеше се да не изпадне в истинска ярост около огъня, който крехкото здраве на мистър Удхаус правеше необходим почти всяка вечер през цялата година, затова той се сбогува набързо и се запъти към студения си и самотен дом в Донуъл Аби.

След като умовете на цял Хайбъри дълго време бяха подхранвани с надеждата за скорошно посещение от мистър и мисис Саклинг, градчето бе принудено да изживее разочарование от това, че те не можеха да дойдат преди началото на есента. Засега нищо ново нямаше да обогати духовния им потенциал. При ежедневната обмяна на новините щяха отново да се ограничат с предишните теми, към които семейство Саклинг бе приобщено за известно време. А тези предишни теми бяха новините за здравето на мисис Чърчил, които всеки ден бяха различни от предишния, и състоянието на мисис Уестън, чието щастие според очакванията на всички щеше най-сетне да се увеличи многократно с придобиването на рожба.

Мисис Елтън беше много разочарована. За нея това означаваше да се откаже от едно огромно удоволствие и перчене. Всичките запознанства и препоръки, които възнамеряваше да направи, трябваше да почакаат, а бъдещите празненства — да се обсъждат само на думи. Или поне така си мислеше тя в началото, но след кратък размисъл реши, че няма нужда да отлага каквото и да е. Защо да не отидат до Бокс Хил независимо от това, че семейство Саклинг го няма? Нищо не им пречеше да отидат отново заедно с тях през есента. Беше решено да пътуват до Бокс Хил. Отдавна се знаеше, че ще се организира подобна експедиция, понеже такава идея вече бе хрумвала и на други. Ема никога не бе ходила в Бокс Хил и копнееше да види онова, което според толкова много хора си заслужаваше. Тя и мистър Уестън бяха решили да изберат някоя хубава сутрин и да отидат дотам. Само неколцина близки приятели щяха да имат правото да се присъединят към тях и всичко щеше да стане скромно, безшумно и изискано, по съвсем различен начин от показните приготовления, с обичайните ястия и напитки на претенциозния пикник на семействата Елтън и Саклинг.

Бяха се уговорили за това помежду си и затова Ема остана много изненадана и донякъде недоволна, когато разбра от мистър Уестън, че

той предложил на мисис Елтън да обединят двете групи, след като сестра ѝ няма да има възможност да дойде със съпруга си, и че тя е приела. Вече било решено, ако Ема нямала никакви възражения. Възражението на Ема се криеше единствено в неприязънта, която изпитваше към мисис Елтън и която мистър Уестън вече трябваше да е усетил, но нямаше защо да се повдига отново този въпрос. Ако го направеше, трябваше да укори мистър Уестън и така да причини болка на съпругата му. Ето защо Ема се видя принудена да се съгласи, въпреки че при други обстоятелства щеше да е готова на всичко, за да го избегне. Можеше дори да се подложи на унижението да я смятат за част от компанията на мисис Елтън. Чувствата ѝ бяха засегнати и макар външно да изглеждаше въздържана, подчинението я нарани жестоко, защото в мислите си изпитваше тайно ожесточение към безграничната доброта на мистър Уестън.

— Радвам се, че одобрявате постъпката ми — благо каза той. — Така си и мислех. Подобни начинания не представляват нищо, ако компанията не е многобройна. А една компания никога не е прекалено голяма, защото когато хората са много, те се забавляват сами. Пък и тя все пак е много симпатична жена. Просто не можем да я пренебрегнем.

Ема не отрече думите му на глас, но вътре в себе си не се съгласи с абсолютно нищичко.

Беше средата на юли и времето бе великолепно. Мисис Елтън изгаряше от нетърпение да определят точния ден, уточнявайки с мистър Уестън приготвянето на лек пай и студено агнешко. Ала тъкмо тогава с един от конете на каретите се случи злополука и това изправи цялото начинание пред тъжна несигурност. Можеха да минат седмици, а може би само няколко дни преди конят да оздравее, но беше безсмислено да продължават с приготвянията и всички потънаха в мрачно бездействие. Мисис Елтън просто не бе способна да понесе този удар.

— Нали е страшно досадно, Найтли? — възмути се тя. — А времето е тъкмо за походи. Тези закъснения и разочарования са ужасно отегчителни. Какво ще правим? Ако се бавим така, годината ще се изтърколи, без да сме направили нищо. По това време миналата година вече бяхме организирали прелестна експедиция от Мейпъл Гроув до Кингс Уестън.

— По-добре елате да изследвате Донуъл — отвърна мистър Найтли, — защото за целта няма да са ви нужни коне. Елате да опитате ягодите ми. Много бързо зреят.

Дори и да беше подхванал темата на шега, мистър Найтли беше принуден да продължи сериозно, тъй като предложението му беше посрещнато със задоволство, а възклицанието: „О, страшно бих искала!“ бе колкото простовато, толкова и просташко. Донуъл беше прочут с ягодите си, превърнали се в повод на поканата, но в случая изобщо нямаше нужда от повод. Дори лехи със зеле можеха да подмамат въпросната дама, която просто искаше да отиде някъде. Тя няколко пъти му обеща да отиде (повече, отколкото се надяваше той) и бе предоволна от това доказателство за близост и от забележителния комплимент, който според нея представляваше поканата.

— Разчитайте на мен — каза тя. — Ще дойда на всяка цена. Само кажете кога. Ще позволите ли да доведе и Джейн Феърфакс?

— Не бих могъл да определя точния ден, преди да съм говорил с още някои хора, които бих искал да поканя заедно с вас.

— О, оставете това на мен. Просто ми дайте карт-бланш. Нали събитието ще е в моя чест! Това е моето празненство. Аз ще доведе приятели със себе си.

— Надявам се, че ще доведете Елтън, но няма да ви притеснявам да отправяте други покани.

— О, толкова сте потаен! Но помислете добре, няма защо да се страхувате, че ще ми дадете малко свобода на действие. Не съм някоя претенциозна млада дама. Човек спокойно може да се довери на омъжените жени. Това е моето празненство. Оставете всичко на мен. Аз ще поканя гостите.

— Не — спокойно отговори той, — има една единствена жена, на която съвсем спокойно бих се доверил да кани гости в Донуъл, и тя е...

— Мисис Уестън, предполагам... — прекъсна го мисис Елтън, доста засегната.

— Не, мисис Найтли и докато се появи тя, аз сам ще се справям с тези неща.

— Колко сте особен само! — възкликна тя, доволна, че никой не е предпочетен пред нея. — Имате чудесно чувство за хумор и можете да говорите, каквото си поискате. Чудесно чувство за хумор, наистина!

Е, добре, ще доведе със себе си Джейн и леля й, а останалите оставям на вас. Изобщо не възразявам да поканите семейството от Хартфийлд. Не се притеснявайте, знам че сте привързан към тях.

— Доколкото зависи от мен, те със сигурност ще присъстват. Освен това ще се отбия у мис Бейтс на път за вкъщи.

— Няма нужда. Всеки ден се виждам с Джейн. Но, както искате. По-добре е да го направим сутринта, мистър Найтли. Съвсем простишко! Ще си сложа голямо боне и ще си взема една кошничка. Да, може би тази с розовата панделка. Съвсем непретенциозна е. И Джейн ще бъде с такава. Няма нужна от никаква помпозност. Ще бъдем нещо като циганска команда. Ще се разхождаме в градините ви и сами ще берем ягодите... ще си седим под дърветата и каквото и друго да предприемете, всичко трябва да се прави на открито... масата да е наредена под сянката и така нататък. Всичко трябва да бъде колкото е възможно по-естествено и просто. Нали и вие смятате така?

— Не съвсем. Моята представа за това нещата да се вършат естествено и просто, е масата да бъде сервирана в трапезарията. Смятам, че непревзетостта и неподправеността в поведението на дамите и джентълмените с всичките им мебели и слуги личи най-добре, когато се хранят в трапезарията. Когато ви омръзне да похапвате ягоди в градината, в къщата ще намерите сервирано студено месо.

— Е, както искате, само не се престаравайте. Между другото дали аз или икономката ми не бихме могли да ви помогнем с мнението си? Моля ви, бъдете искрен, мистър Найтли, ако искате да поговоря с мисис Ходжис или да наглеждам нещо...

— Нямам никакво желание за подобно нещо, благодаря ви.

— И все пак, ако възникне някакво затруднение, знайте, че икономката ми е изключително умна жена.

— Трябва да ви кажа, че моята сигурно се смята за не по-малко умна, и би отхвърлила с негодувание всяка намеса.

— Много бих искала да имаме магаре. Тъкмо това ни трябва. Аз, Джейн и мис Бейтс, яхнали магарета, а моят *caro sposo* ни придружава пеша. Наистина трябва да го накарам да купим едно магаре. Струва ми се, че това е много необходимо за живота в провинцията. Защото дори жената да е толкова изобретателна, колкото съм аз, не е възможно непрекъснато да седи затворена вкъщи. А, както ви е известно, дългите

разходки не са за препоръчване — през лятото има много прах, а през зимата — кал.

— По пътя между Хайбъри и Донуъл няма нито прах, нито кал. Пътят за Донуъл никога не е бил пращен, а точно сега е и съвсем сух. Но ако предпочитате, елате на магаре. Можете да вземете на заем магарето на мисис Коул. Бих искал всичко да отговаря на предпочитанията ви.

— Не се и съмнявам. Ще ви отдам дължимото, скъпи приятелю. Знам, че под суховатото ви и рязко поведение се крие топло сърце. Както казвам на мистър Елтън, вие сте голям шегаджия. Повярвайте ми, мистър Найтли, напълно осъзнавам цялото ви внимание към мен във връзка с това празненство. Улучихте тъкмо това, което ще ми достави най-голямо удоволствие.

Мистър Найтли имаше и друга причина да се противопостави на идеята за маса на открито. Възнамеряваше освен Ема, да убеди и мистър Удхаус да се присъедини към компанията, а му беше много добре известно, че ако ги принуди да се хранят отвън, те неизбежно ще се разболеят. Не трябваше да излага мистър Удхаус на нещастно заболяване под благовидния предлог за сутрешна разходка с каретата и един-два часа, прекарани в Доунъл.

Мистър Удхаус бе поканен на добра воля. Не хранеше никакви потайни страхове, които да го укоряват за лековерното му съгласие. Просто се съгласи. Не беше ходил в Донуъл цели две години. Някоя хубава сутрин той, Ема и Хариет можели съвсем спокойно да отидат дотам и той щял да си поседи с мисис Уестън, докато скъпите момичета се разхождат из градините. Не смятал, че ще има някаква влага по това време на деня. Много искал отново да види старата къща и щял да се радва да срещне мистър и мисис Елтън, и някои от съседите. Не виждал никакви пречки той, Ема и Хариет да отидат някоя сутрин, когато времето е хубаво. Смяташе, че е много мило от страна на мистър Найтли да ги покани (много мило и разумно) много по-разумно от това да се вечеря навън. Никак не обичал да вечеря някъде другаде.

Мистър Найтли успя да получи охотното съгласие на всички. Поканите бяха приети от всички толкова добре, сякаш, подобно на мисис Елтън, хората ги считаха за личен комплимент. Ема и Хариет очакваха събитието да им достави голямо удоволствие, а мисис

Уестън, без дори да я бе молил за това, обеща да накара и Франк да се присъедини към тях, ако е възможно — доказателство за одобрението и признателността ѝ, от което той съвсем спокойно би се лишил. Но при тези обстоятелства мистър Найтли се видя принуден да каже колко би се радвал да се срещне с мистър Франк Чърчил, а мистър Уестън каза, че няма да губи време, а веднага ще му пише и ще използва цялото си дар слово, за да го убеди.

Междувременно пострадалият кон оздравяваше толкова бързо, че плановете за посещение на Бокс Хил отново дойдоха на дневен ред. Най-сетне определиха датата за посещението в Донуъл, а на следващия щяха да отидат в Бокс Хил, тъй като времето обещавахе да бъде подходящо.

И така, в разгара на лятото, под обгарящото обедно слънце, мистър Удхаус благополучно пристигна в карета с един свален прозорец, за да вземе участие в пикника на открито. Той се разположи удобно и прекара по-голямата част от деня до огъня в една от най-удобните стаи на Аби, приготвена специално за него. С удоволствие разговаряше с всички за какво ли не и ги съветваше да не прекаляват със стоенето навън, а да се настанят удобно вътре. Под предлог, че е изморена, мисис Уестън остана при него през цялото време и беше негов търпелив и съпричастен слушател, дори когато останалите бяха примамени навън.

Ема отдавна не бе идвала в Аби, затова след като се увери, че баща ѝ е настанен удобно, го остави сам и с удоволствие да разгледа наоколо. Беше нетърпелива да освежи и внесе ред в спомените си чрез един по-обстоен оглед и по-прецизна преценка на къщата и земите около нея — въпрос, който бе от голямо значение за нея и семейството ѝ.

Връзките ѝ със сегашния и с бъдещия господар на имението даваха пълно основание за искрената гордост и тихото задоволство, които изпита при вида на внушителните размери и стила на постройката; подходящо, удобно и типично местоположение — ниско и закътано, обширни градини, простиращи се чак до ливадите, през които течеше потокът (и които не се виждаха от къщата поради характерното за едно време пренебрежение към изгледа от прозорците) изобилие от дърва, старателно струпани и подредени, с пътечки помежду им, които не бяха отсечени нито заради модата, нито заради

екстравагантност. Къщата беше по-голяма от тази в Хартфийлд и съвсем различна от нея. Бе построена върху огромна площ, безразборно и несиметрично, имаше множество удобни стаи и една-две красиви. Беше точно това, което трябваше да бъде и изглеждаше по съответния начин. Ема усети растящото си преклонение пред нея като пред дом на истински благородно семейство с чиста кръв и неопетнени разбирания. Джон Найтли имаше някои недостатъци на характера, но въпреки това Изабела се бе сродила с едно изключително семейство. Ема и баща ѝ можеха да се гордеят със съпруга ѝ, рода и притежанията му.

Тя остана погълната от тези приятни чувства, докато не се наложи да се присъедини към останалите, струпани около лехите с ягоди. Всички бяха тук с изключение на Франк Чърчил, когото очакваха да пристигне всеки момент от Ричмънд. Мисис Елтън, снабдена с цялото снаряжение — голямото боне и кошницата, които я правеха щастлива, беше готова да ги поведе към брането, събирането и обсъждането на ягодите. Предстоеше им да говорят само за ягоди и за нищо друго. „Най-хубавият плод в цяла Англия... всички го обичали... толкова полезен. Това били най-хубавите лехи и най-добрите сортове... Толкова било приятно сам да ги береш... Само така можело наистина да им се наслади човек... Сутринта определено е най-подходящото време... Никога не се изморявала... Всички сортове били добри, но високостеблените били направо превъзходни... За сравнение не можело да става и дума... Другите не представлявали просто нищо... Но имало много малко от високостеблените... «Чили» били за предпочитане... Най-прелестният аромат — на различни дървета и на липа... Цената на ягодите в Лондон... Изобилието им около Бристъл... Мейпъл Гроув... отглеждането... кога да се прекопават лехите... различните мнения на градинарите... нямало общо правило... не можело да накараш градинар да промени мнението си... много вкусни плодове... но много хранителни, затова не било хубаво да се преяжда... по-лоши били от черешите... френското грозде било по-освежаващо... единственото неудобство на брането на ягоди било стоенето наведен... пък и яркото слънце... била изморена до смърт... не можела да издържа повече... трябвало да отиде и да седне на сянка.“

Такъв бе разговорът в продължение на половин час, прекъснат само веднъж от мисис Уестън, която излезе да попита дали е пристигнал завареният ѝ син, тъй като вече се тревожела. Притеснявала се да не е станало нещо с коня му.

Намериха се места почти на сянка и Ема се видя принудена да слуша за какво си говорят мисис Елтън и Джейн Феърфакс. Обсъждаха въпроса за едно много изгодно предложение, свързано с работата на Джейн. Мисис Елтън бе получила известието същата сутрин и беше направо във възторг. Работата не била при мисис Саклинг, нито при мисис Браг, но по блясък и щастливи перспективи отстъпвала единствено на тях. Ставало дума за братовчедка на мисис Браг, позната на мисис Саклинг и известна в Мейпъл Гроув особа. Очарователното, невероятно и върховно предложение, което идвало от най-висшите кръгове, най-отбраното общество, безупречният произход, високопоставеността и какво ли не, всичко бе обсъдено от изпадналата в екстаз мисис Елтън, която искаше незабавно да приключат с решението на проблема. Говореше разпалено, бурно и тържествуващо, въпреки че мис Феърфакс продължаваше да я уверява в намеренията си да не започва работа засега, повтаряйки същите мотиви, които бе излагала и преди.

Независимо от това, мисис Елтън настояваше да получи разрешението ѝ да изпрати утвърдителен отговор още със сутрешната поща на другия ден. Ема много се чудеше как Джейн издържа на цялата канонада. Тя действително изглеждаше ядосана и отговаряше рязко. Накрая, съвсем необичайно за нея, реши да действа и предложи да се преместят. Дали да не се поразходят малко? Няма ли мистър Найтли да им покаже градините? Целите градини. Много искала да разгледа абсолютно всичко. Изглежда просто не можеше да понесе досадното упорство на приятелката си.

Беше горещо и след като побродиха из градините напосоки, разпръснати по един-двама, неволно се насочиха към примамливата сянка на късичката, широка алея от липи, която се простираше отвъд градината до реката и изглежда предлагаше приятна прохлада. Алеята не водеше доникъде. В края ѝ се виждаше само ниска каменна стена с високи колони, които сякаш са били издигнати, за да подсказват приближаването до къща (която обаче никога не бе съществувала на това място). Въпреки че подобен завършек на алеята бе доста спорна

проява на вкус, разходката беше приятна, а изгледът, който се откри пред очите им накрая — невероятно красив. Внутрителният склон, в чието подножие се намираше Аби, започваше стръмно да се издига нагоре отвъд двора на имението, а на около половин миля по-нататък се виждаше рътлина, обрасла с дървета, извисяваща се величествено и почти отвесно. В подножието ѝ, на удобно и закътано място, се простираше фермата Аби-Мил с ливадите отпред и с красивата извивка, която реката правеше близо до постройката.

Гледката беше прекрасна — и за очите, и за душата. Зеленината, битът и уютът на Англия се разстилаха пред очите им под ярките, но не ослепителни слънчеви лъчи.

По време на разходката по алеята Ема и мистър Уестън установиха, че групата се е събрала в пълен състав. Тъкмо преди да стигнат до каменната стена с прекрасната гледка, Ема съзря мистър Найтли и Хариет, които бяха далеч напред и негласно водеха колоната. Мистър Найтли и Хариет! Представляваха странна гледка, но Ема се зарадва, като ги видя. Имаше времена, когато той се отнасяше презрително към качествата на Хариет като събеседник, а ето че сега изглеждаха погълнати от приятен разговор. Преди време Ема не би искала да види Хариет толкова благоприятно близо до фермата Аби-Мил, но сега това вече не я плашеше. Можеше да я разгледа съвсем спокойно — с всичките ѝ богати и красиви придобивки, със сочните пасища, с разпръснатите се стада, разцъфтелите овощни градини и виещото се стълбче светъл дим от комина. Ема се присъедини към групата на стената и установи, че двамата са по-дълбоко погълнати от разговора си, отколкото от гледката. Той разказваше на Хариет за различните видове земеделие и други подобни неща, а Ема получи усмивка, която сякаш казваше: „Това са си моите грижи. Мога да говоря за тях, без да се страхувам, че ще бъда заподозрян в съучастие с Робърт Мартин“. Но тя изобщо не го подозираше. Това беше стара история. Робърт Мартин вероятно бе престанал да мисли за Хариет. Обиколиха алеята няколко пъти. Сянката им подежда освежаващо и според Ема това бе най-хубавият момент от този ден.

После се насочиха към къщата. Трябваше всички да се съберат за обяд. Вече се намираха около масата, а мистър Франк Чърчил още го нямаше. Мисис Уестън продължаваше да се оглежда, ала напразно. Баща му не искаше да признае тревогата си и се присмиваше на

страховете ѝ, но тя не можеше да се избави от желанието си Франк да не е пътувал с черната кобила. Беше заявил твърдо, че ще дойде. Леля му била много по-добре и той не се съмнявал, че ще може да ги посети. Присъстващите ѝ напомниха, че здравето на мисис Чърчил е податливо на резки и неочаквани промени и това би могло да провали дори най-основателните му очаквания. Най-сетне мисис Уестън се видя принудена да признае или поне да заяви, че сигурно някой пристъп на лошо здраве на мисис Чърчил е попречил на Франк да дойде. Докато обсъждаха проблема, Ема наблюдаваше Хариет, но тя се владееше много добре и с нищо не издаде чувствата си.

Студеният обяд приключи. Гостите щяха отново да излязат и да разгледат останалата част от имението, и по-специално рибарниците, а можеше да стигнат и до детелината, която утре щяха да започнат да косят. Във всеки случай щяха малко да се сгорещят и после отново да отпочинат на хладина. Мистър Удхаус вече се бе поразходил из по-високите места на градината, където дори той не допускаше да има влага от реката, и отказа да излезе отново. Дъщеря му реши да остане с него, за да даде на мистър Уестън възможност да убеди съпругата си да се раздвижи и поразнообрази, а тя, както по всичко личеше, имаше голяма нужда.

Мистър Найтли бе направил всичко, което беше по силите му, за да не скучае мистър Удхаус. Бе предоставил на стария си приятел книги с гравюри, чекмеджета с медали, с корали, камеа, раковини и какви ли не семейни колекции, за да минава неусетно времето. Любезността му бе напълно възнаградена, тъй като мистър Удхаус се бе забавлявал прекрасно. Мисис Уестън му бе показала всичките сбирки, а сега той на свой ред запознаваше Ема с тях. Беше бавен, методичен и последователен, като същинско дете просто не го интересуваше това, което разглежда, стига да има с какво да се занимава. Преди повторното разглеждане на сбирките, Ема излезе във вестибюла, за да огледа на спокойствие входа и мястото, на което бе издигната постройката. Тъкмо бе излязла, и се натъкна на Джейн Феърфакс, която идваше забързано от градината и сякаш се бе измъкнала тайно от останалите. Тя не се надяваше да срещне мис Удхаус още на входа, затова отначало се сепна, но всъщност търсеше именно нея.

— Бихте ли била така любезна — подхвана Джейн — да им кажете, че съм си отишла у дома, когато попитат за мен? Тръгвам още сега. Леля ми няма представа колко е късно вече, нито колко дълго сме отсъствали, но аз съм сигурна, че вече имат нужда от нас, затова тръгвам веднага. Не съм предупредила останалите, за да не създавам излишни тревоги и притеснения. Част от гостите отидоха до рибарника, а другите се отправиха към липовата алея. Никой няма да разбере за отсъствието ми, докато не се приберат. А когато това стане, нали ще имате добрината да им кажете, че съм си отишла у дома?

— Разбира се, щом така желаете, но нима ще вървите сама до Хайбъри?

— Да, няма никаква опасност. Ходя бързо. След двадесетина минути ще съм си у дома.

— Но разстоянието е прекалено голямо, за да го извървите сама. Нека ви придружи слугата на баща ми. Позволете ми да поръчам каретата. Ще бъде готова за не повече от пет минути.

— В никакъв случай, много ви благодаря! Бих предпочела да вървя пеш! Няма защо да се тревожите, че точно аз ще вървя сама. Та нали много скоро ще ми се наложи да се грижа и задруги хора, освен за себе си.

Думите ѝ прозвучаха твърде възбудено и Ема отвърна развълнувано:

— Това не може да бъде причина да се излагате на опасност сега. Ще поръчам каретата. Та само горещината е убийствена, а вие още отсега изглеждате изморена.

— Да, наистина съм изморена, но бързото ходене ще ме ободри — отвърна Джейн. — Мис Удхаус, на всички ни е известно какво означава да се почувстваш отпаднал духом. Трябва да призная, че аз съм направо изчерпана. Най-голямата добрина, която можете да ми направите, е да ме оставите да постъпя, както желая, и просто да кажете на останалите, че съм си тръгнала, когато попитат.

Ема не можеше да възрази срещу такова желание. Тя проумя всичко, сподели чувствата ѝ, насърчи я веднага да напусне къщата и я наблюдаваше да се отдалечава с топлото чувство на приятел. На раздяла Джейн ѝ отправи изпълнен с благодарност поглед. Думите ѝ: „О, мис Удхаус, каква утеха е да оставаш понякога сам!“ сякаш извираха от препълнено с болка сърце и издаваха частица от

невероятната издръжливост, която бе принудена да проявява дори към близките си.

„Ама че дом! И каква леля! — каза си Ема, обърна се и се запъти към вестибюла. — Наистина ми е мъчно за нея. Колкото повече дава воля на справедливите си чувства към ужасните им качества, толкова повече ще ми харесва.“

Не бе минал и четвърт час от тръгването на Джейн, а Ема и баща ѝ едва бяха успели да разгледат няколко картички от катедралата „Сан Марко“ и Венеция, когато в стаята влезе Франк Чърчил. Ема не си бе мислила за него — беше забравила да мисли за него, но много се зарадва, когато го видя. Мисис Уестън щеше да се успокои. Черната кобила нямаше никаква вина. Бяха прави, когато преди малко стовариха вината върху мисис Чърчил. Забавил се, защото за известно време състоянието ѝ се влошило. Изпаднала в нервна криза, която продължила няколко часа и той бил изгубил почти всякаква надежда, че ще може да дойде. Ако подозирал, че му предстои подобна изморителна езда в жегата и че въпреки цялото бързане, ще пристигне толкова късно, може би изобщо нямало да дойде. Жегата била убийствена... никога не бил преживявал подобно нещо... почти му се искало да си е останал у дома... горещината направо го смазвала... издържал на големи студове, но жегата го съсипвала... Франк изреди всичките си нещастия и после седна колкото може по-надалеч от жалките останки от огъня на мистър Удхаус. Изглеждаше страшно окаян.

— Ако стоите на едно място, скоро ще се разхладите — утеши го Ема.

— Веднага щом се освежа, ще поема обратно. Леля ми толкова трудно се лишава от мен, но пък и тук много държаха на присъствието ми. Сигурно не след дълго всички вие също ще се прибирате. Компанията се разотива. На път за насам срещнах един от гостите. Истинска лудост е да се върви пеша в такова време! Пълна лудост!

Ема го слушаше и наблюдаваше. Не след дълго реши, че състоянието на Франк Чърчил може най-точно да се определи с общия израз, че той просто не е в настроение. Горещината се отразява по този начин на някои хора. Може би просто организъмът му е устроен така. Ема знаеше, че често пъти хапването и пийването се оказват най-доброто лекарство за такива случайни оплаквания, затова му

препоръча да се подкрепи. Каза му, че в трапезарията ще намери всичко необходимо, и милостиво му показа вратата.

Той отвърна, че не бил гладен и че нямало да яде, понеже от това само щяло да му стане още по-горещо. Но след няколко минути омекна в своя полза и излезе от стаята, мърморейки нещо за бира от смърч. Ема отново посвети цялото си внимание на баща си и тайничко си каза: „Радвам се, че вече не съм влюбена в него. Не бих искала само заради една гореща сутрин да изпадам до подобно състояние. Хариет с нейния мил и непринуден характер едва ли ще има нещо против.“

Франк отсъства достатъчно дълго, за да си похапне добре, и се появи в добро настроение, поразхладен и възвърнал добрите си обноски. Придърпа си стол близо до тях и се присъедини към заниманието им, а освен това изрази съжаление, че е пристигнал толкова късно. Всъщност не беше в настроение, но се опитваше да се пооживи и в края на краищата започна приятно да обсъжда с тях разни дреболии. Тъкмо разглеждаха изгледите от Швейцария.

— Веднага след като леля ми оздравее, ще замина за Европа — заяви той. — Няма да се успокоя, докато не видя с очите си всички тези места. След известно време ще можете да разглеждате моите скици, или ще четете пътеписите ми, а може и някоя поема. Непременно ще направя нещо, за да се прочуя.

— Това може би..., но едва ли със скици от Швейцария. Леля ви и чичо ви никога няма да ви позволят да напуснете Англия.

— Мога да ги убедя да дойдат и те. Може би топлият климат ще им се отрази добре. Почти съм сигурен, че всички ще заминем в чужбина. Кълна ви се, че е така. Тази сутрин имах силното предчувствие, че скоро ще замина за чужбина. Трябва да пътувам. Изморих се да бездействам. Имам нужда от някаква промяна. Говоря ви съвсем сериозно, мис Удхаус, независимо какво подозира проницателният ви поглед. Дойде ми до гуша от Англия и ако имах възможност, бих тръгнал още утре.

— Вие сте болен от прекалено много богатство и разкош. Не можете ли да си измислите някакво затруднение, за да ви е интересно да останете тук?

— Аз ли съм разглезен от богатство и разкош? Много грешите! Не се имам нито за разглезен, нито за богат. Оплетен съм във всичко материално. Изобщо не смятам себе си за щастливец.

— И все пак, не ми изглеждате толкова нещастен, колкото бяхте веднага след пристигането си. Хапнете и пийнете още малко, и ще се почувствате съвсем добре. Още един резен студено месо, още една глътка мадейра с вода, и ще се почувствате почти като всички нас.

— Не, никъде няма да ходя. Ще остана до вас. Вие сте най-доброто лекарство за мен.

— Утре отиваме в Бокс Хил. Ще се присъедините към нас, нали? Не е като Швейцария, но все ще свърши работа за един млад мъж, който има нужда от промяна. Нали ще останете и ще дойдете с нас?

— Не, ще се прибера у дома довечера по хладно.

— Но ще дойдете отново по хладина утре сутринта, нали?

— Не, не си струва. Ако дойда, ще бъда много кисел.

— Тогава, моля ви, останете си в Ричмънд.

— Ако го направя, ще бъда още по-кисел. Не мога да понеса мисълта, че всички сте се събрали, а мен ме няма.

— Ще трябва сам да се справите с тези трудности. Изберете си точно колко ви се иска да сте кисел. Повече няма да ви насилвам.

Останалите вече се завръщаха и скоро всички отново се събраха. Някои много се зарадваха при вида на Франк Чърчил, други го посрещнаха твърде въздържано, но всички се смутиха и развълнуваха при обяснението за неочакваното изчезване на мис Феърфакс. Не коментираха дълго, тъй като беше време да се прибират по домовете си. Разделиха се след кратко обсъждане на програмата за следващия ден. Намерението на Франк Чърчил да не участва в пътешествието дотолкова се затвърди, че последните му думи, отправени към Ема, гласяха:

— Ако вие искате да остана и да се присъединя към групата, ще го направя.

Тя потвърди с усмивка. Единствено призив от Ричмънд бе в състояние да го накара да ги напусне по-рано от следващата вечер.

На следващия ден, определен за Бокс Хил, времето беше прекрасно, а и всички други външни обстоятелства, свързани с организацията, удобствата и точността на участниците обещаваха излетът да бъде много приятен. Мистър Уестън беше главният организатор и благополучно сновеше между дома на викария и Хартфийлд. Събраха се точно навреме. Ема и Хариет отидоха заедно. Мис Бейтс и племенницата ѝ пристигнаха със семейство Елтън, а мъжете дойдоха, яхнали конете си. Мисис Уестън остана при мистър Удхаус. Когато се събраха, не липсваше нищо. Оставаше им просто да се повеселят. Пропътуваха седемте мили, изпълнени с очакване на удоволствието, а веднага след пристигането всички изпаднаха във възторг от гледката. Ала въпреки това нещо не вървеше през целия ден. Цареше някакво безразличие, разединение и потиснатост, които не можеха да преодолеят. Разделиха се на прекалено много групи. Семейство Елтън се движеха заедно, мистър Найтли се грижеше за мис Бейтс и Джейн, а Ема и Хариет бяха под опеката на Франк Чърчил. Мистър Уестън напразно се опитваше да ги накара да се сплотят. Отначало разцеплението изглеждаше случайно, но така и не се промени до края на деня. Разбира се, на мистър и мисис Елтън не им липсваше желание да се смесят с останалите и да се държат възможно най-приятно, но по време на двата часа, прекарани на хълма, духът на разцепление владееше останалите групи и бе прекалено силен, за да се очаква, че приятните перспективи, студената закуска или жизнерадостният мистър Уестън са в състояние да го надмогнат.

Отначало на Ема ѝ беше ужасно скучно. Никога не бе виждала Франк Чърчил така мълчалив и с толкова глупав вид. Не бе казал нищо, което си заслужаваше да се чуе, гледаше, но не виждаше, възхищаваше се, но не вникваше в нещата и слушаше, без да чува думите ѝ. След като неговото настроение бе такова, не беше никак чудно, че и Хариет е не по-малко потиснатата, и въобще двамата бяха просто нетърпими.

Положението се подобри, когато всички седнаха да поотпочинат. Поне според Ема беше така, защото Франк Чърчил се оживи и стана по-разговорлив, а нея превърна в главен обект на вниманието си. Отнасяше се към Ема с цялата подчертана галантност, която може да си представи човек. Изглежда единствената му грижа бе да я развлича и да се представи добре пред нея, а господарката на Хартфийлд — доволна от оживлението и без да се противи на ласкателствата, също се държеше весело и непосредствено. Тя го дари с такова приятелско насърчение и позволение да бъде галантен, с каквото се бе отнасяла към него само през началния и вълнуващ период от познанството им. Това сега, според собствената ѝ преценка, не значеше нищо, макар че в очите на повечето от присъстващите сигурно бе точният еквивалент на думата флирт. „Мис Удхаус и мистър Франк Чърчил доста пофлиртуваха.“ Те открито се изложиха на опасността да бъдат описани с този израз и една от дамите да го изпрати в Мейпъл Гроув, а друга — в Ирландия. Но причината за лекомислието и веселието на Ема не се криеше в истински радостното чувство, а по-скоро в откритието, че е по-малко щастлива, отколкото беше очаквала. Смееше се, защото бе разочарована, и макар проявите му на внимание да я ласкаеха и да ги смяташе за напълно заслужени, независимо дали са породени от приятелство, възхищение или закачливост, те не можеха да спечелят обратно сърцето ѝ. Продължаваше да го смята само за свой приятел.

— Много съм ви задължен, задето ме убедихте да дойда днес — каза той. — Ако не бяхте вие, нямаше да се радвам на щастието да бъда на този прелестен излет. Почти бях решил да се връщам обратно в Ричмънд.

— Да, бяхте толкова сърдит, а просто не мога да си обясня защо, освен че закъсняхте и пропуснахте най-хубавите ягоди. Държах се по-мило, отколкото заслужавахте. Но и вие сведохте глава и смирено ме помолихте да ви заповядам да дойдете.

— Не съм бил сърдит, а изморен. Жегата направо изсмука силите ми.

— Днес е още по-топло.

— Но аз не го усещам. Днес се чувствам съвсем добре.

— Чувствате се добре, понеже сте овладян.

— Да, аз съм под ваша власт.

— Може би ви подтиквах да кажете именно това, но всъщност имах предвид, че владеете чувствата си. Не знам защо, но вчера нервите ви бяха доста разклатени, а и вие не правехте нищо, за да се съвземете. Но днес сте отново на себе си, и тъй като не мога винаги да бъда до вас, ще е по-добре да се самоконтролирате, отколкото да разчитате на мен.

— Пак стигаме до същото нещо. Не мога да се самоконтролирам, без да имам мотив. Вие ми нареждайте — със или без думи. Можете винаги да бъдете с мен. Всъщност, вие сте винаги с мен.

— Като броим от три часа вчера. Непресекващото ми влияние върху вас не би могло да е от по-отдавна, защото в такъв случай вчера нямаше да сте в такова лошо настроение.

— Значи според вас от три часа вчера. Доколкото си спомням, запознахме се още през февруари.

— Трудно мога да отвърна на галантността ви, но — снижи глас тя — никой освен нас не говори. Струва ми се прекалено да си бърборим глупости, за да забавляваме седем мълчаливи хора около себе си.

— Не се срамувам от думите си — дръзко и живо заяви той. — За пръв път ви видях през февруари. Нека чуят всички от Хил. Нека думите ми стигнат до Микълхъм в едната посока и до Доркинг в другата. Запознах се с вас през февруари. — После прошепна: — Събеседниците ни са невероятно глупави. Какво да направим, за да ги поразбудим малко? Всяка глупост ще свърши работа. Те ще проговорят на всяка цена. Дами и господа, мис Удхаус (която винаги е царица на положението) ми нареди да ви осведомя, че желае да узнае за какво си мисли всеки един от вас.

Някои се засмяха и отговориха с добродушни закачки. Мис Бейтс изнесе цяла тирада. Мисис Елтън щеше да се пръсне от яд при думите, че мис Удхаус винаги е в центъра на вниманието. Но най-определен беше отговорът на мистър Найтли:

— Дали мис Удхаус е сигурна, че иска да узнае за какво си мисли всеки от нас?

— О, не, не — засмя се Ема безгрижно доколкото можа. — В никакъв случай! Това е последното нещо, заради което трябва да бъда упреквана. Предпочитам да чуя каквото и да е, вместо да разкривате мислите си пред мен. Не изключвам всички. Има може би един или

двама — и тя погледна към Хариет и мистър Уестън, — чиито мисли не се страхувам да узная.

— Това е нещо — натъртено заяви мисис Елтън, — за което не бих смятала, че имам правото да разпитвам. Макар че в качеството си на зряла жена сред тези млади момичета... никога не съм попадала на случайни места... изследователски експедиции... млади девойки... омъжени жени...

Мърморенето ѝ бе насочено главно към съпруга ѝ и той на свой ред проломоти в отговор:

— Съвършено вярно, любов моя. Съвършено вярно. Точно така си е. Абсолютно нечувано, но някои дами си позволяват какво ли не. По-добре го приеми като шега. Всички знаят какво ти дължат.

— Няма да стане — прошепна Франк на Ема. — Повечето се обидиха. Ще ги обработя по-внимателно... Дами и господа, мис Удхаус ми нареди да обявя, че тя се отказва от правото си да научи за какво точно мислите и иска просто да чуе по една забавна история от всеки, без значение за какво. Тук виждам седем човека освен мен (за когото тя вече благоволи да каже, че съм много забавен), и от всеки един тя иска или една история — проза или поезия, измислена или преразказана, ако е много хитроумна, или две средно умни, или три наистина скучни, а от своя страна тя обещава да се смее от все сърце.

— О, чудесно! — възкликна мис Бейтс, — в такъв случай няма защо да се притеснявам. „Три наистина скучни“ — ето това е тъкмо за мен. Сигурна съм, че трябва просто да си отворя устата, и от нея тутакси ще изхвърчат три глупости. — Мис Бейтс се огледа наоколо и съвсем добродушно се надяваше да получи всеобщото съгласие. — Не смятате ли, че е така?

Ема не издържа на изкушението:

— А, може би ще се натъкнете на известни затруднения, мадам. Извинете ме, но няма да се вместите в бройката — само три наведнъж!

Заблудена от шеговития тон на гласа ѝ, мис Бейтс не схвана веднага значението на думите, но когато ѝ просветна, избилата по страните ѝ червенина показваше, че макар да не я обиждаха, думите на Ема ѝ причиняваха болка.

— Ами, да... сигурно... Да, разбирам какво иска да каже — обърна се тя към мистър Найтли, — и ще се опитам да си държа езика

зад зъбите. Сигурно съм се държала безобразно, иначе нямаше да каже подобно нещо на една стара приятелка.

— Харесва ми планът ви — възкликна мистър Уестън. — Съгласен съм, съгласен съм. Ще се постарая с всички сили. Да съчиня гатанка? Как ще оцените за една гатанка?

— Много ниско, сър, боя се, че много ниско — отвърна синът му. — Но ще бъдем снизходителни, особено след като сте първият, който се осмелява.

— Не, няма да ви оценим ниско — възрази Ема. — Гатанката на мистър Уестън ще стигне за двама — за него и за съседа му. Хайде, сър, нека да я чуем.

— Аз самият се съмнявам в качествата ѝ — оправда се мистър Уестън. — Много е буквална, но чуйте я, все пак. Кой са трите букви от азбуката, които изразяват съвършенство?

— Какво? Три букви ли? Изразяват съвършенство? Никога няма да отгатна!

— А, сигурен съм, че вие няма да се сетите, Ема. Но аз ще ви кажа: *Е, м и а* — Ема! Разбрахте ли?

Прозрението и удоволствието дойдоха едновременно. Остроумието беше твърде плоско, но Ема много му се зарадва и дълго се смя. Същото се отнасяше за Франк и Хариет, но останалата част от компанията не изглеждаше толкова въодушевена. Някои я намираха за доста глупава, а мистър Найтли мрачно отбеляза:

— Това обяснява какъв вид хитроумни неща се измислят и мистър Уестън се представи много добре, но не успя да стимулира останалите. Не трябваше да постигаме съвършенството още в началото.

— О, що се отнася до мен, мисля, че ще се наложи да ме извините — каза мисис Елтън. — Наистина не мога да опитам... изобщо не обичам такива неща... Веднъж ми изпратиха стихотворение, чийто акростих беше моето име, но на мен изобщо не ми хареса... Знаех кой е авторът. Едно ужасно конте. Знаете кого имам предвид — кимна тя към съпруга си. — Този вид забавление е много подходящ по Коледа, докато човек си седи около камината, но според мен е съвсем не на място по време на излет посред лято с мис Удхаус, ще трябва да ме извини. Не съм човек, който разполага с готови остроумия, за да угоди на кого ли не. Не претендирам, че съм

остроумна. И аз съм по своему жизнерадостна, но бих искала сама да преценявам кога да говоря и кога да си държа езика зад зъбите. Прескочете ни, мистър Чърчил, прескочете мистър Елтън, Найтли, Джейн и мен. Не се сещаме за нищо остроумно — нито един от нас.

— Да, моля ви, прескочете ме — повтори съпругът ѝ малко подигравателно. — Не мога да кажа нищо, което да забавлява мис Удхаус или която и да е друга млада дама. Аз само един стар женен човек и не ставам за нищо. Искате ли да се поразходим, Огъста?

— От все сърце! Наистина се изморих да разглеждам само това местенце. Хайде, Джейн, хвани ме за другата ръка.

Ала Джейн отказа и младото семейство тръгна само.

— Щастлива двойка — отбеляза Франк Чърчил, когато те се бяха отдалечили дотолкова, че не можеха да ги чуват. — Колко добре си подхождат един на друг. Истински късметлии! Да се оженият само след кратко познанство сред обществото. Доколкото знам, са се запознали в Бат едва няколко седмици преди това. Невероятни щастливци! Като се има предвид, че в Бат или на което и да е публично място човек не може да получи представа за характера на другия. Просто не научава нищо. Можеш да добиеш истинска представа за жените, само когато ги видиш в дома им, в собствените им води и както си ходят всеки ден. Само тогава можеш да добиеш вярна представа за тях. Всичко, извън това правило е догадка и късмет, при това в повечето случаи — лош късмет. Колко много мъже са се оженили след кратко познанство и после цял живот са съжалявали!

Мис Феърфакс, която рядко се бе намесвала в разговорите до този момент, освен пред свои съмишленици, каза:

— Такива неща несъмнено се случват... — но едно покашляне я спря.

Франк Чърчил се бе обърнал към нея, за да я изслуша.

— Говорехте нещо — сериозно каза той.

Тя възвърна гласа си.

— Просто исках да отбележа, че макар понякога и мъжете, и жените да попадат в подобно неблагоприятно положение, според мен това не се случва често. Може да се установи прибързана и неблагоприятна обвързаност, но в повечето случаи хората разполагат с достатъчно време да се съвземат после. Искам да кажа, че само хората със слаби и нерешителни характери (чието щастие зависи от милостта

на случая), могат да приемат случайното познанство като неудобство и като нещо, което ще ги потиска цял живот.

Той не отговори, а просто я наблюдаваше, и смирено ѝ се поклони. Малко след това каза по-оживено:

— Толкова малко вярвам на собствената си преценка, че когато тръгна да се женя, надявам се да има някой, който да ми избере съпруга! Вие ще го направите ли? — обърна се той към Ема. — Ще ми изберете ли съпруга? Сигурен съм, че ще харесам жената, която вие определите. Нали вие се грижите за семействата? — усмихна се той по посока на баща си. — Намерете някоя и за мен. Не бързам. Осиновете я, обучавайте я.

— Но аз ще я превърна в свое копие.

— Непременно, ако е възможно.

— Много добре. Приемам задачата. Ще ви осигуря очарователна съпруга.

— Трябва да е много жизнерадостна и да има лешникови очи. Не ме интересува нищо друго. Ще отида в чужбина за няколко години, но когато се върна, ще дойда при вас да потърся съпругата си. Запомнете!

Нямаше опасност Ема да забрави. Поръчението ѝ допадаше от всички страни. Та нима Хариет не беше жената, която той бе описал? Като се изключат лешниковите очи, след две години тя щеше да стане точно такава, каквато желаше той. А може би той и в този момент си мислеше за нея? Кой би могъл да каже? След като възложи обучението на нея, може би се подразбира?

— Ще се присъединим ли към мисис Елтън, мадам? — обърна се Джейн към леля си.

— Както искаш, скъпа. Желая го от все сърце. Готова съм. Бях готова още когато тя тръгна, но и така е добре. Бързо ще я настигнем. Ето я... о, не, това е някой друг. Това е една дама от ирландските туристи с карети и изобщо не прилича на нея. Е, според мен...

Двете дами се отдалечиха, а половин минута по-късно и мистър Найтли ги последва. Останаха само мистър Уестън, синът му, Ема и Хариет. Настроението на младия мъж дотолкова се повиши, че стана чак неприятно. Дори Ема се отегчи от ласкателствата и веселото му настроение. Повече ѝ се искаше да се разхожда спокойно с останалите, или да поседи сама, необезпокоявана от никого, потънала в мълчаливо съзерцание на красивата гледка наоколо. Появата на слугите, които

идваха да съобщят, че каретите са готови, я зарадва. Мисълта, че я очаква спокойно пътуване до дома, което ще да сложи край на твърде спорните удоволствия от този ден за отдих, помогна на Ема да понесе търпеливо дори суетенето около събирането на багажа, подготовката за отпътуването и загрижеността на мисис Елтън нейната карета да бъде приготвена най-напред.

Докато чакаха каретите, до нея застана мистър Нйтли. Той се огледа, сякаш за да провери дали няма някой наоколо, и каза:

— Ема, трябва още веднъж да поговоря с вас, както правехме по-рано. Това не е привилегия, която сте ми дали, а която просто търпите. Въпреки това ще се възползвам от нея. Не мога да не ви укоря, когато виждам, че поведението ви е неправилно. Как можяхте да се отнесете толкова безсърдечно към мис Бейтс? Как можяхте да станете толкова нахална в остроумията си към жена с нейния характер, възраст и положение! Не смятах, че сте способна на подобно нещо, Ема.

Ема си спомни всичко, изчерви се, съжали дълбоко и се опита да превърне всичко в шега:

— Просто не можах да се въздържа! Никой на мое място не би го направил. Не бях чак толкова лоша. Сигурна съм, че тя даже не ме разбра.

— Уверявам ви, че ви разбра и почувства какво искахте да кажете. Оттогава говори все за това. Да я бяхте чули само — толкова е великодушна и искрена. Искане ми се да я бяхте чули как хвали търпението, което сигурно ви е било нужно, за да се отнасяте с нея с толкова огромно внимание — и вие, и баща ви, след като компанията ѝ ви се е струвала толкова отегчителна.

— О, знам, че едва ли има по-добро същество от нея, но трябва да признаете, че добротата и нелепостта са така нещастно примесени в характера ѝ! — възкликна Ема.

— Така е, признавам — отвърна той, — и ако тя беше богата, щях да отдам много неща на това, че странностите ѝ често взимат връх над добротата. Ако беше богата, щях да оставя всички безобидни нелепости в ръцете на съдбата и нямаше да се карам с вас за волностите, които си позволявате. При положение, че тя ви е равна по обществено положение. Но помислете, Ема, сегашната ситуация няма нищо общо с това. Тя е бедна и се е лишила от удобствата, към които е била привикнала, а ако доживее до дълбока старост, сигурно ще

пропадне още повече. Положението ѝ би трябвало да възбужда състраданието ви. Постъпката ви е непростима. Та тя ви познава още от дете, израснахте пред очите ѝ, когато всяка проява на внимание от нейна страна беше чест. А какво направихте вие — възгордыхте се и най-безразсъдно ѝ се присмяхте — на нея, смирената, при това, пред племенницата ѝ и пред всички останали, много от които (някои със сигурност) ще се ръководят в действията си от вашето отношение към нея. Това не говори добре за вас, Ема, а на мен изобщо не ми харесва. Но аз ще... трябва да ви казвам истината в очите, докато това ми е възможно, защото съветите ми ще доказват, че съм ви искрен приятел, и се надявам, че все някога ще ми отдадете заслуженото за разлика от сега.

Докато разговаряха, постепенно се приближаваха към каретата. Всичко бе готово и преди тя да успее да му отговори, той ѝ подаде ръка и я качи вътре. Беше разбрал погрешно чувствата, които я караха да държи лицето си извърнато и да остане безмълвна. А те бяха гняв към самата себе си, огорчение и дълбока загриженост. Не бе в състояние да продума. Влезе в каретата и се облегна назад, за миг изцяло завладяна от тези чувства. После се укори, понеже не се е сбогувала, понеже не му е отговорила и си е тръгнала намусена. Ема надникна навън, готова да поправи грешката си с дума или жест, но вече беше твърде късно — той се бе обърнал, а конете потегляха. Тя продължи да гледа назад, но напразно. Каретата сякаш се движеше необикновено бързо и не след дълго вече бе изминала половината път надолу по склона. Всичко бе останало далеч назад. Беше наскърбена много повече, отколкото можеше да изрази и да прикрие. Никога през живота си не се бе чувствала толкова развълнувана, огорчена и потисната. Бе потресена из основи. В думите му имаше неопровержима истина. Усещаше това със сърцето си. Как можа да се отнесе толкова грубо и жестоко с мис Бейтс! Как допусна да се изложи пред някой, на чието мнение толкова държи! Защо му позволи да си тръгне, без да му каже поне едничка дума на благодарност, съгласие или на най-обикновена вежливост!

Времето не ѝ помогна да се съвземе. Колкото повече размишляваше, толкова по-тежко приемаше нещата. За щастие поне не ѝ се налагаше да говори. С нея беше само Хариет, която също нямаше настроение, бе изтощена и мълчалива. Ема усети как сълзите се

търкалят по бузите ѝ почти през целия път до дома, но не можеше да ги спре, колкото и да не бе свикнала да плаче.

Окаяният излет до Бокс Хил не напусна мислите на Ема през цялата вечер. Не знаеше какво смятат останалите. Може би те — всеки в своя дом и по своя си начин, премисляха излета с удоволствие, но според нея това бе една напълно пропиляна сутрин, най-неприятното изживяване в живота ѝ, което още тогава не ѝ донесе никакво разумно удовлетворение. Спомените за него щяха да са още по-неприятни. Вечерта, прекарана в игра на табла с баща ѝ, беше щастие в сравнение със сутринта. Именно тук се криеше истинското удовлетворение, защото на неговото удобство посвещаваха най-прекрасните часове от денонощието. Ема реши, че колкото и да не заслужаваше нежната му обич и доверчивото му възхищение, отношението към баща ѝ все пак не трябваше да бъде подложено на строги укори. Надяваше се, че не се е показала като безсърдечна дъщеря. Искаше ѝ се никой да не може да я попита: „Защо се отнасяш толкова безчувствено към баща си? Трябва да ви кажа истината в очите, докато това все още ми е възможно.“ Мис Бейтс не трябваше никога... не, никога! Ако бъдещото внимание можеше да заличи миналото, имаше надежда да получи прошка. Съвестта ѝ казваше, че често пъти е била немарлива в това отношение, но по-често в мислите си, отколкото в действията. Държала се бе подигравателно и нелюбезно. Но щеше да сложи край на това. Още утре щеше истински да се разкае, да посети мис Бейтс още сутринта и така да постави началото на редовно, равнопоставено и любезно общуване.

Решимостта ѝ не намаля и на следващата сутрин. Ема излезе рано, за да избегне всякакви възможни пречки. Помисли си, че е много вероятно да срещне мистър Найтли по пътя или той да дойде в дома на семейство Бейтс, докато трае нейното посещение. Нямахше нищо против. Не се срамуваше от справедливото си и искрено разкаяние. Докато крачеше натам, погледът ѝ бягаше към Донуъл, но него го нямаше.

Дамите били у дома. Никога не се бе радвала повече на тези думи, нито пък бе прекосявала коридора и изкачвала стълбите с такова желание да достави удоволствие, без впоследствие да взима всичко на подбив.

Докато се приближаваше, горе настана суматоха — чу се шум от движение и говор. Тя разпозна гласа на мис Бейтс — нещо се правеше набързо. Прислужницата изглеждаше изплашена и объркана, изрази надежда, че мис Удхаус ще почака един момент, но после я въведе почти веднага. Лелята и племенницата като че ли избягаха в съседната стая, но Ема успя добре да види Джейн, която изглеждаше много болна. Преди вратата да се затвори зад тях, чу мис Бейтс да казва: „Е, скъпа моя, ще кажа, че си си легнала, а ти и без това си достатъчно зле, за да го сториш“.

Възпитана и блага, както винаги, горкичката мисис Бейтс изглежда не разбираше напълно каква става.

— Боя се, че Джейн не се чувства много добре — каза тя, — но все едно, че не знам. Те ми казват, че нищо й няма. Уверявам ви, че дъщеря ми ще дойде всеки момент, мис Удхаус. Надявам се, че ще успеете да си намерите място. Бих искала Хети да не се беше оттегляла, понеже аз съм толкова слаба, че... Намерихте ли си място, мадам? Удобно ли ви е там? Сигурна съм, че дъщеря ми ей сега ще дойде.

Ема много се надяваше да е така. За миг се уплаши, че мис Бейтс я избягва. Но тя се появи съвсем скоро „много щастлива и безкрайно задължена“, ала съвестта подсказа на Ема, че липсва предишната весела словоохотливост. Събеседницата й изглеждаше притеснена и скована. Ема се надяваше, че приятелското запитване за здравето на мис Феърфакс ще отвори пътя за възвръщане на старите приятелски чувства. Ефектът беше мигновен:

— О, мис Удхаус, толкова сте мила. Предполагам, че сте чули и идвате да ни поздравите. На мен това не ми изглежда много радостно събитие — тя премигна, за да прогони една-две сълзи, — а и ще ни бъде толкова трудно да се разделим с нея, след като прекара при нас толкова много време... Джейн има ужасно главоболие... Цяла сутрин писа писма, много дълги писма трябваше да бъдат написани до полковник Кембъл и мисис Диксън. „Скъпа моя — предупредих я аз, — ще си повредиш очите“, защото те непрекъснато бяха пълни със

сълзи. Пък и нищо чудно, нищо чудно! Промяната наистина е голяма... и макар наистина да има късмет, защото ще бъде настанена в много знатно семейство и едва ли някоя друга млада жена се е радвала на подобна възможност още при първата си работа... не искам да ни мислите за неблагодарни, мис Удхаус, защото толкова неочаквано ѝ провървя... — Мис Бейтс отново се обля в сълзи. — Но горкичката скъпа душичка!... Само да знаете какво ужасно главоболие има! Нали знаете, че когато човек се измъчва от някакво страдание, не може истински да се зарадва на късмета си. Толкова е тъжна, че не може повече. Ако я погледне човек, никога не би отгатнал колко доволна и щастлива се чувства, задето си е намерила подобна работа. Моля да я извините, че няма да дойде при вас... просто няма сили... отиде в собствената си стая, понеже я накарах да си легне. „Скъпа моя, — казах аз, — ще кажа, че си си легнала“, но тя не е, а се разхожда из стаята. Сега, след като написа писмата, смята, че ще се оправи скоро. Много ще съжالياва, че не е могла да ви види, мис Удхаус, но вие ще бъдете така добра да я извините, нали? Накарах ви да чакате на вратата... толкова се срамувам... но тук настана малка суматоха... защото така стана, че не чухме почукването и разбрахме, че някой идва, чак когато започнахте да се качвате по стълбите. „Да знаете, че това е само мисис Коул, — казах аз. — Никой друг не идва толкова рано.“ — „Е, все някога ще трябва да понесем и това — отбеляза Джейн, — затова ще е по-добре да не отлагаме.“ Но когато Пати дойде и каза, че сте Вие, аз отбелязах: „О, това е мис Удхаус. Сигурна съм, че ти се иска да се видиш с нея.“, Джейн отвърна: „Не искам да виждам никого“, изправи се и понечи да излезе. Именно затова ви накарахме да чакате... и толкова се срамуваме и съжالياваме. „Щом така искаш, скъпа, направи го, а аз ще кажа, че си си легнала.“

Ема наистина се заинтригува. Нежните чувства, които изпитваше към Джейн Феърфакс нарастваха с всеки изминал ден, а картината на сегашните ѝ страдания я излекува от предишното дребнаво подозрение и преизпълни сърцето ѝ със съжаление. Ема си припомни не толкова справедливите си постъпки в миналото и бе принудена да признае, че Джейн има пълното право да реши да се срещне с мисис Коул или с някой друг близък приятел, но не може да понесе срещата с нея. Ема каза това, което чувстваше, с горещо разкаяние и загриженост. Тя искрено се надяваше, че обстоятелствата, за които сега научаваше от

мис Бейтс като за окончателно решени, ще бъдат максимално изгодни и полезни за мис Феърфакс. Изборът щял да бъде тежко изпитание за всички тях. Разбрала, че щели да го отложат до завръщането на полковник Кембъл.

— Толкова мило от ваша страна! — отвърна мис Бейтс. — Но вие винаги сте била внимателна!

Ема просто не можа да понесе това „винаги“ и, за да прекъсне ужасните благодарности, с които домакинята я засипваше, направо попита:

— Ще позволите ли да попитам къде отива мис Феърфакс?

— При мисис Смолридж — очарователна жена, за да се грижи за трите ѝ момиченца. Прелестни деца! Едва ли някое друго място би ѝ донесло подобна разтуха, като се изключи семейството на мисис Саклинг и това на мисис Браг, но мисис Смолридж е приятелка и на двете и живее съвсем наблизо — само на четири мили от Мейпъл Гроув. Джейн ще се намира едва на четири мили от Мейпъл Гроув.

— Предполагам, че мисис Елтън е човекът, на когото мис Феърфакс дължи...

— Да, нашата добричка мисис Елтън! Най-неуморимият, истински приятел. Тя не искаше и да чуе за отказ. Просто не ѝ позволи да каже „не“, защото, когато чу за пръв път... (беше вчера, същия ден, когато бяхме в Донуъл)... та когато Джейн за пръв път научи за това, тя беше решена да отклони предложението поради причините, които вие споменахте. Също както и вие предположихте, тя реши да не слага край на нищо преди завръщането на полковник Кембъл и нищо не можеше да я накара да предприеме нещо, поне засега... Непрекъснато повтаряше това на мисис Елтън... и аз, както и мисис Елтън, изобщо не предполагахме, че Джейн ще промени мнението си... Но добричката мисис Елтън, чиято преценка никога не я лъже, виждала по-далеч, отколкото аз. Не са много хората, които щяха така внимателно да настояват на своето като нея и да откажат да приемат отговора на Джейн. Но тя все пак обеща със сигурност, че няма да изпрати отказа още вчера, както искаше Джейн. Смяташе да изчака и добре, че го направи, защото вчера вечерта бе решено Джейн да замине. За мен беше истинска изненада. Нямах никаква представа! Джейн дръпнала мисис Елтън настрана и ѝ казала, че след като размислила върху преимуществата, които ѝ осигурява работата при

мисис Смолридж, е стигнала да решението да я приеме. Научих едва след като вече всичко беше уредено.

— Значи сте прекарали вечерта със семейство Елтън?

— Да, всички бяхме там. Мисис Елтън настояваше да отидем. Беше решено още на хълма, когато се разхождахме заедно с мистър Найтли. „Всички трябва да прекарате вечерта заедно с нас — каза тя. — Категорично настоявам всички да присъствате“.

— Мистър Найтли също ли беше там?

— Не, не и мистър Найтли. Той веднага отказа. И макар да смятах, че ще дойде, защото мисис Елтън заяви, че няма да го извини, той не го стори. Но майка ми, Джейн и аз отидохме и прекарахме много приятна вечер. Толкова мили приятели, мис Удхаус, че човек не може да не прекара приятно, макар че всички бяхме твърде изтощени след сутрешния излет. Удоволствието също изморява, нали знаете... Пък и не бих казала, че някой от тях е прекарал приятно... Но според мен излетът премина много приятно и се чувствам изключително задължена на милите приятели, които ме включиха в компанията.

— Предполагам, че без да подозирате, мис Феърфакс е обмисляла това решение през целия ден.

— Мисля, че е точно така.

— Когато и да настъпи този момент, сигурна съм, че тя и приятелите ѝ ще го изживеят тежко, но се надявам работата ѝ да я утеши, доколкото е възможно. Искам да кажа що се отнася до обноските и манталитета на семейството.

— Благодаря ви, мис Удхаус. Наистина, при тях тя ще намери всичко, което е потребно, за да я направи щастлива. Като се изключат семействата Саклинг и Браг, в никое друго от познатите на мисис Елтън семейства детските стаи не са обзаведени с такова разточителство и изисканост. А и мисис Смолридж трябва да е очарователна жена. Начинът ѝ на живот е почти като този в Мейпъл Гроув. А що се отнася до децата, като се изключат малките Саклинг и Браг, никъде няма да намерите толкова очарователни дечица. Джейн ще се радва на много уважение и внимание. Животът ѝ ще бъде истинско удоволствие! А заплатата ѝ! Наистина не се осмелявам да спомена за това пред вас, мис Удхаус. Дори вие, която сте свикнала да работите с големи суми, няма да повярвате, че толкова много пари могат да се дадат на човек като Джейн.

— О, мадам, ако всички деца са такива, каквато си спомням, че бях аз като малка, смятам за напълно заслужена дори пет пъти по-голяма сума от тази, която обикновено съм чувала да се споменава в такива случаи.

— Толкова сте благородна в помислите си!

— Кога ще ви напусне мис Феърфакс?

— Много скоро, наистина твърде скоро, и това е най-лошото. Най-много след две седмици. Мисис Смолридж много бърза. Горкичката ми майка. Просто не знам как ще го понесе! Затова се опитвам да прогоня тези мисли от главата ѝ и казвам: „Хайде, мамо, нека да престанем да мислим затова.“

— Загубата ѝ ще натъжи приятелите ѝ. Няма ли полковникът и мисис Кембъл да съжаляват, че е започнала работа преди завръщането им?

— О, да, Джейн е убедена в това. Но все пак предложението е чудесно и тя смята, че нищо не може да оправдае отказа ѝ. Толкова бях удивена, когато ми съобщи какво е казала на мисис Елтън. Самата мисис Елтън дойде да ме поздрави в същия миг! Беше преди чая... не, почакайте, не може да е било преди чая, понеже тъкмо се канехме да играем карти. И все пак трябва да е било преди чая, защото си спомням как си помислих... о, да, сега си спомням... точно така, нещо се случи преди чая, но не е това. Някой извика навън мистър Елтън преди чая. Синът на стария Джон Абди искаше да говори с него. Горкичкият Джон, толкова съм привързана към него. Беше псалт при баща ми цели двадесет и седем години. А сега нещастният старец е прикован на легло от ужасна подагра. Трябва да го посетя още днес. Мисля, че Джейн ще направи същото, ако въобще излезе. Синът на горкичкия Джон дошъл да моли мистър Елтън за помощи от енорията. Самият Джон е много добре материално, нали знаете, че е коняр, началник на работниците и какво ли още не в Краун, но все заделя по нещо и за баща си. Като се върна в стаята, мистър Елтън ни предаде думите на коняря Джон, който казал, че е бил изпратен фаятон, който трябвало да вземе мистър Франк Чърчил от Рандълс и незабавно да го отведе в Ричмънд. Ето това се случи преди чая. А след чая Джейн говори с мисис Елтън.

Мис Бейтс не даде възможност на Ема да обясни, че последната новина е съвсем нова за нея. Но дори и без да подозира, че

господарката на Хартфийлд не е запозната с всички подробности, мис Бейтс продължи да ги излага отново.

Това, което мистър Елтън бе научил от коняря, беше собствената му информация по въпроса, допълнена от сведенията на слугите в Рандълс. Новината гласеше, че малко след като се бяха прибрали от Бокс Хил, пристигнал пратеник, който не бил ни най-малко очакван. Мистър Чърчил изпращал няколко реда на племенника си, осведомявал го накратко за сравнително доброто състояние на мисис Чърчил и го молел да се прибере най-късно рано на следващата сутрин. Но мистър Франк Чърчил решил да тръгне незабавно, но конят му изглежда се бил простудил. Том бил изпратен незабавно, за да извика файтона от Краун, а конярят бил излязъл навън и видял момчето да подкарва коня доста бързичко.

В новината нямаше нищо, което да удиви или заинтересува Ема. Тя привлече вниманието ѝ само във връзка с темата, която занимаваше мислите ѝ до този момент. Потресе я разликата между значенията, които имаха съответно мисис Чърчил и Джейн Феърфакс. Едната значеше всичко, другата — нищо. Ема остана замислена върху различните женски съдби и не усещаше в какво е втренчила поглед, докато гласът на мис Бейтс не я извади от унеса ѝ:

— А, виждам за какво си мислите — за пианото и за това, какво ще стане с него. Съвсем вярно. Горкичката Джейн тъкмо за това говореше преди малко. „Трябва да те откарат — казваше тя, — ти и аз трябва да се разделим. Нямаш никаква работа тук. Но все пак, нека остане. Приютете го, докато се върне полковник Кембъл. Ще поговоря с него и той ще уреди нещата вместо мен. Ще ме избави от затруднението.“ Според мен тя и досега не знае дали подаръкът е от него или от дъщеря му.

Сега и Ема се замисли за пианото. Спомените за предишните ѝ фантастични и несправедливи предположения съвсем не ѝ бяха приятни, затова сметна, че посещението ѝ е продължило достатъчно дълго. След като повторно изрази всичките си благопожелания, които наистина чувстваше, тя се сбогува и си тръгна.

Нищо не прекъсна дълбокия размисъл на Ема по пътя за дома, но щом се прибра, завари онези, които щяха да я разбудят от унеса. Сър Найтли и Хариет бяха пристигнали по време на нейното отсъствие и седяха заедно с баща ѝ. Сър Найтли стана незабавно и заяви много по-сериозно от обикновено:

— Не исках да си тръгна, преди да съм ви видял, но тъй като нямам нито минутка свободна, вече мога незабавно да се оттегля. Заминавам за Лондон и ще прекарам няколко дни с Джон и Изабела. Искате ли да изпратите нещо друго, освен поздрав, които обикновено никой не предава?

— Не. Но не е ли това малко ненадейно?

— Да, доста, от съвсем скоро обмислям тази възможност.

Ема бе сигурна, че той не ѝ е простил, защото просто не беше на себе си, но тя реши, че времето ще му подсказе, че трябва отново да станат приятели. Докато той още стоеше, изпълнен с намерението да се оттегли, ала не го правеше, баща ѝ започна да я разпитва:

— Е, скъпа моя, благополучно ли стигна дотам? Как са моята стара приятелка и дъщеря ѝ? Сигурен съм, че много са се зарадвали на посещението ти. Сър Найтли, скъпата Ема беше на посещение при мисис и мис Бейтс, както вече ви казах. Винаги се отнася с тях толкова внимателно!

Ема се изчерви при тази незаслужена похвала и погледна към мистър Найтли с усмивка и поклатане на глава, които казваха много. Стори ѝ се, че на лицето му за миг се появи изражение, което говореше в негова полза. Сякаш очите му прочетоха истината в нейните и всички благородни чувства, развълнували душата ѝ, сякаш бяха отгатнати и оценени. Той я погледна с уважение. Тя изпита гореща благодарност, която се засили при последвалия жест на повече от обикновено приятелство. Мистър Найтли взе ръката ѝ. Ема не можеше да каже със сигурност дали сама не бе направила първото движение — беше много вероятно сама да я е предложила. Но все пак той взе ръката ѝ,

притисна я и със сигурност възнамеряваше да я поднесе към устните си, когато, поради една или друга причина, я пусна, без да го направи.

Ема не можеше да разбере задръжките му, нито защо промени решението си, след като почти го беше направил. Щеше да въздаде присъдата си по-добре, ако не се бе възпрял. Но намерението му беше безспорно. И дали защото обноските му по принцип не бяха галантни, или поради някаква друга причина, но Ема смяташе, че това много му отива. Напълно отговаряше на непосредствения му, но горд характер. Припомняше си опита му да целуне ръката ѝ с огромно задоволство. Това издаваше толкова много сърдечност. Той си тръгна веднага след това. Изчезна просто за миг. По принцип се движеше решително и бързо, но този път оттеглянето му изглеждаше съвсем неочаквано.

Ема не съжеляваше, че е ходила у мисис Бейтс, но ѝ се искаше да си бе тръгнала десетина минути по-рано. Щеше да се радва да обсъди положението на мис Феърфакс с мистър Найтли. Не съжеляваше и за това, че той заминава на Брансуик Скуеър, понеже знаеше колко много ще се зарадват на посещението му там, но щеше да ѝ бъде по-приятно, ако го бе направил в по-добри времена и ако я беше предупредил по-рано. Все пак, разделиха се като приятели. Не можеше да сбърка израза на лицето му. Пък и недовършеният му галантен жест — всичко това я убеждаваше, че напълно е възстановила доброто му мнение за себе си. Бил тук от половин час, научи Ема от останалите. Колко жалко, че не си беше дошла по-рано!

За да разсее мислите на баща си от неприемливото за него внезапно пътуване на мистър Найтли до Лондон, при това на кон (което Ема бе сигурна, че баща ѝ ще приеме твърде зле), тя му разказа новините за Джейн Феърфакс. Ефектът, на който разчиташе, не закъсня. Новината свърши много полезна работа — заинтересува го, но не го разтревожи. Отдавна бе приел мисълта, че Джейн Феърфакс ще отиде някъде като гувернантка, и затова можеше спокойно да бърби по този въпрос, но пътуването на мистър Найтли до Лондон беше неочакван удар за него.

— Наистина много се радвам да узная, скъпа, че тя е настанена на хубаво място. Мисис Елтън е много добра и симпатична жена и смея да твърдя, че приятелствата ѝ са точно това, което трябва да бъдат. Надявам се, че климатът там не е влажен и че ще се грижат добре за здравето ѝ. Това трябва да бъде първата грижа на хората, с

които ще живее, както винаги аз съм се грижил за здравето на мис Тейлър за мен. Знаеш ли, скъпа, тя ще бъде онази нова дама в семейството, каквато на времето беше мис Тейлър за нас. Надявам се, че Джейн Феърфакс ще е по-добре поне в едно отношение, и няма да се остави да я убедят да напусне къщата, която толкова дълго е била неин дом.

Следващият ден донесе новини от Ричмънд, които изпратиха всичко останало на заден план. Пристигна бързо съобщение, известяващо за смъртта на мисис Чърчил! Макар че не бе изтъкнала особени причини, за да накара племенника си да избърза със завръщането си, тя бе живяла едва тридесет и шест часа след пристигането му в Ричмънд. Внезапен пристъп, различен от тези, които предполагаше състоянието ѝ, бе отнел живота ѝ след кратка борба. Прочутата мисис Чърчил вече не съществуваше.

Посрещнаха новината с обичайните за случая чувства. Всеки изпитваше някаква тъга и тържественост, нежност към покойната, загриженост за живите приятели и любопитство къде ли ще бъде погребана. Голдсмит ни учи, че щом една прелестна жена се принизи до глупавия каприз, не ѝ остава нищо друго, освен да умре, а щом се начумери, значи се опитва да изкупи лошата си слава. Мисис Чърчил се бе радвала на всеобщата омраза в продължение на двадесет и пет години, а сега се ползваше със съчувствието на повечето хора. В едно отношение я оправдаха напълно. Никога до този момент не бяха допускали, че е сериозно болна. Смъртта ѝ я избави от упреците, че оплакванията ѝ са въображаеми и продиктувани от егоистични мотиви.

„Горкичката мисис Чърчил. Няма съмнение, че е страдала много повече, отколкото изобщо някой е предполагал. А продължителното страдание е изпитание за духа. Наистина тъжно събитие, защото какво ще прави сега мистър Чърчил без нея, независимо от всичките ѝ недостатъци? Той ще почувства загубата най-осезателно. Мистър Чърчил никога няма да я преживее!“ Дори мистър Уестън поклащаше глава и казваше: „О, горката жена! Кой би могъл да предположи?“ Той реши, че неговият траур трябва да бъде колкото е възможно по-благопристоен. Съпругата му въздишаше и морализаторстваше над широките обшивки на дрехите си с искрена и непреклонна добронамереност и съчувствие. Една от първите мисли, които ги занимаваха, беше как това ще се отрази на Франк. Ема също не закъсня

със загрижеността си по този въпрос. Умът ѝ премисляше със състрадание и благоговение характера на мисис Чърчил и скръбта на съпруга ѝ. След това с по-леко сърце се спираше върху мисълта как ще се отрази събитието на Франк, доколко ще има полза, доколко ще се освободи. Само за миг обмисли всички възможни добри последици. Сега пред нежните му чувства към Хариет Смит нямаше никаква пречка. Освободен от влиянието на жена си, мистър Чърчил не представляваше заплаха за никого. Той беше човек с лек характер, когото племенникът му можеше да убеди за каквото си поиска. Оставаше само племенникът наистина да изпита въпросните нежни чувства, тъй като въпреки цялата си добронамереност по този въпрос, Ема все още не бе сигурна, че те съществуват.

Хариет се държа на висота и се владееше великолепно. Може би хранеше по-светли надежди за бъдещето, но с нищо не се издаде. Ема бе доволна от това доказателство за укрепването на характера ѝ и се въздържаше от намеци, които биха могли да я разколебаят. Ето защо и двете разговаряха твърде сдържано за смъртта на мисис Чърчил.

В Рандълс пристигаха кратки писма от Франк, които осведомяваха за най-важното от плановете и състоянието на него и чичо му в този момент. Мистър Чърчил понасял всичко много по-добре, отколкото можело да се очаква. Първото посещение, което щял да предприеме след отпътуването за погребението в Йоркшир, било до дома на негов стар приятел в Уиндзор, когото все обещава да посети от десет години насам. Засега нищо не можеше да се направи за Хариет. Ема бе в състояние единствено да ѝ желае всичко най-хубаво.

Тя бе много по-загрижена да засвидетелства внимание на Джейн Феърфакс, чието бъдеще бе предопределено. На Хариет всичко тепърва ѝ предстоеше. Джейн скоро щеше да започне работа, затова нямаше време за отлагане. Всички в Хайбъри, които искаха да ѝ засвидетелстват вниманието си, бързаха да го сторят, а за Ема това се превърна в първостепенна задача. Изключително съжаляваше за предишната си студенина и изгаряше от желание да обсипе с уважение и съчувствие жената, която бе пренебрегвала в продължение на толкова много месеци. Искаше да ѝ бъде полезна, да ѝ покаже колко цени компанията ѝ, изразявайки състрадание и разбиране. Реши да я накара да прекара един ден в Хартфийлд. Изпрати ѝ много настойчива бележка. Поканата бе отхвърлена устно. Мис Феърфакс не се

чувствала достатъчно добре, за да пише. Същата сутрин мистър Пери се отби в Хартфийлд и от него научиха, че я е посетил, въпреки нейното нежелание, и че състоянието ѝ е много лошо. Страдала от жестоко главоболие и имала толкова силна нервна треска, че той силно се съмнявал дали мис Феърфакс ще е в състояние да се яви пред мисис Смолридж в уреченото време. Здравето ѝ беше напълно разстроено, нямаше апетит и макар да липсваха всякакви тревожни признаци и симптоми за белодробно заболяване (от което семейството ѝ се боеше най-много), мистър Пери бе сериозно загрижен за състоянието ѝ. Той смяташе, че Джейн се е нагърбила с по-тежка отговорност, отколкото може да понесе, и че самата тя го осъзнава, но не иска да го признае. Духът ѝ беше пречупен. Мистър Пери не можеше да не отбележи, че сегашният ѝ дом благоприятства развитието на заболяването ѝ, защото Джейн стоеше непрекъснато затворена в една стая и въпреки че леля ѝ беше негова отдавнашна приятелка, мистър Пери трябваше да признае, че тя не е най-добрата компания за човек с нервно разстройство. Загрижеността и вниманието ѝ бяха безспорни и всъщност, дори прекалени. Той се боеше, че те се отразяват по-скоро зле на мис Феърфакс. Ема го слушаше с най-топла загриженост, ставаше ѝ все по-мъчно и неспокойно се оглеждаше наоколо, за да открие начин да бъде полезна. Може би щеше да ѝ се отрази добре, ако поне за час-два отдели Джейн от леля ѝ. Щеше да ѝ предложи смяна на обстановката и настроението, с истински приятен разговор. Дори само няколко часа можеха да ѝ се отразят добре. На следващата сутрин Ема написа възможно най-прочувственото писмо, на което бе способна, и уведоми Джейн, че ще отиде да я вземе с каретата в избран от нея час. Добави и това, че мистър Пери се е изказал решително в полза на тази разходка на пациентката си. Отговорът пристигна във вид на следната кратка бележка: „Мис Феърфакс изпраща поздравите и благодарностите си, но не е в състояние да предприема никакви разходки.“

Според Ема бележката ѝ заслужаваше по-добра съдба, но бе невъзможно да влиза в пререкание с думи, изписани с трепереща ръка, която недвусмислено издаваше неразположението на притежателката си. Ема просто се опитваше да реши как ще бъде най-добре да се противопостави на нежеланието на Джейн да се срещне с нея и да приеме помощта ѝ. Вместо да отговори, Ема нареди да приготвят каретата и отиде в дома на мисис Бейтс с надеждата, че ще успее да

придума Джейн да дойде с нея, но нищо не се получи. Мис Бейтс дойде до вратата на каретата, преливаща от благодарност и напълно съгласна, че разходката на чист въздух е най-подходящото нещо в случая. Ема отново изпрати мис Бейтс с поредната покана, но всичко беше напразно. Мис Бейтс се завърна с отказ. Нищо не можеше да убеди Джейн. Самото предложение да излезе навън изглежда още повече влошаваше състоянието ѝ. Ема искаше лично да се срещне с нея и опита собственото си красноречие, но още щом загатна за това, мис Бейтс заяви, че е обещала на племенницата си в никакъв случай да не позволява на мис Удхаус да влезе вътре. Всъщност горкичката Джейн просто не можела да се среща с никого... с абсолютно никого... Разбира се, не можели да откажат на мисис Елтън... а и мисис Коул толкова настоявала... също и мисис Пери... но освен тях, Джейн не желала да вижда никого.

Ема не искаше да поставя себе си наравно с хора като госпожите Пери, Елтън и Коул, които бяха в състояние да си напъхат носа къде ли не, нито пък имаше право да се надява на някакво предпочитание към себе си, затова се подчини. Само разпита мис Бейтс подробно за апетита и менюто на мис Феърфакс, където поне се надяваше да помогне. Този въпрос много тревожеше мис Бейтс и тя го обсъди надълго и нашироко. Джейн не хапвала почти нищо. Мистър Пери препоръчал питателна храна, но всичко, което успявали да намерят (в това отношение имали просто прекрасни съседи), не ѝ било вкусно.

Веднага след като се прибра, Ема повика икономката си, изследва хранителните си припаси и незабавно изпрати на мис Бейтс някакъв превъзходен тропически деликатес, придружен от приятелска бележка. След половин час пакетчето пристигна обратно заедно с хилядите благодарности на мис Бейтс, но „скъпата Джейн няма да се успокои, докато деликатесът не бъде върнат обратно на мис Удхаус, защото просто не можела да си позволи да го приеме и особено настоявала леля ѝ да отбележи, че няма нужда от нищо“.

Когато по-късно научи, че Джейн се е скитала из ливадите недалеч от Хайбъри същия следобед, когато решително бе отказала да излезе с каретата ѝ под предлог, че не е в състояние да се разхожда, и след като сглоби всички факти, Ема стигна до извода, че мис Феърфакс е твърдо решена да не приема никакви прояви на внимание от нейна страна. Тя съжали дълбоко, много дълбоко. Болеше я много повече и се

чувстваше много по-окаяна, отколкото ако причината се криеше в раздразнението, непоследователното ѝ поведение и невъзможността да помогне. Ема бе огорчена, че искрените ѝ чувства се оценяват така несправедливо и че е толкова малко ценена като приятел. Поне ѝ оставаше утехата, че действа от добри намерения. Успокояваше се, че ако мистър Нйтли бе осведомен за опитите ѝ да помогне на Джейн Феърфакс и ако можеше да надникне в сърцето ѝ, поне този път нямаше да открие нищо, за което да я укори.

Една сутрин, около десетина дни след смъртта на мисис Чърчил, мистър Уестън изпрати прислужницата да помоли Ема да слезе долу за няколко минути, понеже много бързал, а искал да разговаря именно с нея. Той я посрещна на вратата на салона и след като набързо се осведоми как се чувства, снижи гласа си, за да не го чува баща ѝ, и попита:

— Можете ли да дойдете в Рандълс по което и да е време тази сутрин? Моля ви, направете го, ако ви е възможно. Мисис Уестън иска да ви види. Трябва да ви види.

— Да не е болна?

— Не, не, съвсем не, само е доста притеснена. Щеше да поръча каретата, за да дойде при вас, но трябва да ви види насаме. А тук, нали знаете... — кимна той към баща ѝ. — Ще дойдете ли?

— Разбира се, още сега, ако желаете. Не е възможно да ви откажа, след като ме молите по този начин. Но какво има? Наистина ли не е болна?

— Повярвайте ми и не задавайте повече въпроси. След малко ще научите всичко. Страшно объркана история! Но засега тихо! Тихо!

Дори Ема не успя да отгатне какво значи всичко това. Видът му показваше, че става дума за нещо много важно, но след като приятелката ѝ беше добре, Ема не сметна за необходимо да бърза. Осведоми баща си, че излиза на разходка сега, вместо по-късно, и не след дълго забърза заедно с мистър Уестън по пътя за Рандълс.

— А сега, мистър Уестън — попита тя, когато се отдалечиха на значително разстояние, — кажете ми какво се е случило.

— Не, не — мрачно отвърна той, — не ме питайте. Обещах на жена си да оставя всичко на нея. Тя по-добре от мен знае как да ни съобщи лошата новина. Въръжете се с търпение, Ема, скоро ще узнаете всичко.

— Кажете ми! — ужасена замръзна на мястото си Ема. — За Бога, мистър Уестън, кажете ми всичко веднага. Нещо се е случило на

Брансуик Скуеър! Чувствам, че е така. Заклевам ви да ми кажете веднага какво се е случило.

— Не е това... Грешите, повярвайте ми...

— Мистър Уестън, моля ви не ме залъгвайте... Помислете колко от най близките ми хора се намират в момента на Брансуик Скуеър. За кого от тях става дума? Заклевам ви във всичко най-свято да не се опитвате да криете нищо от мен.

— Давам ви дума, Ема...

— Дума ли? А защо не се закълнете в честта си? Защо не се закълнете в честта си, че случилото се няма нищо общо с тях? О, небеса! Какво е това, което трябва да ми бъде съобщено, без да има връзка със семейството на сестра ми?

— Кълна се в честта си — сериозно изрече той, — това няма нищо общо с тях. По никакъв начин не е свързано с което и да е човешко същество на име Найтли.

Ема възвърна смелостта си и продължи да върви.

— Сгреших — продължи той, — като ви казах, че новината е лоша. Не биваше да се изразявам по този начин. Всъщност, това изобщо не засяга вас... а само мен... Или поне се надяваме, че е така. С две думи, просто няма защо да се тревожите, Ема. Не казвам, че новината е приятна, но нещата можеха да са и още по-лоши. Ако вървим по-бързо, скоро ще стигнем в Рандълс.

Ема се убеди, че ще трябва да почака, но вече не й беше толкова трудно. Затова престана да разпитва, а даде воля на въображението си, което й подсказа, че може би става дума за парични проблеми, за нещо, което е възникнало наскоро и е свързано с материални затруднения за семейството. Нещо, което неотдавнашните събития в Ричмънд са извикали на преден план.

Ема бе развихрила въображението си. Ами ако отнякъде бяха изникнали половин дузина родни наследници и горкият Франк бе измамен? Макар и твърде неприятно, това обстоятелство нямаше да причини болка на нея самата. По-скоро щеше да възбуди живота й любопитство.

— Кой е този джентълмен на кон? — попита тя, не защото наистина се интересуваше, а за да помогне на мистър Уестън да запази тайната си още малко.

— Не знам, някой от семейство Отуей... Не е Франк... Не е той, уверявам ви... Няма да го срещнете. Вече сигурно е изминал половината път до Уиндзор.

— Значи синът ви е бил тук?

— Ами, да... Не знаехте ли?... Е, както и да е.

Той замълча за миг, после се овладя и сдържано отвърна:

— Да. Франк ни посети тази сутрин, за да се увери, че сме добре.

Продължиха да вървят бързо и не след дълго пристигнаха в Рандълс.

— Е, скъпа моя, доведох я и се надявам, че скоро ще се почувствате по-добре — каза мистър Уестън веднага след като влязоха. — Ще ви оставя сами. Няма защо да отлагаме. Няма да бъда далеч, ако имате нужда от мен. — Преди да напусне стаята, Ема ясно го чу да снижава гласа си: — Изпълних си обещанието. Тя не подозира нищичко.

Мисис Уестън изглеждаше зле и бе толкова разстроена, че безпокойството на Ема нарасна. Веднага, щом останаха сами, тя нетърпеливо попита:

— Какво има, скъпа приятелко? Разбирам, че се е случило нещо много неприятно. Кажете ми направо какво е то. Докато идвах насам, бях толкова напрегната, а и двете с вас мразим това. Нека да сложим край на всичко. Ще бъде най-добре, ако веднага споделите с мен бедата си, каквато и да е тя.

— Наистина ли нямате никаква представа, скъпа Ема? — с треперещ глас запитва мисис Уестън. — Не се ли досещате какво ви предстои да научите?

— Доколкото се досещам е нещо, свързано с мистър Франк Чърчил.

— Права сте, наистина е свързано с него и аз ще ви кажа всичко направо — тя хвана ръкоделието си и изглежда бе решила да не поглежда нагоре. — Той пристигна тук тази сутрин по един твърде неочакван повод. Не мога да ви опиша колко бяхме изненадани. Дойде да поговори с баща си, за да... за да го извести за чувствата си...

Тя спря, за да си поеме дъх, и Ема си помисли първо за себе си, а после за Хариет.

— Всъщност за нещо повече от чувствата си — продължи мисис Уестън, — съобщи ни за годежа си и това съвсем не е шега. Какво

смятате, Ема, и какво ще си кажат хората, когато разберат, че Франк Чърчил е сгоден за мис Феърфакс? Нещо повече, че са сгодени отдавна?

Ема скочи на крака от удивление и ужасена възкликна:

— Джейн Феърфакс! Господи! Шегувате се, нали? Не може да бъде!

— Имате пълното право да се учудвате — отвърна мисис Уестън, все още извърнала поглед встрани. Говореше бързо, за да даде на Ема време да се съвземе. — Имате пълното право да се учудвате, но това е истината. Сгодили са се официално през октомври в Уеймаут и са го пазели в тайна от всички. Никой не е знаел, освен тях — нито семейство Кембъл, нито нейното семейство, нито неговото. Толкова е невероятно, че макар да съм напълно убедена, все още ми се струва невъзможно. Мислех си, че го познавам.

Ема почти не чуваше думите ѝ. Мислите ѝ се раздвояваха и една част от тях се насочваха към предишните ѝ разговори с него за мис Феърфакс, а друга — към нещастната Хариет. Известно време само възклищаваше и отново настояваше да получи потвърждение на новината.

— Е — подхвана тя най-сетне, като се опитваше да се съвземе, — това е нещо, което трябва да обмисля поне половин ден, преди да проумея. Какво! Били са сгодени цяла зима, още преди и двамата да дойдат в Хайбъри?

— Сгодили са се през октомври. Тайно. Ема, това дълбоко ме наранява, а също и баща му. Не можем да намерим никакво извинение за една *определена* страна от поведението му.

Ема се замисли за миг и отвърна:

— Няма да се преструвам, че не ви разбирам. Ще побързам да направя всичко, което е по-силите ми, за да ви олекне и затова ще ви призная, че цялото внимание, с което той ме обграждаше, не предизвика у мен чувствата, за които се боите.

Мисис Уестън вдигна поглед и не смееше да повярва, но изражението на Ема бе толкова убедително, колкото и думите ѝ.

— За да ви накарам да повярвате по-лесно в малко неочаквано безразличие от моя страна в този момент — продължи Ема, — ще ви кажа, че в самото начало на познанството ми с него наистина имаше един период, през който го харесвах... дори нещо повече... Но чудното

е не това, а как стана така, че чувствата ми охладняха. За щастие всичко отдавна приключи. Наистина, през последните три месеца той изобщо не занимаваше чувствата ми. Повярвайте ми, мисис Уестън, защото това е самата истина.

Мисис Уестън я целуна, обляна в радостни сълзи, и когато отново бе в състояние да отговори, я увери, че признанието и е най-радостната новина за нея.

— Мистър Уестън ще бъде не по-малко доволен от мен — каза тя. — Този проблем толкова ни притесняваше. Най-съкровено ни желание беше да се привържете един към друг и бяхме напълно убедени, че тъкмо това се е случило. Можете да си представите как се почувствахме заради вас.

— Аз не попаднах под властта на тези чувства и се удивлявам как стана така не по-малко от вас. Но това не го оправдава, мисис Уестън. Смятам, че той е виновен за твърде много неща. Нима имаше право да се появи сред нас с отдадени чувства и обещано сърце, а в същото време да се държи толкова свободно? Нима имаше право толкова да се старее да се хареса, както несъмнено правеше той и да отделя специално и упорито внимание на една определена млада дама (а той правеше и това), когато сърцето му принадлежи на друга? Та нима не е съзнавал непочтеността си? Нима не се е досещал, че така може да ме накара да се влюбя в него? Много е виновен, несъмнено е виновен.

— Скъпа Ема, той каза нещо, което ме кара да смятам...

— А тя, как ли е успяла да понесе всичко това? Да бъде просто свидетел, докато той настойчиво ухажва друга жена пред очите ѝ, и да не възнегодува. Не мога нито да проумея, нито да уважавам подобна въздържаност.

— Той недвусмислено заяви, че помежду им е имало недоразумения, Ема, но нямаше време да ни обясни подробно. Прекара тук само половин час и беше толкова превъзбуден, че не можа да оползотвори дори това кратко време. Но подчерта, че между тях съществували редица недоразумения. Именно те са причината за сегашната криза в отношенията им и вероятно се дължат тъкмо на непристойното му поведение.

— Непристойно ли? Мисис Уестън, та това е твърде меко казано. Поведението му е много повече от непристойно. Не мога да изразя с

думи колко ниско падна той в очите ми. Той е толкова далеч от това, което трябва да бъде истинският мъж! Не притежава честността и почтеността, стриктното придържане към принципите и истината, презрението към дребнавостите и лукавството, които трябва да характеризират истинския мъж през всеки период от живота му.

— Не, скъпа Ема, сега ще застана на негова страна, защото макар в този случай да не е прав, аз го познавам от достатъчно дълго време, за да мога уверено да кажа, че Франк притежава редица прекрасни качества...

— Мили боже! — извика Ема без да я слуша. — Ами мисис Смолридж! Та Джейн едва не стана гувернантка! Какво би могло да означава това ужасно безсърдечие от негова страна! Как е могъл да й позволи да се заеме с тази работа... как е могъл да допусне тя изобщо да си помисли за подобно нещо!

Той не е знае нищо за намеренията ѝ, Ема, и аз напълно го оправдавам в случая. Това е било нейно лично решение, за което той не е бил осведомен, или поне не е бил осведомен по недвусмислен начин. Убедена съм, че до вчера не е подозирал за плановете ѝ. Узнал ги е ненадейно от някакво писмо или съобщение, не знам точно, и именно разкриването на плановете ѝ го е накарало да сложи край на тайната, да признае всичко на чичо си, да повери съдбата си на неговата милост и, с две думи, да прекрати ужасната потайност, с която са живели в продължение на толкова дълго време.

Ема започна да слуша по-внимателно.

— Скоро ще получа новини от него — продължи мисис Уестън. На раздяла ми каза, че ще побърза да ми пише и от тона му разбрах, че възнамерява да ме осведоми за редица подробности, които не може да разкрие днес. Затова нека изчакаме писмото му. Може би то ще ни даде основание да го оправдаем за много неща. Може би ще направи неразбираемите засега неща ясни и достойни за прошка. Нека не прибързваме със суровото си отношение, нека не го осъждаме предварително, а да бъдем търпеливи. Аз трябва да го обичам, а сега, след като съм спокойна, че бъдещето му е осигурено, искрено копнея и тази драма да завърши щастливо и смея да се надявам, че може и така да стане. Сигурно и двамата страшно са се измъчили от цялата тази тайнственост и от всички преструвки.

— Според мен — сухо отвърна Ема — неговите страдания не са били Бог знае колко мъчителни. И как е приел новината мистър Чърчил?

— Отнесъл се е съвсем благосклонно към племенника си. Дал е съгласие без никакви трудности. Помисли си колко много промениха живота на семейството събитията от изтеклата седмица! Ако горката мисис Чърчил беше жива, според мен нямаше и най-малка надежда, възможност, вероятност, но ето че тялото ѝ едва е било положено в семейната гробница, и съпругът ѝ се оставя да го убедят да одобри тъкмо обратното на това, което би желала тя. Истинско щастие е, че и злоредните влияния отиват в небитието. Нямамо нужда Франк да убеждава дълго чичо си.

„Ах! — помисли си Ема. — Нямаше да има нужда да се бори повече и за Хариет!“

— Уредили въпроса снощи и тази сутрин Франк потеглил още на зазоряване. Струва ми се, че е спрял у семейство Бейтс в Хайбъри и после се е отправил насам. Но толкова бързаше да се върне при чичо си, комуто сега е необходим повече от всякога, че както вече ви казах, остана малко повече от четвърт час. Беше толкова развълнуван! Просто не беше на себе си. Никога преди не го бях виждала в подобно състояние и едва го познах! Отгоре на всичко заварил годеницата си тежко болна, а изобщо не бил и подозирал подобно нещо. По всичко изглеждаше, че му се е събрало твърде много.

— Наистина ли вярвате, че всичко се е пазело в строга тайна? Нима семейство Кембъл и Диксън не са знаели за годежа?

Ема не успя да произнесе името Диксън без да се изчерви.

— Не, никой не е знаел. Той е категоричен, че тайната е била известна само на тях двамата.

— Е, постепенно свикнахме с тази мисъл и аз им желая много щастие. Но винаги ще смятам, че тези събития са истински кошмар. Какво е това, ако не низ от лицемерие и притворство, от шпиониране и измама? Да дойдат при нас и да се преструват, че са открити и непосредствени, докато поради тайния си съюз могат скришом да ни преценяват. Прекарали сме цялата зима и цялата пролет в пълно неведение и заблуда и сме смятали, че поддържаме почтени и искрени отношения с двама души, които са били сред нас. Те сигурно са разпространявали, сравнявали и обсъждали неща, казани за единия

или за другия, които не е трябвало да стигат до ушите им. Ако са ни чули да говорим за единия или за другия с недоволство, вината за това си е само тяхна.

— В това отношение аз съм съвсем спокойна. Сигурна съм, че никога не съм споменавала пред някой от тях неща, които не биха могли да бъдат чути и от двамата.

— Имате късмет! За щастие само аз ви чух, когато предположихте, че един от нашите общи приятели е влюбен във въпросната дама.

— Да, но тъй като имам чудесно мнение за мис Феърфакс, никога не бих могла да кажа нещо лошо за нея, колкото и да се заблуждавам в едно или друго отношение. А колкото до това, дали съм казала нещо лошо за него, едва ли съществува такава опасност.

В този момент мистър Уестън, който очевидно дебнеше отвън, се появи до прозореца и жена му го покани с поглед да влезе. Докато той се приближаваше, тя добави:

— А сега, моя най-скъпа Ема, позволете ми да ви помоля да изразите с думите и с вида си всичко онова, което ще успокои мистър Уестън и ще го накара да се почувства доволен от избора на сина си. Нека мислим само за най-доброто. Пък и едва ли може да се каже нещо лошо за мис Феърфакс. Връзката не е съвсем равнопоставена, но защо да обръщаме внимание на това, след като мистър Чърчил не го прави? За Франк може да се окаже твърде полезно, че се е свързал с едно толкова последователно и разумно момиче, а аз никога не съм отричала, че мис Феърфакс е тъкмо такава. Аз все още съм склонна да мисля така, независимо че тя твърде много се отклони от строгото придържане към правилата за добро поведение. За човек в нейното положение дори тази грешка е простима.

— Да, наистина! — прочувствено възкликна Ема. — Ако една жена изобщо може да бъде извинена, че мисли единствено за себе си, това е жена в положението на мис Феърфакс и в такива случаи на човек му идва да възкликне: „Светът не им принадлежи, нито законът, който го управлява“.

Ема посрещна мистър Уестън на вратата с усмивка и се провикна:

— Честна дума, добре ме изиграхте! Сигурно това беше начин да възбудите любопитството ми и да проверите способността ми да

отгатвам. Но вие наистина ме изплашихте. Помислих си, че сте загубили поне половината от състоянието си. А както се оказа, нямате никаква нужда от съчувствие, а по-скоро от поздравления. От все сърце ви поздравявам, мистър Уестън, за това, че една от най-изтънчените и прелестни жени в цяла Англия ще стане ваша снаха.

Един два разменени погледи между него и съпругата му по време на речта ѝ го убедиха, че всичко е точно така, както го чува и щастието незабавно разведри духа му. Поведението и гласа ѝ му възвърнаха предишната оживеност. Мистър Уестън сърдечно и признателно разтърси ръката на Ема и веднага се върна на въпроса, за да я увери, че е имал нужда от малко време и убеждаване, че изборът на сина му съвсем не е лош. Събеседничките му се намесиха само колкото да предотвратят всяка прибързаност и да отстранят възраженията. После отново обсъдиха всичко и той на свой ред го обсъди с Ема, докато се връщаха към Хартфийлд. Щастливият баща се успокои напълно и бе почти убеден, че това е може би най-подходящият избор, който Франк би могъл да направи.

„Хариет, горкичката Хариет!“ Тези думи се съдържаха в мислите, които не даваха покой на Ема и от които съзнанието ѝ не можеше да се избави. Според нея най-голямото нещастие, което вещаеше събитието, се криеше именно в последствията за Хариет. Франк Чърчил наистина се бе държал много лошо с нея в редица случаи, а онова, което я ядосваше най-много, бе не неговото, а собственото ѝ поведение. Но най-сериозното му прегрешение беше бъркотията, в която я забърка по отношение на Хариет. Горкичката Хариет! Ласкателствата и погрешното мнение на Ема щяха да я заблудят за втори път! Пророчески се оказаха думите на мистър Найтли: „Ема, вие не сте никаква приятелка на Хариет Смит.“ Ема се боеше, че досега повече е вредила, отколкото е помагала на приятелката си. Наистина, този път за разлика от първия нямаше да обвинява само себе си като единствен и безспорен творец на недоразуменията. Нямаше да се укорява, че е натрапила на Хариет чувства, които иначе никога не биха я развълнували, тъй като самата Хариет беше признала възхищението и предпочитанието си към Франк Чърчил, без Ема да е направила и най-незначителния намек. Но вината ѝ се състоеше в това, че е насърчила чувства, които е трябвало да бъдат заддушени. Бе длъжна да предотврати задълбочаването и засилването им. Влиянието ѝ беше достатъчно силно и сега още по-ясно съзнаваше, че е трябвало да предотврати задълбочаването на тези чувства, съзна, че необмислено е изложила на опасност щастието на приятелката си. Здравият разум би трябвало да ѝ подскаже задължението да накара Хариет да престане да мисли за него, уверявайки я, че шансовете той да я обича са едно на хиляда. „Боя се обаче, помисли си Ема, че аз изобщо не притежавам здрав разум.“

Страшно се гневеше на себе си. Ако не беше ядосана и на Франк Чърчил, щеше да се чувства направо ужасно. Що се отнася до Джейн Феърфакс, поне засега можеше да се успокои и да изостави всяка загриженост за бъдещето ѝ. Тревогите около Хариет ѝ стигаха. Вече

нямаше причини да съчувства на Джейн, за чиито неприятности и влошено здраве имаше една и съща причина. Но сега лекарството бе вече намерено. Нещастният и лош период от живота ѝ приключваше. Скоро щеше да бъде съвсем здрава, щастлива и богата. Ема вече разбираше защо Джейн бе отхвърлила проявите на загриженост от нейна страна. Откритието намери отговор и на редица по-малки загадки. Нямаше съмнение, че причината е ревност. В очите на Джейн тя беше съперница и бе съвсем нормално всяка проява на внимание и помощ от нейна страна да бъде отхвърлена. Една разходка с каретата на Хартфийлд за нея сигурно бе истинско мъчение, а деликатесите от килерите на имението — отрова. Ема разбираше всичко и доколкото бе в състояние да се освободи от мисълта за несправедливостта и егоизма на наранените чувства, признаваше, че Джейн Феърфакс напълно заслужава щастието и издигането в обществото, които я очакваха. Но съдбата на Хариет толкова ѝ тежеше, че не можеше да съчувства на никой друг. Ема се боеше, че второто разочарование може да се окаже по-жестоко от първото. Като се имат предвид превъзходните качества на втория обект, беше твърде вероятно, а като се вземе под внимание силното му влияние върху съзнанието на Хариет, самоконтрола и въздържаността, които той възпита у нея, изглеждаше съвсем сигурно. Но така или иначе, трябваше да ѝ разкрие болезнената истина, колкото се може по-скоро. На раздяла мистър Уестън намекна, че би желал засега всичко да остане в тайна. Мистър Чърчил настоявал за това в знак на почит към съпругата си, която бил загубил съвсем наскоро. Всички били напълно единомислени, че благоприличието го изисквало. Ема обеща, но за Хариет щеше да направи изключение. Това беше най-главното задължение, което Ема трябваше да изпълни.

Независимо от притеснението си, Ема не можеше да не забележи колко е абсурдно, че ѝ предстои да изпълни същата деликатна и тежка задача по отношение на Хариет, която бе изпълнила мисис Уестън по отношение на самата нея. Трябваше да съобщи на Хариет тревожната новина, за която бяха уведомили самата нея с не по-малка тревога. Сърцето ѝ заудря ускорено, щом чу стъпките и гласа на Хариет. Помисли си, че сигурно горкичката мисис Уестън се е чувствала точно така, докато самата тя се е движела към Рандълс. Ако можеха и останалите подробности да се окажат също толкова сходни. Но за нещастие, такава вероятност просто не съществуваше.

— Е, мис Удхаус! — възкликна Хариет на влизане в стаята. — Не е ли това най-необикновената новина на света?

— Коя новина имаш предвид? — отвърна Ема с въпрос, тъй като по вида и гласа на Хариет не можеше да отгатне дали наистина е дочула нещо.

— Ами за Джейн Феърфакс. Чували ли сте друг път нещо толкова необикновено? О, не трябва да се страхувате, че ще разкриете тайната пред мен, тъй като мистър Уестън сам ми каза. Току-що го срещнах. Каза ми, че всичко трябва да се запази в тайна, затова реших, че няма да спомена и думичка пред никого, освен пред вас, но той ми каза, че вече знаете.

— И какво ти каза мистър Уестън? — объркана попита Ема.

— Ами всичко! Каза, че мистър Франк Чърчил и Джейн Феърфакс ще се женят и че отдавна са тайно сгодени. Много странно наистина!

Наистина беше странно. Поведението на Хариет беше толкова необяснимо, че Ема не знаеше как да го тълкува. Толкова се беше променила. По всичко личеше, че разкритието не я тревожи, разочарова или наранява. Ема я наблюдаваше и не знаеше какво да каже.

— Вие досещахте ли се, че той е влюбен в нея? — попита Хариет? — Сигурно сте се досещали. Та вие четете направо в сърцата на хората — продължи тя и се изчерви. — Но сигурно никой друг...

— Честна дума, вече започвам да се съмнявам дали притежавам тази дарба — отбеляза Ема. — Наистина ли ме питаш сериозно, Хариет, дали съм подозирала, че той е влюбен в друга жена, след като по същото време те насърчавах, макар и не открито, да дадеш воля на собствените си чувства към него? Допреди час ни най-малко не подозирах, че мистър Франк Чърчил изпитва някакви чувства към Джейн Феърфакс. Можеш да бъдеш сигурна, че ако подозирах подобно нещо, щях да те предупредя навреме.

— Мен ли? — смаяна се изчерви Хариет. — Защо трябва да предупреждавате мен? Да не би да смятате, че съм влюбена в мистър Франк Чърчил?

— Радвам се, че толкова храбро обсъждаш този въпрос — усмихна се Ема, — но не можеш да отречеш, че имаше един период,

при това не много отдавна, когато ти ми даде да разбере, че си влюбена в него.

— Никога, никога! Не сте ме разбрали правилно, мис Удхаус — разстроена се извърна тя.

— Хариет! — възкликна Ема след малко. Какво искаш да кажеш? Мили боже! Какво имаш предвид? Сбъркала ли съм? Да не би в такъв случай да трябва да предположа, че...

Ема не бе в състояние да каже нищо повече. Загуби гласа си и ужасена седна, за да изчака отговора на Хариет.

Хариет стоеше недалеч от нея, извърната настрани и не отговори веднага. А когато заговори, гласът ѝ беше не по-малко развълнуван.

— Не допусках, че не сте ме разбрали правилно — подхвана тя. — Знам, че се уговорихме да не споменаваме името му, но като се има предвид колко значително е превъзходството му над останалите, смятах, че не е възможно да помислите, че имам предвид някой друг. Мистър Франк Чърчил! Не знам дали някой би му обърнал внимание, ако наблизко се намира другият! Смятам, че имам по-добър вкус, и не бих могла да мисля за мистър Франк Чърчил, който не представлява нищо в сравнение с другия. Не мога да повярвам, че сте се сбъркала! Сигурна съм, че ако вие не бяхте одобрили напълно чувствата ми и не ме бяхте насърчили, аз бих сметнала, че е твърде самонадеяно от моя страна дори да се осмеля да помисля за него. Ако още от самото начало не ми бяхте казали, че са се случвали и по-невероятни неща, ако не ме бяхте убеждавали, че са били сключвани и по-неравни бракове (точно това бяха думите ви)... аз никога не бих си позволила да... Нямахше изобщо да допусна такава възможност... Но вие го познавате от толкова отдавна и тъкмо затова...

— Хариет! — извика Ема и решително се съвзе. — Нека се разберем веднага и да отстраним недоразумението. Да не би да говориш за мистър Найтли?

— Няма никакво съмнение. Та как бих могла да харесам някой друг? Мислех си, че знаете това. Беше повече от ясно, когато говорихме за него.

— Не съвсем — отвърна Ема и се насили да остане спокойна. — Защото ми се стори, че всичко, което каза тогава, се отнася за друг човек. Не мога да твърдя, че си споменала мистър Франк Чърчил по

име, но бях сигурна, че говориш за помощта, която той ти оказа, когато те спаси от циганите!

— О, мис Удхаус, но вие сте забравили!

— Скъпа Хариет, чудесно си спомням какво ти казах тогава. Казах ти, че чувствата ти не ме учудват и че като се има предвид услугата, която ти е направил, те са напълно естествени. Ти се съгласи с мен и си припомни с най-топли думи значението на постъпката му, и дори ми описа вълнението си, когато си видяла да се задава, за да те спаси. Много ясно си спомням всичко.

— О, божичко, сега разбирам какво сте искали да ми кажете! — възкликна Хариет. — Но тогава споделях нещо съвсем различно. Не за циганите и не за мистър Франк Чърчил. Съвсем не — леко повиши глас тя. — Мислех си за нещо, което ми е много по-скъпо. За това как мистър Найтли ме покани на танц, когато мистър Елтън ме отхвърли, а в залата нямаше друг свободен партньор. Именно този жест имах предвид, именно тази проява на благородство и щедрост. Постъпката му ме накара да разбера, че той превъзхожда всички останали мъже на света.

— Мили боже! — извика Ема. — Станала е грешка, нещастно и пагубно недоразумение! Какво ще правим сега?

— Значи не бихте ме насърчили, ако ме бяхте разбрали правилно, така ли? Е, поне не се чувствам толкова зле, колкото щях, ако ставаше дума за другия джентълмен. А сега дали ще бъде възможно...

Тя замълча, а Ема не бе в състояние да проговори.

— Мис Удхаус — продължи тя след малко, — не се учудвам, че чувствате голямата разлика между двамата по отношение на мен или на всяка друга. Сигурно смятате, че единият ме превъзхожда милиони пъти повече от другия. Но се надявам, мис Удхаус, че можем да допуснем... би могло... колкото и странно да изглежда... Но това бяха вашите собствени думи, че са ставали и по-невъзможни неща и че са се сключвали и много по-неравни бракове, отколкото би бил този между мистър Франк Чърчил и мен... Затова ми се струва, че може би са се случвали и такива невероятни неща като другото, което... И ако имам този неподозиран късмет, че мистър Найтли наистина да... Ако той наистина не отдава значение на неравенството в тази връзка, аз много се надявам, скъпа мис Удхаус, че вие няма да имате нищо против, и

няма да ми създавате трудности. Сигурна съм, че сте прекалено добра, за да направите подобно нещо.

Хариет стоеше до прозореца. Ема се извърна, изгледа я смаяна и припряно попита:

— Имаш ли някакви основания да смяташ, че и мистър Найтли изпитва същите чувства към теб?

— Да — скромно, но не боязливо отвърна Хариет. — Трябва да ви призная, че имам.

Ема мигом сведе поглед, седна, потъна в мълчалив размисъл и за известно време остана вгълбена в себе си. Няколко минути ѝ бяха достатъчни, за да разбере какво чувства самата тя. Веднъж отдал се на подозрението, ум като нейния не се задоволяваше само с това. Тя се докосна, отгатна и призна цялата истина. С какво това, че Хариет е влюбена в мистър Найтли, беше по-лошо от възможността да е влюбена във Франк Чърчил? И защо злото ставаше още по-голямо поради факта, че Хариет се надяваше на взаимност? И изведнъж я озари мълниеносното прозрение, че мистър Найтли трябва да се ожени за нея самата и за никой друг!

Само за няколко минути пред погледа ѝ изплува собственото ѝ поведение и чувствата, които вълнуваха сърцето ѝ. Проумя всичко с такава яснота, каквато не я бе озарявала до този момент. Колко погрешно бе отношението ѝ към Хариет! Поведението ѝ беше неразумно и безчувствено, лишено от всякаква загриженост и деликатност. Каква слепота, каква лудост! Осъзна със страшна сила, че е готова да го назове с най-ужасни имена. И все пак, въпреки всичките си прегрешения, Ема бе запазила още известно самоуважение. И тъй като бе загрижена как ще се представи пред другите, тя и силно желаше да се отнесе справедливо и с Хариет (не можеше да съчувства на момиче, което вярваше, че е обичано от мистър Найтли, но справедливостта изискваше да не я разстройва тъкмо сега със студеното си държане). Мислите ѝ вдъхнаха решителност да седне и да понесе със спокойствие и дори с привидна благонамереност всичко, което предстоеше да узнае. За самата нея щеше да е по-добре да разпита Хариет даже за най-смелите ѝ очаквания, а и приятелката ѝ не бе направила нищо, което да я лиши от вниманието и интереса на Ема, който самата тя бе пробудила и подхранвала у себе си. Хариет не заслужаваше да бъде наскърбена от човека, чиито съвети до този

момент винаги са я подвеждали. Ето защо Ема излезе от вгълбеността си, потисна чувствата си, обърна се към Хариет и още по-подканващо възобнови разговора. Темата, която бяха започнали да обсъждат в началото — невероятната история на Джейн Феърфакс, беше отдавна забравена и изоставена. И двете мислеха единствено за мистър Найтли и за самите себе си.

Унесена в щастливи мечти, Хариет нямаше нищо против да се отърси от тях след окуражителния жест на такава приятелка и съветница като мис Удхаус, и просто чакаше да я помолят, за да разкрие историята на очакванията си с огромно, макар и трепетно удоволствие. Трепетът, който изпитваше Ема, докато задаваше въпросите и слушаше, беше по-добре прикрит от този на Хариет, ала също толкова силен. Говореше спокойно, но цялото ѝ същество бе изпаднало в онзи смут, който обикновено предизвикват осъзнатите силни чувства, неочаквано връхлетялото зло и смесването на толкова внезапни и противоречиви чувства. Ема слушаше подробния разказ на Хариет външно спокойна, но дълбоко в себе си силно страдаше. Не можеше да очаква, че събитията ще ѝ бъдат поднесени подредено и последователно, нито че ще ѝ бъдат разказани добре, но все пак, като се изчисти от всички слаби места и повторения, историята я потисна. Особено след като я допълни със собствените си спомени за повисокото мнение, което мистър Найтли си изгради за Хариет напоследък.

Хариет бе доловила разликата в държането му към нея веднага след въпросните два решителни танца на бала, а Ема знаеше, че именно по този повод той бе установил, че тя значително превъзхожда очакванията му. От онази вечер или още по-точно, от мига, в който мис Удхаус я бе окуражила, Хариет бе забелязала, че той води с нея много по-продължителни разговори, отколкото преди и че отношението му е съвсем различно — внимателно и приветливо! Напоследък това ставало все по-забележимо. Когато всички се разхождали заедно, той често се доближавал до нея и повеждал толкова приятни разговори. Изглежда искал да я опознае по-добре. Ема знаеше, че това е точно така. Самата тя неведнъж бе забелязвала значителната промяна в отношението му към приятелката ѝ. Хариет продължи да го хвали и да му се възхищава и Ема откри, че думите ѝ са много сходни с мнението на самия мистър Найтли за Хариет. Той харесваше у нея отсъствието

на всякаква превзетост и престореност, откритата ѝ, честна и великодушна природа. Ема много добре знаеше това, понеже той неведнъж бе обсъждал този въпрос пред нея. Много от спомените, съхранени в паметта на Хариет, говореха за множество дребни подробности във вниманието, което ѝ бе оказвал: някой поглед, думи, преместване от едни стол на друг, скрит комплимент или подсказано предпочитание. Те бяха останали незабелязани от Ема, тъй като не бе подозирала нищо подобно. Обстоятелства, които се изразяваха дори в половинчасово общуване, и съдържаха множество доказателства за тази, която ги бе преживяла, бяха останали незабелязани от другата, която сега научаваше за тях. Но последните две споменати събития и двете най-силни доказателства на Хариет не бяха останали напълно скрити от погледа и на Ема. Първото беше самотната му разходка с Хариет под липите в Допуъл, която се бе състояла малко преди Ема да се появи. Както я убеждаваше Хариет, той бе положил специални усилия да я отдели от останалите и отначало ѝ бил говорил много по-особено в сравнение с друг път... наистина много по-особено. Хариет не можа да не се изчерви при спомена за това. Изглежда се опитвал да разбере дали сърцето ѝ принадлежи някому. Но щом тя (мис Удхаус) се насочила към тях, той побързал да промени темата и започнал да говори за земеделие. Вторият случай беше почти половинчасовият разговор, който провел с Хариет сутринта на заминаването си за Лондон, докато очаквали Ема да се върне в Хартфийлд, макар че той обявил още с влизането си, че не може да остане повече от пет минути. Той признал пред Хариет, че отива в Лондон против волята си, защото никак не му се искало да напуска дома си, което било най-сериозното признание, което ѝ бил правил до този момент (и Ема бе съгласна с това). Тази му постъпка говореше за изключителното доверие, с което се ползва Хариет при общуването си с него. Откритието дълбоко нарани Ема.

След кратък размисъл тя се осмели да зададе един въпрос, свързан с първото от двете събития:

— Дали не би могъл, не е ли възможно, като те е питал дали сърцето ти не принадлежи някому, мистър Нйтли да е имал предвид чувствата ти към Робърт Мартин? Не би ли могъл да се застъпва за него?

Хариет бурно отхвърли предположението:

— Не, изобщо не е намеквал за мистър Мартин! Мисля, че вече понаучих някои неща, и не бих могла да обичам мистър Мартин, нито да бъда подозирана в подобно нещо.

След като изложи пред мис Удхаус всичките си доказателства, Хариет настоя да чуе мнението ѝ дали наистина има достатъчно сериозни основания за надежда.

— Никога не бих се осмелила да помисля първа за това — призна тя, — ако не бяхте вие. Вие ме посъветвахте внимателно да наблюдавам поведението му и да се ръководя от него. Така и направих. Но напоследък започвам да чувствам, че го заслужавам напълно и че ако той избере мен, това няма да бъде чак толкова чудно.

Последните думи на Хариет предизвикаха горчивина в сърцето на Ема и тя трябваше да положи върховни усилия, за да се накара да изрече в отговор:

— Хариет, само ще се осмеля да заявя, че мистър Найтли е последният човек на света, който съзнателно ще накара една жена да повярва, че чувствата му към нея са по-силни, отколкото са в действителност.

Хариет изглежда просто изпадна в обожание на приятелката си за тези напълно задоволителни думи. Но приближаващите стъпки на баща ѝ избавиха Ема от изблика на благодарности и възторзи, които в този момент щяха да бъдат ужасно мъчение за нея. Хариет бе прекалено развълнувана, за да понесе срещата с него. Нямало да може да се овладее и мистър Удхаус щял да се разтревожи. По-добре било да си върви. Приятелката ѝ охотно одобри намеренията ѝ и Хариет излезе през другата врата. В момента, в който се изгуби от погледа ѝ, Ема спонтанно изля чувствата си: „О, боже, по-добре никога да не я бях срещала!“

Остатъкът от деня и цялата следваща нощ не ѝ стигнаха, за да подреди мислите си. Загуби се сред невероятната бъркотия от събития през последните няколко часа. Всяка минута ѝ поднасяше нова изненада и всяка нова изненада я подлагаше на ново унижение. Как да проумее всичко това? Как да се избави от заблудите, които бе създала и сред които бе живяла? Невероятни грешки и слепота на собственото ѝ сърце и разум! Седеше, разхождаше се, кръстоса стаята си, „изпробва“ храсталака, но на всяко място и във всяко положение се убеждаваше, че е била унижително мамена от околните и че самата тя се е лъгала в

тях, което ѝ се стори още по-унизително. Чувстваше се нещастна и се боеше, че този ден ще сложи началото на всичките ѝ беди.

Най-напред се опита да проумее чувствата на собственото си сърце и посвети на това всяка минута, свободна от задълженията към баща си и всеки миг на неволна разсеяност.

Откога бе започнала да чувства мистър Найтли толкова близък, колкото ѝ подсказваше сърцето в този момент? Откога датираше влиянието му (и по-точно този вид влияние) над нея? Кога бе успял да спечели в сърцето ѝ онова място, което за кратко време бе принадлежало на Франк Чърчил? Тя отправи поглед назад и сравни двамата, сравни мнението си за тях, откакто се бе запознала с последния. Мнението ѝ би трябвало да бъде винаги, ако... о, ако по силата на някаква щастлива случайност въобще ѝ бе хрумвало да направи подобно сравнение! Установи, че винаги е смятала за безспорно превъзходството на мистър Найтли и че неговото уважение винаги е било най-скъпото нещо за нея. Проумя, че като се е убеждавала в противното, като си е представяла други неща и е постъпвала по различен начин, е била напълно заблудена за собствените си чувства и че всъщност никога не е била влюбена във Франк Чърчил!

Това бе заключението, последвало първата поредица от мисли — самопознанието, до което бе достигнала след първоначалното проучване на самата себе си. Не ѝ отне много време. Беше изпълнена със съжаление и негодувание и се срамуваше от всичките си чувства, освен от последното, което откри — любовта си към мистър Найтли. Всичките ѝ други мисли я отвращаваха.

С непоносима суета си бе представяла, че е запозната с тайните чувства на всички около себе си и с непростимо нахалство бе пожелала да подреди съдбата на всички. Беше се провалила навсякъде и не само не бе постигнала нищо, но беше навредила на много хора. Беше причинила зло на Хариет, на себе си, а много се страхуваше, че и на мистър Найтли. Ако се осъществеше този най-неравен от всички бракове, вината за това щеше да бъде само нейна. Смяташе, че неговите чувства са се породили, след като е открил тези на Хариет, а дори и да не беше така, той никога нямаше да се запознае с Хариет, ако не беше собствената ѝ глупост.

Мистър Найтли и Хариет Смит! Това беше съюз, който надминаваше всички неравни бракове, сключвани досега. В сравнение с него връзката на Франк Чърчил и Джейн Феърфакс изглеждаше нещо съвсем обичайно, банално и изтъркано; изобщо не изненадваше, съвсем не беше неравна и въобще с нищо не смуцаваше мислите и думите... Но мистър Найтли и Хариет Смит! Тя толкова щеше да се издигне! А той толкова да се принизи! Ема с ужас си представяше как това ще го принизи в мнението на хората за него, предугаждаше усмивчиците, подигравките и подмятанията, които щяха да се появят за негова сметка, плюс огорчението и презрението от страна на брат му и хилядите неудобства за самия него! Нима е истина! Не, това бе невъзможно! И все пак, май си беше съвсем, съвсем възможно! Та нима това бе единственият пример как мъж с първокласни способности попада под властта на твърде посредствено влияние? Нима беше нещо ново човек, който е твърде зает, за да търси, да се превърне в награда за девойката, която го открие? Та нима неравенството, непостоянството и несъвместимостта бяха нещо ново на този свят? Нима случайността и стечението на обстоятелствата, като допълнителна причина, не направляваха човешката съдба?

О, защо ѝ трябваше да усъвършенства способностите на Хариет! По-добре да я бе оставила там, където ѝ беше мястото и където той я бе предупредил, че трябва да я остави! Всичко щеше да бъде наред, ако с неописуемата си глупост не ѝ бе попречила да се омъжи за онзи безупречен млад човек, който щеше да ѝ осигури щастие и уважение в средата, към която принадлежеше. Така нямаше да се случи нито едно от ужасните събития след това!

Как бе могла Хариет изобщо да се осмели да вдигне поглед към мистър Найтли? Как бе могла да се одързости дотолкова, че да сметне себе си за избрана от мъж с неговите качества, без да разполага и с най-дребните уверения, че е избрана? Но Хариет вече не бе толкова скромна и въздържана както преди. Изглежда почти бе престанала да чувства ограничените възможности на ума и положението си. Беше доловила много по-остро отстъплението, което трябваше да направи мистър Елтън, за да се ожени за нея, отколкото унижението, което щеше да сполети мистър Найтли! „Но нима и това не е мое собствено дело“ — тъжно си помисли Ема. Та нали именно тя бе учила Хариет, че трябва да се издигне колкото може повече и че има право на големи

претенции по отношение на общественото положение? Това, че Хариет бе забравила скромността и се бе отдадала на суетата, също се дължеше единствено на нея, на Ема!

До момента, в който не попадна под заплахата да загуби привилегията си да заема главното място в мислите и чувствата на мистър Найтли, Ема не бе осъзнала колко много зависи щастието ѝ от това. Беше доволна от положението, което ѝ бе отредено в съзнанието му, и считаше, че то ѝ се полага, затова му се бе наслаждавала, без да се замисля. Едва угрозата да се лиши от вниманието му, доказа колко неизразимо важно е било то за нея. Дълго, твърде дълго бе смятала, че първото място ѝ принадлежи, и тъй като той нямаше други близки жени, само претенциите на Изабела можеха да се сравняват с нейните. А Ема винаги бе знаела точно колко той обича и цени Изабела. Ема беше негова фаворитка в продължение на много години, без да го заслужава, понеже често се бе държала опърничаво и нехайно, бе пренебрегвала съветите му и дори нарочно му се бе противопоставяла, без да оценява дори половината от всичките му прекрасни качества. Беше се карала с него, защото той не искаше да се съгласи с погрешната ѝ и самонадеяна преценка за самата себе си, но въпреки това, по силата на старата семейна привързаност и навика, и тъй като бе твърде умен, я бе обичал и наглеждал още от дете с желанието да ѝ помогне да се усъвършенства и със загрижеността дали тя постъпва правилно във всеки един момент. Ема знаеше, че му е скъпа, независимо от всичките си недостатъци. Дали да не кажем дори много скъпа? Всичко това съвсем естествено би могло да ѝ вдъхне някои надежди, но тя не можеше да си позволи да повярва в тях. Хариет Смит може би не смяташе себе си недостойна за изключителното право да бъде страстно обичана от мистър Найтли. Ема обаче не можеше да си позволи подобно нещо. Не можеше да се ласкае с мисълта, че той е сляпо привързан към нея: Съвсем наскоро бе получила доказателство за безпристрастността му. Колко изумен беше от поведението ѝ към мис Бейтс! Колко прямо и остро ѝ бе казал какво мисли! Може би не толкова остро, колкото заслужаваше отправената от нея обида, но твърде строго, за да е предизвикано от по-нежни чувства,

а не чисто и просто от откровена справедливост и недвусмислено добра воля. Тя изобщо не се надяваше, не изпитваше нищо, което може да се назове с името „надежда“. Съмняваше се, че той храни към нея желаните топли чувства, но в сърцето ѝ тлееше слабата вяра (понякога съвсем немощна, друг път по-силна), че Хариет може да се е излъгала и да е надценила чувствата му към себе си. Не заради себе си, а заради него самия Ема желаше той да остане ерген цял живот. Ако можеше да бъде сигурна в това, че мистър Найтли никога няма да се ожени, щеше да бъде напълно доволна. Нека си остане същият мистър Найтли, който познаваха тя и баща ѝ, пък и всички останали. Нека Донуъл и Хартфийлд не се лишат от скъпоценното си приятелско общуване и доверие! Това напълно ѝ стигаше. В действителност, бракът не беше за нея. Той бе напълно несъвместим с онова, което дължеше на баща си, и с чувствата ѝ към него. Нищо не можеше да раздели Ема от баща ѝ. Нямахше да се омъжи дори ако мистър Найтли поискаше ръката ѝ.

Най-горещото ѝ желание беше Хариет да остане разочарована в надеждите си и се надяваше, че когато ги види заедно следващия път, поне ще може да определи каква е реалната възможност това да се случи. Отсега нататък щеше да ги наблюдава изключително внимателно, но за нещастие не можеше да бъде сигурна дали и тук няма да се окаже сляпа, тъй като досега неведнъж бе разбирала погрешно онези, които бе наблюдавала. Очакваха го да се завърне всеки момент. Скоро щеше да има възможност да го наблюдава. Изглеждаше ѝ дори ужасяващо скоро, а мислите ѝ течаха само в тази посока. Реши междувременно да не се среща с Хариет. И двете щяха да пострадат от по-нататъшни обсъждания. Реши да не се оставя да бъде убедена, докато все още има възможност да се съмнява, и все пак нямаше основание да се противопоставя на увереността на Хариет. Разговорите щяха само да я дразнят. Ето защо написа на Хариет любезно, но решително писмо, с което настояваше да не я посещава в Хартфийлд за известно време и я осведомяваше, че предпочита да избегнат по-нататъшното обсъждане на *една конкретна* тема. Ема изразяваше надежда, че ако минат няколко дни, без да се срещат насаме, а само сред други хора (не възразяваше срещу подобен род срещи), може би щяха да съумеят да забравят за вчерашния си разговор. Хариет се съгласи, одобри и ѝ беше признателна.

Тъкмо бяха уредили този въпрос, когато пристигна посетител, който щеше да откъсне Ема поне за малко от проблема, погълнал я напълно през последните двадесет и четири часа на сън и наяве. Беше мисис Уестън, която беше ходила на посещение у бъдещата си снаха и се отбиваше в Хартфийлд на път за дома, водена от дълга си към Ема и от собственото си удоволствие, за да разкаже подробностите около тази толкова интересна среща.

Мистър Уестън я бе придружил до дома на мисис Бейтс и се бе справил блестящо със задълженията си. Но самата тя бе поканила мис Феърфакс да се поразходят и сега се връщаше с много по-богати впечатления и по-голямо задоволство, отколкото преди четвърт час, прекаран в салона на мисис Бейтс сред цялото затруднение на неловкото положение.

Ема изпитваше известно любопитство и се възползва от него по най-добрия възможен начин, докато приятелката ѝ разказваше. Самата мисис Уестън бе поела към дома на Джейн доста развълнувана и отначало изобщо не искала да ходи там засега (а просто да пише на мис Феърфакс и да отложи посещението, което ѝ дължи, поне за още известно време), докато мистър Чърчил даде разрешението си годежът да бъде официално оповестен.

Тя смятала, че след подобно посещение не може да не плъзнат слухове, но мистър Уестън бил на друго мнение. Той нямал търпение да изрази одобрение на връзката пред мис Феърфакс и семейството ѝ, и не смятал, че това ще породи някакви подозрения, а дори и да породи, че те ще имат някакво значение. Отбелязал, че „подобни неща“ винаги „се разчуват“. Ема се усмихна, защото знаеше, че мистър Уестън има сериозна причина да твърди това. С две думи, отишли, и това очевидно много разтревожило и объркало младата дама. Тя не била в състояние да изрече нито дума, а видът и поведението ѝ ясно, недвусмислено показвали, че страда от тежки угризения на съвестта. Тихата, искрена радост на старата дама и бурните възторзи на дъщеря ѝ (която била толкова радостна, че дори успяла да бърбори, както всеки друг път), ги зарадвали и затрогнали. Щастieto на двете дами внушавало уважение, тъй като било напълно лишено от всякаква корист. Те мислели повече за Джейн и за всички останали, освен за самите себе си, и човек просто не можел да не изпита симпатия към тях. Скорошната болест на мис Феърфакс представлявала

задоволителен повод за мисис Уестън да я покани да се разходят навън. Отначало тя се отдръпнала и отказала, но след като гостенката настояла, Джейн се съгласила. По време на разходката мисис Уестън успяла с няколко насърчителни думи да преодолее цялото стеснение на младата жена и да я накара да поговорят по най-важната тема. Разбира се, най-напред получила извинения за привидно нелюбезната потайност по време на първата им среща и най горещи уверения в признателността, която Джейн винаги била изпитвала към нея и мистър Уестън. Но когато приключили с тези излияния, подробно обсъдили настоящето и бъдещето на годежа. Мисис Уестън вярвала, че разговорът ще донесе огромно облекчение на събеседницата ѝ, която от толкова време спотаявала всичко дълбоко в себе си, и останала изключително доволна от казаното от нея.

— Разказа ми за страданията си през дългите месеци на потайност с толкова силни думи — продължи мисис Уестън. — Ето какви бяха думите „Не мога да кажа, че не съм имала и мигове на щастие, откакто се сгодих, но мога със сигурност да твърдя, че не съм познала блаженството да имам дори един миг спокойствие.“ Докато говореше, Ема, устните ѝ трепереха и това бе най-сериозното свидетелство, което дълбоко ме затрогна.

— Горкото момиче! — намеси се Ема. — Значи се чувства виновна, задето се е сгодила тайно.

— Виновна ли? Това е слабо казано. Никой не би могъл да я обвинява по-сурово, отколкото самата тя. „За мен последиците се заключаваха в непрекъснато страдание — призна ми тя, — и така трябваше да бъде. Но въпреки че неправилното ми поведение бе заслужено наказано, то си остава неправилно. Страданието не е изкупление. Никога няма да изкупя вината си. Постъпих противно на убеждението си кое е правилно и кое не, и съвестта ми подсказва, че си нищо не заслужавам щастливия обрат и вниманието, което ми засвидетелствате в момента. Не искам да смятате, мадам продължи тя, че така са ме научили. Не бих искала изобщо да поставяте под съмнение принципите или грижите, положени от приятелите, които ме отгледаха и възпитаха. Грешката е само моя и искам да ви уверя, че въпреки извиненията, които стечението на обстоятелствата поставя в моя услуга, аз се ужасявам, че трябва да разкажа всичко на полковник Кембъл.“

— Горкото момиче! — отново възкликна Ема. Значи любовта ѝ е невероятно силна. Единствено чувствата ѝ са я подвели да се съгласи на подобен годеж. Любовта ѝ е надвила разсъдъка.

— Да, изобщо не се съмнявам, че тя е много влюбена във Франк.

— Боя се — въздъхна Ема, — че аз неведнъж съм ставала причина за страданията ѝ.

— Но вие сте постъпили съвсем несъзнателно, любов моя. Тя може би имаше нещо подобно предвид, когато спомена за недоразуменията, за чието съществуване той се опита да ни подсказе преди време. Според нея една от естествените последици след отдаването ѝ на злото било нейното неблагоприятно съзнание. Съзнанието, че е стъпила накриво, я изложило на хиляди безпокойства, направило я заядлива и раздразнителна до степен, която сигурно, дори несъмнено, той трудно можел да понесе. „Аз не проявих снизхождението, което бях длъжна да проявя, продължи тя, към характера и духа му, към приятния му нрав, към неговата веселост и общителност, които при други обстоятелства неизменно щяха да ме омагьосват, както ставаше в началото.“ След това започна да говори за вас и за изключителното внимание, което сте проявили по време на болестта ѝ. Изчерви се, което ми разкри много по-дълбоките причини за поведението ѝ, и ме помоли да ви благодаря от нейно име, когато ми се отдаде възможност. Но не бих могла да изразя с думи огромното ѝ желание и всичките ѝ усилия да ви се отблагодари. Тя напълно съзнава, че никога не се е държала с вас, както подобава.

— Ако не знаех, че сега е щастлива — сериозно отвърна Ема, — а тя несъмнено е, независимо от угризенията на съвестта си, не бих могла да понеса благодарностите ѝ. Защото, мисис Уестън, само ако можеше да се направи равностойност на добрините и на злините, които съм причинила на мис Феърфакс! Но — съвзе се Ема и се опита да изглежда по-весела, — всичко това трябва да бъде забравено. Много мило от ваша страна, че ми разказахте тези интересни подробности. Те говорят изключително добре за нея. Сигурна съм, че тя е прекрасен човек, и се надявам да бъде много щастлива. Късметът е изцяло на неговата страна, тъй като всичките достойнства са на нейна.

Подобно заключение не остана неоспорвано от мисис Уестън, тъй като тя смяташе Франк за достоен във всяко едно отношение. Още повече, че много го обичаше и затова защитата ѝ бе пламенна.

Говореше много разумно и не по-малко прочувствено, но нещата, с които ѝ се искаше да занимае Ема, бяха твърде много. Вниманието на събеседницата ѝ скоро се пренесе на Брансуик Скуеър в Донуъл. Тя съвсем престана да слуша, когато мисис Уестън завърши с думите:

— Все още не сме получили писмото, което очакваме с нетърпение, но се надяваме, че скоро ще дойде...

Ема бе принудена да се замисли, преди да отговори, и накрая отвърна съвсем наслуки, като си припомняше какво беше писмото, което очакваха с такова нетърпение.

— Добре ли сте, скъпа Ема? — попита мисис Уестън на раздяла.

— О, да, съвсем. Нали знаете, че винаги съм добре. Непременно ме осведомете за писмото, веднага след като пристигне.

Разказът на мисис Уестън даде още храна за тревожните размисли на Ема, понеже подхрани съчувствието и доброто ѝ мнение за Джейн Феърфакс, и засили чувството, че се е отнесла несправедливо към нея. Горчиво съжаляваше, че не се е опитала да се сближи с нея и се изчервяваше при мисълта, че до известна степен причината за това се криеше в завистта, която понякога изпитваше към нея. Ако беше послушала съвета на мистър Найтли да засвидетелства вниманието, което се полагаше на мис Феърфакс, ако се бе опитала да я опознае по-добре, ако бе направила първата крачка към установяване на близост помежду им и се бе сприятелила с нея, а не с Хариет Смит, сигурно щеше да си спести болката, която я терзаше в този момент. Произходът, способностите и образованието на едната дама несъмнено я превръщаха в подходяща приятелка на Ема, която заслужаваше да бъде посрещната с благодарност, а другата — какво представляваше другата? Ако допуснем, че бе станала близка приятелка с Джейн Феърфакс и че тя я беше посветила в съкровената си тайна (което бе твърде вероятно, ако предположим, че я бе опознала, както би могла и както трябваше), Ема никога нямаше да допусне чудовищното подозрение за мистър Диксън. Поради глупостта си тя не само го таеше в душата си, но и непростимо го бе внушавала на околните. Много се страхуваше, че тази ѝ мисъл силно бе разстроила деликатните чувства на Джейн заради лекомислието и безотговорността на Франк Чърчил. Ема смяташе, че от всички злини, струпали се около Джейн след пристигането ѝ в Хайбъри, самата тя е била най-непоносимата. Сигурно в нейно лице гостенката бе виждала

постоянен враг. Нямаше случай, в който да са били тримата и Ема да не е внесла смут в душевния покой на Джейн по хиляди поводи. А в Бокс Хил сигурно е преживяла агонията на човек, който не може да понесе нищо повече.

За Хартфийлд тази вечер беше много дълга и мъчителна, а и времето направи всичко възможно, за да задълбочи мрачните мисли. Разрази се буря, заваля силен дъжд, а това, че е средата на лятото, можеше да се познае единствено по храстите и дърветата, от които вихърът ограбваше цялата зеленина, както и по продължителността на деня, който до късно не спусна завесата пред жестоката гледка.

Времето се отрази зле на мистър Удхаус и той се чувстваше сравнително добре единствено под неспирните грижи на дъщеря си, които никога преди не ѝ бяха коствали такова огромно усилие. Спомни си за първата вечер, която двамата бяха прекарали сами след сватбата на мисис Уестън, но тогава мистър Найтли бе дошъл да ги посети малко след чая, и бе разсеял тъгата им. За жалост не след дълго щяха да престанат да получават радостните доказателства за привлекателната сила на Хартфийлд, които се криеха в тези посещения. Тогавашното ѝ описание на лишенията, които ги очакваха през предстоящата зима, се бе оказало погрешно. Приятелите им не ги бяха изоставили и те не се бяха лишили от нито едно удоволствие. Но Ема се боеше, че сегашните ѝ злокобни предчувствия няма да бъдат опровергани по същия начин. Бъдещето, което се разкриваше пред нея, дотолкова я ужасяваше, че не можеше да се отърве от мисли за него, не можеше дори мъничко да се разведри. Ако с приятелите ѝ се случеше всичко това, което се очакваше, Хартфийлд щеше почти напълно да опустее и тя щеше да се види принудена да развеселява баща си единствено със спомените за погубеното си щастие.

Детето, чието раждане се очакваше в Рандълс, щеше да бъде много по-скъпо за приятелите ѝ, отколкото за самата нея, а времето и сърцето на мисис Уестън щяха да му бъдат отдадени всецяло. Щяха да загубят нея и съвсем сигурно съпруга ѝ. Франк Чърчил никога нямаше да се върне отново сред тях и беше съвсем основателно да се предположи, че не след дълго мис Феърфакс вече няма да принадлежи на Енскомбе. Всичко хубаво щеше да изчезне от живота им, а ако към тези загуби се прибавеше и Донуъл, двамата с баща ѝ щяха почти напълно да се лишат от приятна и умна компания. Мистър Найтли вече

нямаше да идва, за да разведри дългите им вечери! Щеше да престане да ги посещава по всяко време, изпълнен с желание да замени собствения си дом с техния. Как щяха да понесат всичко това? Ами ако го загубеха заради Хариет? Ако трябваше оттук нататък да смятат, че той открива всичко, от което се нуждае, в общуването с Хариет? Ако Хариет беше неговата избраница, най-скъпото и най-важно нещо за него, приятелка и съпруга, от която очакваше всички житейски радости? Нищо не би могло да я накара да страда повече от съзнанието, че всичко това е нейно собствено дело!

Щом мислите ѝ стигнаха дотук, Ема потръпна, от гърдите ѝ се изтръгна дълбока въздишка и тя тревожно обиколи стаята. Единственото нещо, което донякъде можеше да я утеши и да я накара да се съвземе, беше решението ѝ да се поправи и надеждата, че колкото по-тъжна и мрачна става всяка следваща зима в живота ѝ, самата тя ще става по-разумна, ще се опознава все по-добре и ще оставя след себе си много по-малко неща, за които да съжалява.

На следващата сутрин продължи да бъде същото и Хартфийлд все още бе под властта на самотата и тъгата. Но следобед времето се проясни и смекчи, облаците се разпръснаха, грейна слънце и отново стана лято. С присъщата възбуда и нетърпение, които вдъхват подобни промени, Ема реши да излезе да се поразходи веднага. Никога преди великолепната гледка, ароматът, спокойната, топла и грейнала природа след отминалата буря не ѝ се бяха стрували толкова прекрасни. Копнееше за ведрината, която свежото време постепенно щеше да разбуди в душата ѝ. Затова, когато мистър Пери се отби след обяд и се разбра, че той разполага с цял свободен час, който може да посвети на баща ѝ, Ема побърза да поеме към оградените с храсти алеи. Освежена и малко поуспокоена, тя едва бе направила няколко обиколки, когато видя, че мистър Найтли влиза през градинската врата и се запътва насреща ѝ. Едва сега разбираше, че се е върнал от Лондон. Само преди минута смяташе, че той несъмнено се намира на цели шестнайсет мили отгук. Едва успя набързо да подреди мислите си. Трябваше да се овладее и да изглежда спокойна. Той се озова при нея за по-малко от минута. Поздравите от двете страни бяха кратки и смутени. Тя попита как са общите им познати. Той я осведоми, че са добре. Кога си е тръгнал оттам? Едва тази сутрин. Сигурно е яздил в дъжда? Да. Ема установи, че той смята да я придружава по време на разходката. Надникнал във всекидневната и тъй като там нямали нужда от него, предпочел да излезе навън. Ема си помисли, че нито думите му, нито видът му са весели. И първата причина, която страховете ѝ подсказаха, беше, че е разкрил намеренията си пред брат си и сега се чувства наранен от начина, по който са били приети.

Повървява заедно. Той мълчеше. Ема установи, че я поглежда твърде често и се опитва да разгледа лицето ѝ много по-подробно, отколкото ѝ се искаше, и това събуди нов страх в сърцето ѝ. Сигурно искаше да открие пред нея чувствата си към Хариет и търсеше насърчение, за да започне. Тя не можеше, не бе в състояние да започне

първа този разговор. Трябваше да го направи сам. Но мълчанието му я тревожеше не по-малко. Беше твърде необичайно за него. Тя размисли, взе решение, опита се да се усмихне и започна:

— Сега, след като сте вече тук, ви предстои да чуете някои новини, които доста ще ви изненадат.

— Така ли? — тихо попита той и я погледна. — За какво става дума?

— О, за най-прекрасното нещо на света — за сватба.

Той изчака за миг, сякаш, за да се увери, че тя няма да добави нищо повече и отвърна:

— Ако имате предвид мис Феърфакс и Франк Чърчил, вече научих за това.

— Но как е възможно? — възкликна Ема и извърна към него пламналите си страни, понеже докато той говореше, ѝ бе хрумвало, че пътем може да се е отбил у мисис Годард.

— Тази сутрин получих няколко реда от мистър Уестън по делови въпроси и накрая накратко ми разказваше за случилото се.

Ема си отдъхна и след малко успя да каже значително по-спокойно:

— Сигурно не сте останали толкова изненадан, колкото ние, тъй като имахте известни подозрения. Не съм забравила, че веднъж се опитахте да ме предупредите. Как ми се иска да ви бях послушала тогава! — снижи глас тя и тежко въздъхна. — Но тогава изглежда бях обречена на слепота.

Последва кратко мълчание и тъкмо когато сметна, че думите ѝ не го интересуват особено, усети, че той взема ръката ѝ в своите, притиска я към сърцето си и казва тихо и развълнувано:

— Скъпа Ема, времето ще излекува раната. Собственият ви здрав разум... грижите около баща ви... сигурен съм, че няма да позволите... — Той отново притисна ръката ѝ и добави още по-съкрушено и сломено: — Най-топлите приятелски чувства... Възмутен съм отдън душа! Невероятен негодник! И заключи по-високо и по-спокойно: — Скоро ще изчезне завинаги. Не след дълго ще си заминат за Йоркшир. Наистина съжалявам за нея. Тя заслужава по-добра участ.

Ема разбра какво иска да ѝ каже и веднага след като се съвзе от удоволствието, което ѝ достави нежната му загриженост, отвърна:

— Много сте мил, но грешите и аз трябва да ви поправя. Нямам нужда от подобен род състрадание. Бях напълно сляпа за всичко, което ставаше около мен, и това ме подведе да се държа и с двамата по начин, от който винаги ще се срамувам. Поддадох се на глупавото изкушение да кажа и направя много неща, които биха могли да предизвикат неприятни догадки по мой адрес, но нямам никаква друга причина да съжалявам, че не узнах тайната по-рано.

— Ема! — извика той и нетърпеливо се взря в нея. — Наистина ли е така? — но веднага се поправи: Не, не, разбирам ви... Извинете ме. Радвам се, че можете да ми кажете дори и толкова малко. Наистина не си струва човек да съжалява за него, и смея да се надявам, че не след дълго ще разберете това не само с разума, но и с чувствата си. Колко е хубаво, че нещата не отидоха твърде далеч! Признавам, че така и не разбрах от поведението ви доколко силни са чувствата ви... Бях сигурен само в това, че проявявате известно предпочитание... но никога не съм смятал, че той го заслужава. Той е позор за мъжете. Нима трябваше да бъде възнаграден с такава прелестна съпруга? Джейн, Джейн, ще бъдеш много нещастна.

— Мистър Найтли — Ема се опита да изглежда, но в действителност бе много обърквана, — намирам се в необикновено положение. Не мога да ви оставя да се заблуждавате повече. И все пак, понеже поведението ми ви е накарало да си мислите така, имам точно толкова основание да се срамувам да призная, че никога не съм изпитвала подобни чувства към човека, за когото говорим, колкото би имала жената, която признава противното. И все пак, аз наистина не съм била влюбена в него.

Той я изсуша в пълно мълчание. Искаше ѝ се да заговори, но мистър Найтли не го направи. Реши, че трябва да каже още нещо, преди той да я удостои с милосърдието си, но ѝ беше трудно да го накара да влоши още повече мнението си за нея. Все пак продължи:

— Почти нямам какво да кажа в защита на поведението си. Проявите му на внимание ме изкушиха и аз си позволих да изглеждам доволна. Това е позната история... доста често срещана... сигурно се е случвала на стотици жени преди мен, и все пак, сигурно е недопустимо за човек като мен, който претендира, че разбира всичко. Това ме направи по-податлива на изкушението. Той беше син на мистър Уестън... прекарваше тук много време и аз го намирах за твърде

приятен. Накратко — въздъхна тя, — колкото и изобретателно да изтъквам причините, в последна сметка те се свеждат до това, че суетата ми бе поласкана и аз приемах ухажването му. Но напоследък — от едно известно време насам, започнах да разбирам, че уловките му просто не означават нищо. Реших, че представляват навик, хитрост, нещо, което не заслужава сериозно внимание от моя страна. Той ми се беше натрапил, но не успя да ме нарани. Никога не съм била влюбена в него. А сега вече съм в състояние да оценя трезво и неговото поведение. Той самият никога не е целял да ме накара да се влюбя. Било е просто начин да прикрие истинското състояние на нещата. Искал е да затвори очите на всички наоколо и аз ви уверявам, че никой не може да бъде толкова безпрепятствено заслепен, колкото самата аз. Само че в този случай не се оставих да ме заблудят... и имах късмет... С две думи, по един или друг начин, той не ме застрашава с нищо.

Надяваше се, че поне сега ще получи някакъв отговор — няколко думи, с които да ѝ каже, че поне я разбира. Но той мълчеше и по всичко изглеждаше, че е потънал в дълбок размисъл. Най-сетне изрече с почти обичайния си тон:

— Никога не съм имал високо мнение за Франк Чърчил. Предполагам, че дори съм го подценявал. Познанството с него не значеше нищо за мен. А ако се окаже, че не съм го подценил и той си е именно такъв, все още може да се поправи. С подобна съпруга всички шансове са на негова страна. Нямам никакви причини да му желая злото, и тъй като нейното щастие зависи от добрия му характер и правилното поведение, му пожелавам всичко най-хубаво.

— Не се и съмнявам, че ще бъдат щастливи заедно — отвърна Ема. — Мисля, че са искрено и взаимно привързани един към друг.

— Той е истински щастливец! — възкликна мистър Найтли. — Толкова млад — едва на двадесет и три. Ако човек се ожени на такава възраст, впоследствие обикновено намира избора си за погрешен. А той се сдоби с истинско бижу още на двадесет и три години! Колко дълги години на щастие очакват този мъж дори според най-простите човешки изчисления. Да бъде уверен в обичта на жена като Джейн Феърфакс, при това в безкористната любов, защото нейният характер е толкова чужд на користта! Всичко е в негова полза... Еднакво положение... искам да кажа обществено положение... и всички навици и обноски, които са от значение. Равни са във всяко отношение, освен

в едно, но тъй като чистотата на чувствата ѝ е несъмнена, това просто увеличава щастието му и му дава възможност да ѝ осигури единственото нещо, което ѝ липсва. Мъжът винаги желае да осигури на съпругата си по-добър дом от онзи, от който я отвежда и човекът, който може да го направи, като в същото време не се съмнява в чувствата ѝ, е най-щастливият сред всички смъртни. Франк Чърчил несъмнено е галеник на съдбата. Среца млада жена на минералните бани, спечелва любовта ѝ, която не се стопява дори след като той я пренебрегва. Ако младият Чърчил и цялото му семейство бяха обиколили света, за да търсят съпруга, нямаше да намерят жена, която да превъзхожда Джейн. Леля му е единствената пречка, но ето че тя умира. Той трябва просто да открие тайната си. Приятелите му горят от нетърпение да го видят щастлив. Той се е отнесъл лошо с всички, а те ще се радват да му простят. Наистина е късметлия!

— Говорите така, сякаш му завиждате.

— Наистина му завиждам, Ема. В едно отношение наистина му завиждам.

Ема не бе в състояние да каже нищо повече. Бяха се доближили твърде много до темата за Хариет и тя незабавно пожела да отклони разговора, ако е възможно. Състави си план. Щеше да заговори за нещо съвсем различно — за децата на Брансуик Скуеър, и просто трябваше да си поеме дъх и да започне, когато мистър Найтли се обади и накара думите да заседнат в гърлото ѝ:

— Не ме попитахте коя е причината за завистта ми. Виждам, че сте решили да не проявявате никакво любопитство. Много мъдро от ваша страна, Ема. Но аз не мога да бъда мъдър повече. Ема, трябва да ви кажа онова, за което не искахте да ме попитате, макар че мога да съжалявам още в следващия момент.

— О, тогава не казвайте нищо, нищо не казвайте! — нетърпеливо възкликна тя. — Изчакайте известно време, размислете, не се обвързвайте с нищо.

— Благодаря ви — дълбоко огорчен отвърна той и не продума нито дума повече.

Ема не можеше да понесе мисълта, че му е причинила болка. Той искаше да ѝ се довери, може би дори да потърси съвета ѝ. Трябваше да го изслуша, каквото и да ѝ струваше това. Трябваше да подкрепи решимостта му, да я затвърди. Трябваше да отдаде справедлива

възхвала на достойнствата на Хариет или на собствената му независимост, за да му помогне да се избави от нерешителността, която сигурно беше най-мъчителното нещо за човек с неговия характер. Тъкмо бяха стигнали до къщата.

— Сигурно искате да се приберете — каза той.

— Не — отвърна Ема, напълно убедена в думите си заради потиснатия му вид, — бих искала да направя още една обиколка. Мистър Пери още не си е тръгнал. — След като повървя няколко крачки, Ема добави: — Преди малко твърде неучтиво ви прекъснах, мистър Найтли, и се страхувам, че това ви причини болка. Но ако искате да поговорите открито с мен като с приятел или да поискате съвета ми за нещо, което премисляте също като приятел, разбира се, аз съм на ваше разположение. Ще изслушам всичко, което пожелаете, и ще ви кажа точно какво мисля.

— Като приятел! — повтори мистър Найтли. — Ема, боя се, че именно това е думата, която... Не, не искам нищо такова... Всъщност защо да се колебая?... Вече съм отишъл твърде далеч, за да крия каквото и да е. Ема, приемам предложението ви... Колкото и да е странно, аз го приемам и се обръщам към вас като към приятел... Кажете ми тогава, имам ли някакви шансове да ви спечеля някога?

Той спря и впери сериозен поглед в нея, а онова, което прочете в очите му, я завладя напълно.

— Моя най-скъпа Ема — поде той, — винаги ще бъдете моята най-скъпа Ема, независимо какъв ще е резултатът от сегашния ни разговор. Моя най-скъпа, любима Ема, кажете ми веднага. Отговорете ми с „не“, ако наистина трябва да ми откажете. — Всъщност, тя не бе в състояние да изрече нито дума. — Вие мълчите! — въодушевено възкликна мистър Найтли. — Нищо не казвате! Засега не мога да искам нищо повече!

Ема едва не загуби съзнание от вълнение. От всички чувства, които бушуваха в нея, може би най-силен беше ужасът да не би да се събуди от най-щастливия сън в живота си.

— Не умея да държа речи, Ема — продължи той с такава искрена, безспорна и недвусмислена нежност в гласа, която човек не можеше да обърка с нищо друго. — Ако ви обичах по-малко, щях да съумея да ви говоря много по-дълго. Но вие ме познавате. Винаги говоря само истината. Толкова пъти съм ви обвинявал и наставлявал, а

вие понесохте всичко, както никоя друга жена в Англия не би понесла. Бих искал и този път да издържите истините, които ви предстои да чуете сега, скъпа Ема, както винаги досега. Може би начинът, по който ви ги поднасям, не говори в моя полза. Бог е свидетел, че аз не съм много пламенен обожател, но вие ме разбирате. Да, знам, че разбирате чувствата ми и, ако можете, ще им отвърнете с взаимност. Но засега ви моля само да чуя гласа ви.

Докато той говореше, умът на Ема трескаво работеше и мислите се стрелкаха в главата ѝ, но тя не пропусна нито дума и проумя всичко. Установи, че надеждите на Хариет са напълно безпочвени, че представляват грешка, заблуда, подобно на всичките ѝ мечтания; че Хариет не означава нищо за него, а тя, Ема, е смисълът на живота му; че думите ѝ, засягащи Хариет, са били приети като израз на собствените ѝ чувства; че цялото ѝ възмущение, колебание, неохота и обезсърчение той е свързвал единствено с нейните собствени чувства. Ема не само успя да премисли цялата ситуация и да се порадва на щастieto, с което тя я даряваше, но успя да се зарадва, че не е издала тайната на Хариет. Тя реши, че не трябва и няма да го прави. Това беше всичко, с което можеше да помогне на горкичката си приятелка, защото не усещаше в себе си онзи героизъм на чувствата, който би могъл да я накара да го убеди да дари с любовта си Хариет, защото тя е безспорно по-достойната от двете. Липсваше ѝ благородството да му откаже начаса, без да изтъква никакви мотиви, тъй като той просто не можеше да се ожени и за двете. Съчувстваше на Хариет с болка и разкаяние, но не бе обхваната от безумно великодушие, за да се противопостави на онова, което беше вероятно и напълно желано. Бе подвела приятелката си и винаги щеше да се укорява за това, но чувствата не ѝ пречеха да преценява трезво нещата, поне дотолкова, че както и преди, да осъди брака му с Хариет като неравен и унизителен за него. Пътят пред нея беше чист, макар и неравен. Тя откликна на молбата му и заговори. Какво каза? Това, което трябваше, разбира се. Една дама винаги казва това, което трябва. Думите ѝ прогониха отчаянието и го подканиха да говори още. Той наистина се бе отчаял преди малко. Тя така категорично го бе помолила да замълчи и обмисли внимателно всичко, че за известно време бе разбила всичките му надежди. Още с първите си думи бе отказала да го изслуша. Промяната бе настъпила внезапно. Предложението ѝ да продължат

разходката и разговора, който току-що бе прекратила, може би му се струваха малко необичайни! Тя ясно долавяше непоследователността си, но мистър Найтли има добрината да сложи край на това и да не изисква повече обяснения.

Хората твърде рядко успяват да разкрият цялата истина. В повечето случаи остава нещо недоизказано или кривоизбрано, което не е от съществено значение, ако (както в този случай), поведението заблуждава. Но не и чувствата. Мистър Найтли не би могъл да изисква от Ема по-голямо благоразположение от това, което тя пазеше в сърцето си, нито по-силен копнеж да отвърне на чувствата му.

В действителност той изобщо не подозираше, че е спечелил обичта ѝ. Беше я последвал по време на разходката, без никакво намерение да проверява доколко силно е влиянието му над нея. Бе дошъл, воден от тревогата си как тя изживява годежа на Франк Чърчил, без егоистични помисли, дори без никакви помисли, освен с желанието да я посъветва и утеши, ако тя заговори за това. Останалото беше дело на момента, незабавна реакция на онова, което бе чул и което чувстваше. Радостната новина, че Ема е безразлична към Франк Чърчил, че не изпитва никакви чувства към него, беше родила надеждата, че след време самият той би могъл да спечели сърцето ѝ. Но изобщо не се бе надявал това да стане още сега. В един миг, когато вълнението му бе взело връх над здравия разум, просто пожела да узнае, че тя не се противопоставя на опитите му да спечели чувствата ѝ. Ето защо невероятните възможности, които постепенно бяха започнали да се откриват пред него, бяха още по-вълнуващи. Беше поискал позволение да се опита да я спечели, а се оказа, че сърцето ѝ вече му принадлежи! Само преди половин час бе на дъното на отчаянието, а сега изпитваше нещо, което можеше да се нарече единствено съвършено щастие.

Промяната, настъпила при Ема, бе не по-малка. Изминалият половин час бе дарил и двамата с увереността, че са обичани, и ги бе избавил от неведението, ревността и недоверието. Той отдавна бе станал пленник на ревността, още със самото пристигане или по-точно с очакването Франк Чърчил да пристигне сред тях. Беше разбрал, че обича Ема, откакто бе започнал да я ревнува от Франк Чърчил. Едното чувство му бе отворило очите за другото. Именно ревността му към Франк Чърчил бе причина за пътуването до Лондон. Беше решил да

замине по време на излета в Бокс Хил. Не искаше да допусне още веднъж да стане свидетел на подобно позволено и насърчавано ухаждане. Бе се оттеглил, за да се научи да бъде безразличен. Но беше избрал погрешното място. В дома на брат си се сблъска с прекалено много семейно щастие и с една прекрасна жена, на която се дължеше то. Изабела твърде много приличаше на сестра си с изключение на онези дребни недостатъци, които според него неизбежно изтъкваха блестящите предимства на Ема. Затова той нямаше да успее да постигне нищо, дори и да бе останал по-дълго. Все пак, с огромно усилие на волята прекарваше при тях ден след ден, докато сутрешната поща не му донесе новината за съдбата на Джейн Феърфакс Той се отдаде на задоволството, което трябваше, нещо повече, което не се притесняваше да изпита, тъй като никога не бе смятал, че Франк Чърчил заслужава Ема. Но заедно с него дойде и нежната загриженост, тревожното безпокойство за самата нея и той не можа да остане и минута повече. Беше яздил обратно в дъжда и веднага след обедата се бе отправил към дома ѝ, за да провери как най-милото и любимо за него същество, безгрешно въпреки всичките си грешки, преживява разкритието.

Беше я заварил потисната и неспокойна. Франк Чърчил бе негодник и той бе чул признанието ѝ, че никога не го е обичала. Франк вече не му се струваше толкова ужасен, защото когато се върнаха в къщата, Ема бе само негова. Беше му обещала ръката си и му бе дала дума. Ако в този момент се бе сетил за Франк Чърчил, сигурно щеше да реши, че е много симпатичен човек.

Чувствата, с които Ема прекрачи прага на дома си на връщане, бяха съвсем различни от тези, които бе изпитвала на излизане от него. Беше се надявала само на малка отсрочка на страданието, а ето че сега се носеше върху крилето на щастието, което според нея щеше да я завладее още по-силно, след като отмине първоначалното вълнение.

Седнаха да пият чай — същите хора около същата масичка. Колко пъти се бяха събирали все така! И колко пъти погледът ѝ бе попадал върху същите храсти на моравата и бе наблюдавала полегатите лъчи на залязващото слънце! Но никога не се бе чувствала така! Никога не бе изпитвала нещо подобно, затова ѝ костваше неимоверно голямо усилие да се овладее и да се представи като прилежна домакиня, а дори и като грижовна дъщеря!

Горкият мистър Удхаус дори не подозираше какъв заговор му готви човекът, когото в този момент посрещаше толкова сърдечно, разтревожен дали не е настинал, докато е яздил в дъжда. Ако можеше да надзърне в сърцето му, щеше да изостави всякаква тревога за дробовете му, но тъй като нямаше ни най-малка представа за надвисналото зло и не забелязваше нищо необичайно във вида или в поведението и на двамата, той съвсем спокойно им предаде новините, които бе научил от мистър Пери. После продължи доволно да си бърбри, без изобщо да подозира това, което те биха могли да му съобщят в отговор.

Трескавото състояние не напусна Ема, докато траеше посещението на мистър Нйтли, но след като той си отиде, тя постепенно започна да се успокоява и да овладява чувствата си. А по време на безсънната нощ — цената за щастливата вечер — се появиха няколко сериозни проблема, които трябваше да обмисли и които я убедиха, че дори собственото ѝ щастие не може да бъде безметежно. Баща ѝ и Хариет! Останала сама, не можеше да не почувства огромната тежест на напълно основателните им претенции. Въпросът беше как да ги възмезди напълно! Що се отнася до баща ѝ, проблемът

бързо намери разрешението си. Все още не знаеше какви ще бъдат желанието на мистър Найтли, но след като се допита до сърцето си, Ема реши никога да не напуска баща си. Дори оплака самата мисъл за това като греховна. Докато той беше жив, тя щеше да остане само сгодена, и се ласкаеше от мисълта, че след като е отстранена опасността да го напусне, годежът ѝ ще се превърне в още по-голяма утеха за мистър Удхаус. По-трудно беше да реши какво ще бъде най-добре за Хариет, как да ѝ спести излишната болка, да изкупи вината си и да не я настройва срещу себе си. Този въпрос я смущаваше и тревожеше най-много, тя отново горчиво се упрекуваше и дълбоко съжеляваше. Най-сетне реши засега да избегне срещата с нея и да ѝ съобщи всичко с писмо, а също и това, че би било неизразимо по-добре да я отстрани от Хайбъри за известно време. Ема дори отиде още по-далече в плановете си и бе почти сигурна, че е напълно възможно да ѝ издейства покана от Брансуик Скуеър. Изабела бе харесала Хариет, а няколко седмици, прекарани в Лондон, със сигурност щяха да разведрят приятелката ѝ. Смяташе, че характерът на Хариет няма да устои и ще откликне на промяната и разнообразието, на улиците, магазините и децата. Във всеки случай, помисли Ема, щеше поне да е доказателство за внимание и загриженост от нейна страна, а нали именно тя носеше цялата вина. Най-добре беше да се разделят засега и да отложат злокобния ден, в който отново щяха да се съберат всички заедно.

Стана рано и написа писмото до Хариет — занимание, което я направи сериозна и почти тъжна, затова ѝ се стори, че мистър Найтли, който пристигна в Хартфийлд още за закуска, се е забавил твърде много. Ала след това трябваше само да откраднат половин час и да се разходят буквално из същите места като предния ден, и Ема възвърна състоянието си на блажено щастие.

Мистър Найтли си бе тръгнал не много отдавна или поне не толкова, че да събуди желанието ѝ да си мисли за някой друг, освен за него, когато ѝ донесоха едно доста дебело писмо от Рандълс. Тя се досещаше какво съдържа то и никак не ѝ се искаше да го чете. Вече бе простила напълно на Франк Чърчил и нямаше нужда от никакви обяснения. Искеше само да остане насаме с мислите си. Беше съвсем сигурна, че няма да разбере какво пише в писмото. Но все пак трябваше да си наложи да го прочете. Отвори пакета — защото то си

беше точно това. Една бележка от мисис Уестън я подготвяше за писмото, написано от Франк и адресирано до втората му майка.

„Скъпа моя Ема,

С огромно удоволствие ви препращам приложеното писмо. Сигурна съм, че ще го оцените по достойнство и не се съмнявам, че всичко ще има щастлив край. Мисля, че оттук нататък едва ли отново ще имаме съществени различия в мнението си за автора му. Няма да ви задържам с дълги предисловия. Ние сме добре. Напоследък се чувствах леко изнервена, но писмото ме излекува. Никак не ми хареса видът ви във вторник, но сутринта беше толкова мрачна, че макар винаги да сте отричали, че времето влияе на настроението ви, мисля, че никой не може да бъде пощаден от североизточния вятър. Много се тревожех за скъпия ви баща по време на бурята във вторник следобед и вчера сутринта, но мистър Пери снощи ме успокои, че лошото време не го е разболяло.

Вечно ваша: А. У.“

[За мисис Уестън]

Уиндюр. Юли

Скъпа госпожо,

Ако вчера съм успял да се изразя достатъчно ясно, сигурно вече очаквате това писмо, но независимо дали е така, поне знам, че то ще бъде прочетено безпристрастно и снизходително. Вие сте самата доброта, но аз се боя, че дори и тя няма да е достатъчна, за да извини някои страни от поведението ми напоследък. Все пак, получих прошка от човека, към когото имах още по-непростими прегрешения. Смелостта ми расте с всяка написана дума. Много е трудно за щастливците да бъдат смирени. Вече успях да получа опрощение от двама души и съм

застрашен от опасността да се почувствам прекалено уверен, че ще получа вашето и това на всички приятели, които имат основание да бъдат оскърбени. Но нека всички вие се опитате да си представите в какво положение се намирах, когато за пръв път пристигнах в Рандълс. Трябва да имате предвид, че носех със себе си тайна, която трябваше да запазя на всяка цена. Това е истината. Правото ми да се поставя в положение, което се нуждае от подобна тайнственост, е съвсем отделен въпрос, който няма да обсъждам тук.

Призовавам всички дребни заядливици от тухлените къщи, отворените прозорци и открехнатите капаци да свидетелстват в полза на това, че съм имал право да настоявам за потайност. Не се осмелявах да се обърна направо към Джейн. Трудностите, произлизащи от тогавашното състояние на делата в Енскомбе са твърде добре известни и не се нуждаят от по-нататъшни обяснения. На раздяла в Уеймаут имах щастието да се наложа и да убедя най-почтеното женско сърце под слънцето да откликне на молбите ми (противно на волята си) и великодушно да се съгласи на таен годеж. Ако ми беше отказала, щях да полудея. Сигурно искате да ме попитате на какво съм се надявал, като правя всичко това, какво съм очаквал? Ами на какво ли не — на времето, случая, стечението на обстоятелствата, постепенното въздействие, внезапните изблици, постоянството и отегчението, здравето и болестите. Всички възможности бяха пред мен и вече бях постигнал най-трудното — бях получил обещанието ѝ да ми бъде вярна и да ми пише. Ако се нуждаете от още обяснения, уважаема госпожо, просто си припомнете, че съм син на съпруга ви и макар да не съм наследил от него къщи и имоти, съм възприел вярата му в доброто, която струва повече от всяко друго богатство. Представете си в какво състояние пристигнах в Рандълс за първи път. Сега осъзнавам ясно грешката си, защото трябваше много по-рано да предприема това посещение. Ако обърнете поглед назад, ще си припомните, че дойдох

едва след като мис Феърфакс вече бе там, и тъй като това е обида преди всичко към вас, надявам се, че прошката ви няма да закъснее. Ще се опитам да спечеля благосклонното отношение на баща си, като добавя, че самият аз бях лишен от невероятното удоволствие да ви познавам до мига, в който не ви посетих в новия ви дом. Надявам се, че поведението ми по време на двуседмичния ми престой не заслужава никакви укори, освен в едно отношение. И сега стигаме до най-главния въпрос, до единствения важен момент от поведението ми по време на гостуването ми в Рандълс, който тревожи и мен самия и изисква грижливо обяснение. Споменавам мис Удхаус с огромно уважение и с най-топли приятелски чувства, а баща ми сигурно смята, че трябва да добавя — и с ниско сведена глава. Няколко изпуснати думи от негова страна вчера недвусмислено показаха отношението му по този въпрос и аз трябва да призная, че действително заслужавам известно порицание. Струва ми се, че поведението ми към мис Удхаус означаваше много повече, отколкото е допустимо. За да прикрия тайната, която беше жизненоважна за мен, аз се подведох и използвах близостта, която незабавно възникна между двама ни, по непростим начин. Не мога да отрека, че привидно започнах да ухажвам мис Удхаус, но смятам, ще повярвате на думите ми, че ако не бях сигурен в безразличието ѝ към мен, не бих продължил да я ухажвам, тласкан единствено от себични мотиви. Колкото и да е очарователна и приятна, мис Удхаус изобщо не ми изглеждаше като млада жена, която копнее да се влюби. А това, че аз съм последният човек, в който тя би се влюбила, бе мое убеждение и желание. Тя приемаше оказваното ѝ от мен внимание с естествена, приятелска и добронамерена закачливост, която напълно ме устройваше. Изглежда взаимно се разбирахме. Поради връзката между двете семейства аз ѝ дължах това внимание и тя се чувстваше точно по същия начин.

Не мога да твърдя със сигурност дали мис Удхаус е разбрала какво изпитвам в действителност преди

изтичането на първите две седмици. Спомням си, че когато наминах да се сбогувам с нея, едва не ѝ признах истината и тогава ми се стори, че тя подозира нещо. Но не се съмнявам, че след това е успяла да се досети до известна степен. Може би не е разкрила цялата история, но бързият ѝ ум със сигурност е прозрял основното. Изобщо не се съмнявам. Когато отпаднат всички сегашни ограничения, ще се убедите, че историята не я е сварила напълно неподготвена. Неведнъж ми е намеквала за това. Спомням си как ми прошепна на бала, че дължа благодарност на мисис Елтън за вниманието, което оказва на мис Феърфакс. Надявам се, че вие и баща ми ще приемете тези обяснения на поведението ми спрямо нея като извинение за грешките, които не сте забелязали в него. Докато смятате, че имам вина пред Ема Удхаус, не заслужавам нищо и от двамата ви. Ето защо ви моля да снемете от мен обвинението и, когато стане възможно, да ми осигурите и нейната прошка с най-добри пожелания, тъй като изпитвам към нея най-искрена братска обич и от все сърце ѝ пожелавам да се влюби толкова щастливо и трайно, колкото съм влюбен самият аз. Вече можете да си обясните всички странни неща, които съм казал или направил през онези две седмици. Сърцето ми се намираше в Хайбъри и единствената ми мисъл беше как да закарам там и тялото си колкото може по-често, без да събудя и най-малкото подозрение. Ако има нещо, което все още ви озадачава, моля ви да го сверите с предложеното обяснение. Що се отнася до пианото, станало предмет на обстойно обсъждане, смятам за необходимо да отбележа единствено това, че го поръчах без знанието на мис Ф..., която никога нямаше да ми позволи да го направя, ако зависеше от нея. Не е по силите ми, скъпа госпожо, да отдам дължимото признание на изключителната ѝ деликатност по време на целия годеж. Изгарям от нетърпение и вие да я опознаете толкова добре, колкото я познавам аз. Няма думи, с които бих могъл да ви я опиша. Тя самата ще ви разкрие себе си, при това не с думи, тъй като едва ли съществува някой, който умишлено

да прикрива собствените си достойнства. Получих вести от нея още преди да започна това писмо, което ще бъде по-дълго, отколкото предполагах. Пише ми, че се чувства добре, но понеже никога не се оплаква, не мога да разчитам, че това е истината. Знам, че скоро ще я посетите. Тя ужасно се страхува от това. А може би вече сте я посетили. Ако е така, пишете ми незабавно.

Нетърпелив съм да узная хиляди подробности. Припомнете си, че последния път прекарах в Рандълс едва няколко минути и бях толкова объркан, че просто не бях на себе си. Все още не мога да се съвзема. Все още съм луд и от щастие, и от мъка. Само като си помисля за вниманието и благоразположението ѝ, за търпението и изключителния ѝ характер, както и за великодушието на чичо ми, струва ми се, че ще полудея от радост. Но щом си помисля за безпокойствата, които съм ѝ причинил, и за това колко малко заслужавам прошката ѝ, направо полудявам от ярост. Само да можех да я видя отново! Но все още е рано да повдигам този въпрос. Чичо ми беше прекалено добър с мен, за да си позволя да злоупотребя с щедростта му. А сега трябва да добавя още нещо към и без друго дългото писмо. Има още подробности, които трябва да чуете. Вчера не можах да ви предложа свързан разказ, но внезапно и донякъде ненавременно разкриване на тайната се нуждае от обяснение, защото макар (както отбелязахте) събитието от миналия месец да открива пред мен щастливи възможности, не бих се осмелил да взема толкова скорошни мерки, ако не бяха конкретните обстоятелства, които не ми дадоха възможност да загубя нито минута повече. Самият аз бих предпочел да се въздържа от подобна прибързаност, а тя изпитва същите скрупули, но с умножена сила и още по-усложнени. Ала нямах друг избор. Тя толкова прибързано бе поела задължение пред онази жена... Уважаема госпожо, тук се видях принуден да прекъсна, за да се съвзема и овладея. Разходих се на чист въздух и сега смятам, че ще бъда достатъчно разумен, за да допиша, както трябва, остатъка от писмото. В

действителност спомените ме изпълват с дълбоко огорчение. Поведението ми е направо срамно. И тук трябва да призная, че поведението ми спрямо мис У., което беше твърде неприятно за мис Ф., е осъдително. Тя не го одобряваше и това би трябвало да ми бъде достатъчно. Тя не сметна за достатъчно обяснението ми, че с това се опитвам да прикрия истината. Тя бе разгневена и според мен неоснователно. Смятах, че е ненужно предпазлива и прекалено внимателна по хиляди поводи. Намирах я дори за студена, но сега знам, че винаги е била права. Ако се бях доверил на преценката ѝ и бях ограничил поведението си до онова, което тя смяташе за благоприлично, щях да избегна най-голямото нещастие, сполетявало ме през живота. Ние се скарахме! Спомняте ли си сутринта, прекарана в Донуъл? Тогава недоволството достигна върхната си точка. Закъснях. Срегнах я да се прибира у дома сама и пожелах да повървя с нея, но тя не искаше и да чуе. Категорично отказа да я придружа и аз сметнах, че ми отказва напълно неоснователно. Сега съзирам в постъпката ѝ единствено съвсем естествена и последователна дискретност. След като аз в продължение на цял час бях проявявал осъдителните си предпочитания към друга жена, за да заблудя околните за нашата тайна, нима тя можеше да приеме предложението ми, което щеше да обезсмисли цялата предишна предпазливост. Ако ни бяха видели да се разхождаме заедно между Донуъл и Хайбъри, истината можеше да излезе на бял свят. Но аз бях достатъчно безумен да възнегодувам. Съмнявах се в любовта ѝ. На следващия ден в Бокс Хил, когато поведението ми я провокира, когато моето позорно и нагло пренебрежение към нея и очевидната ми отдаденост на мис У. (които никоя друга жена на света не би могла да понесе) я предизвикаха да говори, тя изрази възмущението си по начин, който аз много добре разбрах. С две думи, скъпа госпожо, това беше кавга, за която тя не носеше никаква вина, а аз — чудовищна. Върнах се в Ричмънд още същата вечер, макар че можех да остана с вас до сутринта, просто защото бях

толкова разярен, колкото не можете да си представите. Дори тогава не бях чак такъв глупак и се надявах, че с времето всичко ще се оправи, но въпреки това бях засегнат от студенината ѝ. Когато си тръгнах, реших, че ще изчакам тя да направи първата крачка.

Винаги ще се смятам за истински щастливец, защото вие не присъствахте на излета до Бокс Хил. Ако бяхте станали свидетел на поведението ми там, едва ли щяхте някога да възвърнете доброто си мнение за мен. За това как се е отразило то върху нея, говори решението, което незабавно е взела. Веднага след като е разбрала със сигурност, че съм си заминал от Рандълс, тя приела предложението на онази досадна мисис Елтън. Между другото, нейното отношение към мис Ф. винаги ме е изпълвало с омраза и възмущение. Не бих искал да предизвиквам снизхождението, на което винаги съм се радвал от страна на мис Ф., но яростно протестирам срещу това, че огромна част от него бе проявена към тази жена... Джейн! Как ли не! Както виждате, дори аз все още не се осмелявам да я наричам с малкото ѝ име даже пред вас. Представете си какво трябваше да понеса, като слушах как семейство Елтън подмятат името ѝ с цялата простация на ненужното повторение и оскърблението, нанесено от въображаемото им превъзходство. Имайте търпение, скоро свършвам. Тя реши да приеме предложението, желаяйки да скъса с мен окончателно, и на следващия ден ми написа писмо, с което ми съобщаваше, че иска да престанем да се срещаме. Тя смяташе, че годежът е извор на страдание и разкаяние и за двама ни, и го разтрогваше. Това писмо пристигна същата сутрин, когато почина горката ми леля. Написах отговора в следващия един час, но тъй като бях много объркан и върху плещите ми изведнъж се бяха стоварили множество задължения, вместо да изпратя плика, не съм забелязал как съм го заключил заедно с останалите писма в чекмеджето на бюрото си. Бях съвсем спокоен, защото смятах, че макар и само няколко реда, написаното е достатъчно, за да я удовлетвори. Останах

доста разочарован, когато не получих от нея незабавен отговор, но ѝ намерих извинения, бях твърде зает и — дали да не го кажа? — виждах пред себе си твърде чудесни възможности, за да бъда придирчив. Преместихме се в Уиндзор и само след два дни получих пакетче от нея — връщаше всичките ми писма. Имаше и няколко реда, с които изразяваше изключителното си удивление, че не съм драснал и два реда в отговор на последното ѝ писмо, и добавяше, че тъй като в такива случаи мълчанието не може да бъде изтълкувано неправилно и понеже и двамата имаме желание да приключим колкото може по-бързо с подробностите, ми връща всички писма по сигурен път и ме моли, ако не мога да ѝ изпратя нейните лично до нея в Хайбъри в разстояние на една седмица, да ѝ ги препратя в... накратко, пред очите ми се намираше пълният адрес на мисис Смолридж, която живееше близо до Бристъл. Името и мястото ми бяха известни. Знаех всичко за тях и само за един миг прозрях какво възнамерява да прави тя. То напълно подхождаше на решителността, която знаех, че притежава, а това че бе премълчала плановете си в предишното писмо, беше доказателство за болезнената ѝ деликатност. Та нали иначе би могло да изглежда като че ли ме заплашва.

Представете си шока, който преживях, и колко вбесен бях от глупавата немарливост на пощите, преди да открива собствената си грешка. Какво можеше да се направи? Само едно нещо. Трябваше да говоря с чичо си. Без да съм получил одобрението му не можех да се надявам отново да се появя пред нея. И аз говорих с него, а обстоятелствата се оказаха в моя полза. Скорошните събития бяха смекчили гордостта му и той бе станал отстъпчив и примирен малко по-рано, отколкото очаквах. Горкият човек завърши с дълбока въздишка и с думите, че ми пожелава толкова много щастие в семейния живот, колкото самият той е преживял. Чувствах, че ще бъда щастлив, но по друг начин. Дали сте в състояние да ми съчувствате заради това, което преживях, докато му разкривах тайната, заради

напрежението, когато рискувах всичко? Не, и щях да заслужа съжалението ви, едва след като пристигна в Хайбъри и открия, че съм се превърнал в причина за ужасната ѝ болест. Защото никога не съм бил по-достоеен за съжаление от мига, в който съзрях бледото ѝ, изпито лице. Пристигнах в Хайбъри по такова време, когато знаех, че е твърде вероятно да я открия сама, защото обикновено закусват късно. Не останах разочарован. Не останах разочарован и по отношение на основната цел на пътуването си. Трябваше да се преборя със съвсем основателното ѝ и справедливо негодувание, но най-сетне успях. Сдобрихме се. С моята скъпа, най-скъпа от всички същества и отсега нататък помежду ни няма да има никакви недоразумения. Сега, уважаема госпожо, ще ви оставя на спокойствие, но не бих могъл да завърша, без да ви изпратя хилядите си благодарности за вниманието, което ми оказахте, и още десет пъти по толкова за нежността, която сърцето ви ще ви подсказе в отношението ви към Джейн. Ако смятате, че съм пощастлив, отколкото заслужавам, напълно споделям мнението ви. Мис У. ме нарича галеник на съдбата. Надявам се, че е права. В едно отношение наистина ми е провървяло и това е, че имам възможността да се подпиша като

Ваш предан и любящ син, Ф. К. Уестън Чърчил

Писмото развълнува Ема. Независимо от предварителното си решение, тя се видя задължена да отдаде дължимото на Франк Чърчил, както бе предвидила мисис Уестън. Просто не можа да се въздържи, щом стигна до името си. Всеки ред, който се отнасяше за нея, беше интересен и почти всеки ѝ доставяше удоволствие. А когато първоначалното очарование изчезна, темата продължи да я занимава, защото предишното топло чувство към автора на писмото съвсем естествено я завладя отново, а описаната от него картина на любовта ѝ въздейства твърде силно, особено в сегашния момент. Не откъсна поглед от листа, докато не прочете цялото писмо, и макар че той безспорно бе виновен, все пак вината му не беше толкова голяма, колкото бе предполагала. Беше страдал и сега се разкайваше, изпитваше искрена благодарност към мисис Уестън и пламенна любов към мис Феърфакс. И тъй като самата тя бе много щастлива, просто не можеше да го съди сурово. Ако в този момент Франк Чърчил влезеше в стаята, тя щеше сърдечно да го поздрави, както всеки друг път.

Писмото толкова ѝ хареса, че щом пристигна мистър Найтли, тя го помоли да го прочете. Не се съмняваше, че мисис Уестън би искала приятелите да се запознаят със съдържанието му, и особено онези от тях, които подобно на мистър Найтли бяха открили редица осъдителни неща в поведението на Франк.

— Много ще се радвам да го прегледам — заяви мистър Найтли, — но ми изглежда доста дълго. Ще го взема със себе си и ще го прочета довечера.

Но това беше невъзможно. Мистър Уестън щеше да се отбие вечерта и Ема трябваше да му го върне.

— Предпочитам да си поговорим, но за да бъдем справедливи, ще го прочета.

Той се зачете, но спря почти веднага и каза:

— Ако някой ми беше предложил да хвърля поглед на писмата на въпросния джентълмен до втората му майка само преди няколко

месеца, нямаше да бъда толкова безразличен.

Продължи да чете наум, а не след дълго се усмихна и възкликна:

— Хм! Началото изобилства на комплименти, но той си е такъв. Не бива да съдя по собствения си стил на писане. Нека не бъдем сурови!

След малко той продължи:

— Много ми се иска да изразявам гласно мнението си, докато чета. Това ми дава усещането, че съм близо до вас. Няма да отнеме много време, но ако предпочитате...

— Съвсем не. Много бих искала.

Мистър Найтли усърдно се върна към четивото си.

— Това за изкушението е чиста глупост — отбеляза той. — Много добре знае, че е сбъркал и не може да изтъкне разумен мотив в своя полза. Лошо! Не е трябвало да се сгодява. Мнението му за характера на баща му е съвсем несправедливо. Жизнерадостният нрав на мистър Уестън е награда за всичките му честни и напълно почтени старания. Преди да се сдобие със сегашното си състояние, мистър Уестън положи неимоверни усилия да го спечели... Да, това е вярно. Наистина дойде едва след пристигането на мис Феърфакс.

— Не съм забравила — каза Ема — убеждението ви, че стига да поиска, би могъл да дойде и по-рано. Много тактично от ваша страна, че не споменавате за това, но се оказахте напълно прав.

— Преценката ми не беше съвсем безпристрастна, Ема — отвърна той, — но си мисля, че дори да ви нямаше, пак щях да изпитвам недоверие към него.

Щом стигна до името на мис Удхаус, той усмихнато прочете на глас целия пасаж, всичко, което се отнасяше до нея. Погледна я, леко поклати глава, подметна една-две одобрителни и няколко осъдителни думи, вмъкна няколко любовни слова, както изискваше случая, и след като поразмисли, сериозно добави:

— Много лошо, макар че можеше да бъде и по-зле. Играе опасна игра. Прекалено много се обляга на случайността, за да получи прошка. Не преценява правилно поведението си към вас. Всъщност ръководи се единствено от собствените си желания и не се интересува от почти нищо друго извън собственото си удобство. Въобразява си, че сте разкрили тайната му. Съвсем естествено! Умът му е толкова погълнат от интриги, че е напълно нормално да подозира и околните в

това. Тайнственост, изтънченост... те само изопачават разбирането. Скъпа моя Ема, нима всичко около нас не доказва колко много красота и искреност има в отношенията помежду ни?

Ема се съгласи, но се изчерви, като си спомни за Хариет. В този случай не можеше да му даде искрено обяснение.

— По-добре продължете нататък — предложи тя.

Той се подчини, но много скоро отново спря и възкликна:

— Ах, пианото! Постъпка на един много, много млад човек, който не е в състояние да прецени дали хрумването му няма да причини повече неудобство, отколкото удоволствие. Детинска работа! Не мога да проумея как е възможно някой мъж да пожелае да даде на жената, която обича, доказателство за любовта си, от което тя по-скоро би искала да се лиши. Много добре е знаел, че тя е щяла да му попречи да изпрати пианото, ако е предугаждала плановете му.

След това той почете известно време, без да прекъсва. Признанието на Франк Чърчил, че поведението му е било осъдително, бе първото нещо, което го накара да разгърне мисълта си по-подробно:

— Напълно съм съгласен с вас, сър — гласеше забележката му. — Поведението ви наистина бе направо срамно. Това е най-вярното изречение в цялото писмо. — Мистър Найтли прочете следващия откъс за кавгата между двамата влюбени и за упорството на Франк Чърчил да действа противно на благоразумието на Джейн Феърфакс, направи по-дълга пауза и отбеляза: — Това е просто непростимо. Накарал я е заради него да се постави в изключително трудно и неловко положение, когато най-главната му цел би трябвало да бъде да я предпази от излишни страдания. Сигурно тя е трябвало да преодолява много повече трудности, за да поддържа кореспонденцията си с него, отколкото самият той. Бил е длъжен да се съобрази дори с прекалено силни скрупули от нейна страна, макар че тези на Джейн са до един разумни. Но не трябва да забравяме единствената ѝ грешка — това, че е дала съгласието си за тайния годеж. Именно оттам започват всичките ѝ страдания.

Ема знаеше, че идва ред на излета в Бокс Хил и стана неспокойна. Собственото ѝ поведение тогава беше толкова непростимо! Тя много се срамуваше и се боеше да посрещне следващия му поглед. Но той прочете всичко задълбочено, внимателно и без никакви забележки, само с един кратък поглед към нея, който

веднага оттегли, за да не ѝ причинява болка, споменът за Бокс Хил изглежда бе напълно забравен.

— Нашите добри приятели семейство Елтън не могат да се похвалят с деликатност — гласеше следващият му коментар. — Съвсем естествено е да се чувства така... Какво! Решила е напълно да скъса с него ли? Чувствала, че годежът прави и двамата нещастни и го развалила! Това красноречиво говори за раната, която ѝ е нанесло поведението му! Е, той сигурно е невероятен...

— Моля ви, моля ви, четете нататък. Ще видите колко дълбоко страда той.

— Надявам се да е така — хладно отвърна мистър Найтли и продължи да чете. — Смолридж ли? Какво означава това? Защо е всичко това?

— Тя е щяла да започва работа като гувернантка на децата на мисис Смолридж — близка приятелка и съседка на мисис Елтън от Мейпъл Гроув. Чудя се как се отразява разочарованието на мисис Елтън.

— Недейте да казвате нищо, скъпа Ема, докато настоявате да продължа да чета. Дори за мисис Елтън. Само още една страница. Скоро ще свърша. Какво писмо е написал само!

— Много бих искала да сте по-благоразположен към него!

— Е, явно наистина чувствата му са силни. Изглежда действително е страдал, когато я е заварил болна. Не се съмнявам, че я обича! „Моята скъпа, най-скъпа от всички същества...“ Надявам се, че още дълго ще си спомня какво съкровище е спечелил с това, че са се помирили. Да, много щедро благодари... с тези хиляди и още толкова по хиляди... „По-щастлив, отколкото заслужавам...“ О, това показва, че се познава много добре. „Мис Удхаус ме нарича галеник на съдбата.“ Това думи на мис Удхаус ли са? Галеник на съдбата! Така ли го наричате?

— Изглежда вие съвсем не сте толкова доволен от писмото, колкото съм аз. Но все пак, би трябвало (или поне се надявам, че е така) писмото малко да е пооправило мнението ви за него. Надявам се, че то го издига в очите ви поне малко!

— Разбира се, че е така! Той е допуснал сериозни грешки, предизвикани от безотговорност и недомислие, и аз съм напълно съгласен със собственото му мнение, че е по-щастлив, отколкото

заслужава. Но понеже по всичко изглежда, че чувствата му към мис Феърфакс наистина са много силни и, както по всичко личи, скоро ще има щастието да я притежава за цял живот, склонен съм да вярвам, че характерът му ще се отърси от недостатъците си и ще възприеме нейното строго придържане към принципите и деликатността, които му липсват. А сега, нека да поговорим за нещо друго. В момента съм толкова дълбоко развълнуван за съдбата на един друг човек, че просто не мога да мисля повече за мистър Франк Чърчил. Откакто се разделихме тази сутрин, Ема, непрекъснато прехвърлям един проблем в ума си.

Той ѝ обясни какво има предвид. Мистър Найтли използва обикновени, лишени от всякаква превзетост и присъщи за един джентълмен думи, с които разговаряше дори с избраницата на сърцето си. Попита я как би могъл да я помоли да се омъжи за него, без това да навреди на щастието на баща ѝ. Ема беше готова с отговора си още след първата му дума. Докато баща ѝ е жив, тя не можела да промени семейното си положение. Никога нямало да го напусне. Той прие само едната част от този отговор. Мистър Найтли ясно съзнаваше, че за нея е невъзможно да изостави баща си, но съвсем не беше съгласен, че и другата промяна е също толкова невъзможна. Бе обмислил въпроса сериозно и задълбочено. Отначало се бе надявал, че ще успее да накара мистър Удхаус да се премести заедно с дъщеря си в Донуъл. Искаше му се да се надява, че планът е осъществим, но тъй като добре познаваше стария джентълмен, това не му позволи да се заблуждава задълго. Призна пред Ема убеждението си, че подобно преместване би било заплаха за удобството на баща ѝ и дори за живота му, а те не можели да поемат подобен риск. Мистър Удхаус далеч от Хартфийлд! Не, бил убеден, че не бива да допускат подобно нещо. Смятал обаче, че решението, което му било хрумнало, няма да предизвика никакви възражения от неговата скъпа Ема.

Според плана му, мистър Найтли щял искрено да се радва, ако бъде приет в Хартфийлд. Считал, че трябва да постъпят по този начин, поне докато щастието на баща ѝ, с други думи животът му, изискват Хартфийлд да продължи да бъде неин дом.

Ема вече бе мислила за това всички да се пренесат в Донуъл. И тя като него се бе опитвала да си представи подобна възможност и я бе отхвърлила. Но друго решение просто не ѝ бе хрумнало. Съзнаваше

колко много любов се крие зад подобно предложение. Добре знаеше, че с напускането на Донуъл той в значителна степен се лишава от независимостта и навиците си. Животът в чуждия дом щеше да го принуди непрекъснато да се съобразява с много странични неща. Тя му обеща да си помисли и го посъветва той също да обмисли още малко предложението си. Мистър Найтли обаче заяви, че е напълно убеден и че никакви допълнителни размишления не могат да променят становището му. Увери я, че е премислил всичко обстойно и подробно, и цяла сутрин бе избягвал Уилям Ларкинс, за да може да се отдаде на размишленията си, несмущаван от никого.

— О, има едно неподозирано затруднение — възкликна Ема. — Сигурна съм, че Уилям Ларкинс няма да одобри това. Най-напред трябваше да получите неговото съгласие.

Тя все пак му обеща да си помисли, и то с намерението да одобри напълно плана.

Забележителното беше, че във връзка с множеството поводи, по които Ема си мислеше за Донуъл Аби напоследък, нито веднъж не се запита дали не вреди на племенника си Хенри, чиито права на вероятен наследник толкова упорито бе вземала под внимание в миналото. Трябваше да се съобрази с промяната, която очакваше горкото момче. Но вместо това щастливо се усмихна на себе си и се развесели, като откри каква всъщност е била истинската причина, предизвикала недоволството ѝ от възможността мистър Найтли да се ожени за Джейн Феърфакс или за някоя друга. Причина, която междувременно бе приписвала на искрената си загриженост като сестра и леля.

Колкото повече обмисляше предложението му да се ожени и да останат да живеят в Хартфийлд, толкова повече ѝ харесваше. Лошите последици за него сякаш започваха да ѝ се струват по-малко, добрите за нея се увеличаваха, а взаимната им изгода надмогваше всички възражения. Той щеше да ѝ бъде солидна опора в безрадостните и тревожни времена, които я очакваха. Щеше да споделя с нея задълженията и грижите, които с течение на времето щяха да стават все по-тъжни!

Щеше да е напълно щастлива, ако не бяха угризенията ѝ към горката Хариет. Колкото по-щастлива се чувстваше, толкова по-големи щяха да стават страданията на приятелката ѝ, която сигурно щеше да

бъде лишена дори от възможността да идва в Хартфийлд. Водена единствено от милосърдие, Ема трябваше да държи нещастната Хариет настрана от задушевната семейна обстановка, която приготвяше за самата себе си. Не смяташе, че нейното отсъствие ще се отрази съществено върху собственото ѝ щастие. Хариет щеше да бъде по-скоро излишна в това обкръжение, но спрямо горкото момиче подобно незаслужено наказание щеше да е проява на особена жестокост.

С течение на времето, разбира се, мистър Найтли ще бъде забравен и мястото му ще се заеме от някой друг, но това едва ли щеше да стане скоро. Самият мистър Найтли нямаше с нищо да подпомогне лечението. Той не беше като мистър Елтън. Мистър Найтли, който винаги бе толкова внимателен, състрадателен и загрижен за всички, никога нямаше да стане по-малко достоен за обожание, отколкото до този момент. Пък и действително дори от Хариет не можеше да се очаква само за една година да се влюби в трима мъже.

Ема изпита истинско облекчение, когато установи, че Хариет желае да избегне срещата не по-малко от нея. Общуването помежду им бе достатъчно болезнено и с писма. Щеше да стане още по-лошо, ако трябваше и да се срещнат.

Хариет изрази чувствата си точно както се очакваше — без да отправя никакви укори и без за злоупотребява с нищо, но все пак Ема реши, че между думите ѝ се долавя възмущение или поне нещо, граничещо с възмущение, което правеше раздялата им още по-желана. Може би причината се криеше в собствената ѝ гузна съвест. Но единствено някой ангел небесен би могъл да не възнегодува, след като му бъде нанесен подобен удар.

Ема получи поканата от Изабела без всякакви затруднения. За щастие разполагаше с причина да я получи, без да се налага да прибегва до измислици. Един болен зъб! Хариет бе изявила желание да се посъветва със зъболекар доста отдавна. Мисис Джон Найтли щеше да ѝ помогне с радост. Всичко, свързано с влошено здраве, в нейните очи изглеждаше като препоръка и макар да не уважаваше зъболекарите, колкото мистър Уингфийлд, тя с нетърпение очакваше да поеме в свои ръце грижата за Хариет. Щом уреди всичко със сестра си, Ема направи предложението на приятелката си и установи, че тя е готова да го приеме. Хариет щеше да замине и бе поканена за най-малко за две седмици. Каретата на мистър Удхаус щеше да я откара. Всичко беше уредено и направено според плана — Хариет пристигна здрава и читава на Брансуик Скуеър.

Ема вече можеше да се наслаждава от все сърце на посещенията на мистър Найтли. Вече можеше да говори и да слуша истински щастлива и неподвластна на чувството за вина или несправедливост. Беше освободена от силната болка, която ѝ причиняваше мисълта, че близо до нея едно същество страда в разочарованието си, че може би точно в този момент малко по-надалеч някой оплаква чувствата си, които самата тя бе подвела.

Това, че Хариет се намира в Лондон, а не при мисис Годард, може би малко необосновано облекчи съзнанието на Ема, но според нея Лондон изобилстваше с интересни неща, които щяха да занимават съзнанието на приятелката ѝ, да я откъснат от миналото и да ѝ попречат да остава насаме със себе си.

Ема бе твърдо решена да не допуска до себе си друга тревога, след като току-що се бе освободила от притесненията, свързани с Хариет. Предстоеше ѝ да стори нещо, което можеше да бъде извършено единствено от нея — трябваше да признае тайната пред баща си. Но засега не искаше да мисли за това. Беше решила да премълчи, докато с мисис Уестън отново всичко бъде наред. Засега не трябваше да създава допълнителни вълнения на хората, които обича. Нямахше защо предварително да мисли за лошото. Очакваха я поне две седмици на физическо и душевно спокойствие, които щяха да увенчат все по-топлата и вълнуваща наслада на чувствата.

Не мина много време и Ема, водена колкото от дълга, толкова и от удоволствието, реши да открадне половин час от този празник на чувствата и да го посвети на мис Феърфакс. Трябваше да отиде и копнееше да я види, тъй като положението им в момента беше твърде сходно и това укрепваше добрите чувства помежду им. Щеше да изпита *тайно* задоволство от това, а съзнанието, че бъдещето им удивително си прилича, несъмнено щеше да предизвика у нея допълнителен интерес към думите на Джейн.

Отиде. Беше стигала само до входната врата, при това неуспешно, но не бе влизала вътре от сутринта след излета в Бокс Хил, когато нещастieto на горката Джейн бе изпълнило сърцето ѝ със съчувствие, макар все още да не подозираше причината за най-жестоките ѝ страдания. Страхът, че все още може да не е добре дошла, я накара да изчака в коридора, докато съобщят за нея. Бе уверена, че всички са у дома. Чу как Пати съобщава името ѝ, но след него не последва бъркотията, чиято причина горкичката мис Бейтс несъзнателно бе известила предния път. Нищо подобно. Чу незабавният отговор: „Помоли я да се качи“ и само след миг бе посрещната на стълбите лично от Джейн, която нетърпеливо се приближаваше към нея, сякаш никое друго посрещане не би било достатъчно добро. Джейн никога не бе изглеждала толкова красива, здрава и очарователна. Беше спокойна, оживена и общителна, а това бе

всичко, което някога ѝ бе липсвало. Пристъпи напред с протегнатата ръка и каза тихо, но дълбоко развълнувана:

— Наистина е много мило от ваша страна... Мис Удхаус, просто не знам как да изразя колко... Надявам се, че ми вярвате... Извинете, но наистина не мога да намеря точните думи.

Ема бе поласкана и скоро щеше да докаже, че не ѝ липсват думи да го изрази, но от всекидневната долетя гласът на мисис Елтън и тя реши, че е по-целесъобразно да сведе израза на приятелските си чувства и поздравления до едно развълнувано ръкостискане.

Мисис Бейтс и мисис Елтън бяха заедно. Мисис Бейтс отсъстваше, което обясняваше спокойствието, последвало пристигането на гостенката. Ема би предпочела да се лиши от присъствието на мисис Елтън, но състоянието, в което се намираше, я правеше търпелива към всичко. Понеже мисис Елтън я посрещна с необикновена благосклонност, Ема се надяваше, че срещата с нищо няма да им навреди.

Не ѝ бе нужно много време, за да прочете мислите на мисис Елтън и да отгатне на какво се дължи ведрото ѝ настроение, което самата Ема напълно споделяше. Причината беше в изповедта на мис Феърфакс — била е запозната с тайната ѝ преди всички останали. Ема веднага го прочете по лицето ѝ. Докато поднасяше почитанията си на старата дама и се преструваше, че слуша отговорите ѝ, тя забеляза как мисис Елтън с показна тайнственост сгъва някакво писмо, което очевидно бе чела на глас на мис Феърфакс, поставя го обратно в невероятното подобие на чанта в златно и пурпурно, което лежеше до нея, и казва с многозначително кимване:

— Можем да приключим с това някой друг път. Няма да ни липсват поводи да го направим. Пък и ти вече чу всичко по-важно. Просто исках да те уверя, че мисис С. приема извиненията ни и изобщо не е обидена. Нали видя колко прелестно пише? О, тя е наистина очарователно същество. Щеше страшно да я харесах, ако беше отишла. Но нито дума повече. Нека бъдем дискретни и да запазим доброто си поведение. Шшшт! Спомняш ли си тези редове, заглавието просто ми изскочи от главата:

Когато дама е замесена,

всичко останало назад отстъпва...

В нашия случай трябва да замениш дама с... нали се сецаш? Нещичко за най-съобразителните! Днес съм в чудесна форма, нали? Просто исках да не се тревожиш за мисис С. Нали виждаш, че *моите* извинения са я удовлетворили напълно.

Малко след това, когато Ема за миг извърна поглед към плетката на мисис Бейтс, въпросната дама добави почти шепнешком:

— Както виждаш, не съм споменала никакви имена. О, не, не! По-предпазлива съм и от някой министър-председател! Справих се с всичко изключително добре!

Ема не се и съмняваше. Дамата очевидно парадираше с това при всяка възможност. След като поговориха малко за времето и за бременността на мисис Уестън, мисис Елтън най-неочаквано се обърна към Ема:

— Не ви ли се струва, мис Удхаус, че нашата усмихната малка приятелка се е възстановила прекрасно? Не смятате ли, че излекуването ѝ прави чест на мистър Пери? — Последва многозначителен кос поглед към Джейн. — Честна дума, Пери я изправи на крака за изумително кратко време. О, само да я бяхте видели, подобно на мен, докато беше най-зле! — И шепнешком добави, докато мисис Бейтс казваше нещо на Ема: — Изобщо не споменаваме за помощта, оказана на Пери от един млад лекар в Уиндзор... О, не, Пери ще обере всички лаври.

— Почти съм нямала удоволствието да ви срещна — продължи тя след малко — след излета в Бокс Хил. Много приятно прекарахме! Но ми се струва, че нещо липсваше. Някак си не бяхме... така де, като че ли истински облак беше надвиснал над настроението на някои хора. Но така или иначе, поне един човек е останал доволен и иска да отиде отново. Вие двете какво ще кажете да се съберем в същия състав и да повторим излета, докато времето все още е хубаво? Но трябва да бъдем в съвсем същия състав и никой да не липсва.

Скоро се върна мис Бейтс и Ема малко се разсея от объркания ѝ отговор. Според господарката на Хартфийлд то се дължеше на това, че тя се разкъсва между съмнението какво ѝ е позволено да каже и какво ѝ се иска да каже.

— Благодаря ви, мис Удхаус, вие сте самата доброта. Не мога да ви кажа колко... Да, разбира се, напълно разбирам възможностите, които очакват Джейн... с което не искам да кажа, че... Нали е чудесно, че е напълно възстановена? Как е мистър Удхаус?... Толкова се радвам!... Съвсем не е по силите ми. Нали виждате каква приятна компания сме се събрали тук!... Да, разбира се!... Очарователен млад мъж!... И толкова добронамерен! Имам предвид добрия мистър Пери! Беше толкова внимателен към Джейн!

Необикновено голямата ѝ благодарност към мисис Елтън за присъствието ѝ в този момент подсказа на Ема, че вероятно от дома на викария е било проявено известно възмущение към поведението на Джейн, което вече е преодоляно, и сега тя получаваше съответната признателност. След кратък шепот, който затвърди подозренията ѝ, мисис Елтън каза на висок глас:

— Да, ето ме тук, скъпа приятелко! Освен това съм тук толкова от отдавна, че навсякъде другаде щях да се чувствам задължена да се извиня. Но истината е, че очаквам своя повелител и господар. Той ми обеща да ме вземе от дома ви и да ви поднесе почитанията си.

— Какво?! Нима ще имаме удоволствието да бъдем посетени от мистър Елтън? Това е истинско благоволение от негова страна, тъй като много добре знам, че повечето джентълмени не обичат сутрешните визити, пък и времето, с което разполага мистър Елтън, е толкова ограничено.

— Кълна се, че е точно така, мис Бейтс. Зает е от сутрин до вечер. При него непрекъснато идват хора с най-различни прошеня. Мировите съдии, църковните настоятели и епитропите постоянно търсят мнението му. Като че ли не могат и една крачка да направят без него. „Кълна се, мистър Е. — често му казвам, — по-добре вие, отколкото аз. Не знам какво би станало с пианото и пастелите ми, ако и при мен идваха толкова просители, колкото при вас.“ Всъщност едва ли може да стане по-лошо, защото аз и сега пренебрегвам достатъчно и двете неща. Мисля, че от две седмици не съм докоснала клавишите. Но така или иначе, уверявам ви, че той ще дойде, за да поднесе почитанията си на всички ви. — После закри с ръка устата си от Ема и добави. — Идва, за да ви поздрави. Просто няма как!

Мис Бейтс радостно се суетеше около нея.

— Обеща ми да дойде веднага след като се освободи от Найтли, но двамата са се затворили и водят твърде сериозен разговор. Мистър Е. е дясната ръка на Найтли.

Ема не би се засмяла за нищо на света, и само попита:

— Мистър Елтън пеша ли отиде до Донуъл? Е, малко ще се поразгорещи.

— О, не, срещата е в Краун. Редовна среща. Уестън и Коул също ще присъстват, но по-добре е да споменаваме само онези, които дърпат конците. Сигурна съм, че мистър Елтън и Найтли постигат всичко, каквото пожелаят.

— Не сте ли сбъркали деня? Почти съм сигурна, че събирането в Краун е най-рано утре — отбеляза Ема. — Мистър Найтли беше вчера в Хартфийлд и спомена, че ще се състои в събота.

— О, не, със сигурност е днес — гласеше резкият отговор, който изключваше всяка възможност за грешка от страна на мисис Елтън. — Струва ми се, че това е най-трудната енория, за която съм чувала — продължи тя. — В Мейпъл Гроув не бяхме и сънували за подобни неща.

— Тамошната енория е твърде малка — намеси се Джейн.

— Кълна се, че нямам никаква представа, скъпа, тъй като никога не съм чувала да се обсъжда този въпрос.

— Но това става ясно от факта, че училището, което е под патронажа на сестра ви и на мисис Браг, и за което съм ви чувала често да разказвате, е съвсем малко. То е единственото училище, а в него няма повече от двадесет и пет деца.

— Ах ти, умницата ми! Съвсем правилно. Колко си съобразителна само! Според мен, Джейн, ако някой смеси качествата ни ведно, би се получило нещо невероятно. Моята жизнерадост и твоята вгълбеност щяха да родят истинското съвършенство. С това съвсем не искам да кажа, че някои хора и сега не ви смятат за съвършена, но... тихо! Нито дума повече, ако обичаш!

Предупреждението беше съвсем излишно, тъй като Джейн възнамеряваше да се обърне не към мисис Елтън, а към мис Удхаус, което не убягна от погледа на последната. Желанието на Джейн да я разграничи от останалите гости, доколкото позволява учтивостта, бе очевидно, макар че твърде често не отиваше по-далеч от някой красноречив поглед.

Пристигна мистър Елтън. Дамата на сърцето му го поздрави с присъщата си искряща жизненост:

— Наистина, сър, не беше много мило от ваша страна да ме изпратите тук толкова дълго, преди да благоволите да дойдете, и така да затрудните скъпите ни приятели. Това е, защото знаехте с какво покорно същество си имате работа. Бяхте напълно сигурен, че няма да помръдна, докато не пристигне моят повелител и господар. Ето вече цял час седя в дома на тези дами и им давам пример за истинско съпружеско покорство. Откъде да знае човек дали скоро няма да им се наложи да се възползват от него?

Мистър Елтън беше толкова потен и уморен, че не обърна никакво внимание на остроумието ѝ. Бе длъжен да поднесе почитания на останалите дами, но веднага след това започна да се оплаква от разходката си в жегата, която се бе оказала излишна.

— Когато пристигнах в Донуъл — започна той — Найтли го нямаше никъде. Много странно! Направо необяснимо! Особено след бележката, която му изпратих тази сутрин и отговора му, че до един часа ще си бъде у дома.

— Донуъл ли? — извика жена му. — Скъпи мой мистър Е., вие не сте били в Донуъл. Сигурно искате да кажете Краун. Идвате от събранието в Краун.

— Не, не, то е утре, но аз държах да се срещна с Найтли днес именно по този повод. Каква ужасна жарка сутрин! Освен това минах през полето — съвсем не на място поясни той, — което още повече влоши нещата. И то защо! Само за да установя, че той не си е у дома. Уверявам ви, че това никак не ми харесва. Отгоре на всичко не бе оставил никакво извинение, никакво съобщение за мен. Икономката заяви, че не знае нищо за посещението ми. Много странно! Никой нямаше и най-малката представа накъде е тръгнал. Може би към Хартфийлд, може би към Аби Мил, може би към горите! Мис Удхаус, това е твърде необичайно за нашия приятел Найтли. Имате ли някакво обяснение?

Ема се забавляваше, като твърдеше, че това наистина е твърде необичайно за мистър Найтли, но че тя не е в състояние да каже и думичка по въпроса.

— Не мога да си представя — с възмущението на загрижена съпруга се намеси мисис Елтън, — че ще постъпи така точно с вас.

Вие сте последният човек, който той би могъл да си позволи да пренебрегне. Скъпи мой мистър Е., сигурна съм, че ви е оставил някакво съобщение. Няма съмнение, че го е направил. Дори Найтли не би могъл да си позволи да бъде толкова ексцентричен. Слугите са забравили. Помнете ми думата, че случаят е тъкмо такъв. Много е вероятно това да се е случило именно със слугите в Доунъл, тъй като отдавна бях забелязала, че са доста немарливи и поведението им е крайно необичайно. За нищо на света не бих позволила на същество като неговия Хари да се изправи до бюфета ни. А мисис Ходжис не може да се закачи и на малкото пръстче на нашата Райт. Обеща на Райт някаква рецепта, но така и не я изпрати.

— По пътя срещнах Уилям Ларкинс и той ми каза, че господарят му не си е у дома, но аз не му повярвах. Уилям не беше в настроение. Няма представа какво ставало с господаря му напоследък, но едва успявал да поговори с него. Не ме интересуват проблемите на Уилям, но наистина беше много важно да се срещна с Найтли днес. Това прави безрезултатната ми разходка в тази жега съвсем нелепа.

Ема реши, че ще е най-добре веднага да се прибере у дома. Беше твърде вероятно той да я очаква там точно в този момент и тя трябваше да го спаси поне от враждебността на мистър Елтън, ако не и от тази на Уилям Ларкинс.

Остана доволна, като забеляза, че докато се сбогуваше, мис Феърфакс очевидно се кани да я придружи извън стаята и дори до стълбите. Това ѝ даде възможност да изрази вълнението си и Ема незабавно каза:

— Може би е по-добре, че нямах възможност да ви говоря по един въпрос. Ако не бяхте заобиколена с приятели, сигурно щях да повдигна темата, да ви отрупам с въпроси и да говоря по-открито, отколкото би било правилно. Чувствам, че сигурно щях да бъда доста досадна.

— О! — възкликна Джейн, изчерви се и се поколеба, а според Ема това ѝ отиваше много повече, отколкото обичайната ѝ въздържаност и изтънченост. — Няма такава опасност. Опасността се крие по-скоро в това, че аз щях да ви отегча с безкрайните си разкази. Не бихте могли да ми доставите по-голямо удоволствие, ако се заинтересувате... Наистина, мис Удхаус — продължи тя по-сдържано, — като знам колко ужасно беше поведението ми, за мен е истинска

утеха, че приятелите, чието добро мнение си струва да запазя, не са дотолкова отвратени от мен, че... Нямам време да кажа и половината от това, което бих искала. Копнея да ви се извиня, да помоля за прошка, да изтъкна нещо в свое оправдание. Струва ми се, че ви дължа това. Но за жалост... Искам да кажа, ако не сте в състояние да простите на приятеля ми...

— О, вие сте прекалено загрижена, уверявам ви! — топло възкликна Ема и хвана ръката ѝ. — Не ми дължите никакви извинения, а онези, на които може да се предположи, че ги дължите, са толкова доволни и дори щастливи, че...

— Много сте мила, но аз съвсем ясно си спомням как се държах с вас. Бях толкова превзета и студена! Но нали непрекъснато трябваше да играя някаква роля! Животът ми беше изпълнен с измама. Сигурно съм ви била крайно неприятна.

— Моля ви, не говорете повече. Струва ми се, че аз ви дължа извинения, а не вие. Нека веднага си простим. Да направим каквото трябва, без да губим повече време, и мисля да не се връщаме повече към това. Надявам се, че получавате радостни новини от Уиндзор.

— Много.

— Предполагам, че следващата новина ще бъде, че ни предстои да ви загубим..., а аз тъкмо започнах да ви опознавам.

— О, засега не може да става и дума за подобно нещо. Ще остана тук, докато не ме потърсят полковник и мисис Кембъл.

— Да, наистина засега нищо не може да се каже със сигурност — усмихна се Ема, — но, моля да ме извините, трябва да се мисли и за това.

Джейн също се усмихна и отговори:

— Съвсем права сте. Мислили сме и по този въпрос и пред вас мога да призная (и да съм сигурна, че няма да се разчуе), че вече е решено двамата с мистър Чърчил да живеем в Енскомбе. Трябва да минат поне три месеца на пълен траур, но като изтече този срок, струва ми се, че няма да има причини да се отлага повече.

— Благодаря ви, благодаря ви, точно това исках да чуя. Само да знаете колко обичам всичко да бъде ясно и открито. Довиждане, довиждане!

Всички приятели на мисис Уестън бяха щастливи, че раждането мина благополучно, а това, което радваше Ема още повече, бе фактът, че детето е момиченце. Много ѝ се искаше на бял свят да се появи тъкмо мис Уестън. Не искаше да признае, че мисли за евентуалната ѝ сватба с някой от синовете на Изабела. Просто вярваше, че и за двамата родители ще бъде по-добре да имат дъщеря. За мистър Уестън щеше да е истинска утеха на стари години (а и самата мисис Уестън след още десетина години също щеше да почувства бремето на възрастта) да бъде заобиколен от игрите и лудориите, капризите и приумиците на дете, което този път никой не можеше да лиши от дома му. Що се отнася до мисис Уестън, едва ли някой се съмняваше, че за нея е най-добре да има дъщеря. Щеше да бъде твърде жалко, ако жена, която умее да преподава толкова добре, никога вече не използва способностите си.

— Тя имаше възможността да практикува над мен — продължаваше Ема, — подобно на барон Д'Алман върху контеса Д'Остали в „Аделаид и Теодор“ на мадам дьо Женли. А сега ще видим как собствената ѝ малка Аделаид получава образованието си по подобрен учебен план.

— Това означава само, че ще я глези дори повече, отколкото глезеше вас, но ще продължава да смята, че не прави нищо подобно. Това ще бъде единствената разлика.

— Горкото дете! Ако е така, какво ли ще стане с него?

— Нищо лошо. Ще я постигне съдбата на стотици други. Ще бъде невъзможно дете, но ще се поправи, когато порасне. Усещам как изгубвам цялата си неприязън към разглезените деца, Ема. Нима не би било проява на най-черна неблагодарност от моя страна да бъда суров към разглезените деца, след като дължа цялото си щастие именно на вас.

Ема се засмя и отвърна:

— Но аз разполагах с вашата помощ, за да се противопоставя на прекалено снизходителното отношение на околните. Съмнявам се, че щях да се поправя само със собствени сили.

— Така ли? Аз пък съм абсолютно сигурен. Природата ви е надарила с ум, а мис Тейлър ви даде принципи. Уверен съм, че щяхте да се справите добре. Моята намеса можеше колкото да ви помогне, толкова и да ви навреди. Съвсем нормално беше да се запитате какво право има той да ми държи сметка? Освен това се боя, че сигурно сте смятали поученията за поднесени по изключително неприятен начин. Не смятам, че сте имали някаква полза от тях. Единствено аз печелех от това, защото така ви превръщах в обект на най-нежните си чувства. Не можех да мисля за вас толкова много, включително и за грешките и недостатъците ви, без да се влюбя. А по силата на факта, че колкото повече грешки откривах, толкова повече се влюбвах, излиза, че ви обичам още когато бяхте тринадесетгодишна.

— Сигурна съм, че съветите ви бяха полезни за мен — възпротиви се Ема. — Вие често ми влияехте, при това за добро; дори по-често, отколкото понякога ми се искаше да призная. Сигурна съм, че влиянието ви ми се е отразило благотворно. Ако и горкичката малка Ана Уестън стане толкова разглезена, ще бъде проява на истинско човеколюбие от ваша страна да направите за нея същото, което направихте и за мен (освен да се влюбите, когато стане на тринадесет години).

— Колко често ми казвахте, когато бяхте малко момиченце: „Мистър Найтли, ще направя това и това. Татко каза, че може...“ или пък: „Мис Тейлър ми позволи“, а много добре знаехте, че аз не одобрявам. В такива случаи намесата ми се изразяваше в това, че ви карах да се чувствате два пъти по-виновна.

— Голяма чаровница съм била, няма що! Нищо чудно, че си спомняте думите ми с толкова много любов!

— „Мистър Найтли“! Винаги ми казвахте „мистър Найтли“. Навикът кара обръщението да не звучи толкова формално. И все пак е твърде официално. Бих искал да ме наричате по друг начин, но просто не знам как.

— Спомням си, че веднъж преди около десетина години в изблик на добро настроение ви нарекох Джордж. Направих го, защото знаех,

че ще се обидите. Но тъй като изобщо не възразихте, повече никога не го направих.

— А не бихте ли могли да ме наричате Джордж и сега?

— Невъзможно е! Никога не бих могла да ви нарека по друг начин, освен „мистър Найтли“. Дори не мога да ви обещаая, че ще постигна лаконичната изисканост на мисис Елтън, за да ви наричам мистър Н. Но ви обещавам — добави тя след малко и се изчерви през смях — да ви нарека поне веднъж с малкото ви име. Няма да ви кажа кога, но вие може би се досещате... Когато А. обещава да бъде заедно с Б. и в хубави, и в лоши дни.

Ема много съжаляваше, че не може да поиска съвета му по един изключително важен за нея въпрос, защото трезвата му преценка щеше да я избави от най-сериозното прегрешение на женската ѝ суета — приятелството ѝ с Хариет Смит. Но тази тема бе твърде деликатна. Ема не беше в състояние да подхване разговора. Името на Хариет не се споменаваше често помежду им. От негова страна този факт можеше да се изтълкува като доказателство, че Хариет просто не занимава мислите му, но Ема бе по-скоро склонна да го отдаде на тактичността и на подозрението му, предизвикано от някои белези, че приятелството между двете се разпада. Самата тя знаеше много добре, че ако се бяха разделили при други обстоятелства, щяха да си пишат много по-редовно, и Ема нямаше да черпи информацията си, както ставаше сега, изцяло от писмата на Изабела. Той сигурно бе забелязал и това. Болката, която ѝ причиняваше съзнанието, че крие нещо от него, бе незначително по-слаба от страданието, че е направила Хариет нещастна.

Както можеше да се очаква, Изабела изпрати подробен разказ за гостенката си. Веднага след пристигането ѝ, Хариет ѝ се сторила потисната, което било съвсем нормално, след като ѝ предстояло посещение при зъболекаря. Но когато приключила с тази работа, Хариет ѝ изглеждала съвсем същата, както по-рано. Изабела, разбира се, не бе много наблюдателна и все пак, ако Хариет не беше в състояние да се забавлява с децата, това едва ли щеше да убегне от вниманието ѝ. Ема продължи да се чувства спокойна и обнадеждена, тъй като по всичко личеше, че посещението на Хариет ще се удължи и двете седмици ще се превърнат най-малко в месец. Мистър и мисис

Джон Найтли щяха да посетят Хартфийлд през август и я бяха поканили да остане при тях дотогава, а после да я закарат до дома.

— Джон не споменава и дума за приятелката ви — отбеляза мистър Найтли. — Ето писмото му, в случай че искате да му хвърлите един поглед.

Това беше отговорът на собственото му писмо, с което съобщаваше, че възнамерява да се жени. Ема жадно го взе, изгаряща от нетърпение да узнае точно какво пише вътре, и съвсем не се впечатли, че не се споменава нищо за приятелката ѝ.

— Джон споделя щастието ми като истински брат — продължи мистър Найтли. — Но той не умее да прави комплименти и макар да ми е много добре известно, че изпитва към вас същата братска обич, той е толкова далеч от пищните фрази, че всяка друга дама на ваше място би определила думите му в своя възхвала като твърде хладни. Но това, че вие ще прочетете написаното от него, изобщо не ме плаши.

— Думите му са думи на разумен човек — отвърна Ема, след като прочете писмото. — Уважавам искреността му. Съвсем ясно е, че според него аз съм тази, която печели от нашата връзка, но че все още се надява след време да се издигна и стана толкова достойна за любовта ви, колкото смятате, че съм в момента. Ако беше написал нещо по-различно, щях да се усъмня, че той е авторът.

— Скъпа Ема, той няма предвид нищо подобно. Просто иска да каже...

— Моето и неговото мнение за нас двамата с вас — прекъсна го тя със сериозна усмивка — се различават много по-малко, отколкото подозира той. Само да можем да си поговорим по този въпрос без никакви официалности и въздържаност.

— Ема, скъпа Ема...

— О! — възкликна тя, истински развеселена, — ако си представяте, че брат ви не ми отдава заслуженото, само почакайте, докато баща ми узнае тайната ни, и чуйте неговото мнение. Помнете ми думата, той съвсем няма да отдаде заслуженото на вас Ще постави под съмнение всичките ви качества и способността ви да ме направите щастлива, и ще накичи мен с всички достойнства. Надявам се поне да не се превърна тукати в „горката Ема“. Нежното му състрадание към потъпканата добродетел никога не отива по-далеч.

— О, надявам се, че ще убедим баща ви много по-лесно от Джон, че и двамата притежаваме еднакво право, гарантирано от еднаквите ни достойнства, да бъдем щастливи заедно. Но една част от писмото на Джон много ме развесели. Забелязахте ли я? Когато казва, че новината не го е сварила напълно неподготвен и че е очаквал да чуе нещо такова.

— Доколкото познавам брат ви, той просто е имал предвид намерението ви да създадете семейство в близко бъдеще. Не е имал и най-малка представа, че става дума за мен. Изглежда въобще не е подозирал подобно нещо.

— Да, но се чудя, че е успял да прозре толкова дълбоко в намеренията ми. По какво съди? Струва ми се, че нито поведението, нито думите ми напоследък са могли да го наведат на мисълта, че имам по-силно намерение да се женя, отколкото когато и да било. Но това са само предположения. Боя се, че бях твърде различен по време на последния си престой при тях. Май не прекарах с децата толкова време, колкото друг път. Спомням си как една вечер момчетата нещастно отбелязаха: „Чичо изглежда много изморен.“

Настъпи моментът, когато трябваше да споделят новината с околните и да видят как те ще я приемат. Веднага след като мисис Уестън се възстанови достатъчно, за да приеме посещение на мистър Удхаус, Ема реши, че нейните внимателни увещания ще се окажат от голяма полза и затова реши първо да съобщи у дома, а след това и в Рандълс. Но как щеше да разкрие тайната пред баща си?! Беше си обещала да го направи в отсъствието на мистър Найтли, защото в противен случай, щом настъпеше решителният миг, сърцето щеше да ѝ изневери и сигурно щеше да отложи. Но все пак се разбраха мистър Найтли да пристигне в такъв момент, че да продължи започнатото от нея. Насили се да говори и да изглежда весела. Не трябваше да превръща новината в още по-сериозен повод за тъгата на баща си, като му я съобщи с печален глас. Не биваше да изглежда така, сякаш смята събитието за нещастие. С цялото усилие на волята си, тя го подготви отначало за нещо необикновено. После с няколко думи му каза, че ако той даде съгласието и одобрението си (в което тя не се съмнявала, защото по този начин щял да направи всички наоколо много щастливи), тя и мистър Найтли възнамеряват да се оженят. Така Хартфийлд щял непрекъснато да се радва на присъствието на

въпросния джентълмен, който Ема била сигурна, че баща ѝ обича най-много след дъщеря си и мисис Уестън.

Горкият човечец! Отначало той остана страшно шокиран и се опита да я разубеди. Припомни ѝ, при това неведнъж, изявлението ѝ, че никога няма да се омъжи, и я увери, че за нея би било много по-добре да си остане неомъжена. Та нима не виждала какво става с Изабела и с горката мис Тейлър! Но уверенията му не постигнаха успех. Ема обичливо се суетеше около него, усмихваше му се и го убеждаваше, че трябва да постъпи именно по този начин. Твърдеше, че той не бива да я поставя наравно с Изабела и мис Тейлър, чиито браковете ги бяха откъснали от Хартфийлд, а това, разбира се, означаваше тъжна промяна. Тя обаче не възнамерявала да си тръгне от Хартфийлд. Винаги щяла да остане там и се опита да го убеди, че промяната в броя на обитателите и развлеченията им е само за добро. Била убедена, че щом свикне с новия ред, баща ѝ ще бъде много щастлив да вижда мистър Найтли непрекъснато до себе си. Та нима не бил силно привързан към мистър Найтли? Не би могъл да отрече, сигурна била в това. Та нали се съветвал по деловите си въпроси единствено с него? Нали тъкмо мистър Найтли с готовност пишел писмата му и му помагал във всичко? Нима имало някой друг толкова приятен, внимателен и привързан към него приятел? Нима не би искал мистър Найтли да е до него винаги, когато му потрябва?... Да, това било вярно. Никога нямало да му омръзне да се среща с мистър Найтли. Щял много да се радва да го вижда всеки ден, но те и така го виждали непрекъснато. Защо да не продължат да си живеят, както досега?...

Мистър Удхаус не се успокои лесно. Но най-лошото бе минало — вече знаеше новината. Времето и постоянното ѝ повтаряне щяха да свършат останалото. Уверенията и молбите на Ема бяха последвани от тези на мистър Найтли, а нежната възхвала на Ема свърши още по-хубава работа. Не след дълго мистър Удхаус свикна с плановете на двамата млади и ги обсъждаше заедно с тях при всеки удобен повод. Изабела им даде цялата подкрепа, на която бе способна — с писма и с пълното си одобрение, а мисис Уестън още първия път с готовност представи събитието в твърде благоприятна светлина. Първо, като вече взето решение и второ, като нещо много хубаво, понеже знаеше, че и двете са от изключително значение за мнението на мистър Удхаус.

Всичко бе решено и хората, от които той бе свикнал да получава напътствия, го убедиха, че това ще бъде за негово добро. Той самият предугаждаше нещо подобно, ето защо започна да смята, че може би няма да е лошо да направят сватбата по някое време — може би след още една или две години.

Мисис Уестън не се преструваше и не играеше никаква роля с думите, които му каза по повод на събитието. Никога не се бе чувствала толкова изненадана, както когато Ема ѝ откри тайната, но според нея този брак щеше да донесе щастие на всички и тя го подкрепяше от все сърце. Толкова уважаваше мистър Найтли, че бе готова да признае, че той заслужава дори нейната най-скъпа Ема. А и връзката беше толкова подходяща, навременна, прекрасна и, което беше най-важно за щастieto на двамата, приемлива във всяко отношение и изключително многообещаваща. Сякаш Ема не би могла да избере по-подходящ човек, а и самата мисис Уестън се чудеше как е могла да бъде толкова глупава, че да не се сети за това още преди много време. Колко от заможните мъже, които биха ухажвали Ема, щяха да се откажат от собствения си дом в полза на Хартфийлд? А и нима мистър Удхаус би приел с такава готовност брака, ако младоженецът беше някой друг, а не мистър Найтли? Докато крояха плановете за сватбата между Ема и Франк, тя и съпругът ѝ също се натъкнаха на трудностите, които щеше да им създаде мистър Удхаус. Затруднението, което трябваше да се преодолее, беше как да удовлетворят претенциите на Енскомбе и Хартфийлд и тя го съзнаваше много по-ясно от съпруга си. Ала дори и той не бе успял да намери приемливо разрешение и винаги завършваше с думите: „Нещата ще се оправят от само себе си. Младите ще намерят начин.“ В този случай обаче нито един проблем нямаше да остави разрешаването си на случайностите на бъдещето. Тук всичко беше правилно, открито и равнопоставено. И двамата не правеха никакви жертви. Съюзът обещавахе да им донесе взаимно щастие и реално не съществуваха основателни причини, които да го осуетят или отложат.

Погълната от тези разсъждения и прегърнала детето в скута си, мисис Уестън беше една от най-щастливите жени на света в този момент. Ако съществувахе нещо, което можеше да я направи още по-щастлива, това беше фактът, че детето скоро щеше да израсте първите си шапчици.

Новината предизвика всеобщо удивление. За пет минути мистър Уестън също попадна под властта на изненадата, но с присъщата си бърза мисъл той светкавично прецени всичко. Откри предимствата на този брак и им се радваше с не по-малка всеотдайност, отколкото жена му. Само след час вече бе престанал да се чуди и почти бе склонен да си повярва, че винаги е предугаждал подобно стечение на обстоятелствата.

— Предполагам, че всичко трябва да се пази в тайна — заключи той. — Винаги е така, докато човек не установи, че всички са посветени в тайната. Само ми кажете, когато вече ще мога да разправам. Чудя се дали Джейн е подозирала нещо подобно.

Той отиде до Хайбъри още на следващата сутрин и намери отговора на този въпрос, като осведоми бъдещата си снаха за новините. Нали я чувстваше като родна дъщеря, като своята по-голяма дъщеря? Беше длъжен да ѝ каже, и тъй като го направи в присъствието на мис Бейтс, съвсем скоро тайната стана достояние и на мисис Пери, и на мисис Коул, и на мисис Елтън. Главните виновници бяха подготвени за това и пресмятаха колко време след като новината бъде съобщена в Рандълс, ще стане достояние на цял Хайбъри, и твърде проникателно виждаха себе си като чудото на вечерта за много семейства в градчето.

Като цяло новината бе посрещната с всеобщо одобрение. Някои смятаха, че той е страхотен късметлия, други мислеха същото за нея. Според част от хората щеше да е по-добре младото семейство да се премести в Донуъл и да остави Хартфийлд на семейство Джон Найтли. Други предвещаваха несъгласие от страна на прислугата. Никъде не възникнаха сериозни възражения, освен в дома на викария. Там изненадата не бе смекчена от задоволство. Може да се каже, че в сравнение с жена си мистър Елтън направо не се интересува от случилото се. Той само се надяваше, че „гордостта на младата дама най-сетне ще бъде удовлетворена“ и предполагаше, че тя „винаги се е надявала да успее да оплете Найтли в мрежите си“. А във връзка с това, че ще живеят в Хартфийлд, възкликна: „По-добре той, отколкото аз“. Но мисис Елтън просто не бе на себе си. „Горкичкят Найтли!... Горкият човечец! Колко тъжно!“ Била крайно загрижена, защото макар да бил ексцентричен, той притежавал редица хубави качества... Как е могъл да се заблуди по този начин?... Изобщо не смятала, че е влюбен.

Ни най-малко!... Горкичкият Нйтли! Това щяло да сложи край на приятното общуване с него! Той толкова се радвал, когато го поканят на вечеря. Но сега — край на всичко! Горкият човек! Никога вече нямамо да организира изследователски експедиции в нейна чест!... О, не, вече ще съществува мисис Нйтли, която ще полива със студена вода ентузиазма на всичките им начинания!... Ужасно неприятно!... Изобщо не съжелявала, че е обидила икономката му онзи ден!... Ужасно е, че щели да живеят заедно с възрастните. Нищо нямамо да се получи. Познавала някакво семейство до Мейпъл Гроув, което опитало по този начин, но не могли да издържат повече от три месеца!

Времето летеше. Само още няколко дни, и групата от Лондон щеше да пристигне. Промяната притесняваше Ема. Една сутрин, тъкмо когато обмисляше тревожните и тъжни неща, които ѝ предстояха, дойде мистър Найтли и всички черни мисли се изпариха. След краткия и приятен разговор той помълча известно време, а после неочаквано сериозно подхвана:

— Имам новини за вас, Ема.

— Добри или лоши? — бързо попита тя и вдигна поглед към него.

— Не знам как трябва да ги нарека.

— О, сигурна съм, че са добри. Виждам по лицето ви. Опитвайте се да сдържите усмивката си.

— Много се страхувам, скъпа Ема — овладя се той, — че вие няма да ги посрещнете с усмивка.

— Така ли? Но защо? Трудно мога да си представя, че съществува нещо, което да развеселява и радва вас, а да не радва мен.

— Струва ми се, че има един въпрос — отвърна той, — и се надявам той да е единствен, по който мненията ни се различават.

— Замълча за миг, а после отново се усмихна и я погледна в очите. — Не ви ли идва нещо наум? Нима не помните? Хариет Смит!

Бузите ѝ поруменяха при звука на това име. Страхуваше се от нещо, но не знаеше точно от какво.

— Нима не сте получавали новини от нея тази сутрин? — възкликна той. — Струва ми се, че вече знаете всичко.

— Не! Нищичко не знам! Моля ви, кажете ми.

— Виждам, че сте приготвена за най-лошото. И това наистина е така. Хариет Смит ще се омъжва за Робърт Мартин.

Ема се сепна. Явно не бе подготвена за подобна новина. Макар очите и неспокойният ѝ поглед да казваха: „Това е невъзможно!“, от устните ѝ не се отрони нито дума.

— Истина е — продължи мистър Найтли. — Научих го от самия Робърт Мартин. Беше при мен само преди половин час.

Тя продължаваше да го гледа, очевидно изумена.

— Боях се, че ще стане точно така, скъпа моя Ема, новината изобщо не ви харесва! Колко бих искал мненията ни по този въпрос да съвпаднат. Бъдете сигурна, че времето ще накара единия от нас да промени становището си, а междувременно ще бъде по-добре да не обсъждаме този въпрос помежду си.

— Не ме разбрахте правилно — с усилие изрече Ема. — Новината не ме натъжава, а просто не мога да я повярвам. Звучи ми невероятно! Нали не искате да кажете, че Хариет Смит е приела предложението на Робърт Мартин?! Умът ми не го побира! Нима той се е осмелил отново да поиска ръката ѝ! Сигурно искате да кажете, че само е имал намерение да го направи.

— Искам да кажа, че го е направил — усмихнато, но твърдо отговори мистър Найтли. — И е получил съгласието ѝ.

— Мили Боже! — възкликна Ема и се наведе над кошничката с конците, за да прикрие невероятното вълнение и задоволство, което знаеше, че е изписано на лицето ѝ. — Разкажете ми всичко. Обяснете ми подробностите. Как, къде, кога? Искам да знам всичко. Никога не съм била толкова изненадана, но новината съвсем не ме разстройва, уверявам ви. Но как... как е възможно!

— Много просто. Преди три дни той отиде в града по работа и аз го помолих да се погрижи за едни документи, които трябваше да бъдат предадени на Джон. Той предал документите на брат ми в адвокатската му кантора и бил поканен да се присъедини към компанията им същата вечер в Астли. Щели да водят там двамата си най-големи синове. Групата щяла да се състои от нашите брат и сестра, Хенри, Джон и мис Смит. Приятелят ми Робърт не устоял на изкушението. Пътем минали да го вземат и прекарвали чудесно. Брат ми го поканил да вечеря с тях на следващия ден, той приел и, както разбирам, именно по време на това посещение намерил възможност да поднови предложението си пред Хариет и то било посрещнато благосклонно. Съгласието ѝ го е направило толкова щастлив, колкото само той заслужава да бъде. Прибрал се вчера с пощенската карета и дойде при мен веднага след закуска, за да ме осведоми първо за моите, а след това и за собствените си дела. Това е всичко, което мога да ви кажа в отговор на въпроса ви

как, къде и кога. Приятелката ви ще ви разкаже много по-подробно, когато се видите. Ще ви предаде всички онези подробности, които единствено женската реч може да направи интересни. Ние, мъжете, се занимаваме само с най-важното. Според самия Робърт Мартин, а и според мен, сърцето му направо прелива от щастие. Малко се отклони от въпроса и ми разказа как след представлението напуснали ложата си и мистър Джон Найтли се погрижил за съпругата си и за малкия Джон. Той самият трябвало да придружи мис Смит и Хенри, но тълпата била толкова многолюдна, че по едно време мис Смит се почувствала доста зле.

Той замълча. Ема не се осмели да реагира веднага. Боеше се, че още с първата дума ще издаде неоправдано голямата си радост. Трябваше да изчака поне малко, в противен случай той щеше да помисли, че си е изгубила ума. Мълчанието ѝ го разтревожи и след като я наблюдава известно време, мистър Найтли отбеляза:

— Ема, любов моя, казахте, че новината вече не ви прави нещастна, но според мен ви причинява по-голяма болка, отколкото сте очаквали. Положението му наистина е недостатък, но трябва да се съгласите, че това напълно устройва приятелката ви. А аз ви гарантирам, че колкото повече го опознавате, толкова повече ще ви харесва. Здравият му разум и солидните му принципи ще ви допаднат. Що се отнася до него, приятелката ви не би могла да попадне в по-добри ръце. Само да можех, бих променил общественото му положение, а това говори много, уверявам ви. Вие ми се смеете за Уйлям Ларкинс, но не бих могъл да се лиша и от Робърт Мартин.

Искаше му се тя да вдигне глава да се усмихне. След като успя да се овладее достатъчно, за да не се усмихне прекалено широко, Ема наистина го направи и весело отвърна:

— Няма нужда да се опитвате да ме накарате да приема този брак. Смятам, че изборът на Хариет е съвсем правилен. Може да се окаже, че той я превъзхожда по отношение на произхода си. Що се отнася до личните качества, това е несъмнено. Единствената причина за мълчанието ми е фактът, че съм неизразимо изненадана. Не можете да си представите колко е неочаквано за мен всичко това и колко неподготвена ме завариха новините ви, защото напоследък имах основания да смятам, че тя е настроена против него много повече, отколкото беше преди.

— Би трябвало по-добре да познавате приятелката си — отвърна мистър Найтли. — Но според мен тя е едно добродушно и мекосърдечно момиче, което не е в състояние да се сърди дълго на никой мъж, признал ѝ любовта си.

Ема се въздържа да не се засмее, когато отговори:

— Кълна се, че вие я познавате толкова добре, колкото и аз. Но, мистър Найтли, напълно ли сте сигурен, че тя е приела предложението му окончателно и безусловно? Искам да кажа... след известно време би могла, но дали вече... Дали не сте го разбрали погрешно? Говорили сте за толкова други неща — за работа, за добитък, за новите редосеялки... Може би сте се объркали от толкова много теми и сте го разбрали погрешно! Може би той не е бил толкова сигурен в съгласието на Хариет, колкото в размерите на някой великолепен вол.

В този момент Ема пределно ясно почувства разликата в поведението и обноските на Робърт Мартин и тези на мистър Найтли. В съзнанието ѝ ярко оживя споменът за това, което се бе случило напоследък с Хариет и самоувереното ѝ изявление: „Мисля, че вече понаучих някои неща и не бих могла да обичам човек като Робърт Мартин“. Ето защо тя бе повече от уверена, че е малко преждевременно сватбата им да се смята за нещо сигурно. Не можеше да бъде другояче.

— Нима се осмелявате да твърдите подобно нещо? Нима смятате, че съм такъв голям глупак, че не разбирам за какво става дума, когато някой ми говори? Знаете ли какво заслужавате?

— О, заслужавам възможно най-доброто отношение, защото не се задоволявам с нищо по-малко. Затова трябва да ми отговорите просто и ясно. Сигурен ли сте, че сте съвсем наясно с отношенията между мистър Мартин и Хариет в момента?

— Съвсем сигурен съм в това, което той ми каза — тя е приела предложението му — отчетливо повтори мистър Найтли. — Много добре си спомням, че в думите му нямаше нищо двусмислено или неясно. Смятам, че мога да ви го докажа. Той ме попита как трябва да постъпи оттук нататък. Не знаеше към кой друг да се обърне, освен към мисис Годард, за да получи сведения за роднините и приятелите на мис Смит. Попита ме дали ми хрумва нещо по-добро. Уверих го, че не. След това ми каза, че ще се опита да се срещне с нея още днес.

— Сега съм съвсем доволна — лъчезарно се усмихна Ема, — и от все сърце им желая да бъдат щастливи.

— Откакто говорихме предишния път, мнението ви се е променило съществено.

— Надявам се, защото по онова време бях истинска глупачка.

— Аз също се промених, защото сега съм готов да призная пред вас всичките хубави качества на Хариет. Заради вас и заради Робърт Мартин (чиито чувства, независимо от всичко, според мен не се промениха през цялото време), се постарах да я опозная малко по-добре. Напоследък често разговарях с нея. Сигурно сте го забелязали. Понякога ми се струваше, че ме подозирате в защита на интересите на Робърт Мартин, макар това съвсем да не беше така. Всичките ми наблюдения обаче ме убедиха в това, че тя е непосредствено и симпатично момиче, с много добри помисли и солидни принципи, което съзира щастието за себе си в изпълнения с обич и полза семеен живот. Подозирам, че ви дължи благодарност за много от тези неща.

— На мен ли? — възкликна Ема. — Горкичката Хариет!

Но бързо се овладя и покорно прие повече похвали, отколкото заслужаваше в случая.

Не след дълго влизането на баща ѝ сложи край на този разговор. Ема не съжеляваше. Искаше ѝ се да остане сама. Мисълта ѝ трескаво и учудено работеше, а това ѝ пречеше да се съсредоточи. Искаше ѝ се да танцува, да пее и да възкликва, а докато не се разходеше на воля, не си поговореше със самата себе си и не се насмееше, нямаше да бъде в състояние да се заеме с нищо по-практично.

Баща ѝ бе влязъл да съобщи, че Джеймс е отишъл да впрегне конете за вече станалото им ежедневен посещение в Рандълс. Това ѝ послужи като незабавно извинение да се оттегли.

Можете да си представите колко признателна и невероятно доволна се чувстваше. Единственото опасение, което помрачаваше щастието ѝ, беше изместено от блестящото бъдеще, открило се пред Хариет, а това заплашваше да направи Ема опасно щастлива. Какво още можеше да се желае? Нищо, освен приятелката ѝ да се издигне още повече и да стане напълно достойна за човека, чиито преценки и намерения толкова превъзхождаха нейните. Нищо повече от това грешките ѝ от миналото да я направят смирена и благоразумна занапред.

Благодарността и разсъжденията ѝ бяха съвсем сериозни, и все пак по едно време Ема не можа да се въздържи да не се засмее. Развръзката наистина беше забавна! Какъв край на горчивото разочарование отпреди пет седмици! Ама че сърце! Ама и Хариет си я биваше!

Сега наистина щеше да се зарадва на завръщането ѝ. Готова бе да се зарадва на всяко нещо. С радост щеше да опознае Робърт Мартин.

Но сред най-сериозните и искрени поводи да се почувствува щастлива беше мисълта, че скоро вече няма да има никаква причина да крие каквото и да е от мистър Найтли. Скоро щеше да сложи край на преструвките, потайностите и увъртането, които бяха толкова чужди на характера ѝ. С нетърпение очакваше мига, когато ще му се довери напълно и безусловно, нещо, което тя с готовност приемаше за свое задължение.

Ема потегли с баща си във въодушевено и приповдигнато настроение. Думите му не винаги достигаха до съзнанието ѝ, но винаги се съгласяваше с тях и, или на глас, или с мълчание, подкрепяше убеждението му, че трябва да посещава Рандълс всеки ден, защото в противен случай горкичката мисис Уестън ще остане разочарована.

Пристигнаха и завариха мисис Уестън сама в дневната. Малко след като се осведомиха за бебето и мистър Удхаус получи благодарностите за посещението си, които си бе изпросил, през процепите на щорите се мярнаха очертанятията на две фигури.

— Това са Франк и мис Феърфакс — обясни мисис Уестън. — Тъкмо щях да ви кажа колко приятно ни изненада неочакваното му посещение тази сутрин. Той ще остане до утре и успяхме да убедим мис Феърфакс да прекара деня при нас. Надявам се, че вече се връщат.

Бяха в стаята след по-малко от минута. Ема много се радваше да го види, но и двамата се чувстваха донякъде объркани и се измъчваха от неудобни спомени. Поздравиха се усмихнато и сърдечно, но нещо им пречеше веднага да се впуснат в разговор. Всички се настаниха, ала помежду им се появи празнина. Ема силно се съмняваше дали отдавнашното ѝ желание отново да види Франк, при това заедно с Джейн (което най-сетне се осъществяваше), ще ѝ достави очакваното удоволствие. Когато обаче към тях се присъединиха бебето и мистър

Уестън, вече не липсваше тема за разговор или поне Франк Чърчил събра смелост да се приближи до нея и да каже:

— Мис Удхаус, бих искал да ви благодаря за изключително милите няколко реда на прошка, които ми изпратихте с едно от писмата на мисис Уестън. Надявам се, че с времето желанието ви да ми простите не е изчезнало и не оттегляте думите, казани тогава.

— Разбира се, че не — отвърна Ема, щастлива от предоставения ѝ повод за разговор. — Ни най-малко. Много се радвам да ви видя и лично да ви поднеса поздравленията си.

Той сърдечно ѝ благодари и продължи да излива пред нея благодарностите и щастието си.

— Нали изглежда прекрасно? — кимна той по посока на Джейн. — Много по-добре отпреди. Забелязвате ли с какво внимание я ограждат баща ви и мисис Уестън?

Не след дълго той изпадна в присъщото си весело настроение. След като някой спомена за предстоящото завръщане на семейство Кембъл, с искрящ от смях поглед Франк спомена и семейство Диксън. Ема се изчерви и забрани името да се споменава в нейно присъствие.

— Всеки път, когато се сетя за това — възкликна тя, — страшно се срамувам!

— Би трябвало аз да се срамувам — отвърна той. — Но наистина ли не подозирахте нищо? Искам да кажа, напоследък. В началото сигурно не сте.

— Ни най-малко, уверявам ви.

— Странно, защото веднъж аз едва не... и защо ли не го направих. Щеше да е по-добре за всички ни. Но аз непрекъснато допусках грешки, при това лоши грешки, които само ми вредяха. Щях да сгреша много по-малко, ако бях нарушил обещанието си и бях открил тайната пред вас.

— Вече няма защо да съжелявате — успокои го Ема.

— Има вероятност да убедя чичо си да посети Рандълс — продължи той. — Много иска да се запознае с нея. Когато се завърне семейство Кембъл, ще се срещнем с тях в Лондон и вярвам, че ще останем там, докато стане възможно да я заведем на север. Не знаете колко ми е трудно да бъда далеч от нея! Това е първата ни среща, след като се помирихме. Не ви ли е мъчно за мен?

Ема изрази съжалението си с най-мили думи и той го одобри, неочаквано развеселен:

— А, между другото — лукаво и тихичко подхвана Франк, — надявам се, че мистър Найтли е добре! — Помълча малко и добави: — Знам, че сте прочели писмото ми и си спомняте пожеланието, което ви отправям там. Сега е мой ред да ви поднеса поздравленията си. Уверявам ви, че новината искрено ме интересува и зарадва. Той е човек, когото не бих се осмелил дори да възхвалявам.

Ема остана много доволна и страшно ѝ се искаше да продължат в този дух, но умът му бе зает със собствените му грижи и мисли за неговата Джейн, затова следващите му думи бяха:

— Виждали ли сте някога такава кожа? Толкова гладка и нежна! Но без да е бледа! Не бих казал, че е бледа. Лицето ѝ е твърде необикновено с тези нейни тъмни ресници и коси. Направо е забележителна! Истинска дама! Руменината ѝ е съвсем достатъчна, за да бъде красива.

— Винаги съм харесвала цвета на лицето ѝ — дяволито подхвърли Ема. — Но защо ми се струва, че по едно време вие я намирахте за твърде бледичка? При първия ни разговор за нея. Не си ли спомняте?

— О, не, държах се като истински нахалник. Как можах да се осмеля...

Той се засмя толкова сърдечно при спомена за провинението си, че Ема не се въздържа и каза:

— Подозирам, че въпреки цялата ви обърканост по онова време, страшно сте се забавлявали, че успявате да заблудите всички. Сигурна съм, че е така. Представлявало е нещо като утеха за вас.

— О, не! Как можете да ме подозирате в подобно нещо! Бях толкова нещастен!

— Не чак толкова, че да не можете да се забавлявате. Сигурна съм, че ви е доставяло страшно удоволствие да ни въртите на пръста си. Може би именно аз съм човекът, който може да предположи това, тъй като на ваше място бих се забавлявала не по-малко. Струва ми се, че между двама ни има нещо общо.

Франк се поклони.

— Ако не по характер — развълнувано добави тя след малко, — то поне по съдба, понеже съдбата ни свърза с две същества, които

толкова много ни превъзхождат.

— Съвсем вярно — разгорещено отвърна той. — Не, за вас не важи, но едва ли някой превъзхожда моята избраница. Тя е същински ангел. Погледнете я. Нима всеки жест не говори за това? Забележете извивката на шията ѝ. Вижете очите ѝ, докато ги вдига нагоре, за да погледне баща ми. Сигурно ще се зарадвате да узнаете — той се наведе и зашепна, — че чичо ми възнамерява да ѝ даде всички бижута на леля. Ще се преправят, тъй като съм решил да приспособя някои от тях за косата ѝ. Нали ще изглежда прелестно?

— Наистина ще бъде много красива — отвърна Ема с такава любезност, че той незабавно възкликна:

— Колко се радвам да ви видя отново! При това изглеждате великолепно! За нищо на света не бих искал да пропусна тази среща. Ако не бяхте дошли, непременно щях да се отбия в Хартфийлд.

Останалите говореха за детето и мисис Уестън им разказваше, че е била леко разтревожена предната вечер, понеже то изглежда не се чувствало съвсем добре. Сега тревогата ѝ се струвала глупава, но предния ден едва не изпратила да повикат мистър Пери. Може би трябвало да се срамува, но мистър Уестън бил не по-малко разтревожен от нея. След десетина минути обаче детето напълно се оправило. Това беше цялата случка, която представляваше особен интерес за мистър Удхаус. Той бе много доволен, че щастливата майка е възнамерявала да извика мистър Пери и съжаляваше, че не го е направила. Винаги трябвало да се съветва с Пери, дори когато бебето е неразположено само за няколко минути. Тя го уверяваше, че едва ли скоро ще се появи нов повод за тревога, пък и не можела толкова често да прибегва до услугите на мистър Пери. Но според него било жалко, че не го извикала предишната вечер, защото макар в момента детето да изглеждало прекрасно, вероятно щяло да се чувства още по-добре, ако Пери го бил прегледал.

Франк Чърчил се хвана за името.

— Пери! — обърна се той към Ема и се опита да привлече погледа на мис Феърфакс. — Моят приятел мистър Пери! Какво казахте за него? Идвал ли е тази сутрин? Как прави посещенията си той сега? Купил ли си е вече карета?

Ема бързо си припомни, разбра всичко и се засмя заедно с него. Въпреки че се опитваше да изглежда безразлична, лицето на Джейн

издаваше, че е чула всяка дума.

— Какъв невероятен сън сънувах тогава! — извика Франк. — Всеки път, като се сетя, ме напушва смях. Чува ни, чува ни, мис Удхаус. Виждам по лицето ѝ, по устните, по неуспешния опит да изглежда сериозна. Погледнете я. Нали виждате как в този миг пред погледа ѝ минава откъсът от собственото ѝ писмо, което ме осведоми за събитието. Тя не може да се съсредоточи върху нищо друго, макар да се преструва на задълбочен слушател.

Джейн се видя принудена да се усмихне широко. После почти запази усмивката, когато се обърна към него, и каза тихо, развълнувано и въпреки това твърдо:

— Удивена съм, че сте в състояние непрекъснато да си припомняте тези неща. Разбира се, нормално е понякога те да изникват ненадейно в съзнанието ви, но вие го правите нарочно.

Отговорът му беше дълъг и много приятен за ухото, но Ема бе изцяло на страната на Джейн. Когато си тръгна от Рандълс, съвсем естествено ѝ хрумна да сравни двамата мъже. И въпреки че много се радваше да види Франк и изпитваше към него искрени приятелски чувства, по-ясно от всякога почувства значителното превъзходство на характера на мистър Нйтли. Вълнуващият ден завърши щастливо в размисли за достойнствата на бъдещия ѝ съпруг, подсказани от току-що направеното сравнение.

Макар понякога мисълта за Хариет да ѝ причиняваше безпокойство и моментно съмнение дали е възможно напълно да се е излекувала от чувствата си към мистър Найтли и дали наистина непредубедено да се е привързала към друг мъж, не след дълго Ема отхвърли съмненията си. Само няколко дни по-късно пристигна групата от Лондон, а скоро след това тя успя да се срещне с Хариет насаме и остана напълно доволна. Колкото и невероятно да ѝ се струваше, Робърт Мартин изцяло бе изместил мистър Найтли от съзнанието на приятелката ѝ и тя свързваше надеждите си за щастлив живот единствено с младия фермер.

Отначало Хариет бе малко притеснена и изглеждаше доста глуповато, но веднъж признала предишната си заблуда и самонадеяност, думите прогониха първоначалното ѝ объркване, изместиха мрачните мисли за миналото и пробудиха в сърцето ѝ приятните изживявания от настоящето и бъдещето. Беше се страхувала, че няма да получи одобрението на приятелката си, но Ема я посрещна още от вратата с непресторено искрените си благопожелания. Хариет с удоволствие разказа подробно за прекарването си в Астли и за последвалата я вечеря на другия ден. Обсъждането на тази тема ѝ доставяше истинска наслада. Какво разкриха подробностите? Доколкото Ема бе в състояние да разбере, истината беше, че Хариет винаги е харесвала Робърт Мартин и сърцето ѝ не е устояло на постоянството на чувствата му. Всичко друго си остана завинаги загадка за Ема.

Събитието обещавахе да донесе на приятелката ѝ радост и всеки следващ ден даваше убедителни доказателства за това. Стана ясно кои са родителите на Хариет. Оказа се, че е дъщеря на търговец, който бе достатъчно богат, за да ѝ осигури досегашния сравнително охолан начин на живот и комуто явно не липсваше благоприличие, за да остане в сянка до този момент. Значи това беше благородната кръв, за която Ема толкова пламенно се бе застъпвала! Наистина потеклото на

баща ѝ бе съвсем чисто, както това на редица джентълмени, но все пак, какъв брак бе подготвяла за мистър Найтли... или за семейство Чърчил... а дори и за мистър Елтън! Петното на незаконността щеше завинаги да си остане петно, щом липсваха богатство или благороден произход, които да го заличат.

Бащата нямаше никакви възражения. Той прие сърдечно младия мъж и всичко беше, както си му е редът. След като поопозна Робърт Мартин, който вече бе представен в Хартфийлд, Ема действително съзря у него здравия разум и достойнствата, които обещаваха да направят приятелката ѝ щастлива. Тя не се съмняваше, че Хариет би била щастлива с всеки мъж с добро сърце, но Робърт Мартин ѝ предлагаше нещо повече — сигурност, стабилност и издигане в обществото. Щеше да се намира сред хора, които я обичат и които са по-разумни от самата нея. Щеше да работи, колкото да не скучае, и нямаше да има грижа за нищо. Щеше да бъде закриляна от изкушенията и никога вече нямаше да им се поддаде. Щеше да живее почтено и щастливо, и според Ема имаше страхотен късмет, че е успяла да събуди упорита и трайна обич у един толкова достоен мъж! Може би единствено собственият ѝ избор беше по-добър от този на приятелката ѝ.

Новосъздалото се положение принуди Хариет да прекарва повече време със семейство Мартин и това малко по малко я откъсваше от Хартфийлд. Бурната им дружба постепенно и съвсем естествено щеше да се превърне в спокойно благоразположение, както и ставаше.

Преди края на септември Ема придружи Хариет до църквата и с огромно задоволство наблюдава как Робърт Мартин получава ръката ѝ. Никакви спомени (дори тези за мистър Елтън) не можеха да помрачат радостта ѝ. В този момент виждаше мистър Елтън единствено в качеството му на свещеник, чиято благословия щеше не след дълго да ощастливи и самата нея. Робърт Мартин и Хариет Смит се сгодиха последни от трите двойки, но се ожениха най-напред.

Джейн Феърфакс вече бе напуснала Хайбъри и се бе върнала в уюта на любимия си дом при семейство Кембъл. Двамата господа Чърчил също бяха в града и изчакваха настъпването на ноември.

Месецът между двете сватби бе избран за венчавката на мистър Найтли и Ема. Решиха, че трябва да се оженият, докато Джон и Изабела са все още в Хартфийлд, за да могат, по първоначален план, да си

позволят двуседмично пътуване до морския бряг. Джон, Изабела и всички останали приятели се съгласиха и напълно одобриха решението им, но не и мистър Удхаус! Нима можеха да го придумат да склони толкова лесно?! Той, който бе свързвал брака им само с далечното бъдеще!

Първия път, когато научи намеренията им, той се почувства толкова нещастен, че младоженците изоставиха почти всяка надежда. Но втория всичко мина много по-безболезнено. Той сметна събитието за многообещаваща стъпка към примирението със собствената си съдба, която така и така не можеше да избегне. Но въпреки това не беше щастлив. Напротив, изглеждаше толкова нещастен, че дъщеря му за малко да загуби смелост. Не можеше да понесе мисълта, че той ще страда и ще се чувства пренебрегнат. И макар и двамата Найтли да я убеждаваха, че след като веднъж всичко свърши, той ще се примири и не след дълго напълно ще се съвземе, Ема се колебаеше и не можеше да се реши.

Но ето че характерът на самия мистър Удхаус най-ненадейно им се притече на помощ. И то не с някакво просветление на ума или по силата на чудо, преобразило нервната му система. Една нощ от курника на мисис Уестън изчезнаха всички пуйки. Явно беше дело на съобразителен крадец, тъй като се оплакаха и други хора от околността. Но мистър Удхаус не правеше разлика между дребните кражби и кражбите с взлом. Беше много разтревожен и щеше да живее в постоянен страх до края на живота си, ако зетъвете му не бяха близо до него. Той изцяло разчиташе на силата, решителността и присъствието на духа на двамата Найтли. Докато се намираше под закрилата на някой от тях, Хартфийлд щеше да бъде в безопасност. Но мистър Джон Найтли трябваше да се върне в Лондон през първата седмица на ноември. Тогава?!

Всичко свърши с това, че той даде съгласие да се определи деня на сватбата на Ема с много по-искрена готовност, отколкото тя изобщо бе предполагала. Само месец след венчавката на мистър и мисис Робърт Мартин, мистър Елтън бе призван да свърже в свещен брачен съюз мистър Найтли и мис Удхаус.

Тържеството приличаше на всички останали сватби, където младоженците нямат вкус към показност и претрупаност. От разказите на съпруга си мисис Елтън заключи, че венчавката е била твърде

скромна и невзрачна в сравнение с нейната собствена. „Почти без сатен и никакви дантелени воали! Въобще, жалка гледка!“ Но независимо от тези „недостатъци“, благопожеланията, надеждите, увереността и очакванията на немногбройната група истински приятели, които присъствуваха на церемонията, се сбъднаха в съвършеното щастие на двамата младоженци.

ЗА АВТОРА

Джейн Остин е родена на 16 декември 1775 година в градчето Стивънтън близо до Бейсингстоук и е седмото дете на местния енорийски свещеник. Заедно със семейството си тя живее в Стивънтън до 1801 година, когато баща ѝ се пенсионира и всички се преместват в град Бат. През 1809 година се установяват в Чотън, близо до Алтън, Хемпшър. Джейн се задържа тук — с изключение на няколко посещения в Лондон — до май 1817 година, когато се преселва в Уинчестър, за да се намира близо до лекаря си. Умира на 18 юли 1817 година.

Джейн Остин е изключително скромна по отношение на собствения си талант. В писмо до племенника си Едуард описва работата си като „малко парченце слонова кост, не по-голямо от няколко сантиметра, което обработвам с толкова нежна четка, че въпреки огромните ми усилия, резултатът е почти незабележим“. Още като момиче пише разкази и пародии на популярни любовни истории. Творбите ѝ са публикувани след значителни преработки, като приживе са издадени само четири нейни романа: „Разум и чувства“ (1811), „Гордост и предразсъдъци“ (1813), „Менсфийлд Парк“ (1814) и „Ема“ (1816). Други два романа — „Абатството Нортангър“ и „Въздействие“, са публикувани посмъртно през 1818 година заедно с биографични бележки от брат ѝ Хенри Остин, които по същество за пръв път признават официално авторството ѝ. Романът „Въздействие“ е написан в периода 1815—16 година в надпревара с все по-крехкото ѝ здраве. Известни са и две по-ранни творби на Джейн Остин — краткият роман в епистоларна форма „Лейди Сюзън“ и недовършеният роман „Семейство Уотсън“. Смъртта прекъсва работата ѝ по романа „Сендитън“, от който са запазени само отделни откъси.

Издание:

Автор: Джейн Остин

Заглавие: Ема

Преводач: Надежда Розова

Година на превод: 2000

Език, от който е преведено: английски

Издател: „Мърлин Пъбликейшън“

Град на издателя: София

Година на издаване: 2000

Тип: роман

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/867>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.